

મુદ્રક : મુદ્રણ સ્થાન :
સ્મશુકલાસ મનોરદાસ વોરા
જસવત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ
અડપીઠ : ' રાજકોટ.

વિષયાનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
	નિવેદન.	
	સ્વયં દીક્ષિત બા. પ્ર. વિનોદમુનિશ્રીનું	
	“શ્રી કલોદી સંઘનું વર્ણન.”	
૧	અહરંતો ભગવંત સ્તુતિ.	૧
૨	પંચ પરમેષ્ઠિને નમસ્કાર.	૨
૩	અનુપૂર્વિ.	૩
૪	મર્યાદા શા માટે ?	૧૪
૫	વ્રત આદરવાની શી જરૂર છે.	૧૫
૬	બાર વ્રત.	૧૮
૭	શ્રાવકના દશ પચ્ચક્ષુબ્ધાણુ	૫૬
૮	લીધેલાં વ્રત નિભાવવા માટે થોડીક કૂંચીઓ	૫૯
૯	અધ્યયનો (પુચ્છિસ્સુ ણું)	૬૫
૧૦	પરચુરણ ગાથાઓ (મૂળ)	૬૭
૧૧	શ્રી દશવૈકલિક સૂત્રના અધ્યયન ૧ થી ૪	૬૯
૧૨	શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર મૂળ પાઠ	
	અધ્યયન ૧, ૨, ૩, ૪, ૬, ૧૦, ૨૮	૭૫-૬૬
૧૩	શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર ગુજરાતી	૬૭
૧૪	શ્રી કલ્યાણ મ દિર સ્તોત્ર	૧૦૫
૧૫	શ્રી ચિંતામણિ પ્રાર્થનાથ સ્તોત્ર	૧૧૨
૧૬	ૐ શ્રી ઘંટાકર્ણ મહામંત્ર	૧૧૫
૧૭	શ્રી રત્નાકર પચ્ચીસી	૧૧૬
૧૮	બાર ભાવના	૧૨૬
	“સજ્જાતિમાળા”	
૧૯	સસાર અસાર છે	૧૩૦
૨૦	પ્રતિક્રમણ કરવા વિધે	૧૩૧
૨૧	કર્મથી કંટાળેલા આત્માને જિનરાજદેવ પ્રત્યે ઉદ્ધારો	૧૩૨
૨૨	જીવા પાંત્રીસી	૧૩૪

૨૩	સિદ્ધ પરમાત્માની સ્તુતિ	૧૩૮
૨૪	શ્રી શાંતિનાથ સ્વામીનો છંદ	૧૩૯
૨૫	શ્રી ગૌતમ સ્વામીનો છંદ	૧૪૧
૨૬	શ્રી સોળ સત્તીનો છંદ	૧૪૧
૨૭	શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથનો છંદ	૧૪૩
૨૮	શ્રી મહાવીર સ્વામીનો છંદ	૧૪૫
૨૯	શ્રી પાંસઠીઆ ચંત્રનો છંદ	૧૪૬
૩૦	શ્રી નવકારનો છંદ	૧૪૭
૩૧	શ્રી નવકારમંત્ર માહાત્મ્ય	૧૪૮
૩૨	શ્રી દીવાળીનું સ્તવન	૧૫૦
૩૩	પ્રાર્થના-હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ !	૧૫૨
૩૪-૩૫	સ્તુતિ (શાસન મંડલ) શ્રી ચોવીસ જિન આરતી	૧૫૩
૩૬	અમૃત્ય તત્ત્વ વિચાર	૧૫૪
૩૭	શ્રી વૈરાગ્ય-ઉપદેશ	૧૫૫
૩૮	આત્મોપદેશ-હરિગીત	૧૫૬
૩૯	શ્રાવકના ત્રણ મનોરથ	૧૫૭
૪૦	પંચ પરમેષ્ઠિને વંદણા	૧૫૮
૪૧	શ્રી સ્તીર્થકર પ્રાણી માહાત્મ્ય	૧૬૦
૪૨	શ્રી સ્વ પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી જયચંદણ સ્વામીને વંદન	૧૬૦
૪૩	સ્વ. પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી તપસ્વીજી	૧૬૧
	માણેકચંદણ સ્વામીને વંદન	
૪૪	પૂજ્ય ગુરુદેવ પડિતરત્ન બાળ પ્રજ્ઞાચારી	૧૬૨
	પ્રાણલાલજી સ્વામીને વંદન	
૪૫	ઉપદેશી દોહરા	૧૬૨
૪૬	પ્રાર્થના (ઇચ્છુનિશ્ચિન એવું)	૧૬૬
૪૭	વિશ્વ વત્સલ સંઘનું કાવ્ય	૧૭૦
૪૮	આત્મ ચિંતન	૧૭૧
૪૯	મંગલ પ્રભાત	૧૭૧
૫૦	બુધ પ્રભાત	૧૭૩

૫૧-૫૨	ધૂન, શુક પ્રભાત	૧૭૪
૫૩	શુક સંધ્યા, શનિ સંધ્યા	૧૭૫
૫૪	શ્રી વીરપ્રભુની પ્રાર્થના	૧૭૬
૫૫	સ્તુતિ-મહાવીર સુકાની થઈને સંભાળ	૧૭૬
૫૬	એ રસ્તા પર ચાલિયે	૧૭૭
૫૭-૫૮	ચાર શરણુ, રૂટી લ્યો મહાવીર નામને	૧૭૮
૫૯-૬૦	જીવન થોડું રહ્યું, જાગ મુસાફીર	૧૭૯
૬૧-૬૨	જીવન નાવ, મુજને મારગડો દેખાડો	૧૮૦
૬૩	બ્યાબ્યાન પછી ગવાતી સ્તુતિ	૧૮૦
૬૪	સ્તુતિ-વીરનાં વચન છે	૧૮૧
૬૫	સ્તુતિ-મહાવીર મહાવીર કેતોળ	૧૮૨
૬૬	સ્તુતિ-જીવલડો જાણી લે મહાવીર ધર્મને	૧૮૩
૬૭	સ્થાનકમાં આવજો હો.	૧૮૩
૬૮	શ્રી સાધુ વદણા	૧૮૪
૬૯	આટલું તો આપજો ભગવાન	૧૮૩
૭૦	શ્રી લઘુ સાધુ વંદનાની સજ્જાય	૧૮૩
૭૧	શ્રી વીર જિનના ચોદ સ્તવનું સ્તવન	૧૮૪
૭૨	શ્રી જીવરાશિની સજ્જાય	૧૮૫
૭૩	શ્રી ચાર શરણાં પ્રારંભ	૧૮૮
૭૪	-આલોચણા	૧૮૯
૭૫	શ્રી ઉવસગાહરં સ્તવનમ્	૨૦૧
૭૬	શ્રી સીમંધરજિન સ્તવન	૨૦૩
૭૭	શ્રી અનાથી મુનિની સજ્જાય	૨૦૪
૭૮-૭૯	શ્રી ક્રોધની સજ્જાય, શ્રી માનની સજ્જાય	૨૦૫
૮૦-૮૧	શ્રી માયાની સજ્જાય, શ્રી લોભની સજ્જાય	૨૦૬
૮૨	શ્રી જંખૂસ્વામીની સજ્જાય	૨૦૭
૮૩	ઉપદેશી સજ્જાય - ઘડી એક તણા વિશ્વાસ	૨૦૮
૮૪-૮૫	શ્રી કુંથુ જિન સ્તવન, શ્રી ધર્મ જીવન સ્તવન	૨૧૦
૮૬	સાંજે અતિકમણુ કર્યા પછી બોલવાની સ્તુતિ	૨૧૨

૮૭	બાર વ્રતના છપ્પા	૨૧૨
૮૮	ક્ષમાપના - મન તું કરીલે વિચાર	૨૧૬
૮૯	શ્રી દાન, શીલ, તપ અને ભાવનું પ્રભાતિયું	૨૧૭
૯૦	પ્રભાતિયું - સ્વાસ્થ્ય કી સળ હે રે સગાઈ	૨૧૭
૯૧	શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામીની લાવણી	૨૧૮
૯૨	શ્રી અન્નિતનાથ સ્વામીની લાવણી	૨૨૦
૯૩	શ્રી અનંતજિન સ્તવન	૨૨૧
૯૪	શ્રી રાજેશ્વરી રહનેશ્વરી સજ્જાયા	૨૨૨
૯૫	શ્રી રાત્રિભોજનની સજ્જાયા	૨૨૩
૯૬	શ્રી અરણિકમુનિની સજ્જાયા	૨૨૫
૯૭	શ્રી મહાવીરસ્વામીના સત્તાવીશ ભવનું પંચદાલિયું	૨૨૫
૯૮-૯૯	શ્રી પાર્શ્વજિનનું સ્તવન, ચોવીશ તીર્થકરનું ચોદાળિયું	૨૩૨
૧૦૦-૧૦૧	શ્રી નેમનાથનું સ્તવન, સાધુજીને વાંદવા જવાની સજ્જાયા	૨૩૫
૧૦૨	શીળવતા સાધુની સજ્જાયા	૨૩૭
૧૦૩	સાધુને શ્રીનો સંગ તજવા વિષે	૨૩૮
૧૦૪	શ્રી કૃષ્ણવાસુદેવની સજ્જાયા	૨૪૦
૧૦૫	શ્રી મનભમરાની સજ્જાયા	૨૪૧
૧૦૬	શ્રી એલાચી કુમારની સજ્જાયા	૨૪૨
૧૦૭	શ્રી કામિનીનાં દુર્ગુણ વિષે	૨૪૩
૧૦૮	મનહર છદ્દ - વાંકડી મૂછડી વાળ	૨૪૫
૧૦૯	શ્રી ઉપદેશી સજ્જાયા - ગિગરી કોન સુધારે	૨૪૬
૧૧૦	શ્રી વાદની સજ્જાયા	૨૪૭
૧૧૧	ધર્મ પ્રભાવ	૨૪૯
૧૧૨	સસારની અસારતા	૨૫૦
૧૧૩	મહાવીર સ્તુતિ	૨૫૧
૧૧૪-૧૧૫	નરસા શ્રાવક વિષે, છેલાઈ વિષે	૨૫૩
૧૧૬	કર્મની રેખા ન ટળવા વિષે	૨૫૪
૧૧૭	ઉપદેશી દોહરા - જન્મ ધરે આ જગતમાં	૨૫૪
૧૧૮-૧૧૯	બ્રહ્મચર્યની નવવાડ, શ્રાવકના એકવીસ ગુણ	૨૫૫

૧૨૦	શ્રાવકના એકવીસ ગુણો	૨૫૬
૧૨૧	છેલ્લી શીખ	૨૫૭
૧૨૨	માર્ગાનુસારીના પાંત્રીસ બોલ	૨૫૮
૧૨૩	પાંચ ગતિમાં જવાનાં કારણો	૨૬૦
૧૨૪	જનની	૨૬૧
૧૨૫	નામ વિષે	૨૬૨
૧૨૬-૧૨૭	વાડો વાળીને બેઠોરે, શરણાઈવાળો	૨૬૩
૧૨૮-૧૨૯	નમેલી ડોશી, નાણાનું જાપ જપનાર	૨૬૪
૧૩૦-૧૩૧	અનિત્ય સાહેબી, જ્યાં સાસુ-વહુનો મેળ હશે	૨૬૫
૧૩૨	પાપનુ પ્રાયશ્ચિત્ત	૨૬૬
૧૩૩	સાધક સહચરી - સાધકવર્ગ	૨૭૦
૧૩૪	આત્મવર્ગ	૨૭૩
૧૩૫	ધર્મમાર્ગ	૨૭૪
૧૩૬	વિકાસ વર્ગ	૨૭૫
૧૩૭	મત વિચાર વર્ગ	૨૭૬
૧૩૮	બ્રહ્મચર્ય વર્ગ	૨૭૭
૧૩૯-૧૪૦	શુદ્ધિ વર્ગ, શ્રમણ વર્ગ	૨૭૮
૧૪૧	કર્મ વર્ગ	૨૮૦
૧૪૨	વિશ્વ વર્ગ	૨૮૧
૧૪૩-૧૪૪	વૈરી વર્ગ, પાપ શ્રમણ વર્ગ	૨૮૨
૧૪૫	જાતિ વર્ગ	૨૮૩
૧૪૬	શિક્ષા વર્ગ	૨૮૪
૧૪૭-૧૪૮	શ્રી અજિત જિન સ્તવન, સંવેગ ભાવના	૨૮૬
૧૪૯	શ્રી ગૌતમ કુલક	૨૮૮
૧૫૦	શ્રી ભાવના કુલક	૨૯૪
૧૫૧	શ્રી ગુણાનુરાગ કુલક	૩૦૦
૧૫૨	મારી ચાર ભાવના	૩૦૬
૧૫૩	જીવના આઠ પ્રકારના સંબંધી અષ્ટક	૩૦૮
૧૫૪-૧૫૫	કેટલાક જાણવા યોગ્ય કોષ્ટકો. ક્ષમા યાચના	૩૧૦

૧૫૬	ચિત્ત મુનિ અને બ્રહ્મહત્ત	૩૧૧
૧૫૭	માટીનો મીનારો	૩૨૦
૧૫૮	હે પ્રભુ	૩૨૧
૧૫૯	પાર કરજે	૩૨૨
૧૬૦	મારા જેવો અધમ કોણ ?	૩૨૩
૧૬૧	પ્રભુના નામ વિના	૩૨૩
૧૬૨	કર્મ કથન	૩૨૩
૧૬૩	ઉપદેશી સજ્જાત્રી - પરમ દેવનો દેવ તું ખરો	૩૨૫
૧૬૪	અંત સમે આવજો	૩૨૭
૧૬૫	ખગર નહીં	૩૨૭
૧૬૬	ઉપવાસનું અમૂલ્ય ફળ	૩૨૯
૧૬૭	ચંદ્રગુપ્ત રાજાના સોળ સ્વપ્નની લાવણી	૩૨૯
૧૬૮	સાત વ્યસન	૩૩૪
૧૬૯	ઉપદેશી દોહરા (જન્મ ધરે આ જગતમાં)	૩૩૫
૧૭૦	પશ્ચાત્તાપ કે આત્મદોષની કબુલાત	૩૩૫
૧૭૧	શ્રી નેમ - રાજેમતીના બાર માસ	૩૩૭
૧૭૨	તપની સજ્જાત્રી (ક્રીધાં કર્મ નિકંદવા રે)	૩૩૯
૧૭૩	વૈરાગ્યોપદેશી પદ (વિરથા જનમ ગમાયો)	૩૪૦
૧૭૪	જ્ઞાનોપદેશી પદ (બેર બેર નહીં આવે)	૩૪૧
૧૭૫	ઉપદેશી પ્રભાતી સ્તવન	૩૪૧
૧૭૬	પ્રભાતિયું (ચેત તું ચેત તું ચિત્તમાં આત્મા)	૩૪૨
૧૭૭	પાંચમો આરો પ્રવર્તે થકે ત્રીશબોલપ્રગટથશે તે	૩૪૩
૧૭૮	પરમપદ પ્રાપ્તિની લાવના (અપૂર્વ અવસર)	૩૪૪
૧૭૯	ચૌદ ગુણસ્થાનની વિગત	૩૪૮થી૩૬૦

મહાનુભાવો.

નીચેના ધર્મકરણી કરવામાં ઉપયોગી ઉપકરણો અને ધાર્મિક પુસ્તકો પડતર કિંમત કરતા અધી કિંમતે આપવામાં આવે છે તે જોવાને જરૂરત હોય તેમણે નીચે ખતાવેલ સ્થળેથી મેળવી લેવા અગર પોસ્ટથી મંગાવી લેવા

વિગત	પડતર કિંમત	અધી કિંમત
શ્રી જૈન તત્ત્વપ્રકાશ	૬-૦-૦	૩-૦-૦
શ્રી જૈન જ્ઞાનસાગર	૩-૦-૦	૧-૮-૦
સમ્યક્ દર્શન અને અધ્યાત્મક જ્ઞાન યાને સુખની કુચી	૪-૦-૦	૨-૦-૦
બ્રહ્મ શોક સંગ્રહ	૨-૮-૦	૧-૪-૦
શ્રી ધર્મધ્યાન અને સજ્જાતમાળા	૩-૮-૦	૧-૧૨-૦
શ્રી સિદ્ધિના સોપાન	૧-૦-૦	૦-૮-૦
શ્રી નવતત્ત્વ અને જીવ વિચાર	૦-૮-૦	૦-૪-૦
શ્રી પ્રતિકભણ સૂત્ર	૦-૬-૦	૦-૩-૦
શ્રી સામાયિક સૂત્ર	૦-૧-૬	૦-૦-૬
કટાસણું ઉનનુ	૨-૧૨-૦	૧-૬-૦
માળા (નવકારવાળી) સુખકની	૧-૦-૦	૦-૮-૦
ગુરુજી ઉનના	૩-૪-૦	૧-૧૦-૦
મુહપતિ.		અમુલ્ય

(પોસ્ટેજ ખર્ચ અલગ થશે.)

સ્થળ :
દિવાન પદા શેરી નં. ૬
રાજકોટ.

શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી અને
શ્રી કુકવીખાઈ વીરાણી સમારકે ટ્રસ્ટ.

૧૫૬	ચિત્ત મુનિ અને પ્રવ્રહ્મ	૩૧૧
૧૫૭	માટીનો મીનારો	૩૨૦
૧૫૮	હે પ્રભુ	૩૨૧
૧૫૯	પાર કરજે	૩૨૨
૧૬૦	મારા જેવો અધમ કોણ ?	૩૨૩
૧૬૧	પ્રભુના નામ વિના	૩૨૩
૧૬૨	કર્મ કથન	૩૨૩
૧૬૩	ઉપદેશી સજ્જાય - પરમ દેવનો દેવ તુ ખરો	૩૨૫
૧૬૪	અંત સમે આવજો	૩૨૭
૧૬૫	ખગર નહીં	૩૨૭
૧૬૬	ઉપવાસનું અમૂલ્ય ફળ	૩૨૯
૧૬૭	અંદ્રગુપ્ત રાજના સોળ સ્વપ્નની લાવણી	૩૨૯
૧૬૮	સાત વ્યસન	૩૩૪
૧૬૯	ઉપદેશી દોહરા (જન્મ ધરે આ જગતમાં)	૩૩૫
૧૭૦	પશ્ચાત્તાપ કે આત્મદોષની કબુલાત	૩૩૫
૧૭૧	શ્રી નેમ - રાજેમતીના બાર માસ	૩૩૭
૧૭૨	તપની સજ્જાય (કીધાં કર્મ નિકંદવા રે)	૩૩૯
૧૭૩	વૈરાગ્યોપદેશી પદ (વિરથા જનમ ગમાયો)	૩૪૦
૧૭૪	જ્ઞાનોપદેશી પદ (ઊર ઊર નહીં આવે)	૩૪૧
૧૭૫	ઉપદેશી પ્રભાતી સ્તવન	૩૪૧
૧૭૬	પ્રભાતિયું (ચેત તું ચેત તું ચિત્તમાં આત્મા)	૩૪૨
૧૭૭	પાંચમો આરો પ્રવર્તે થકે ત્રીશબોલ પ્રગટ થશે તે	૩૪૩
૧૭૮	પરમપદ પ્રાપ્તિની લાવના (અપૂર્વ અવસર)	૩૪૪
૧૭૯	ચૌદ ગુણસ્થાનની વિગત	૩૪૮થી ૩૬૦

મહાનુભાવો.

નીચેના ધર્મકરણી કરવામાં ઉપયોગી ઉપકરણો અને ધાર્મિક પુસ્તકો પડતર કિંમત કરતા અધીં કિંમતે આપવામાં આવે છે તે જોયોને જરૂરત હોય તેમણે નીચે બતાવેલ સ્થળેથી મેળવી લેવા અગર પોસ્ટથી મંગાવી લેવા

વિગત	પડતર કિંમત	અધીં કિંમત
શ્રી જૈન તત્ત્વપ્રકાશ	૬-૦-૦	૩-૦-૦
શ્રી જૈન જ્ઞાનસાગર	૩-૦-૦	૧-૮-૦
સમ્યક્ દર્શન અને અધ્યાત્મિક જ્ઞાન યાને સુખની કુંચી	૪-૦-૦	૨-૦-૦
બ્રહ્મ થોડે સંગ્રહ	૨-૮-૦	૧-૪-૦
શ્રી ધર્મધ્યાન અને સજ્જાત્રમાળા	૩-૮-૦	૧-૧૨-૦
શ્રી સિદ્ધિના સોપાન	૧-૦-૦	૦-૮-૦
શ્રી નવતત્ત્વ અને જીવ વિચાર	૦-૮-૦	૦-૪-૦
શ્રી પ્રતિકભણ સૂત્ર	૦-૬-૦	૦-૩-૦
શ્રી સામાયિક સૂત્ર	૦-૧-૬	૦-૦-૯
કટાસણું ઉનનુ	૨-૧૨-૦	૧-૬-૦
માળા (નવકારવાળી) સુખડની	૧-૦-૦	૦-૮-૦
ગુરુછા ઉનના	૩-૪-૦	૧-૧૦-૦
મુહપતિ.		અમુલ્ય

(પોસ્ટેજ ખર્ચ અલગ થશે.)

સ્થળ :
દિવાન પગ શેરી નં. ૬
રાજકોટ.

શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી અને
શ્રી કડવીખાઇ વીરાણી સમારકે ટ્રસ્ટ.

સ્વર્ગસ્થોની તિથીઓ

પૂ. પિતાશ્રી,

શ્રી શામજી વેલ્લજી વીરાણી

[સાં. ૨૦૦૨ મહા વદ ૧૨ તા. ૨૮-૨-૪૬]

પૂ. માતૃશ્રી,

શ્રી કંકવીબાઈ વીરાણી

[સાં. ૨૦૧૦ ભાદરવા શુદ્ધ ૧૪ તા. ૧૧-૯-૫૪]

બા. પ્ર. વિનોદમુનિશ્રી,

[સાં. ૨૦૧૩ શ્રાવણ શુદ્ધ ૧૨ તા. ૭-૮-૫૭]

ઉપરોક્ત તિથીઓએ

કુટુંબીજનો તથા સ્નેહીઓ

પોતાના આત્માની ઉન્નતિને માટે લગ્યાત્માએ
જીવનમાંથી અનુકરણીય વ્રત-નિયમ જેવાં કે સામ.
પ્રતિક્રમણ, સ વર, ચોવિહાર, ઉપવાસ, એકાસણ, આ-
ઉણોદરી આદિ તપ પોતાના ભાવ પ્રમાણે કરી તે
વાસ્તવીક જીવન-સ્મૃતિ પોતાના જીવનમાં ઉતારે
એવી નમ્ર વિનંતી.

“ આપણી જાગૃતિ એજ એમની સ્મૃતિ અને ”

આત્મજી,

“असंख्यं जीविय मा पमायए”

पोताना हृदयनी यिरंतन प्रकाशती
धर्म ज्ञान-ज्योते
धर धुवनभां पण धर्मना तेज पाथरनार

१. पितृश्री
अपणु पैसणु वीराणी
तेमण

मातृश्री
अपणु जाध वीराणी
समणे

२. १००० धर्मना रंगे रंगासेला
पिनोदमुनिश्रीने

३. १००० धर्मना रंगे रंगासेला
पिनोदमुनिश्रीने
४. १००० धर्मना रंगे रंगासेला
पिनोदमुनिश्रीने

नवकारवाली

રવર્ગસ્થોની નિધીઓ

૫. ચિનાશી.

શ્રી શામળ મેલણ વીરાણી

[૧. ૨૦૦૨ સહા વા ૧૨ તા. ૦૮-૨-૪૬]

૧. માનુષી.

શ્રી મહેશીબાઈ વીરાણી

[સા. ૨૦૧૦ સહાયક શુદ્ધ ૧૪ તા. ૧૧-૮-૫૪]

આ. ઇ. નિરોહશુનિર્મી,

[સા. ૨૦૧૩ શાવણ શુદ્ધ ૧૨ તા. ૭-૮-૫૭]

ઉચ્ચાદન નિધીઓએ

મહાબીજના તથા રમેલીઓ

પોતાના પ્રમાણમાં ઉત્તરિને માટે ભવ્યાત્માઓના

જીવનમાંથી અનુકરણીય મત-નિયમ જેવાં કે સામાયિક,
પ્રતિક્રમણ, સંચર, ચોવિહાર, ઉપવાસ, જોડાસણ, આયનિલ,
ઉશોદરી આદિ તથા પોતાના ભાવ પ્રમાણે કરી તેઓની
વાસ્તવિક જીવન-સ્મૃતિ પોતાના જીવનમાં ઉતારે.

જોવી તમ વિનંતી.

“ આપણી જાતની જોજ એમની સ્મૃતિ પર ”

આત્માજી

સમરપાંજી

“અસંરવયં જીવિય મા પમાયે”

પોતાના હૃદયની ચિરંતન પ્રકાશતી

ધર્મ જ્ઞાન-જ્યોતે

અમારા જીવનમાં પણ ધર્મના તેજ પાથરનાર

સ્વ. પૂ. પિતાશ્રી

શામજી વેલજી વીરાણી

તેમજ

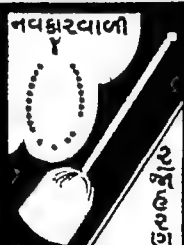
સ્વ. પૂ. માતૃશ્રી

કડવીજાઈ વીરાણી

અને

જન્મથીજ ધર્મના રંગે રંગાએલા

સ્વ. બા.બ્ર. પિનોદમુનિશ્રીને

શ્રી હૃદયના અને સંજ્ઞાના માળા
- સ્મરણ -
લિ. દુલાભજી શામજી વીરાણી
ના વંદન

સારાના સંહાર વિષે.

રે રે જાલિમ જગ સહુ તારો જુઠો આ વહેવાર છે રે
નિરભય ફરતો નઠારો...સારાનો સંહાર છે રે.

નમ્ર રાક કસ્તુરી મૃગો નિર્જન વન વસનાર
મરે કસ્તુરી કારણે, લાખો બની શીકાર
શી ગુણુકારી કસ્તુરી માટે તેને શીરે છૂરી
વિના ભયે ભુડા શ્વાન ભસનારો

સારાનો સંહાર છે રે.....

કાતળી કાતળી શેરડી, હાથે હાથ કપાઈ
વાટે વાડ પીલાઈને, દાંતે દાંત ચવાઈ,
શી રસની છે મધુરી માટે તેને શીરે છૂરી
બાવળ કેરી બાબુ, કોઈ ન જનારો

સારાનો સંહાર છે રે.. ..

દાડમને ડોલર કળી, અણુ ખીલી ચુંટાય
અર્ક કાજ ઉકળાઈને માળા કાજ વીંધાય
શી સુગંધી તેમાં ભરી, માટે તેને શીરે છૂરી
આવળ કેરાં કુલડા કોઈ ન જોનારો,

સારાનો સંહાર છે રે... ..

“ જાતિય દેવી જયઃ ”

મારા પુરમ હૃદયથી મર્મહિતુષ્ક
પરમ પૂજ્ય પાતિલ મુનિશ્રી
માહારાજશ્રી રૂપરત્નભાઈના પ્રભાવથી પ્રભિન્ન
મારા પ્રભાવશાળી ગણના દાવત નામની

સહુના સ્મરણ.

મુનિશ્રી પ્રાણુલાલજી સ્વામીને

મારા ગાંતકરચુના શુદ્ધ ભાવથી
કેડી કેડી વંદન લેજો

હૃ શાન્તિ ! શાન્તિ !! શાન્તિ !!!

શુ મુનિશ્રી,

દુર્લભજી પાતિલ વીરાણી

સ્વ. ધર્માનુરાગી પૂજ્ય

શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી

નિવેદન

“ અસંખ્યં જીવિય માં પમાયણ ”

સ્વર્ગસ્થ બા. બ્ર. શ્રી વિનોદમુનિજી આગમોક્ત જિનવાણીના પરમ ભક્ત હતા. આગમવચનો પર એમની અગાધ શ્રદ્ધા હતી. અને ‘ અસંખ્યં જીવિય માં પમાયણ ’ (જીવન તૂટયું સંધાતું નથી, માટે ક્ષણ માત્રનો પણ પ્રમાદ ન કરવો જોઈએ) આ તેમનું ધ્યેય હતું.

વીતરાગની વાણીનો વિશેષ પ્રચાર કેમ થાય એની એમના હૃદયમાં ઘણીજ ધગશ હતી. વીતરાગના વચનોનું શ્રદ્ધાન કરીને એમણે ભાગવતી દીક્ષા અગીકાર કરી. એમની દીક્ષા સંસ્કાર વિધિમાં અમે નિમિત્ત ન થઈ શક્યા, એ અમારી કમનસીબી-છે વીતરાગ વાણીના પ્રચારની એની જે ઉત્કૃષ્ટ ઇચ્છા હતી તે સદ્ભાવનાની પૂર્તિ રૂપે વીતરાગવાણીમાંથી જે સારા સારા સારભૂત અધ્યયનો, થોકડાઓ, સ્તવનો આદિ નિત્ય શ્રાવકજીવનમાં ઉપયોગી થઈ શકે તેવા સાહિત્યનું પ્રકાશન કરીને અમુક અંશે એ દુઃખને હળવું કરવા અમારા ચિત્તને શાન્તવન આપવાનો સ્વલ્પ પ્રયત્ન કરી આ ગ્રંથ સ્વર્ગસ્થ બા. બ્ર. શ્રી વિનોદમુનિજીને શ્રદ્ધાંજલિરૂપે અર્પણ કરીએ છીએ.

સ્વર્ગસ્થ મુનિશ્રી નિર્વાણ પામ્યા પછી તે નિમિત્તે અમારે ફોલોદી જવાનું થયું ત્યારે અમારી સાથે મારાં ધર્મપત્ની, શ્રી રસીકલાલભાઈ તથા મારા લઘુબંધુ શ્રી છગનલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની અ સૌ. વૃજકુંવર તથા પંડિત પૂર્ણચંદ્રજી દક્ષ હતા ફોલોદી સ્ટેશને પહોંચ્યા અને ફોલોદીના શ્રી સંઘના તથા ત્યાં બિરાજતા મુનિવરોનાં

દર્શન થયાં અને ત્યાં ગા. બ્ર શ્રી વિનોદસુનિના સ્વર્ગારોહણનું જે નિમિત્ત સરળયુગ્મ હતું તેનું વર્ણન સાંભળતાંજ તાદૃશ્ય ચિત્ર સરળયુગ્મ.

ત્યારથી એ બનેલી અઘટિત દુર્ઘટનાનાં વર્ણન રૂપે જે પુસ્તિકા શ્રી ફલોદી સંઘે બહાર પાડેલી છે, તેનો ગુજરાતી અનુવાદ આ સાથે આપવામાં આવેલ છે. એ પરથી સ્વ. ગા. બ્ર. શ્રી વિનોદસુનિના અંતિમ જીવનની ઝાંખી મળી શકશે અને તેઓના અંતરના ભાવો વ્યક્ત કરી તેમના અનુપમ જીવનને આવરી લેતો ગ્રંથ દ્રઢ સમયમાં તૈયાર કરીને પ્રગટ કરવામાં આવશે.

શ્રી ધર્મધ્યાન અને સત્જ્ઞાનમાળા નામનું આ પુસ્તક અમો શ્રી જૈન ધર્મ પ્રેમી મુમુક્ષુઓ સમક્ષ મૂકીએ છીએ જેમાં નિત્ય સ્વાધ્યાય કરવા માટે ઘણું ઘણું છાંયું છે.

આવા પુસ્તકો સસ્તી કિંમતે મળી શકે તો તેનો લાભ સૌ કોઈ વધારે પ્રમાણમાં લીએ અને જૈન જ્ઞાનનો પ્રચાર વધે એ કારણને ધ્યાને અને અમારા સ્વ. પૂ. પિતાશ્રીની જે ખરા અંતઃકરણની ધોગશી અને આકાંક્ષા હતી તેમજ તેઓશ્રીની સૂચના હતી તે પ્રમાણે આજે આ પુસ્તકે “શ્રી ધર્મધ્યાન અને સત્જ્ઞાનમાળા” તેમજ શ્રી જૈન તત્ત્વ પ્રકાશ, સમ્યગ્દર્શન અને અધ્યાત્મજ્ઞાન, શ્રીબૃહત્ જૈન થોક સંગ્રહ, શ્રી જૈન જ્ઞાનસાગર, શ્રી સિદ્ધિનાં સોપાન, શ્રી નવ તત્ત્વ અને જીવ વિચાર, શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર, શ્રી સાંમાયિક સૂત્ર, જેવાં ધાર્મિક પુસ્તકો અને ધાર્મિક ઉપકરણો પકંતર કિંમત કરતાં અધીં કિંમતે આપીને તેઓશ્રીની ઇચ્છા અને ભાવનાને માન આપ્યાનો અમોને સંપૂર્ણ આનંદ થાય છે. તે સાથે સાથે આ પુસ્તક જૈન ધર્મ પ્રેમી સમાજ સમક્ષ સાર્વર રજુ કરવાનાં અમને પ્રાપ્ત થયેલા શુભ અવસર બદલ અમારી જાતને કૃતકૃત્ય માનીએ છીએ.

લિ. આત્મબંધુ,

દુર્લભજી શામજી વીરાણી.

॥ ૐ જય અરિહંત ॥

સ્વયં દીક્ષિત બા. પ્ર. શ્રી વિનોદમુનિજીના
શોકાતુર માતાપિતાનો અવર્ણનીય પશ્ચાત્તાપ.

તા. ૧૪-૮-૫૭ને બુધવારે ફલોદી (રાજસ્થાન) શ્રી સંઘના પ્રતિષ્ઠિત લગભગ ૨૫ આગેવાન ગૃહસ્થો અત્યંત ખિન્ન હૃદયે સ્વયં દીક્ષિત બા. પ્ર. શ્રી વિનોદમુનિજીના આગંતુક સંસારી માતા-પિતાને લેવા માટે ઠહેલી સવારે પોણાચાર વાગ્યે સ્ટેશન ઉપર ગયા. ગાડી આવી પહોંચી અને શ્રીસંઘના આગેવાનો મુનિશ્રીના સંસારી માતાપિતા પાસે ગયા અને ફલોદી સ્ટેશન આવ્યું, તેવા સમાચાર તેમને આપ્યા અને મુનિશ્રીના માતાપિતાને આ બની ગએલી દુર્ઘટનાનું દુઃખદ સ્મરણ તેમને થઈ આવ્યું. થોડા શબ્દો બોલ્યા તે પહેલાંજ એમનું ગળું રૂંધાઈ ગયું અને હૃદય ભરાઈ આવ્યું, આંખોમાંથી આંસુની ધારાઓ વહેવા લાગી. તેમનાં માતૃશ્રી તો અત્યંત વિદ્વલ થઈને રૂદન કરવા લાગ્યા. ફલોદી શ્રીસંઘ પોતે પણ આ દુર્ઘટનાથી બહુજ દુઃખી તો હતોજ પરંતુ સમયાનુસાર પોતાના મનપર કાળુ મેળવીને મુનિશ્રીના માતાપિતાને અનેક વચનોથી તથા શક્ય ઉપાયો વડે શાન્તવન આપ્યું અને એમને પહેલેથી નક્કી કરેલ સ્થળે પહોંચાડ્યા.

સૂર્યોદય પછી યથાસમયે શ્રીસંઘે માતાપિતાશ્રીને ઉપાશ્રયે બિરાજેલા પૂતપસ્વીશ્રી લાલચંદળ મહારાજ સાહેબ આદિ ચારે મુનિશ્રીઓનાં દર્શન કરાવ્યાં ઉપાશ્રયમાં પ્રવેશ કરતી વેળાએ તથા મુનિમહારાજોનાં દર્શન કરતી વખતે માતાપિતાશ્રીને એક માત્ર પોતાના સ્વયં દીક્ષિત લાડકવાયા પુત્રની બની ગએલી આ અત્યંત શોકપ્રદ દુર્ઘટનાનું સ્મરણ થઈ આવ્યું અને આંખોમાંથી શ્રાવણ-ભાદરવો વહેવા લાગ્યો. શોકાતુર માતાપિતાશ્રીના આ હૃદયદ્રાવક પશ્ચાત્તાપને જોઈને ફરી ચારે મુનિઓ તથા ફલોદી શ્રી સંઘનો શોક-સમુદ્ર ઉભરાઈ આવ્યો. પૂતપસ્વી શ્રી લાલચંદળ મહારાજ સાહેબનું (જેમને પોતાની ગુરુશ્રી સરખા પ્રિય ધર્મપત્નીના દેહાવસાન વખતે પણ આંસુ નહોતા આવ્યા)

હૃદય પણ દ્રવિત થઈ ગયું અને આંસુ પહેલાં ડાળ્યા. પાંચ મિનિટ સુધી તે પૂરેપૂરી સ્તબ્ધતા રહી, કેઈ એક પણ શબ્દ બોલી ન શક્યા છેવટે શ્રી લાલચંદ્ર મહારાજ સાહેબે અવસર જોઈને તથા પોતાનું ધૈર્ય એકત્ર કરીને મુનિશ્રીના માતાપિતાશ્રીને શાન્તવન દેવાની શરૂઆત કરી.

હવે તો એ રતન ચાલ્યું ગયું. સમાજનો આશાદીપ બોલવાઈ ગયો. હવે એ દીપ ફરીથી આવી શકે તેમ નથી માતૃશ્રી! ભાવિ પ્રબલ છે. મહાપુરુષો પણ જેનો સામનો કરી શક્યા નથી તે આપણા જેવા પામર પ્રાણીઓનું શું ગણુ. હવે તો શોક દૂર કરીને આપણે એમના મૃત્યુનો આદર્શ જોઈને માત્ર ધીરજ ધરવાની રહી, આદિ વચનોથી પિતાશ્રી દુર્લભજીભાઈ કંઈક શાન્ત થયા. અને વ્યથિત હૃદયે બોલ્યા “મહારાજશ્રી ? આપ સત્ય કહો છો કાળની ગતિ બહુજ વિચિત્ર છે. પણ મહારાજશ્રી ? અમે કેટલા હતભાગી કે અમે અમારા સ્વયં દીક્ષિત વડાલા દીકરાનાં છેવટનાં દર્શન... માંડવીનાં દર્શન પણ કરી ન શક્યા ફલોદી શ્રી સંઘે અમને સાતવાગે ટેલીફિન કર્યો પણ અમારા અશુભ કર્મનો ઉદય કે અમે તે વખતે ઘેર હાજર નહોતા બહાર ફરવા ગયેલા હતા. શ્રી વિનોદમુનિજીનાં માતૃશ્રી તે વખતે સામાયિક લઈ પ્રતિક્રમણ કરી રહ્યા હતા ફક્ત એક નોકર ઘેર હાજર હતો. તેણે ટેલીફિન લીધો પણ ખરો પણ તેને કંઈ સાચું શું છે તે સમજમાં આવ્યું નહીં. હું ઘેર આવ્યો ત્યારે તેણે મને કહ્યું કે ટેલીફિનમાં ફલોદીના સમાચાર આવ્યા હતા કે શ્રી વિનોદમુનિજી મહારાજ ફલોદી પધારી ગયા છે અને શાન્તિમાં બિરાજમાન છે. આ સાંભળી અમને ઘણું જ આશ્ચર્ય થયું કે આવા સમાચાર તો અમને પહેલાં પ્રણ મળ્યા હતા ફરી વખત ટેલીફિન દ્વારા આ સમાચાર અપિવાની કેમ જરૂર પડી ? સવારે સાતવાગે અમને ફલોદી શ્રી સંઘનો એકસપ્રેસ તાર મિલ્યે પહોંચ્યો એમાં ટ્રેન એકસીડેન્ટને બદલે રેલ એકસીડેન્ટ લખ્યું હતું અર્થાત મુનિશ્રીના રેલ એકસ્માતની જગ્યાએ મુનિશ્રીના વર્ષા એકસ્માતે એમ લખ્યું હતું. અમને સદેહ તો પડી જ ગયો હતો તો પણ અમોએ મુઠઈ મારફત ફલોદીથી સમાચાર મંગાવ્યા. બંધુ સ્પષ્ટ થયું અને સ્પષ્ટીકરણ થતાં ચેતક અમારા

આમા વીરાણી ચરિવાર તથા અમો બધા વેદનાથી વિદ્વલ થઈ ગયા. તેજ વખતે અમેએ એક બાળુતો આવશ્યક ઉપકરણ સ્પેશીયલ વિમાન ચાર્ટર કરાવ્યું. શબના અંતિમ વસ્ત્રો, સુખડનું લાકડું, આદિ એકઠું કરવાને આદેશ આપ્યો બીજી બાળુ કલોદી શ્રી સંઘને ટેલીફોન કરી સૂચના આપી કે અમો સ્પેશીયલ વિમાન ચાર્ટર કરીને આવી રહ્યા છીએ, અંતિમ અગ્નિ સંસ્કાર મુલતવી રાખો, પણ અમારોજ ગાઢ અંતરાયનો ઉદય કે અમારી સૂચના પહોંચે તેના અર્ધ કલાક પહેલાંજ અગ્નિ સંસ્કાર દેવાઈ ગયો હતો. મહારાજ સાહેબ કલોદી શ્રી સંઘે તો શબને ૧૬-૧૬ કલાક સુધી રોકી રાખ્યું પણ એક અર્ધ કલાક વધારે રોકી રાખ્યું હોત તો કેટલું સાફ થાત! પરંતુ અમારાં જ દુર્ભાગ્ય! અરે રે! અમો તેમના અંતિમ દર્શનથી વંચિત રહી ગયા. આલું કહેતાં, કહેતાં પિતાશ્રીનું ગળું ફરી એકવાર રૂંધાઈ ગયું-હૃદય ભરાઈ આવ્યું અને આંખોમાંથી અશ્રુધારા વહેવા લાગી.

તપસ્વી શ્રી લાલચંદ્રજી મહારાજ સાહેબ ત્યાં સુધીમાં કાંઈક સ્વસ્થ થયા અને ફરમાવવા લાગ્યા-હું ભજીભાઈ! આ તો આપના જ દુર્ભાગ્ય અને અંતરાયનો ઉદય નથી પરંતુ અમારાં પણ મહાનિ દુર્ભાગ્ય તથા અંતરાયનો ઉદય તો છે જ. તેઓ પોતે તમારા પોતાના ઘરનીજ નહીં, કિંતુ અમારા ઘરની પણ સંપત્તિ હતી પરંતુ ટૂંકી શેકી નહીં એમને દીક્ષા લીધા અઢીમાંસ થયાં હશે હું મેંશાં આમતો એક મુનિ તેમની સાથેને સાથેજ રહેતા હતા કેકતબે વારજ એમને પોતાને એકલા જવું પડ્યું હતું અને આજે બીજી વાર તેઓ એકલા ગયા હતા. લગભગ ચાર વાગે તેમને શારીરિક હાજતે જવાનું થયું અને અંહાર જવા મોટે આજ્ઞા આગી. આ રાજસ્થાન પ્રદેશમાં ભયંકર ગરમી પડતી હિવાથી અમેએ તેમને ટહેલ કે થોડીવાર રહીને જશે, કારણ સખત ગરમીને કારણે ધૂળ ઘણીજ તપી ગઈ હશે. તેઓ રોકાઈ ગયા અને પાસેજ એસીને પોતાનાં વસ્ત્રો તથા રજેહરણ આદિનું અડિલેહણ કર્યું. સૂવાનાં વસ્ત્રોને સૂવાની પાટ ઉપર મૂકી પાકીતાં શેષ વસ્ત્રો ગ્રવાક્ષમાં મૂક્યાં, ત્યાં સુધીમાં પાંચ વાગી ગયાં. મુનિશ્રીએ કંઈક કેમ કામમુનિજી મહારાજ સાહેબ! મોરી સાથે ચાલશે? કામમુનિએ ઉત્તર આપ્યો કે હું મળુંજ આહારપાણી આવી જશે. આહાર કરીને સાથે

ચાહું છું.' ત્યારે મુનિશ્રીએ કહ્યું મને હવે હાજરે જવાની વધારે જરૂર છે. તમે આહાર પાણી પતાવી દેવો ત્યાં સુધીમાં હું કુદરતી હાજરે જઈ હમણાં જ પાછો ફરું છું. તેજ દિવસે માનમુનિને દશમે ઉપવાસ હતો, પારસમુનિ પણ તે વખતે ધન્વંતર્યુએગની બીમારીમાંથી માંડ ઉભા થયા હતા. એટલે કોઈપણ સાથે ન જઈ શકાયું. તેઓ જંગલમાં ગયા અને પોણા કલાકે એક એસવાલભાઈ અમારી પાસે દોડતા-હાંફતા હાંફતા આવ્યા અને એકસીડેટના સમાચાર આપ્યા. અમેએ સાધારણ ચોટનીજ કદવના કરી હતી. શ્રી કાનમુનિજી આહાર માટે બેઠાજ હતા. એક કોળીયો મોઢા સુધી ગયોજ હતો કે આવા સમાચાર મળ્યા. અમે તાબડતોળ એમને એમ ઘેટનાં સ્થળ ઉપર પહોંચવા માટે રવાના થયા. અમે અડધી વાટે પહોંચ્યા ત્યાં સુધીમાં મુનિશ્રીના સ્વર્ગ પ્રયાણ (કાળધર્મ પામ્યાના) ના સમાચાર મળ્યા. એકદમ હૃદય ઉપર વજ્રઘાત જેવું થઈ ગયું.

સ્થાનક (ઉપાશ્રય)માં બિરાજેલ શ્રી માનમુનિશ્રીને ત્યાં સુધીમાં સમાચાર મળ્યા કે મુનિશ્રીને પગે ગંભીર ધક્કો થયેલ છે, અને એક પણ તો કપાઈ ગયેલ લાગે છે તેજ વખતે તેમણે પ્રતિજ્ઞા કરી કે અહો! શાસન દેવ! જ્યાં સુધી હું જીવંત રહીશ ત્યાંસુધી પોતાના પિતા તથા બંધુઓને છોડીને પણ આ મહા ભાગ્યશાળી, ત્યાગી-વૈરાગી મુનિશ્રીની સેવા કરતો રહીશ, અને એમને નભાવતો-નભાવતો મારી સંયમ જત્રા પૂર્ણ કરીશ. એમનો બેડો પાર કરી દઈશ, અતે એમને પણ જ્યારે પૂરેપૂરા સમાચાર મળ્યા તો તેઓ સ્તબ્ધ થઈ ગયા, અમારો આશા દીપક ખુબાઈ (ઓલવાઈ) ગયો અને તેર વરસે મળેલી અમારી સમ્પત્તિ લુટાઈ ગઈ. અમારું રત્ન ખોવાઈ ગયું અંગર અમેએ તેમની સાથે તેજ વખતે ચાર વાગ્યે એક મુનિને બહાર મોકલ્યા હોત તો આ અત્યંત શોકપ્રદ દુર્ઘટના કેમ કરીને થાત? પરંતુ ભાવિ પ્રણલ છે. નિસંદેહ આ અમારા પોતાના માટે જમણો દુર્ભાગ્ય અને અંતરાયનો ઉદય છે. “આમ કહેતાં કહેતાં ફરી એકવાર તપસ્વીજી મહારાજ સાહેબનો કંઠ ભરાઈ આવ્યો અને આંખોમાંથી અશ્રુધારા વહેવા લાગી. સત્ય છે કે એક પિતાજ પિતાનું હૃદય અને હુઃખ સમજી શકે છે.

વચ્ચમાંજ કાનમલણ માહિટા (જોધપુરવાળા) બોલ્યા “ મહારાજ !
 મોટું દુર્ભાગ્ય તો મારું છે કે હું આટલો મિલક રહેતો હોવા છતાં
 એમનાં દર્શનનો લાભ ન લઈ શક્યો. ન્યારથી સ્વયં દીક્ષાના સમાચાર
 મળ્યા હતા ત્યારથીજ આવા ત્યાગવીરનાં દર્શન માટે તડપી રહ્યો
 હતો. અબકાલ કરતાં કરતાં રહીજ ગયો. મારાં દુષ્કર્મોએ આવી
 દિવ્ય વિભૂતિનાં દર્શનથી વંચિત રાખ્યો.”

આવી રીતે શોક અને શાન્તવનોએ ઘણો ખરો સમય લીધો.
 ત્યારબાદ મૌનલિક સંલગ્નાવી. વ્યાખ્યાન સમયે પ્રવચન શરૂ થયું.
 શ્રી કાનમુનિજી વ્યાખ્યાનના પોટ ઉપર બિરાજ્યા. જનતા વિશાળ
 સંમુદાયમાં હતી પરંતુ હૃદય એટલું બધું ભરાઈ આવ્યું હતું કે કંઠ
 ખુલતોજ ન હતો, અંતે ભારે હૃદયે પોતે વ્યાખ્યાન દેવાની શરૂઆત
 કરી. પ્રથમ તો બની ગયેલી પરિસ્થિતિનું બધું વર્ણન કર્યું પછી
 તેમના (શ્રી વિનોદમુનિશ્રીના) અનુકંપા પૂર્ણ હૃદય અને આદર્શ
 બલિદાન વિષે પ્રકાશ નાખ્યો.

“ઉપાશ્રયથી ચાર ફર્લાંગ છેટેજ (લગભગ) શ્રી વિનોદમુનિજી
 જંગલથી પાછા ફરતાં એક વૃક્ષની નીચે બિરાજેલા હતા, બહુજ
 સુંદર હોવાથી તેઓ પ્રાયઃ કરીમે આવી રીતે આરામ કરતા હતા.
 તેજ વખતે તેઓએ જોયું કે રેલવે પાટા ઉપર બે ગાયો આવી રહી
 છે અને ઉપર એન્જીનની બિહસલ (સીટી) વાગતાં છતાં પણ દૂર
 ખસતી નહોતી. ત્યારે તેમણે પોતાનાં થાકની પરવા ન કરતાં તીવ્ર
 અનુકંપાને વશ થઈને પાત્રા ત્યાંને ત્યાંજ મૂકીને તે ગાયોને પાટા
 ઉપરથી ખસેડવા દોડ્યા. ગાયો હટીવતાં હટવતાં હવા જોરથી આવતી
 હોવાથી એઘો ઉડીને તે પાટાની પેલીપાર જઈ પડ્યો. મુનિશ્રી તે લેવા
 જતાં હતા, ત્યાં તેઓ પડી ગયાં, પોતાની જાતને સંભાળી ન શક્યા
 એટલે આ દુઃખદ અકસ્માત બનેલા પામ્યો. તે વખતે મુનિશ્રીનો
 મુખેથી વેદના કે પીડનો બહકારો ન નીકળતાં અરિહંત ! અરિહંત !
 એજ શબ્દો બોલાણા હતા. આ આદર્શ બલિદાનને બે સિંધી બાઈઓ
 તથા બે સરવાડોએ જોએલા પરંતુ દુર્ઘટનો પછી કોઈપણ ત્યાં હાજર
 ન રહ્યા સિંધી બાઈએ કરી વિચાર કર્યો કે કયાંય એમને આ

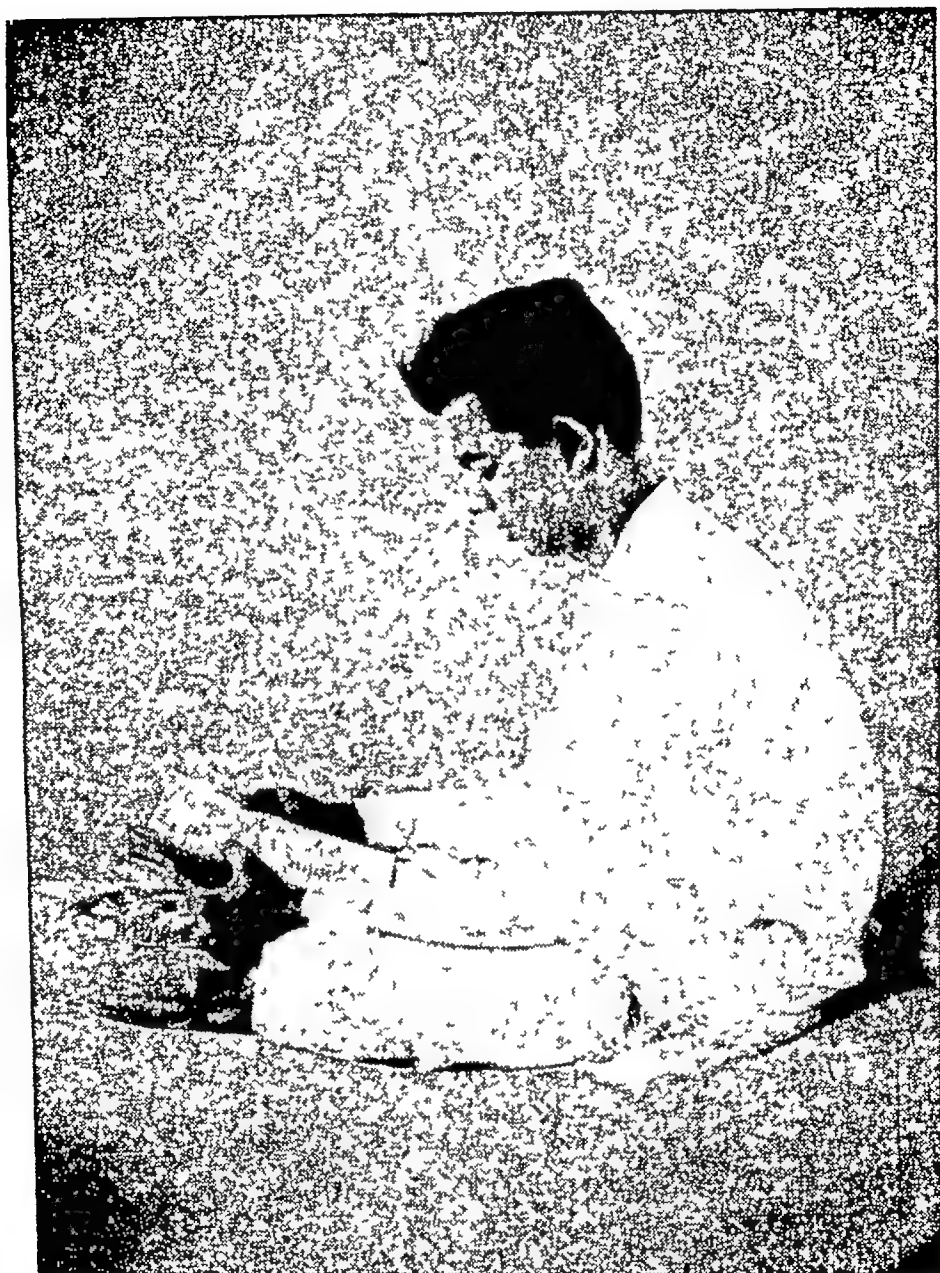

પ્રકરણમાં સાક્ષી બનાવી ખોટી દોષદોષથી હેરાન કરે અને બિચારી ભરવાડહો તો એટલી બધી ગભરાઈ ગઈ હતી કે ન ત્યાં બિચારી રહી શકી કે ન વેર બધું કંઈ કહી શકી. બીજો દહાડો આ સત્ય હકીકતના અમાચાર સળેલા. અસ્તુ જે કંઈ પણ થયું છે. તેની પાછળ કંઈક દેવી સંકેત અગર તો આત્માની શુભ પ્રેરણા સમજવી જોઈએ. સુનિશ્ચીએ તો પોતાનું જીવન તેમજ સંયમ સફલ કરી લીધું. છ છ વર્ષ પછી પિતાશ્રીને વિનંતી કરનાર અને કોઈપણ દિવસે પિતાશ્રીના આદેશનો ખગ ન કરવાવાળા સુનિશ્ચીને એકાએક એમના આયુષ્યની અવપતા આલુમ થઈ ગઈ અને વગર કંઈ, સુનિશ્ચી ઘેરથી બહાર નીકળી પડ્યા અને બહુજ દૂરદૂર ખીચનમાં આવી અકસ્માત રતન દીક્ષા લઈ લીધી. સુનિશ્ચી નિરતર એજ કહેતા હતા—

‘असंख्यं जीयिष्य मां वसन्तम्’ (જીવન તૂટ્યું સંધાતું નથી માટે પ્રાણ માત્રનો પણ પ્રમાદ ન કરવો જોઈએ) આ જીવન નાનામાં નાના નિમિત્તને પામીને પણ સમાપ્ત થાય છે તેને કોઈ પણ અજરે સાંધી શકાતું નથી. માટે જ દાણ માત્રનો પ્રમાદ ન કરવો. “સતત સુકિત સાધનામાં તદલીન રહે” પ્રબલ ભાવના વડે તેઓએ સ્વયં દીક્ષા પણ લીધી અને અલી મહીનાના ગાળામાં પોતાની સિદ્ધિ પણ કરી લીધી, આહ! અને તો દેવી સંકેત અગર તો શુભ આત્મ પ્રેરણા સિવાય બીજું શું કહી શકાય! શબની સુખસુદ્રા પણ કેટલી સૌમ્ય હતી, કેમ જાણે ધ્યાનમાં સ્થિર ન હોય? આવો અકસ્માત તથા આવી વેદના થઈ હોઈ છતાં પણ તેમની સુખસુદ્રા ઉપર આર્ત-ભય-સંકલેશ અથવા ગદાતીની નિશાની સુદાં નહોતી જે કોઈએ પણ તેમની ભવ્ય સુખસુદ્રાને જોઈ છે તેમણે સુનિશ્ચીની સુકતકંઠે પ્રશંસા જ કરી છે સોળ સોળ ડલાડે સુધી શબમાં દુર્ગંધ ન પેસવી, આખી રાત્રી પર્થત વંચલનાં પહેલું દાત શરીર અને લોહીથી ભરેલ જમીન થઈ વરવા મુતારા કોઈપણ જીવજંતુ તથા પ્રાણી ન આવવું અને ત્રણ ત્રણ દલાડા સુધી રમણનમાં “રાખ” નું જેમની તેમ રહેવું, આ બધા ચિન્હ અને અકસ્માતનો હેતુ (ગૌ-ગતુકંપા) સુનિશ્ચીનો સાગધિ મૃત્યુ તથા જીવન સફલતાની દોષક છે. આવા વિચાર માટે આત્મા

“અસંખ્યં જીવિય મા પમાયણ”

...શ્રી વિનોદકુમાર વીરાણી.

(દીક્ષા લીધા પહેલાં શાસ્ત્રાભ્યાસ કરતા)

જન્મ : પોર્ટસુદાન સા ૧૯૯૨

દીક્ષા

ખીચન - (રાજસ્થાન)

સાં ૨૦૧૩ વૈશાખ વદ ૧૨

તા ૨૬-૫-૫૭ રવિવાર

નિર્વાણ

ફલોદી - (રાજસ્થાન)

સાં ૨૦૧૩ શ્રાવણ શુદ્ધ ૧૨

તા ૭-૮-૫૭ બુધવાર

સ્વયં અંદરથી પ્રેરણા કરે છે. આપણે પ્રબલ નિમિત્ત તથા ઉત્તમ ઉદાહરણ થકી એક ધર્મને પાઠ ગ્રહણ કરવો જોઈએ. હવે ગયેલ વિભૂતિ ઉપર આંસુ વહેવડાવવા કરતાં તેમના જીવન-ગુણોને હૃદયમાં ઉતારીને તેમને સાચી શ્રદ્ધાંજલી અર્પણ કરવી તેજ શ્રેષ્ઠ છે.

વ્યાખ્યાન વખતે તેમજ વ્યાખ્યાન પૂરું થયા બાદ પણ પિતાશ્રી જો કે ધીરજ ધારણ કરતા રહ્યા, પરંતુ તે રત્ન કુક્ષિ ધારિણી માતા પોતાના રૂદન વડે કપડાં ભીંજાવતી રહી હતી. માતૃશ્રીએ કહ્યું :— શુરુ મહારાજ ! અરર ! ! મારી કેટલી બધી લાંબી બાવના હતી કે કોઈ મારા ઘરેથી નિકળે અને હું એને પોતે પોતાના હાથે ઉત્સાહ-પૂર્વક દીક્ષા આપું ! ! ! અરે આખા મહાગુજરાતને આમંત્રણ આપી પૈસાને પાણીની માફક રેલી હું એને ધામધૂમથી દીક્ષા આપું. પણ અરે રે ! અંતરાય કર્મને ઉદય ! કે મારી બાવના જ પૂરી ન થઈ. ઘરેથી મારો એક લાડકવાયો લાડલો નીકળ્યો પણ ખરો પરંતુ મારા હૃદયની આશાઓ હૃદયમાં જ રહી ગઈ. દીક્ષા લીધા બાદ પણ મારી તેમનાં દર્શનની તીવ્ર આકાંક્ષા હતી. પરંતુ હું મારા પતિદેવને મર્યાદિત આગ્રહ કરી શકી હતી. હું પોતાના હૃદયને સમજાવતી રહી— આજે નહીં તો આવતી કાલે — અરે એક મહિના કેડે કે બે મહિના કેડે મારા ઋષભ (વિનોદ) નાં મને દર્શન થાશે. એની વાણીનો જરૂર લાભ મળશે. પણ મુનિરાજ ! મુનિરાજ ! આહ ! તે વખતે તે જનની હૃદયનુ-માતૃ વેદનાનું કોણ વર્ણન કરી શકે છે ? અરે તેને આ જડ કાળા અક્ષરોમાં કોણ ઉતારી શકે છે ? સ્વયં બુદ્ધિના વિદ્યાતા ચોદ પૂર્વધારી ગણધર પણ મરૂદેવીની હૃદય અને વેદનાનું અંકન નથી કરી શકતા તો બીજાનું તુચ્છ સામર્થ્યજ છે જ ક્યાં ?

માન મુનિશ્રીએ પોતાની સંવેદના તેમજ સહાનુભૂતિ પ્રકટ કરતાં થકાં કહ્યું કે “ માતૃશ્રી ! આ કુટિલ કાળે કેને પોતાનું ધારું કરવા-દીધું છે ? અમારાં માતૃશ્રીની પણ એજ બાવના, એજ આકાંક્ષા અને એજ ઇચ્છા હતી કે ઘરના બધાય તો કાંઈ નહીં, પણ આછામાં

એણે એક તો મારા ઘરેથી દીક્ષાર્થે નીકળે, પણ આ નહારો કાળ !
આ ઈચ્છાને પુરી થતાં લગી જીવા પણ ક્યાં તૈયાર હતો ! અમે એક
નહી, ઘરેથી પાંચ પાંચ નીકળ્યા પરંતુ દુર્દૈવ અમારાં કે તે માતૃશ્રી
અમે દીક્ષા લઈએ તે પહેલાં જ સ્વર્ગવાસી થઈ ગયા હવે આ
ભવિતવ્યતાની અટલતાને સમજીને ધૈર્ય ધારણ કરવું, તેમજ ધર્મનું
શરણ અહીં કરવું એજ એક માત્ર માર્ગ છે.

બહુજ કઠિનતાથી શ્રી સંઘ તેમને લોજનાદિ મારે લઈ તો
ગયા પરંતુ તેમને લોજનપાનમાં રૂચિજ ક્યાં હતી ? રહી રહીને તે
દિવ્ય દુલારાની યાદ આવી જતી હતી આ દુર્ઘટનાપર દુઃખ થવું
અને દેશન ન થયાનો પશ્ચાત્તાપ હતો. પૂરો એક પણ ન વાગ્યો કે
તેઓ ઉપાશ્રયમાં આવી ગયા.

માતૃશ્રીની સ્થિતિ જેમની તેમ હતી. તેવીજ વેદના-તેવોજ
શોક ! તેવોજ પશ્ચાત્તાપ ! ! પિતાશ્રીની સ્થિતિ પણ કંઈ કમ
નહોતી. પિતાશ્રી કહેવા લાગ્યા— મહારાજ સાહેબ, હું એને સમજવામાં
બહુજ પાછળ રહ્યો અને ઓળખવામાં મોટી ભૂલ કરી હું એને મારા
પોતાના ગળથીજ માપતો રહ્યો— હું જાણતો હતો કે એનો વૈરાગ્ય
સાચો— છે, સાવ સાચો છે પણ એ જાણી શક્યો હોત કે આ વૈરાગ્ય
આટલી સ્થિતિએ પહોચી ગયો છે તો એટલી ધાર ન લગાડત. હવે
શું કરું મહારાજ સાહેબ ! હવે શું કરું ! ! તપસ્વીશ્રી લાલચદ્રજ
મહારાજ સાહેબે બહુજ ધીરજ ધારણ કરાવીને શોક હળવો કરવાનો
પ્રયત્ન કર્યો.

બપોરે બે વાગ્યે લગભગ એક વિરાટ શોક—સભાનું આયોજન
થયું. જેમાં બે હજાર જેટલી વિશાળ માનવ મેદનીએ તેમજ જુદા
જુદા ખાર પ્રવક્તાઓએ ભાગ લીધો. પહેલાં તો થોડા ગીતોમાં તેમજ
શબ્દોમાં શોકોંજલી તથા શ્રદ્ધાંજલી અર્પિત કરવામાં આવી ત્યારબાદ
માતા-પિતાના પ્રતિનિધિ પંડિતશ્રી પૂર્ણચદ્રજ દેકે સંપૂર્ણ પરિ-

સ્થિતિનું વ્યવસ્થિતરૂપે વિસ્તાર પૂર્વક ધ્યાન કર્યું. મુનિશ્રીના બાલ્ય સંસ્કાર, ઉચ્ચ શિક્ષણ તથા લંડન, પેરિસ, આફ્રીકા, ઇટાલી, અરબસ્તાન આદિ વૈભવ વિલાસ પ્રધાન દેશોમાં પર્યટન કરવા છતાં પણ ઉત્કૃષ્ટ વૈરાગ્ય દશા તેમજ સંતસેવા આદિ ભાવ તેવાને તેવાજ કાયમ હતા. આદિ વિષય પર પ્રભાવપૂર્ણ વક્તવ્ય આપ્યા પછી કહ્યું કે જનતાનો આ ભ્રમ તો દૂર જ થવો જોઈએ કે “મુનિશ્રી માતાપિતાથી નારાજ થઈ અગર તો કોઈ બીજા દુઃખે દુઃખિત થઈ કોઈના બહેકાવવામાં આવીને ભાગી આવ્યા હતા અને આવેશમાં ખીચનમાં આવીને સ્વયં દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી. આ વાત હકીકત રૂપે નથી. જે દિવસે (તા. ૨૪-૫-૫૭ના રોજ) મુનિશ્રી પોતાના ઘરેથી બહાર નીકળ્યા તેજ દિવસે સાંજના પોતાની માતૃશ્રી સાથે આનંદપૂર્વક જોજન કર્યું અને પ્રભાત પૂર્વક માતૃશ્રીના મુખમાં ‘દહી’ આવલનો એક કવલ (કાળિયો) આપ્યો હતો. ન્યારે તેઓ નીકળ્યા ત્યારે પણ સામાયિકમાં બેઠેલ માતૃશ્રીની સામેથીજ નીકળ્યા દીક્ષા લીધા બાદ અમારી પાસે ખીચન શ્રીસંઘનો એક કાગળ આવ્યો હતો તેમાં મુનિશ્રીએ એ ભાવના બતાવેલી કે “જે પિતાશ્રી પોતાનો પત્ર સ્વયં શુજરાતીમાં લખશે તો હું સ્પષ્ટતા પૂર્વક તેમજ સરલતા પૂર્વક સમજી શકીશ.” મુનિશ્રીના માતાપિતાશ્રી આ દીક્ષાથી બહુજ પ્રસન્ન હતા. માતૃશ્રી તો પ્રતિદિન સાંજના પ્રતિક્રમણ વેળાએ મુનિશ્રીને કોટિ કોટિ વંદના કર્યા કરે છે. સ્વયં દીક્ષા લીધા પછી ઠીક ૨૨ દિવસે મુનિશ્રીના મોટા ભાઈનાં લગ્ન થવાનાં હતાં તે પ્રસંગને અનુરૂપ પિતાશ્રીએ પોતાના ચિર સાથી કોંગ્રેસ પ્રમુખશ્રી ઢેબરભાઈને એક તારમાં પણ એવા સમાચાર આપ્યા હતા કે હમણાંજ એક પુત્રે તો દીક્ષા ગ્રહણ કરેલ છે અને એકનાં લગ્ન થનાર છે. ત્યારે ઢેબરભાઈએ પોતાની શુભેચ્છા પ્રગટ કરતાં લખી મોકલ્યું કે “તમારા એક પુત્રે તો શીવરમણી સાથે લગ્ન કર્યા છે, તો બીજા પુત્ર સંસારરમણી સાથે લગ્ન કરી રહ્યા છે. બંનેનાં આ મંગલમય લગ્ન સફળ થાઓ” ન્યારે ન્યારે સંસારીપણામાં મુનિશ્રીએ દીક્ષા માટે આજ્ઞા માંગી ત્યારે ત્યારે માતૃશ્રીતો અત્યંત ઉલ્લાસ પૂર્વક અનુમતિ આપ્યા કરતાં હતાં.

પિતાશ્રી પણ તૈયાર હતા. પરંતુ એ વિચારથી આજ્ઞા ન આપી શક્યા કે તે અત્યંત સુકુમાર છે. એટલે આ સુખ વૈભવમાં ઉછરતાં ઉછરતાં ઘરેજ ધર્મધ્યાન કરે એ જ ઠીક છે. એમના માટે પિતાશ્રીએ આવશ્યક અને ઇચ્છિત બધાં ધાર્મિક-સાધન ઉપકરણો એકત્ર કરાવી આપ્યા હતા, પરંતુ જ્યારે મુનિશ્રીએ સ્વયં દીક્ષા ગ્રહણ કરી લીધી અને તેવા સમાચાર-સાંભળ્યા ત્યારે મુનિશ્રીના આ ઉત્કૃષ્ટ વૈરાગ્યની આ ક્ષિતિ અવસ્થા જોઈને બહુજ પ્રસન્ન થયા તેમ છતાં પણ એમને મનમાં એજ આશંકા હતી કે “સંભવે છે સંયમના આ હુકમ પરિવર્તે તથા ઉપસર્ગો આ કોમળ કાયાવાળા મુનિશ્રીથી સહન ન થઈ શકે અને ફરી મેઘમુનિની જેમ અહસ્થાવાસને જ પોતાને માટે ચોખ્ખે સ્વીકારી લે” એટલે કે થી ૪ માસ લગી પ્રતીક્ષા કરવી ઠીક છે. જો તે મુનિશ્રી સંયમમાં પૂર્ણ સ્થિર રહે તો મારા અને મારા કુટુંબનો મહાન અહોભાગ્ય થશે. પોતે ત્યારે પોતાનો વિશાળ કુટુંબ પરિવાર સંહિત ફલોદી જઈને અપૂર્વ નિમંત્રણની વિશેષ પ્રભાવના કરતો કરતો મુનિશ્રીની વડી દીક્ષાનો સ્મરણીય મહોત્સવ કરાવીશ અગર તો તેમને સાથે હું અહીં રાજકોટ લેતો આવીશ.

પરંતુ દેવની વિચિત્ર ગતિ છે કે વ્રણ મહીના પણ વીત્યા નહીં કે આ હુઈટના બની ગઈ. મતલબ કે મુનિશ્રીએ સ્વયં દીક્ષા સ્વેચ્છાએ તેમજ સમજ-પૂર્વક લીધેલી જેમાં તેમનાં માતાપિતાશ્રી આનંદિત હતા.

આ પ્રકારે જૈનો સિવાય બીજાં જૈનેતર સાધારણ જનતાનો એક બ્રહ્મ દૂર કર્યા બાદ પંડિતશ્રીએ માતાપિતાને ત્યાં પહોંચવામાં કેમ વિલોમ થયો તેનું આદિથી અંત સુધી વણું ન કર્યું તથા આ અત્યંત શોકપ્રદ હુઈટનાના સમાચાર મળ્યા પછી માતાપિતાશ્રીને તેમજ આખા વીરાણી કુટુંબને જે અસીમ આઘાત પહોંચ્યો છે અને તેની મહાન વેદના થઈ છે તેને તેઓએ પોતાના શબ્દોમાં વર્ણવી બતાવ્યું.

પંડિતશ્રીએ મુનિશ્રી-જે જૈન સમાજના ઊગતા સિતારા તેમજ ભાવિ પ્રભાવક પુરુષ હતા, તેમના વંદનીય માતાપિતાશ્રીનો પણ

સંક્ષેપમાં પરિચય આપ્યો. મુનિશ્રીનાં માતૃશ્રી 'મણીબેન' એક અત્યંત ધર્મશીલા તેમજ સુશીલ માતા છે. યથાશક્તિ ધર્મધ્યાન તથા તપશ્ચર્યા આદિ દરરોજ કર્યાજ કરે છે. સંવારસાંજ બેઠાને વખત સામાયિક પ્રતિક્રમણનો નિયમ છે. પાખીએ પોષો પણ કરે છે એમણે આયંબિલનું વર્ષીતપ, ઉપવાસનો વર્ષીતપ અને છઠ્ઠે છઠ્ઠે પારણાંનો વર્ષીતપ કરેલ છે અને એ સિવાય બીજી પણ ૬ ઉપવાસ તથા ૮ ઉપવાસ આદિ અનેક તપશ્ચર્યાઓ પણ કરેલ છે, આ પ્રમાણે સંપૂર્ણ સુખી ધરમાં પણ ત્યાગ, તપ તથા સંયમ પ્રતિ અભિરૂચિ રાખનાર માતાઓ વિરલ હોય છે. સૌથી મહત્વની વાત તો એજ છે કે લાખો-પતિ કુલીન ધરની દેવી હોવા છતાં પણ તેમની નસેનસમાં વિનય-શુણ સમાયેલો છે. એમના સાસુ સસરા પણ ન્યારે ન્યારે પણ અસ્વસ્થ અને પથારીવશ હતા, ત્યારે ત્યારે એકમાત્ર વિનયશીલ સેવા પરાયણ એવા તેમને “વહુ” “વહુ” કહેતા કહેતા થાદ કરતા.

મુનિશ્રીના પિતાશ્રી દુર્લભજીભાઈ તથા તેમનું સમગ્ર વીરાણી કુટુંબ પણ એક પ્રસિદ્ધ વેપારી હોવા છતાં બહુજ દાનેશ્વરી પણ છે. તેમના વડીલ બન્ધુશ્રી રાજકોટ શ્રી સંઘના પ્રમુખ છે જેઓ હાલમાં મુંબઈ રહે છે. એમની ગેરહાજરીમાં તેઓ રાજકોટનો (જેની જન સંખ્યા દશ હજાર લગભગ સ્થાનકવાસી ભાઈઓની છે) કારભાર સંભાળે છે, એમનું હૃદય માખણ જેમ જલ્દી પીગળી જાય તેવું છે, આવા જ અનુકંપાવાળા હૃદયથી અને ધર્મ પ્રિયતાથી તેમણે પ્રોતે લાખોનું દાન કરેલ છે. તેઓશ્રીનું આખા કુટુંબનું-સંઘ, ઉપાશ્રય, પ્રકાશન સંસ્થા, વૃદ્ધાશ્રમ, પ્રસ્તુતિગૃહ, વિદ્યાલય આદિ મુખીને કુલ દાન ૧૫ લાખ જેટલું થઈ ગયું છે. એમના આ સ્વયં દીક્ષિત સૌથી વધુ સ્નેહને પ્રાત્ર સુપુત્રના સ્વર્ગવાસ તથા તેમના સ્મરણથી તેઓએ હમણાંજ હજારો રૂપિયાની એક મોટી યોજનાનો વિચાર કર્યો છે કે જે જલ્દીથી પૂર્ણ થશે.

અંતે પંડિતજીએ માતા-પિતાશ્રીના સંસ્કૃતી તેમજ પોતાની સંસ્કૃતી મુનિશ્રી પ્રત્યે હાર્દિક શોકાંજલી તથા શ્રદ્ધાંજલી અર્પણ કરી.

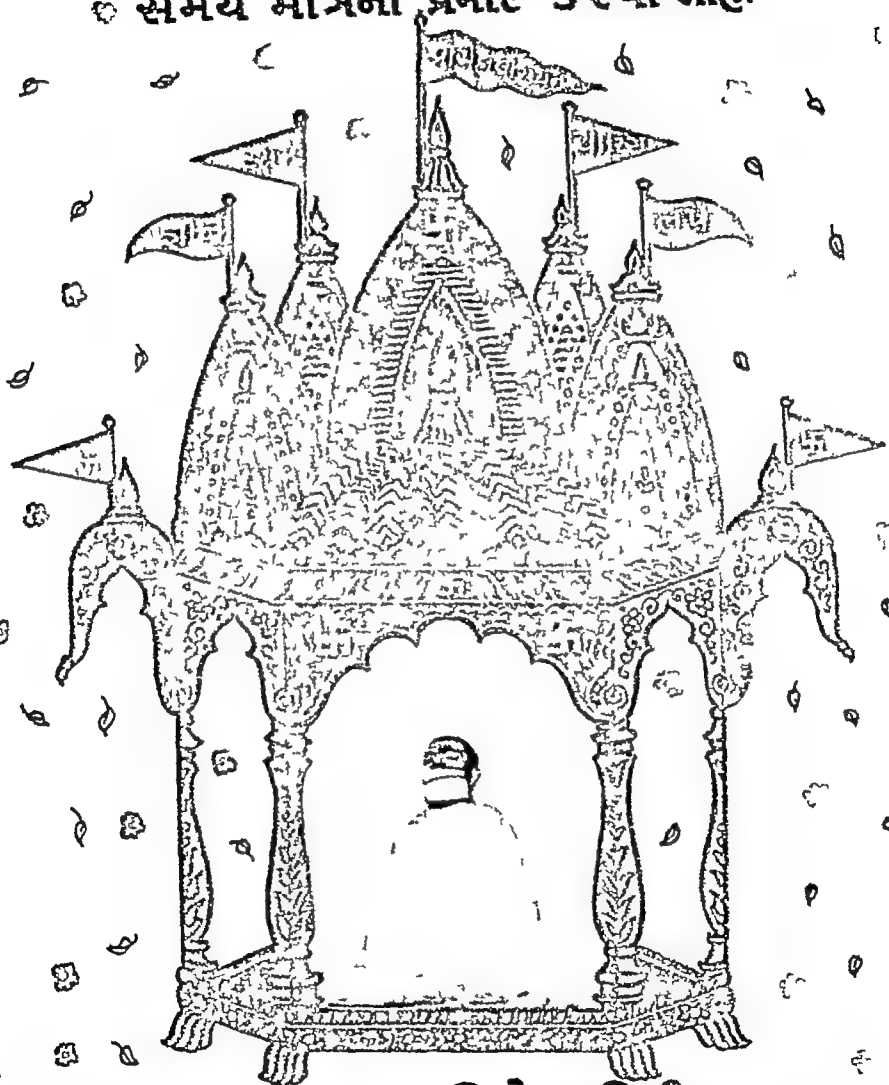
ત્યારબાદ પ્રમુખ મહાશય શ્રી કાનમલજી નાહટાએ પ્રસંગને અનુરૂપ અંગૂલિ આપ્યા બાદ કહ્યું કે આપણે-આ પવિત્ર સ્થળે અને તે પણ એક યરમ વૈરાગી સુનિશ્રીના નિર્વાણ નિમિત્તે શોક કરવો કોઇપણ રીતે-ઠીક નથી જ. “જે આવે છે તે જાય છે” પરંતુ આપણને એ વાતનો આનંદ થવો જોઇએ કે શ્રી વિનોદમુનિ મહારાજ નમિરાજર્ણિતા અમર સ્વરૂપમાં આવ્યા અને ફરી એકવાર એમનો આદર્શ આપણી સન્મુખ રાખીને ગયા. તે મહાત્માએ જેઓએ - પોતાની લાંબા વખતની ભાષનાને-શોક જ વખતની સાધનામાં સફલ કરી લીધી તે મહાપુરુષ વિનોદમુનિશ્રીને અમારી વારંવાર વંદના છે. સૌથી છેવટે કાનમુનિશ્રીએ પોતાની જોગેસ્વી વાણીમાં “ચેત ! ચેત ! ભર હે રાયા ! કાળ ગપાટો દે છે તેનો ભાવવાહી અનુવાદ ફરમાવ્યો. શુભસંશુર જીવન એટલે વીજલીનો ચમત્કાર જેમ આજે છે, કાલે નથી ઊગતી યુવાવયે વિનોદમુનિ ચાલ્યા ગયા. “ગણભત્યા વિપ્લવં ચયન્તિ એગે” ભગવાન ફરમાવે છે કે ગર્ભવાસમાં પણ મૃત્યુ ઘેરી લે છે. સાટે ચેતો અને શીઘ્ર-કત્યાણ કરી લેો. સુનિશ્રીના જહં સ્મારક ણનાવવા કરતાં તેમની અનુકરણ કરવા લાયક જાગૃતિને જીવનમાં ઉતારીને આપણું પોતાનું ચૈતન્ય સ્મારક તૈયાર કરો, આપણી જાગૃતિ એજ તેમનું સાચું સ્મારક અને.

જાનજ્ઞ્યારી મુનિશ્રીનો આત્મ નિર્ણય

અસંસ્વયં જીવિય મા પમાયણ

અર્થ: જીવન તુટ્યું સંધાતું નથી માટે

સમય માત્રનો પ્રમાદ કરવો નહિં.

સ્વ. જા. જી. વિનોદમુનિશ્રી

જન્મ - પોર્ટ સુદાન રા. ૧૯૦૨

દીક્ષા

પીચન-(રાજસ્થાન)

સા. ૨૦૧૩ વૈશાખ વદ ૧૨

તા. ૨૬-૫-૫૭ રવિવાર

નિર્વાણ

હુલોદી-(રાજસ્થાન)

સા. ૨૦૧૩ શ્રાવણ શુદ્ધ ૧૨

તા. ૭-૮-૫૭ બુધવાર

પણ તેમને ભૂલી શકી નથી, આવું જોઈ જોઈને મુનિશ્રીનો જે અચાનક વિરહ થઈ ગયો તેની વ્યથા માતા-પિતાશ્રીને ક્ષણે ક્ષણે અધિકાધિક થતી હતી.

તપસ્વીશ્રી લાલાચંદ્રજી મહારાજ સાહેબે, તેમને બહુ શાન્તવન આપ્યું અને ફરમાવ્યું કે હવે તો કેવળ હૃદયને એજ આશ્વાસન દઈ શકાય કે અમારો એક વિનોદ ગયો પરંતુ આ ત્રણ (માનમુનિ, કહાનમુનિ, પારસમુનિ) એમ ત્રણ વિનોદ આપી ગયા વિનોદમુનિશ્રીનાં ગુરુભાઈ હાવાથી આમને તમે વિનોદમુનિજ સમજો જેમ કે મારા ત્રણ વિનોદમુનિ સંયમ તપન પાલન કરી રહ્યા છે. આ સિવાય હવે આપણે કરી પણ શું શકીએ છીએ? કારણ કે મુનિશ્રીને કોઈ પણ પ્રકારે ન્યાં ગયા-ત્યાંથી લાવી નથી શકાતા.

બીજે દિવસે સવારે માતા-પિતાશ્રીએ ખિચનમાં ખિરાજતા તપસ્વીશ્રી સિરેમલજી મહારાજ સાહેબ, તેમજ પંડિતમુનિશ્રી સમર્થમલજી મહારાજ સાહેબનાં દર્શન કર્યા ત્યાં ન્યારે તોએએ સ્વયં દીક્ષા લીધી તે જગ્યા, આંદીની ડબીમાં સાવધાની પૂર્વક સુરક્ષિત રાખેલા લોચ કરેલા કેશ તથા સંસારી અવસ્થાનાં વસ્ત્રોને જોયા ત્યારે તો તેમનું હૃદય અત્યંત ભાર્યું જ આવ્યું આખું શરીર શિથિલ થઈ ગયું પંડિતજી મહારાજ સાહેબે શ્રી વિનોદમુનિજના અસામાન્ય ગુણોનું સ્મરણ કરાવતાં કરાવતાં તેમને અખૂટ ધૈર્ય બંધાવ્યું.

સાંજના માતા પિતાશ્રી ફરી ફલોદી આવ્યા અને સંતોની સેવા ચાકરી કરી. માતૃશ્રીએ ૧૦૦૧ સામાયિક કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી ત્યાં વનસ્પતિકાયને અભયદાન જવળવનું આપ્યું (લીલોતરી માત્રની બાધા લીધી) અને પ્રાર્થના કરી કે મહારાજ સાહેબ! મારી આ એજ એક ભાવના હતી કે હવે હું વિનોદ મહારાજને એમના ગુરુદેવની સાથે ખુદ પોતે પણ પગે વિહાર કરી ગુજરાતમાં તેડી લાવીશ પણ તે પૂરી થઈ નથી હવે આપ ગુજરાત જરૂર પધારજો

અને રાજકોટ પાવન કરજો. વિનોદમુનિશ્રીને આપે મહાન સહાય કરી છે. આપ એમના તારણકાર છો. એ ઉપકાર કેઈ વખતે ભૂલાશે નહીં. પણ હવે રાજકોટ પધારી — કૃપા કરી મારા ઉપર બીજો ઉપકાર કરજો.

તપસ્વીશ્રી લાલચંદ્રજી મહારાજ સાહેબે પિતાશ્રીને એક મહિનામાં ચાર દિવસ નિવૃત્તિ (સંવર) પૂર્વક વ્યતીત કરવાનો યથા અવસરે ઉપદેશ આપ્યો. પિતાશ્રીએ તેનો ભાવપૂર્વક સ્વીકાર કર્યો. ગુરુદેવના શ્રીમુખેથી પ્રત્યાખ્યાનરૂપે પ્રતિજ્ઞા ગ્રહણ કરી. શ્રી રસિકભાઈ વીરાણીએ વિધિપૂર્વક નવકાર — મંત્રનો એક માલા ફેરવવાની પ્રતિજ્ઞા હર હંમેશ માટેની ગ્રહણ કરી ત્યાર બાદ છેવટે ફરી માતૃશ્રી મણિબેને અને પિતાશ્રી દુર્લભજીભાઈએ ગદ્ગદ કંઠે ઉપકાર માન્યો અને રાજકોટ પધારવા માટે હાર્દિક વિનંતી કરી.

ફલોદી શ્રી સંઘે મુનિશ્રીના માતાપિતાશ્રીને યથા સમયે સ્ટેશને પહોંચાડીને અદ્યપુણ્યા ફલોદી નગરી ઉપર કૃપાદષ્ટિ રાખવાની પ્રાર્થના કરતાં કરતાં વ્યથિત હૃદયે વિદાય આપી.

॥ ૐ શાન્તિ! શાન્તિ!! શાન્તિ!!!

ધર્મધ્યાન અને સજ્જાય માળા

શાર્દૂલ.

અર્હતો ભગવન્ત ઇન્દ્રમહિતાઃ, સિદ્ધાશ્ચ સિદ્ધિસ્થિતા
આચાર્યા જિનશાસનોન્નતિકરાઃ, પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકાઃ,
શ્રી સિદ્ધાન્તસુપાઠકા મુનિવરા, રત્નત્રયારાધકા
પશ્ચૈતે પરમેષ્ઠિનઃ પ્રતિદિન કુર્વન્તુ નો (વો) મજ્જલમ્ ॥ ૧ ॥

વીરઃ પાર્શ્વનમિઃ સુપાર્શ્વસુવિધિઃ શ્રેયાંશમલી શશી
નેમિર્નાભિજવાસુપૂજ્યાવિમલો, પદ્મપ્રભઃશીતલઃ ॥

કુંથુઃશાંત્યભિનંદનાર્હન્મુનિ, ધર્મોઽજિતઃસંભવોઽ-
નન્તઃશ્રીસુમતિશ્ચ તીર્થપતયઃ, કુર્વન્તુ નો (વો) મજ્જલમ્ ॥ ૨ ॥

- વીરઃ સર્વસુરાસુરેન્દ્રમહિતો, વીરંબુધાઃસંશ્રિતા
વીરેણાભિહતઃસ્વકર્મનિચયો, વીરાય નિત્યં નમઃ
વીરાત્તીર્થામિદં પ્રવૃત્તમતુલં, વીરસ્ય ઘોરં તપો
વીરે શ્રીધૃતિકીર્ત્તિકાન્તિવિભવો, શ્રીવીર ભદ્રં દિશ ॥ ૩ ॥

પાર્શ્વો દુઃખવિદારકસ્ત્રિભુવને, પાર્શ્વં રટન્તે સુરાઃ
પાર્શ્વેણાભિહતં કષાયકટકં, પાર્શ્વાય તસ્મૈ નમઃ ॥

પાર્શ્વાત્પ્રાપ્ય સુખં ભુજન્નયુગલં, પાર્શ્વસ્ય શ્રૈર્યં મહ-
ત્પાર્શ્વે ધ્યાનરતો લભેન્છિવપદં, હે પાર્શ્વં વૈ પાહિ નઃ ॥ ૪ ॥

બ્રાહ્મી ચન્દનબાલિકા ભગવતી, રાજેમતી દ્રૌપદી
 કૌશલ્યા ચ મૃગાવતી ચ સુલસા, સીતા સુભદ્રા શિવા ॥
 કુન્તી શીલવતી નલસ્ય દયિતા, ચૂલા પ્રભાવત્યપિ (થ)
 પદ્માવત્યપિ સુંદરી પ્રતિદિનં, કુર્વન્તુ નો (વો) મદ્ગલમ્ ॥ ૫ ॥

પાંચ પરમેષ્ઠિને નમસ્કાર

દોહરા

જય કરનારા જિનવરા, હુ.ખ હરનારા દેવ,
 પાઠ પઢું પહેલો પ્રભુ, નમન તણો નિત મેવ ૧

પ્રથમ નમુ અરિહતને, ધીજી સિદ્ધ લગવત;
 ત્રીજી શ્રી આચાર્યને, નમું તજી દર્ધ તત ૨

ઉપાધ્યાય ઉપકારીઆ; જ્ઞાન તણા દાતાર;
 નમન કરૂં નિર્મળ થવા, ભવજળ તારણુદાર ૩

સાધુ સુદર લોકમાં, સાધવીઓ શણગાર;
 સઘળાને સ્નેહે હજો, વંદન વારં વાર ૪

નમસ્કાર પદ પાંચ છે, પાપ તણા હરનાર,
 સર્વ જગતનાં કામમાં, મંગળના કરનાર ૫

અનુપૂર્વિ.

ન્યાં ૧ હોય ત્યાં નમો અરિહંતાણું કહેવું.
 ન્યાં ૨ હોય ત્યાં નમો સિદ્ધાણું કહેવું.
 ન્યાં ૩ હોય ત્યાં નમો આયરિયાણું કહેવું.
 ન્યાં ૪ હોય ત્યાં નમો ઉવજ્જાયાણું કહેવું.
 ન્યાં ૫ હોય ત્યાં નમો લોએ સન્વસાહુણું કહેવું.

ચોપાઇ

અનુપૂર્વી ગણુજ્યો જ્ઞેય, છમાસી તપનું ક્ષણ હોય;
 સદેહ નવ આણો લગાર, નિર્મળ મને જ્યો નવકાર ૧
 શુદ્ધ વસ્ત્રે ધરી વિવેક, દિનદિન પ્રત્યે ગણુવી એક,
 એમ અનુપૂર્વી જે ગણે, તે પાંચસે સાગરના પાપને હણે ૨

દોહરા

એક અક્ષર નવકારનો, શુદ્ધ ગણે જે સાર;
 તે બાંધે શુભ દેવનું, આયુષ્ય અપરપાર ૧
 એગણીશલાખ ત્રેસઠહજાર, બસેંબાસઠ પળ;
 ત્યાં સુધી તે ભોગવે, નવકાર મંત્રનું ક્ષણ ૨
 અશુભ કર્મ કે હરણકુ, મંત્રે બહો નવકાર;
 વાણી દ્વાદશ અગમે, દેખ લીયો તત્ત્વસાર ૩

૧	૨	૩	૪	૫
૨	૧	૩	૪	૫
૧	૩	૨	૪	૫
૩	૧	૨	૪	૫
૨	૩	૧	૪	૫
૩	૨	૧	૪	૫

કોઠો ૧ લો.

(૧) દાનના પ્રભાવથી ધનનો અને શાલીભદ્ર અગણિત સિદ્ધિના ભોગી થઈ દેવલોકે ગયા, યાવત તેઓ સિદ્ધિ યદને વરશે, એમ જાણી સુપાત્રે દાન દેવું ૧

૧	૨	૪	૩	૫
૨	૧	૪	૩	૫
૧	૪	૨	૩	૫
૪	૧	૨	૩	૫
૨	૪	૧	૩	૫
૪	૨	૧	૩	૫

કોઠો ૨ નો

(૨) શિયળના પ્રભાવથી સુદર્શન શેઠને શૂળી ફીટીને સિંહાસન થયું, અને કળાવતીનાં કપાએલાં કાંડાં નવપદ્મ થયાં, એમ જાણી શિયળ પાળવું ૨

૧	૩	૪	૨	૫
૩	૧	૪	૨	૫
૧	૪	૩	૨	૫
૪	૧	૩	૨	૫
૩	૪	૧	૨	૫
૪	૩	૧	૨	૫

કોઠો ૩ નો.

(૩) તપના પ્રભાવથી ધન્નો અણુગાર, દૃઢપ્રહારી, હરિ-
કેશી મુનિ અને દૃઢણુ ઋષિ વિગેરે કર્મ અપાવી મોક્ષપદ પામ્યા;
એમ જાણી તપ કરવો ૩

૨	૩	૪	૧	૫
૩	૨	૪	૧	૫
૨	૪	૩	૧	૫
૪	૨	૩	૧	૫
૩	૪	૨	૧	૫
૪	૩	૨	૧	૫

કોઠો ૪ થો

(૪) ભાવના પ્રભાવથી પ્રસન્નચદ્રરાજર્ષિ, ઇલાચી કુમાર,
કપિલમુનિ, ખદ્ધકમુનિના શિષ્યો, ભરતચક્રવર્તી અને મરૂદેવી
માતા વિગેરે મોક્ષ પદ પામ્યા; એમ જાણી ભાવના ભાવવી ૪

૧	૨	૩	૫	૪
૨	૧	૩	૫	૪
૧	૩	૨	૫	૪
૩	૧	૨	૫	૪
૨	૩	૧	૫	૪
૩	૨	૧	૫	૪

કોઠો ૫ મો

(૫) ઋષભદેવ સ્વામીની એક ચિત્તે સેવા લક્ષિત કરવાથી નમિ અને વિનમિ એ બેઉ લાભ, રાજ્ય, વિદ્યા, અને સદ્ગતિ પામ્યા; માટે જિનરાજની સેવા કરવી ૫

૧	૨	૫	૩	૪
૨	૧	૫	૩	૪
૧	૫	૨	૩	૪
૫	૧	૨	૩	૪
૨	૫	૧	૩	૪
૫	૨	૧	૩	૪

કોઠો ૬ ઠો.

(૬) સ્વ અને પરસમયને જાણનારા કેશી ગુરૂની વાણી સાંભળવાથી નાસ્તિક એવો પરદેશી રાજા દેવલોકે ગયો, યાવત સિદ્ધિ પદને વરશે; માટે ગુરૂની વાણી સાંભળવી. ૬

૧	૩	૫	૨	૪
૩	૧	૫	૨	૪
૧	૫	૩	૨	૪
૫	૧	૩	૨	૪
૩	૫	૧	૨	૪
૫	૩	૧	૨	૪

કોઠો ૭ મો.

(૭) લવોલવને વિષે હિતકારક એવા જ્ઞાનથી જ વ્રતિ, ત્રિલાલિ પુત્ર, માસતુસમુનિ, અને રોહણીય ચોરાદિક, દુઃખથી મુક્ત થઈ સદ્ગતિના લાજન થયા, માટે જ્ઞાન ગૃહણ કરવું. ૭

૨	૩	૫	૧	૪
૩	૨	૫	૧	૪
૨	૫	૩	૧	૪
૫	૨	૩	૧	૪
૩	૫	૨	૧	૪
૫	૩	૨	૧	૪

કોઠો ૮ મો.

(૮) દશ દ્રષ્ટાતે દુર્લભ એવા મનુષ્ય જન્મને પામીને જેઓ આળસથી જૈનધર્મને નથી કરતા, તેઓ શશીપ્રભરાજની પેઠે શોચના પામે છે, માટે ધર્મ કરવો ૮

૧	૨	૪	૫	૩
૨	૧	૪	૫	૩
૧	૪	૨	૫	૩
૪	૧	૨	૫	૩
૨	૪	૧	૫	૩
૪	૨	૧	૫	૩

કોઠો ૬ મો.

(૬) જેમ મન વિનાનું મળવું, દાંત વિનાનું ચાવવું, ગુરુ વિનાનું લાણવું, હુણુ વિનાનું જમવું અને જશ વિનાનું જીવવું નિર્થક છે, તેમ લાવ વિનાનો ધર્મ પણ નિર્થક છે

૧	૨	૫	૪	૩
૨	૧	૫	૪	૩
૧	૫	૨	૪	૩
૫	૧	૨	૪	૩
૨	૫	૧	૪	૩
૫	૨	૧	૪	૩

કોઠો ૧૦ મો.

(૧૦) સત્યથી અગ્નિ પાણી સમાન, ગરલ અમૃત સમાન અને સર્પ કૂલની માળા સમાન થાય છે, જેમ જાણી સત્યપૂર્વક વર્તવું. ૧૦

૧	૪	૫	૨	૩
૪	૧	૫	૨	૩
૧	૫	૪	૨	૩
૫	૧	૪	૨	૩
૪	૫	૧	૨	૩
૫	૪	૧	૨	૩

કોઠો ૧૧ મો

(૧૧) પરનિદા કરે નહી અને સ્વનિદા સાંભળી સભ્યતા લાવે, તે મનુષ્ય ધન્યવાદને પાત્ર છે ૧૧

૨	૪	૫	૧	૩
૪	૨	૫	૧	૩
૨	૫	૪	૧	૩
૫	૨	૪	૧	૩
૪	૫	૨	૧	૩
૫	૪	૨	૧	૩

કોઠો ૧૨ મો

(૧૨) ધર્મ અને શોક જેમ વધારીએ તેમ વધે અને ઘટાડીએ તેમ ઘટે ૧૨

૧	૩	૪	૫	૨
૩	૧	૪	૫	૨
૧	૪	૩	૫	૨
૪	૧	૩	૫	૨
૩	૪	૧	૫	૨
૪	૩	૧	૫	૨

કોઠો ૧૩ મો.

(૧૩) જે પુરુષ દિવસે રતિ ક્રિયા સેવે છે, તેને પંડિત પુત્ર ઉત્પન્ન થતો નથી, પરંતુ બદાહીન પુત્ર ઉત્પન્ન થાય છે; માટે દિવસે પ્રહાયર્થ પાળવું. ૧૩

૧	૩	૫	૪	૨
૩	૧	૫	૪	૨
૧	૫	૩	૪	૨
૫	૧	૩	૪	૨
૩	૫	૧	૪	૨
૫	૩	૧	૪	૨

કોઠો ૧૪ મો.

(૧૪) જીવાન અવસ્થામાં પાંચ ઇન્દ્રિયોને વશ કરવી, તેમજ રાગ, દ્વેષ, વિષય અને ક્રોધાદિકને જીતવાં. ૧૪.

૧	૪	૫	૩	૨
૪	૧	૫	૩	૨
૧	૫	૪	૩	૨
૫	૧	૪	૩	૨
૪	૫	૧	૩	૨
૫	૪	૧	૩	૨

કોઠો ૧૫ મો.

(૧૫) હું મરણના દુઃખમાં રહો છું, માફ આશુખ્ય
ક્ષણમાત્ર નથી, એમ માની ધર્મચરણ કરવું ૧૫

૩	૪	૫	૧	૨
૪	૩	૫	૧	૨
૩	૫	૪	૧	૨
૫	૩	૪	૧	૨
૪	૫	૩	૧	૨
૫	૪	૩	૧	૨

કોઠો ૧૬ મો.

(૧૬) જેમ લોભી પુરુષ ધન મેળવવામાં તત્પર રહે છે, તેમ
ધર્મી પુરુષે જ્ઞાન મેળવવામાં તત્પર રહેવું ૧૬

૨	૩	૪	૫	૧
૩	૨	૪	૫	૧
૨	૪	૩	૫	૧
૪	૨	૩	૫	૧
૩	૪	૨	૫	૧
૪	૩	૨	૫	૧

કોઠો ૧૭ મો

(૧૭) શાંતિ જેવો બીજો તપ નથી, સતોષ જેવું બીજું કોઈ સુખ નથી, તૃષ્ણા જેવી બીજી કોઈ વ્યાધિ નથી, અને દયા જેવો બીજો કોઈ ધર્મ નથી ૧૭

૨	૩	૫	૪	૧
૩	૨	૫	૪	૧
૨	૫	૩	૪	૧
૫	૨	૩	૪	૧
૩	૫	૨	૪	૧
૫	૩	૨	૪	૧

કોઠો ૧૮ મો

(૧૮) જેમ પુત્ર વિનાનું પારણું અને વર વિનાની બાન શોભતી નથી, તેમ ધર્મ વિના આત્મા શોભતો નથી ૧૮

૨	૪	૫	૩	૧
૪	૨	૫	૩	૧
૨	૫	૪	૩	૧
૫	૨	૪	૩	૧
૪	૫	૨	૩	૧
૫	૪	૨	૩	૧

કોઠો ૧૯ મો

(૧૯) શાસ્ત્ર-શ્રવણ, સ્મશાન અને રોગ એ ત્રણ વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થવાનાં મુખ્ય હેતુ છે. ૧૯

૩	૪	૫	૨	૧
૪	૩	૫	૨	૧
૩	૫	૪	૨	૧
૫	૩	૪	૨	૧
૪	૫	૩	૨	૧
૫	૪	૩	૨	૧

કોઠો ૨૦ મો.

(૨૦) પાપ કર્યા પછી પસ્તાવો કરવા કરતાં પાપ કરતી વખતે પસ્તાવું, એ વધારે સાફ છે ૨૦

મર્યાદા શા માટે ?

આ જીવાત્મા અનાદિ કાળથી ૮૪ લક્ષ જીવાયોનિમાં અથડાયા કરે છે, કારણ કે તેને પાંચ આશ્રવ (૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ ૩ અસ્ત્તાદાન ૪ મૈથુન ૫ પરિગ્રહ) તથા પાંચ પ્રમાદ (૧ મદ, ૨ વિષય, ૩ કષાય, ૪ નિંદા-નિદ્રા ૫ વિકૃત્યા) તેમજ પાંચ ઇન્દ્રિયોના શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ વગેરે મીઠા લાગે છે. આથી જીવાત્મા જન્મ, જરા અને મૃત્યુ રૂપી દુઃખની પરંપરા વધાર્યે જ જાય છે, પરંતુ અવિનાશી અથવા શાશ્વત સુખ જીવના હાથમાં આવ્યું નથી જીવને સદ્ગુરોનો ખોધ નથી મળ્યો, તેથી તે સદૈવ અપ્રતી જ રહ્યો છે જેમ કારીગરના હાથમાં પત્થર આવે અને તે તેની સુદર આકૃતિઓ બનાવે તેમ ભવ્ય જીવ જો સદ્ગુરુની પાસે આવે, તો તે સદ્ગુરુ તેને ખોધ ઓપી વ્રતી બનાવે, જેથી તે મર્યાદામાં આવી જતા ઉત્તરોત્તર વિકાસને માર્ગે આગળ વધે.

આવી જો કોઈ મર્યાદા ન કરી હોય તો તેનું કેવું પરિણામ આવે તે ઉપર એક દૃષ્ટાંત છે—

મથુરા નગરીમાં જિતશત્રુ નામે રાજા છે તે રાજાને કોઈ કારણથી તેના ભાઈઓ સાથે ગૈર થયું. તેથી તે ભાઈઓ બહારવટે નીકળ્યા અને મથુરા નગરીની તેમજ જિતશત્રુ રાજાના તાબાના અનેક ગામોની પ્રજાને હેરાન કરવા લાગ્યા. એક વાર તેમણે વિચાર કર્યો કે આપણે આખા રાજ્ય સાથે ગૈર નથી પણ માત્ર મથુરાવાસીઓ સાથે જ ગૈર છે, તો પછી ખીજા નિર્દોષ માણસોનો સહાર શા માટે કરવો ? આથી ખીજા પ્રજાનો ભય ટળ્યો વળી તેઓએ વિચાર્યું કે આપણે મથુરાની પ્રજા સાથે ગૈર નથી, પણ માત્ર રાજા સાથે જ ગૈર છે. આથી મથુરાના પ્રજાજનોનો ભય ઓછો થયો અને હવે માત્ર રાજાને જ રહ્યો. આ રીતે અપ્રતી જીવોને સમગ્ર જગતના જીવાત્માઓને હણવા રૂપ ક્રિયા આવતી જ હોય છે, તો પછી એની મર્યાદા કરીને એ ક્રિયાથી કેમ ન બચવું ? એ વ્રતધારણનો સાર છે જેટલા પ્રમાણમાં સમક્ષિતી જીવો મર્યાદા બાધશે તેટલા પ્રમાણની જ ક્રિયા તેને લાગશે અને એ રીતે જીવ હુણુકર્મી અને અદ્વૈપ સંસારી બને છે માટે મહાન્ પુણ્યના અપૂર્વ યોગે સાપડેલો આ માનવભવ સાર્થક કરવા માટે વ્રત ધારણની અને વિવેકી બનીને આશ્રવનો ત્યાગ કરવાની અનિવાર્ય જરૂર છે.

સુસ મનુષ્યો પ્રમાદ છોડી પ્રતારાધનમાં તત્પર થઈ શકિતને કોરવશે એવી આશા છે.

વ્રત આદરવાની શી જરૂર છે ?

૧ 'વ્રત' એટલે હિતકર નિશ્ચયો. માણસે જેમ પોતાના તથા મનુષ્ય માત્રના હકોના રક્ષણ માટે સગ્કારી કાયદાથી બંધાવું પડે છે એવે જેઓ એ બંધન તોડે છે તેમણે દંડ-દેવ વિગેરે શિક્ષાઓ સહન કરવી પડે છે, તેમજ આત્મિક નિયમો પણ તેણે પોતાના કલ્યાણ સાર તથા અન્ય જીવોની સગવડ ખાતર અવશ્ય પાળવા જ જોઈએ.

૨ આજના જેવા કાયદાખાજ વધીલો અને રાજ્યો જે વખતમાં નહોતા તેવા વખતમાં યોગ્યતા આ વ્રતો, વ્રત આદરનારનું તેમજ સમગ્ર પ્રાણી વર્ગનું હિત કરે છે એ તેની ખાસ ખૂબી છે આ વ્રતો ધારનાર માણસ ખૂન કરી શકતો નથી, તેથી દેહાતદંતી શિક્ષાથી સહિસલામત જ છે, ચોરી અને વ્યભિચાર કરતો નથી, તેથી દંડ અને કેદ પામતો નથી, જૂઠું ખેલતો નથી અને તેથી પોતાનું માન ખોતો નથી આર્ત, રૌદ્ર ધ્યાન ખ્યાતો નથી અને તેથી ક્ષય આદિ અસાધ્ય દરદોનો ભોગ થઈ પડતો નથી તથા પોતાની શક્તિ અને વખત ગુમાવતો નથી.

૩ વ્રત ધારવાથી ધન્વિર્યો ઉપર કાણુ મેળવવાની શક્તિ આવતી જાય છે દુનિયાદૂરીના પ્રસંગોમાં તે મુંઝાતો નથી પણ અત વગરના ભૂતકાળમાં તેણે ભોગવેલાં સુખ, દુઃખ, આદિ લાવી તથા અત વગરના ભવિષ્યમાં હજી તે લેવાતી ધરાવનાર છે તે વિચારી, ચિંતનું, સમાનપણું સાચવી શકે છે.

૪. દીવાલ વગરના નગરમાં શત્રુને તથા કિનારા વગરના સરોવરમાં જળને આવતા કશી મુશ્કેલી નથી તેમજ વ્રત અથવા નિશ્ચય વગરના આત્માને કર્મોનો લેપ લાગ્યા જ કરે છે માટે વ્રત રૂપી વાડ કરી લેવાથી નિષ્પ્રયોજન કર્મોથી તેને બચાવી શકાય છે કયો સુજ જન પોતાની જ આવી દયા નહિ પસંદ કરે ?

૫. જ્યારે ત્યારે પણ ભવભ્રમણ અને તેને અગે રહેલી જરા-જન્મ-મરણ-આધિ-આધિ-ઉપાધિની પીડાઓથી છૂટવા માટે તેના કારણભૂત

વિકરોને તજવા તો પડશેજ, ત્યારે વિકરો તજવામાં ઉત્તમ હથિયાર રૂપ પ્રતો આંખ આગળ છતાં જેઓ તેનો ઉપયોગ ન કરે તેઓ શું આત્મઘાતી ન ગણાય ?

એ પ્રમાણે આ પ્રતો આ લોકમાં સ્વસ્થ બનાવનાર અને પરલોકમાં સુખ આપનાર હોઈ, હરેક માણસે તેને આદરવાં જોઈએ જેમ જેમ એની શ્રેણીમાં તે ચડતો જશે તેમ તેમ અવ્યાબાધ, અનુપમ સ્થિતિની નજીક આવતો જશે શ્રી પદ્ય પરમેષ્ઠી સર્વ મુમુક્ષુ જનોને પ્રત આદરવાની ઇચ્છા અને તેને પાર ઉતારવાની શક્તિ આપો ! અસ્તુ !!

ઉપયોગ કેમ કરવો ?

સમગ્ર વાચકવર્ગ કાર્ષ વિદ્વાન ન હોઈ શકે, મારે થોડીક સૂચના અત્રે કરવાની જરૂર છે.

પ્રથમ સમક્ષિત અને મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ સમજવું. એ જાણપાણું કર્યા પછી પોતાની શક્તિ તથા દેશકાળાદિનો વિચાર કરીને પ્રત આદરવા.

શ્રદ્ધા, અનુભાસના, અનુપાલના, વિનય અને ભાવ એ પાંચ શુદ્ધ સહિત આ પ્રતો કોઈ વિદ્વાન મુનિરાજ સમીપે અગીકાગ કરવા અને તેવાજ ભાવે પાળવાં વરસમાં એક વાર સાધુજી પાસે અથવા પોતાથી વડેરા શ્રાવક પાસે વાચી જવા, કે જેથી કરેલા 'નિશ્ચયો' અથવા લીધેલા 'પ્રતો' યાદશક્તિમાં તાજ થાય અને 'નિશ્ચયો' પાળવાનો નિશ્ચય દઢીબૂત થાય, તેમજ ગત વર્ષ દરમ્યાન જે કાંઈ દોષ લાગ્યા હોય તેની 'આલોચણા' (આલોચના) લેવાય. દરેક વેપારી વરસ આખરે પોતાની લેવડ દેવડના હિસાબ તપાસે છે તેમ 'પ્રત' ના વેપારમાં શું શું ભૂલો પોતાથી થઈ અગર શુ શુ ચડતા ભાવ થતા ગયા તે અવશ્ય વરસ આખરે તપાસવું જોઈએ.

ચે ત વણી

પ્રત આદરનારે દરેક કલમ જગજગ રાખીને વાંચવી. તે પળી શકે તેમ હોય તો જ કાયમ રાખવી અને પળી શકે તેમ ન હોય તો લાલ શાહીથી તેટલો ભાગ છેકી નાખવો, એટલે એ બંધનમાં પોતે નથી એવું સમજાય તેમજ કોઈ કલમમાં પોતાની સ્થિતિ વિચારતાં શબ્દ વધારવા કે ઘટાડવા જેવું

લાગે તો તેમ પણ કરવું. આમાં લખેલી બધી કલમો પ્રમાણે બંધાવું જ નોંધએ એવો કાંઈ ફરજિયાત કાયદો નથી, પરંતુ જે થોડી બંધણી કરી હોય તે પૂરેપૂરી પાળવી તો નોંધએ જ માટે આગળ પાછળનો વિચાર કરીને પછી બંધણીમાં પડવું. વ્રત આદરવા તે કાંઈ ધોખીની પેઠે આડી અવળી બે ચાર ઝીકા મારી લેવાનું કામ નથી પ્રભુ સાક્ષીએ દસ્તાવેજ કરી આપવાનું કામ છે. વળી જીવગીભર એ દસ્તાવેજ પાળવાનો છે તે કાયદાના ઇકરાર કરતાં પણ વધારે ગભીર કામ છે

તે સાથે, વ્રત આદરનારે એટલું પણ લક્ષમાં રાખવા જેવું છે કે, વ્રત ધારવાની ઇચ્છાનું મૂળ સમ્યક્ત્વ અથવા સમક્તિ હોવું નોંધએ અને જ્યારે સમક્તિ સહિત વ્રત ધરાય ત્યાર પછી પહેલા પાત્ર અણુવ્રતમાં તો મોટી છૂટો ન જ રાખી શકાય. દાખલા તરીકે, બીજા વ્રતમાં કેાઈ એવી છૂટ રાખવા ઇચ્છે કે “જૂઠા દસ્તાવેજ કરવાની મને છૂટ છે” તો તે વ્રતધારીનાં લક્ષણ નથી, જ્યાં સમક્તિ છે ત્યાં એવી છૂટનો સભવ જ નથી હો, સામાયિકો થોડી થઇ શકે, (પરિગ્રહનો સંકેત થોડો થઇ શકે, એ બધું શક્તિ મુજબ થોડું થાય એની હરકત નથી અરે, સમક્તિ જીવ આજીવિકા અર્થે મીલનો ઉઘમ પણ કરી શકે; તથાપિ સમક્તિ જીવથી વ્યભિચારની છૂટ કે ચોરીની છૂટ તો ન જ રાખી શકાય જે કૃત્ય માણસપણાને છાજે નહિ તે કૃત્ય સુશ્રાવકપણાને કદીએ છાજે નહિ.

બાર વ્રત

સમકિત [સમ્યક્ત્વ]નું સ્વરૂપ.

સ્પષ્ટાર્થ :—સમ્યક્ એટલે સારી રીતે (તત્ત્વોનું) જાણપણ કરી તેમાં શુદ્ધ શ્રદ્ધા રાખવી તેનું નામ, સમ્યક્ત્વ. 'એ' 'સમ્યક્ત્વ' અથવા 'સમકિત,' 'ધર્મ' રૂપી ધર્માત્મનો દરવાજો છે માટે તેનું સ્વરૂપ પ્રથમ જાણવું જોઈએ.

વિવરણ :—'સમ્યક્ત્વ'માં દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ એ ત્રણ તત્ત્વના જાણપણાનો સમાવેશ થાય છે—

(૧) દેવતત્ત્વ—કર્મરૂપ શત્રુના હણનાર, કેવળ જ્ઞાની, કેવળ દર્શની, યોત્રીશ અતિશયે કરી સહિત, પાંત્રીશ વાણીના ગુણે કરી યુક્ત, અઢાર દોષ રહિત, એક હજાર અષ્ટ ઉત્તમ લક્ષણના ધરણુહાર, ચોસઠ ઇંદ્રના પૂજનિક અને બાર ગુણે કરી સહિત : એવા શ્રી જયવત તીર્થ'કર દેવ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં વિચરે છે તે— તથા સકળ કર્મ રહિત, સકળ ઉપાધી વર્જિત, સકળ કાર્ય સિદ્ધિત, જન્મ-જરા-મરણ રહિત, અશરીરી, અવિનાશી, અનંત આત્મિક સુખની લહેમાં વિરાજતા શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મા દેવ!

(૨) ગુરૂ તત્ત્વ—'પત્ર મહાવ્રત'ના પાળનાર સત્તાવીશ ગુણે કરી સહિત, અષ્ટ મદના ગાળક, દસવિધ યતિધર્મના પાળક, છકાયના રક્ષક, સત્ત્વ ભેદે સંયમના ધણુહાર, શુદ્ધ બોધના દાતાર અને જિનેંદ્ર દેવની આજ્ઞામાં પ્રવર્તનારા એવા સાધુ.

(૩) ધર્મ તત્ત્વ—કેવળી ભાષિત દયામય, વિનયમૂળ, શુદ્ધ આચાર-વિચારરૂપ, આત્મિક-અનાત્મિક સ્વરૂપ જાણાવનાર આત્મિક બંધનથી મુક્ત-વનાર સિદ્ધાંત વચન રૂપ, મોક્ષ સુખનો આપનાર : એવો ધર્મ

પ્રતિજ્ઞા-ઉપર પ્રમાણે ગુણો ધરાવનારને મારે સાચા દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ જાણવા અને માનવા તે સિવાયના બીજા સર્વ અસત્ દેવ, અસત્ ગુરૂ અને અસત્ ધર્મને સસાર તરણ-નાગણ બુદ્ધિએ, મોક્ષાર્થે માનવા-વાદવા તથા પૂજવાના, જીવુ ત્યા સુધી, મન-વચન અને કાયાએ કરી પચ્ચક્ષણ,

આગાર.

સંસાર અર્થે, લૌકિક વ્યવહારે, કુળાચારે, ગચ્છપરપરાએ, રાજના કારણે ૧, દેવતાના કારણે ૨, નાતજાતને કારણે ૩ બળાતકારે માતા-પિતા-વડીલોના-ગુરના કારણે ૪, અટવી—વિષમ સ્થાનકે : એ વગેરે કારણોએ ૫, ગોત્રજ પૂર્વજ આદિ દેવોને પૂજવું-પગે લાગવું પડે ૬ તેનો આગાર.

અતિચાર.

(૧) સંકા—શ્રી જિન વચનના ગભીર-ગહન ભાવ સાંભળીને મનમાં સંદેહ ઉપજે તે

(૨) કંઠા - અન્ય ધર્મની આકાંક્ષા એટલે ઇચ્છા કરવી તે.

(૩) વિતિગિચ્છા—ધર્મકરણીના ફળનો સંદેહ રાખવો તે.

(૪) પરપાસંડ પ્રસંસા—અન્ય જે પાપડી મત (ઢાંગી ધર્મ) તેની પ્રશંસા એટલે વખાણ કરવા તે

(૫) પરપાસંડ સંઘવો—અન્ય જે પાપડી મત તેનો વિશેષ પરિચય એટલે સહવાસ કરવો તે

એ પાત્ર અતિચાર મારે જાણવા, પણ આચરવા નહિ.

એ પ્રમાણે હું અરિહત-સિદ્ધ કેવળી ભગવંતની સાથે મિથ્યાત્વ વેસિરાવું (તણું) છું અને યથાશક્તિ નીચે પ્રમાણે 'આર વ્રત' મહાપુરૂષ પંડિત-રાજ, તરણ તારણ, ગુણવંત, શુદ્ધ 'પત્ર મહાવ્રત'ના પાળનાર, મહા વૈગમી, પરાપકારી, સૂત્રસિદ્ધાંતના જાણ એવા અનેક ગુણે કરી સહિત મહારાજ શ્રી મુનિશ્રીના શિષ્ય પાસે અગીકાર

કરે છું તેની ફરસનાએ કરી શુદ્ધિ હોજ્યો. શ્રદ્ધા મારે પૂજ્ય શ્રી

સ્વામીના સધાગાની છે તે અખડિત હોજો.

પહેલું વ્રત [આશુવ્રત.]

નામ:-“થુલાઓપાનાદ્વાયં વેરમણ”

અથવા “સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત”

સ્પષ્ટાર્થ:-(સ્થૂલ=મોટકા, પ્રાણ+અતિપાત=પ્રાણીના પ્રાણનો અતિ-પાત (હિંસા) વિરમણ=વિરામવું વ્રત=પ્રતિજ્ઞા, મોટકા પ્રાણાતિપાત (જીવહિંસા) થી વિરામવા અથવા નિવર્તવા સબંધી પ્રતિજ્ઞા.

વિવરણ:-જગતમા જીવ (પ્રાણી) બે પ્રકારના છે એક ત્રસ અને બીજા સ્થાવર. બેઘદ્રિય, ત્રિઘદ્રિય ચૌરિંદ્રિય, અને પંચેદ્રિય જીવ તે ત્રસ કહેવાય છે અને પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિના જીવ તે સ્થાવર કહેવાય છે. ગૃહવાસમા રહેલા મનુષ્ય (શ્રાવક-શ્રાવિકા) થી બાહર જીવની હિંસા સર્વથા તજી શકાતી નથી, માટે આ પુસ્તકના અંતે પરિશિષ્ટ (અ) મા લખ્યા મુજબ તેની મર્યાદા કરે છું. અને ત્રસ જીવની હિંસાના નીચે પ્રમાણે પચ્ચક્ષુષાણુ કરે છું—

પ્રતિજ્ઞા—(મોટકા) ત્રસ જીવને વિના અપરાધે-વિનાકારણે—સંકલ્પી-હણવા નિમેષે હણવાના, જીવુ ત્યા સુધી, બે કરણ ને ત્રણ યોગે પચ્ચલાળ, એટલે મન-વચન-કાયા એ ત્રણ યોગે કરી જીવહિંસા કરે નહીં, તેમજ એ ત્રણ યોગે કરી બીજા પાસે કરાવું નહિ

મન, વચન અને કાયા : એ ત્રણને ‘યોગ’ કહે છે કરવું, કરાવવું અને કરતાને રૂઠું જાણવું, એ ત્રણને ‘કરણ’ કહે છે

(૧) મન, વચન ને કાયા ત્રણ ‘યોગે’ કરી પાપ કરે નહિ, એ ત્રણને ત્રણ કોટી કહે છે. (૨) એ ત્રણ ‘યોગે’ કરી પાપ કરાવું નહિ એ ત્રણને બીજી ત્રણ કોટી કહે છે. એ બે મળી છ કોટી થઈ. (૩) એ ત્રણ ‘યોગે’ કરી બીજાને પાપ કરતા રૂઠું જાણુ નહિ તેને ત્રીજી ત્રણ કોટી કહે છે એ ત્રણે મળી નવ કોટી થઈ. એમાથી છેલ્લી ત્રણ કોટી બાદ કરી બાકીની છ કોટીએ આ વ્રત અંગીકાર કર્યું છે

આગાર

પાય સ્થાવરના આરંભની ક્રિયા કરતાં, શરીર ઉપગરણ-દુપદ—
ચૌપદ—રસ-કસ-કરિયાણાની સારસંભાળ કરતા, ઔષધાદિ ખાતા-ખવરાવતા—
ચોપડતાં—ચોપડાવતાં, ચોર શત્રુ વિગેરેથી પોતાનું રક્ષણ કરતાં, ચાલતાં—
સૂતાં-ઉઠતાં-ખેસતાં—રસોઈ કરતા વેપાર અને ખીજ અનેક પ્રકારની ક્રિયાઓ
કરતા અને સાંસારિક કામકાજ કરતાં તથા શૂન્ય ઉપયોગે ત્રસ જીવ હણાય
તેનો આગાર *

* આગાર રાખ્યો છે તથાપિ “જીવહિ સાત્યાગ મત” અગીકાર કયું
છે એ વાત ધ્યાનમાં લઈ નીચેની બાબતો અવશ્ય પાળવા કાળજી રાખવી :

(૧) અણુગળ પાણી વાપરવું નહિ, છેક ઝીણા વસ્ત્રો પાણી
ગળવું નહિ

(૨) સળેલું અનાજ ખરીદવું નહિ, અનાજ ઝાટકતા, તડકે નાખતા
તેમાના જીવ મરે નહિ તેવી સંભાળ રાખવી, સળેલું અનાજ જીવાત
ખાનામા નાખવું.

(૩) સીધું સામાન તથા ખાવા-પીવાની દરેક ચીજ બરાબર જોયા
સિવાય વાપરવી નહિ પ્રવાહી ચીજ ઉઘાડી મુકવી નહિ.

(૪) લૂગડા પહેવણુ કર્યા સિવાય પલાળવા-ધોવાં નહિ કે ધોખીને
ધોવા આપવા નહિ.

(૫) ખાટલા-ગોદડા તડકે નાખતા કે ખખેરતાં તેમાના જીવ મરે નહિ
તેવી સંભાળ રાખવી

(૬) બાવળાદિ સળી જાય એવા ઇંધણ ખરીદવા નહિ. છાણાં, વાસના
ચારણાથી ચાળીને બાળવાં ચારણો ન મળે તો તેને બરાબર ખંખેરીને બાળવા.

(૭) વર્ષાઋતુમા જીવની બહુ ઉત્પત્તિ થાય છે માટે બનતા સુધી
ગાડી આદિની સ્વારી કંચી નહિ

(૮) કપાસીઆ, તલ વિગેરેમા વર્ષાઋતુમા જીવની ઉત્પત્તિ વિશેષ થાય
છે માટે બનતા સુધી તેવી ચીજનો વેપાર કરવો નહિ

(૯) કઠોર સાવરણીએ પુજે વાળવો નહિ

અતિચાર

(૧) બંધે—નિર્દય શુદ્ધિએ કરી કોઈ પ્રાણીને દુપાથી મરી જાય તેવા દ્રુકે ને ઘાટે બંધન બાધવું તે

(૨) વહે—નિર્દય શુદ્ધિએ કરી કોઈ પ્રાણીને લાકડી આપ્તિના પ્રહાર કરવો તે.

(૩) છવિછેપ—દ્વેષ શુદ્ધિએ કરી-કોઈ પ્રાણીનાં અંગ-ઉપાંગ છેદવાં તે.

(૪) અર્દ્ધમારે (અતિમારારોપણ) —કોઈ પ્રાણી ઉપર મર્યાદાથી અધિક ભાર ભરવો તે

(૫) મત્તપાણ વોલ્લેપ—દ્વેષ શુદ્ધિથી કોઈ પ્રાણીને ભાત પાણીનો અંતરાય પાડવો તે.

* * * એ પાંચ અતિચાર મારે જાણવા પણ આચરવા નહિ.

ખીજું વ્રત [આણુંવ્રત]

નામ:—“થૂલાઓ મુસાવાયાઓ વેરમણ” અથવા સ્થુલ મૃષાવાદ વિરમણ વ્રત.”

સ્પષ્ટાર્થ —(સ્થૂલ=મોટકા મૃષાવાદ=જૂઠું, ખોલવું તે, વિરમણ=વિરામવું, વ્રત=પ્રતિજ્ઞા) મોટકું જૂઠું ખોલવાથી નિવર્તવા સખધી પ્રતિજ્ઞા

વિવરણ —જગતમાં જૂઠું ઘણા પ્રકારનું છે, તેમાં આ નીચે લખેલા પાંચ મુખ્ય છે —

(૧) કઘ્ઘાલીક —(કન્યા+અલીક=જૂઠું) વર કન્યાનાં વેવીશાળ સંબંધી સારાને ખોટું, ખોટાને સારું કે જાતિ ફેર કે ઉમર ફેર વિગેરે જૂઠું ખોલવું તે

(૨) ગવાલીક (ગવાલીક) —(ગો=ગાય+અલીક=જૂઠું) ગાય, બેસ વિગેરે ઢેરના સખધમા વાંઝણી ગાય બેસ વિષે જૂઠું ખોલવું તે.

(૩) મોમાલિક (મૂમ્યલીક) (મૂમિ=જમીન+અલીક=જૂઠું) ઢાંકિલી અથવા ઉઘાડી જમીનના સખધમા જૂઠું ખોલવું તે

(૪) થાપણમેસો—પારકી થાપણ મૂકવા આપી તે ઓળવવા સંબંધી જૂઠું બોલવું તે.

(૫) મોટકી કુડીશાલ—મોટકી જૂઠી સાક્ષી રૈસા લઇને તથા સંબંધને લઇને પૂરવી તે

પ્રતિજ્ઞા—એ રીતે મોટકુ જૂઠું બોલવાનાં, જીવુ ત્યાં સુધી બે કરણ અને ત્રણ યોગે, પચ્ચક્ષણ. (કોટી છએ)

આગાર

કોઇ જીવ બચાવવાને કારણે, મશ્કરીમા ભયથી, કે ઘર સંબંધી કામમા કોઇ વાત છાની રાખવા જેવી હોય, તેથી, તથા ભાષા ન જળવાય ને ઉપયોગ શૂન્યથી બોલાય તેનો આગાર પણ કોઇને મોટું નુકશાન થાય એવું જૂઠું બોલવું નહિ

અતિચાર

(૧) સહસ્સબમ્બક્ષણે—કોઇને ધ્રાસકો પડે કે નુકશાન થાય એવી અણુવિચારી ભાષા બોલવી તે

(૨) રહસ્સબમ્બક્ષણે—કોઇની રહસ્ય (છાની) વાત ઉઘાડી કરવી તે

(૩) સદારમંતમેણ—પોતાની સ્ત્રીના (સ્ત્રી એ પુરુષના) મર્મ પ્રકાશ કરવા તે

(૪) મોસોવણસે - મૃષા (ખોટો) ઉપદેશ-નીતિથી બ્રુટ થાય તેવો કરવો તે

કૂડલેહકરણે—ખોટા દસ્તાવેજ, ખાતા, નનામો કાગળ, ચીટ્ટી વિગેરે લખવા તે

એ પાત્ર અતિચાર મારે બાણવા પણ આચરવા નહિ.

ત્રીજું વ્રત [અણુવ્રત]

નામ:- “થુલાઓ અદિન્નાદાણાઓ વેરમણ” અથવા સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત.”

સ્પષ્ટાર્થ- [સ્થૂલ-મોટકું અદત્તાદાન=વગર આપ્યે લેવું તે, વિરમણ=વિરામવું વ્રત=પ્રતિજ્ઞા.] વગર આપ્યે અથવા વગર કહ્યે કોઈ ચીજ લેવાથી એટલે ચોરી કરવાથી વિરામવા સળધી પ્રતિજ્ઞા.

વિવરણ-સ્વામી અદત્ત જીવ અદત્ત, તીર્થકર અદત્ત અને ગુરુ અદત્ત એ ચાર પ્રકારના અદત્ત પૈકી સ્વામી અદત્તથી ચોરીને ગુન્હો બને છે તેના પ્રકાર નીચે મુજબ:-

(૧) ચાતર ચણી-ખાતર ખોદીને (ઘર-દુકાન તોડીને) માલ લેવો તે

(૨) ગાંઠડી છોડી-ગાસડી છોડીને (કાતરીને-ફાડીને) અદદાનતથી માલ લેવો તે

(૩) તાલુ પર કુંચીય કરી-ઘર, દુકાન પટારા, પેટી, પાકીટ, વિગેરેને તાળું દબને બંધ કીધેલું હોય તેને પર એટલે પારકી (ખીજી) કુંચીથી ઉઘાડીને કે તોડીને અદદાનતથી માલ કાઢી લેવો તે.

(૪) પડી વસ્તુ ધણીઆતી જાણી-પડેલી ચીજનો ધણી બણ્યા છતાં લેવું તે.

ફત્વાદિક-એ સિવાય લુટી, ચૂડી, ગજવું કાપી, નજર ચૂકવી તથા હુમલો કરીને માલ લેવો તે

પ્રતિજ્ઞા-ઉપર પ્રમાણે સ્વામી અદત્ત એટલે ધણીએ આપ્યા વગર કે કશા વગર લેવાનાં એટલે ચોરી કરવાનાં જીવું ત્યાં સુધી બે કરણ અને ત્રણ થોગે પચ્ચક્ષણ અને બારે કીમતની દોટલી કે પડેલી વસ્તુનો માલિક ન મળી આવે તો તેનો ( )*લાગ ધર્માદામાં વાપરવો એવી પ્રતિજ્ઞા કરે છૂં પણુ પરિગ્રહની મર્યાદામાં ગણવો

આગાર

(૧) સર્ગા સ્નેહીની ચીજ તેના બરોસે (તેને પાછા આપવાના નિશ્ચયે), વગર કલ્લે, લેવી પડે તેનો આગાર.

(૨) છીકણી, સોપારીનો કટકો, કલમ વિગેરે નિર્મલ્ય ચીજ બહુ જરૂરિયાત હોવાથી (માલિકની ગેરહાજરીમાં કલ્લા વગર લેવાનો આગાર.)

(૩) દાટકી કે રસ્તામાં પડેલી વસ્તુનો માલિક મળી ન આવે તો તે ગખી લેવાનો આગાર. (પણ જો તે ભારે કીમતની હોય તો તેનો અમુક ભાગ ધર્માદામા વાપરવા પ્રતિજ્ઞા કરવી.)

અતિચાર

(૧) તેનાહઢે (સ્તેનઆહૂત) (સ્તેન=ચોર+આહૂત=હરણ કરેલી) ચોરાઉ વસ્તુ જાણી ખૂંટીને લેવી તે

(૨) તક્કરપઝોગે—ચોરને મદદ કરવી તે

(૩) વિરુદ્ધ રજાફકમે—રાજ્ય વિરુદ્ધ કામ એટલે દાણ ચોરી કે હાથ લેવી વગેરે કામ કરવું તે

(૪) કૂડતોલે કૂડમાણે—ખોટા તોલ અને ખોટા માપ રાખવા તે.

(૫) તપ્પડિરુવગવવહારે—(તત્ પ્રતિરૂપ વસ્તુનો વહેવાર) દેખાડેલી વસ્તુ નહિ આપતા બીજી વસ્તુ આપવી તે.

એ પાંચ અતિચાર માટે જાણુવા પણ આચરવા નહિ

ચોથું મત [અણુમત]

નામ-“થૂલાઓ મેહુણાઓ વેરમણ” અથવા “ સ્થૂલ મૈથુન વિરમણ મત.”

સ્પષ્ટાર્થ— (સ્થૂલ=મોટકા, મૈથુન=કામભોગ, વિરમણ=વિરમણ, મત=પ્રતિજ્ઞા.) મોટકા મૈથુન સેવવાથી, વિરમણ સબધી પ્રતિજ્ઞા.

વિવરણ—(૧) પુરૂષે પરસ્ત્રીથી અને સ્ત્રીએ પરપુરૂષથી મૈથુન સેવવું એ બલિયાર કહેવાય છે. માટે તેના સર્વથા પચ્ચક્ષ્ણાણુ કરે છું. (૨) પોતાની સ્ત્રી કે પુરૂષથી સર્વથા મૈથુન તજવું મુશ્કેલ માટે તેની મર્યાદા કરું છું

પ્રતિજ્ઞા—(૧) પોતાની સ્ત્રી કે પુરુષ સિવાય અન્ય સ્ત્રી-પુરુષ-તિર્યંચ કે દેવતા સંબંધી જીવું ત્યાં સુધી નીચેની કોટીએ પચ્ચક્ષ્ણાણુ :—

- (અ) જંબુદ્વીપના દક્ષિણાર્ધ ભરતમાના મનુષ્ય-તિર્યંચ સંબંધી એક કરણ ને એક યોગે એટલે કાયાએ કરી મૈથુન સેવું નહિ. (કોટી એકે).
- (બ) બાકી રહેલા મનુષ્ય તિર્યંચ અને દેવતા સંબંધી બે કરણ ને ત્રણ યોગે એટલે મન, વચન અને કાયાએ કરી મૈથુન સેવું નહિ અને એ ત્રણ યોગે મૈથુન સેવરાવું નહિ. (કોટી છએ)

(૨) પોતાની સ્ત્રી કે પુરુષથી નીચે લખેલી તિથિઓમા જીવું ત્યાં સુધી એક કરણ ને એક યોગે એટલે કાયાએ કરી મૈથુન સેવવાના પચ્ચક્ષ્ણાણુ

[નીચે તિથિઓના નામ લખવા]

[૧] શુકલ પક્ષમાં :—

[૨] કૃષ્ણ પક્ષમાં :—

આગાર

નીમેલી તિથિ ભૂલી જવાથી કે તિથિની ખખર નહિ પડવાથી મૈથુન સેવતાં વ્રત ભાંગે નહિ પણ ખીજે દિવસે મૈથુન સેવવું નહિ.

* અતિચાર.

(૧) **ઇત્તરિય પરિમાહિય ગમણે**—(ઇત્તરિય એટલે થોડા કાળની (નાની ઉમરની, પરિમાહિય એટલે ગ્રહણ કરેલી—પરભુલી)

* આ વ્રતના પહેલા અને ખીજા અતિચારના અર્થ કચ્છામા કેટલાંક પુસ્તકોમા ભૂલ થયેલી જોવામાં આવે છે, માટે તેનો ખુલાસો કરવાની અત્રે જરૂર જણાઇ છે —

લગ્ન થયેલું છે પણ હિંમર નાની છે તેનાથી ગમન કરવું તે.

- (૨) અપરિમાહિય ગમણે-(અપરિમાહિય એટલે ગ્રહણ કરેલી નથી, લગ્ન થયું નથી) વેવિશાળ થયેલ છે પણ લગ્ન થયેલું નથી તેનાથી ગમન કરવું તે.
- (૩) અન્નંગ કિડા-પરસ્ત્રીના અંગોને વિષય દષ્ટિથી સ્પર્શ કરવો તે, કામચેષ્ટા કચી તે
- (૪) પરવિવાહ કરણે-પારકા વિવાહ તથા નાતરા કરાવવા તે.
- (૫) કામભોગેસુ તિલ્લામિલાસા-કામભોગ ઉપર અતિ તીવ્ર ઈચ્છા કરવી તે

* * * એ પાત્ર અતિચાર મારે જાણવા પણ આવ્યરવા નહિ.

પાંચમું વ્રત [આશુવ્રત.]

નામ-થુલાઓ પરિમાહાઓ પરિમાણ” અથવા સ્થૂલ પરિમાહ પરિમાણ વ્રત.”

इत्तरिय परिमाहिय गमणे तो अर्थ “થોડા કાળની એટલે નાની હિંમરની સ્ત્રીથી ગમન કરવું નહિ” એવો કરેલો છે તે બૂલ બરેલો છે. કારણ કે, નાની હિંમરની હોય પરંતુ તેનાથી લગ્ન થયેલું ન હોય તો તે પરસ્ત્રી કહેવાય અને પરસ્ત્રીથી મૈથુન સેવવાના તો અહીં પચ્ચક્ષ્ણાણુ કરેલાં છે, તો તે અતિચાર કહેવાય નહિ, અણુચાર કહેવાય, માટે ખરું જોતા તે સ્ત્રીથી લગ્ન થયેલું હોવું જોઈએ પણ નાની હિંમરની હોવાથી તેનાથી મૈથુન સેવવાનો અતિચાર કહેલો છે (સરકારી કાયદો પણ એવોજ છે)

अपरिमाहिय गमणे तो अर्थ “ગણિકા વગેરેથી ગમન કરવું નહિ,” એવો કરેલો છે, તે પણ બૂલ બરેલો છે. કારણ કે ગણિકા એ પણ પરસ્ત્રી જ ગણાય, માટે “વેવિશાળ થયેલ છે પણ લગ્ન થયેલું નથી” તેવી સ્ત્રી સમજતી કારણ કે લગ્ન થયા સિવાય તે મૈથુન સેવવાને યોગ્ય નથી માટે અતિચાર કહેવાય

સ્પષ્ટાર્થ:- (સ્થૂલ=મોટકા, પરિગ્રહ=માલમત્તા, પરિમાણ=મર્યાદા, વ્રત=પ્રતિજ્ઞા) મોટકા પરિગ્રહની મર્યાદા કરવા સંબધી પ્રતિજ્ઞા. +

વિવરણ-પરિગ્રહ નવ પ્રકારનો છે તેની વિગત નીચે 'મર્યાદા' માં આપી છે

પરિગ્રહની મર્યાદા.

- (૧) સ્વેત્ત-ઉઘાડી જમીન જેવી કે ખેતરો, વાડી ગામ, ગમાણુ, વાડો, ખગખો, ભાગમા આવેલી વગેરે પોતાનાં કરી રાખવા હોય ( ) અગર ગીરવી રાખવાં હોય તો વીધા ( ) સુધી
- (૨) વત્થુ-ઢાકી જમીન જેવી કે ઘર-હાટ, ઘર ટાંકા, ખડકી સહિત-ચોગાન ( ) ઓરડીઓ ( ) ડેલું ( ) બાહા ખાવાની ઓરડીઓ ( ) ધર્મશાળાને અંગે ઓરડીઓ ( ) કંટોટી મકાન બાધીને વેચવાં તે ( ) તથા ખંગલો ( ) તેને અંગે તમેલા ( ) વગેરે બાધેલાં મકાન (જમીન સાથે) ન ગ ( ) સુધી.
- (૩) હિરણ્ણ-ધડેલું તથા વગર ધડેલું અપું, શેર ( ) સુધી તથા વેપાર ( ) ધરેણે ( )
- (૪) સુવર્ણ-ધડેલું તથા વગર ધડેલું સોતું, શેર [ ] સુધી તથા વેપાર [ ] ધરેણે [ ]
- (૫) ધન-હીરા, માણેક, મોતી પગવાળાં, વગેરે ઝવેરાત રૂપીઆ [ ] સુધીની કીમતનું વેપાર, ધરેણે તથા મહોરખધ નાણું રૂપીઆ [ ] ની કીમત સુધીનું માસ બારમા અસુક ધર્માર્થમાં રકમ [ ] વાપરવી જોઈએ.
- (૬) ધાન્ય-અનાજ ઘર ખર્ચ માટે શિલકે રાખવું પડે તો વરસ એકે મણ [ ] સુધી.

+ સંસારીને ઇચ્છા આકાશ સમાન છે તે ઓછી કરવા પરિગ્રહ પરિમાણ કરવું તેનું નામ “ ઇચ્છા પરિમાણ વ્રત ” આ વ્રતને આ નામ પણ આપેલું છે

કાલા [ ] કપાસ [ ] ઝેરંડા [ ] સરસવ [ ]
 ગોધુમ [ ] ચોખા [ ] જુવાર [ ] બાજરી ( )
 મગ ( ) તલ ( ) કઠોળ ( ) વગેરે ચોખીસે જાતના ધાનના
 વેપાર માટે શિલકે રાખવું પડે તો વરસ એકે મથુ ( ) સુધી.

(૭) દુપદ-(ખે પગ વાળા) દાસ, દાસી, વાણોતર, કામગરા, વગેરે
 પોતાના ઘર મધ્યે પોતાના કરી રાખવાં હોય તો નંગ ( ) અને
 પક્ષી રાખવા હોય તો નંગ ( ) સુધી

(૮) ચૌપદ-ચાગ પગવાળાં જનાવર—
 વાહનની મર્યાદા નીચે મુજબ.—

(અ) ચૌપદની પરીવાર સહિત મર્યાદા	(બ) ફરતા વાહનની મર્યાદા	(ક) તરતાં વાહનની મર્યાદા
ગાય નંગ	પાલખી નંગ	વહાણુ નંગ
બેંસ નંગ	બળદગાડી	હોડી નંગ
બળદ નંગ	ઘોડાગાડી	સ્ટીમર નંગ
ઘેટા નંગ	ઘેલ નંગ	લૌન્ચ નંગ
ઘોડા નંગ	રથ નંગ	મનવાર નંગ
બકરી નંગ	એકા-ડમણી	તાવડા નંગ
ઊટ નંગ	બાઇસિકલ	ત્રાપા નંગ
પાડા નંગ	મોટરકાર	બલૂત

(૯) કુવિય-ધરવખરી એટલે નાના મોટા રાચરચીલા, પેટી-પટારા વગેરે
 'સવ' થઈને કુલ રૂપીઆ [ ] સુધી તથા તાંબાનાં વાસણુ, પીતળનાં
 વાસણુ, જરમન સીલવગ વગેરે ધાતુનો વેપાર કરવો પડે તે
 [ ] કાપડનો [ ] લાકડાનો [ ] વગેરે

પ્રતિજ્ઞા-ઉપર પ્રમાણે મર્યાદા કીધી છે, તે ઉપરાંત પરિગ્રહ રાખવાના
 જીવુ ત્યાં સુધી એક કરણુ ને ત્રણુ યોગે પચ્ચક્ષાણ, [કોટી ત્રણુ] x

આગાર.

દહેણુમા કે વારસા હકથી આવેલી તથા ભોયથી જડેલી વસ્તુ રાખી
 લેવાનો આગાર પણ તરતજ તેની તપાસ કરવી કે પોતે મર્યાદા કેટલી છે તે

ઉપરાંત તો કોઈ ચીજ થઈ જતી નથી ? જો તેમ બન્યું હોય તો તાકીદે વધારાની ચીજનો સફ્ટપયોગ કરી દેવો.

અતિચાર

- (૧) લેત્ત-વસ્તુ-પ્રમાણાદ્વક્રમે-ઉઘાડી તથા ઢાંકી જમીનની મર્યાદા ઓળંગવી તે.
- (૨) હિરણ્ણ-સુવન્ન-પ્રમાણાદ્વક્રમે-રૂપાની તથા સોનાની મર્યાદા ઓળંગવી તે.
- (૩) ધન-ધાન્ય-પ્રમાણાદ્વક્રમે-ધન તથા અનાજની મર્યાદા ઓળંગવી તે.
- (૪) દુપદ-ચૌપદ-પ્રમાણાદ્વક્રમે-બે પગવાળા અને ચારપગા પ્રાણી આદિની મર્યાદા ઓળંગવી તે.
- (૫) કુવિય પ્રમાણાદ્વક્રમે-ધગવખરીની મર્યાદા ઓળંગવી તે

* એ પાત્ર અતિચાર જાણવા, પણ આવરવા નહિ.

છઠું વ્રત [ગુણ વ્રત]

નામ :- “દિશા પરિમાણ વ્રત.”

સ્પષ્ટાર્થ :- જો ગામમાં ૨૬ છુ ત્યાંથી દશ દિશાઓ.

વિવરણ-દિશાઓ દશ છે - ૧ ઉદ્ય એટલે જાંચી, ૨ અધો [અધઃ] એટલે નીચી અને ૩ ત્રીછી [તિર્યક] એટલે વચલી ત્રીછી દિશા આઠ પ્રકારની છે - ચાર દિશા અને ચાર વિદિશા [ખૂણા] એટલે પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ, અગ્નિ, નૈઋત્ય, વાયવ્ય અને ઇશાન.

પરિમાણ

૧ જાંચુ, વિમાન કે પર્વત કે બહુતમાં જવું હોય તો ગાઉ [   ]

૨ નીચુ ઉતરવું હોય તો ગાઉ [   ]

૩ ત્રીછી (તિર્થક) દિશાએ ચાર દિશા અને ચાર વિદિશાએ જવાની મર્યાદા પોતાના રહેવાના ગામથી [   ]

(અ) જળ માર્ગે—વહાણ તથા આગખોટે ખેસીને ગાઉ [   ]

[વ] સ્થળ માર્ગે પગે ચાલીને કે વાહને ખેસીને કે રેલમાં ખેસીને કે વિમાન તથા બલૂનમાં ખેસીને જવું હોય તો ગાઉ [   ]

પ્રતિજ્ઞા—ઉપર પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે, તે ઉપરાંત જમને સ્વેચ્છાએ, કાયાએ, પાંચ આશ્રવ અને અઢાર પાપસ્થાનક સેવવાનાં, જીવું ત્યાં સુધી ખે કરણુ અને ત્રણ યોગે **પચ્ચક્ષાણ**. [કોટી છએ] અને +હૃદમાં રહીને હૃદ બહારની જમીનના સંબંધમાં એક કરણુ ને ત્રણ યોગે **પચ્ચક્ષાણ** [કોટી ૩]

આગાર.

ચોરાદિ વડે હરણુ કરવાથી, રાખદિના બળાત્કારથી, ગાઉનું માપ બરાબર માલૂમ નહિ પડવાથી, પવનથી ખોટ-વહાણ ધસડાઇ જવાથી અને ખેભાન થઇ જવાથી મર્યાદા ઓળંગી જવાય તેનો **આગાર**. અને આગળ ઉપર સાધુપણું અગીકાર કરું તો મર્યાદા ઓળંગી ગમે ત્યાં જાઉં તેનો **આગાર**. (સાવચકમ્ નહિ કરવા દિશાની મર્યાદા કરેલી છે પણ સાધુને કાંઇ સાવચકમ્ કરવા જવાનું નથી.)

અતિચાર

[૧] ઉઠ્ઠદિસિપ્પમાણાશ્વકમે—૭મી દિશાની મર્યાદા ઓળંગવી તે.

[૨] અધોદિસિપ્પમાણાશ્વકમે—નીચી દિશાની મર્યાદા ઓળંગવી તે

[૩] તિરિયદિસિપ્પમાણાશ્વકમે—ત્રીછી [તિર્થક] એટલે જળ તથા સ્થળ માર્ગની ચાર દિશા અને ચાર બૂણાની મર્યાદા ઓળંગવી તે

+ હાલમાં રેલ્વેની સગવડ હોવાથી માણસો ઘણા દૂર જઇ શકે છે તેથી ત્યાં જાતે નહિ જતા સગા સ્નેહીથી પત્ર કે તાલ મારફત કામ કરાવી શકાય છે માટે હૃદમાં રહીને હૃદ બહારની જગ્યામાં તેમ કરવા આગાર રાખ્યો છે

[૪] ચેવુત્તઙ્ગિ—સધળી દિશાના ગઉ ભેગો કરી એક દિશાએ જવું તે,

[૫] સર્કઅંતરદ્ધાણ—સદેહ પડ્યા છતાં આગળ જવું તે.

એ પાંચ અતિચાર મારે જાણવા પણ આચરવા નહિ.

સાતમુ. વ્રત [ગુણુ વ્રત]

નામ :—“ઉપભોગ પરિભોગ પરિમાણ વ્રત” અથવા “ભોગોપભોગ પરિમાણ વ્રત.”

સ્પષ્ટાર્થ :—(ઉપ=થોડું + ભોગ=ભોગવવું; પરિ=વધારે+ભોગ=ભોગવવું, પરિમાણ=મર્યાદા, વ્રત=વ્રતિજ્ઞા-આહાર, પુષ્પ અને વિલેપન વગેરે જે વસ્તુ દિવસમા એકજ વાર (થોડી વાર) ભોગવવામાં આવે છે તે ઉપભોગ. અને ઘર, વસ્ત્ર, ઘરેણા વગેરે જે વારવાર ભોગવવામાં આવે છે તે પરિભોગ એ બેની મર્યાદા કરવા સંબંધી વ્રતિજ્ઞા

વિવરણ—(૧) ભોયણાડય એટલે ભોજન સંબંધી અને (૨) કમ્મડય એટલે વેપાર સંબંધી એ બે પ્રકારે આ વ્રતની મર્યાદા કરવાની છે. ભોયણાડય ના ૨૬ પ્રકાર અને કમ્મડય ના ૧૫ પ્રકાર છે. પ્રથમ ભોયણાડયની મર્યાદા કર્યા પછી કમ્મડયની મર્યાદા કરીશું.

ભોયણાડયના ૨૬ બોલની મર્યાદા—

(૧) ડહ્ણણિયાવિહઃ—હિલ કુછવાના તથા શોખથી હાથમા રાખવાના રમાલ—કુવાલ નગ ( ) તેનીજગતઃ—રેશમ ( ) બિનતો ( ) ચુતરાઉ ( )

x આ ૨૬ બોલની મર્યાદામા દરેક બોલમા જાત લખવા જગ્યા રાખી છે ત્યા જાત નહીં લખે તોપણ ચાલશે, કારણ કે અહીં ખપતી ચીજની જાત લખવાની છે તે નહિ લખે તો તે જાતની બધી ચીજ ખપતી છે અને તેની મર્યાદા કરી છે એમ સમજાશે પરંતુ કોઈ ચીજ ત્યાગવાની મરજી હોય તો ‘અમુક ચીજનો ત્યાગ છે.’ એમ લખવું, અથવા અમુક ચીજ (નામ લખવા) સિવાય બાકીનીનો ત્યાગ છે એમ લખવું.

(૨) દંતણવિહં :—શીલાં દાતણના કટકા નંગ ( ) તેની
જાત —આવળ ( ) આવળ ( ) કંખોઇ ( )
જીલ ( ) લીંબડો ( ) તુવેર ( ) કપાસ
( ) નેતર ( ) વડલુ ( )

(૩) ફલવિહં :—શોખથી શરીરે ચોળવાના ફળ દિન એકે ( )
તેની જાત —અરીઠા ( ) આંબળા [ ] કંકાડી [ ]

(૪) અન્નમંગળવિહં :—શરીરે ચોળવાનું તેલ, ફુલેલ, અત્તર વિગેરે
દિન એકે શેર [ ] તેની જાત —

(૫) ઉવટ્ટણવિહં :—શરીરે મર્દન કરવાની પીઠી વીગેરે દિન એકે
શેર ( ) તેની જાત :—સાથુ ( ) સાજીખાર ( )
ખાગે ( ) લોટ ( ) માટી ( ) છાસ
( ) જાણુ ( )

(૬) મંજ્જણવિહં :—સ્નાન કરવાનું પાણી દિન એકે મણુ ( )
દેશ સ્નાન તથા અશુદ્ધતાનો આગાર.

(૭) વચ્ચવિહં :—શરીરે પહેરવા-ઓઢવા-પાસે રાખવાનાં વસ્ત્ર દિન
એકે નંગ ( ) તેની જાત :—પણુ ધર્મ ઉપકરણ જુદા
શુભ પ્રસંગે આગાર.

(૮) વિલેવળવિહં :—શોખ નિમિત્તે શરીરે ચોપડનું કે કપાળે
ચાલ્લો કરવો હોય તો દિન એકે શેર [ ] તેની
જાત —કંકે, કેશર, સુખડ, લવીંગ, મરી, સુઠ વગેરે.

(૯) પુષ્પવિહં :—સુંઘવાના કે પહેરવાના ફૂલ (કોઇનાં તોડેલાં
હોય તે તથા પોતાના બગીચામાંથી તોડવા કે વેચવા પડે તો
આગાર) દિન એકે શેર ( ) તેની જાત —

(૧૦) આંમરણવિહં :—ધરેણાં પહેરવાં હોય તો દિન એકે રૂપીઆ
[ ] સુંઘીની કીમતના તેની જાત —

(૧૧) ધૂપવિહં :—ધૂપ કરવો હોય તો દિન એકે શેર ( )
તેની જાત :—લોખાન, અગરખતી, ગુગળ, લોટ.

(૧૨) પેજ્જવિહં :—તેજના સહિત રૂહા, કૌશી, સરખત ( ) ભાંગ
( ) યુદ્ધાણુનો ( ) વગેરે પીવાની વસ્તુ દિન એકે
શેર [ ] તેની જાત :—

(૧૩) મક્ષણવિહં :—સુખડી-મીઠાઈ-હલવો-દુધીનો હલવો — પાપડીની
ખીચડી વગેરે દિન એકે શેર ( ) તેની જાત :—

(૧૪) ઉદનવિહં :—(ઓદન=ચોખા) કઠોળ સિવાયનું લાસુ ધાન્ય દિન એકે
શેર [ ] તેની જાત :—

(૧૫) સૂપવિહં :—કઠોળ દિન એકે શેર [ ]. તેની જાત.

(૧૬) વિગઢવિહં :—મધ, માખણ, દારૂ, માંસ એ ચાર મહાવિગય
સહોસે ખાવાનાં તથા વાપરવાના પચ્ચક્ષણ.

દવા તરીકે મધ-માખણ ખાવાનો આગાર. દવા દરીકે દારૂ
ચોખડવાનો આગાર. અંગ્રેજ દવાની જનાવટના અજાનપણને લીધે
કોઈ મહાવિગય ખવાય તો તેનો આગાર.

લઘુ વિગય ખાવાની દિન એકે નીચે પ્રમાણે મર્યાદા :-

ધી	પતાસા	ફડી
ગોળ	શીખંડ	મલાઈ
તેલ	દૂધપાક	આઈસ્ક્રીમ
સાકર	ખામુદી	ખરફ
ખાડ	દૂધ	

(૧૭) સાગવિહં :—લીલોત્રી શાક માટે તથા કાચી ખાવામાં લેવી તે દિન
એકે શેર ( ). (તેની જાત અત્રે લખવા જરૂર નથી પ્રત ધારણ
કરનારને કંટાળો ન ઉપજે તે સારૂ આ પુસ્તકના અંતે પરિશિષ્ટ
(ક) માં તમામ લીલોત્રીના નામ લખ્યા છે તેમાં પોતાની મજામાં
આવે તે લીલોત્રીની છૂટ રાખી ખાકીની લીલોત્રીના પચ્ચક્ષણ કરવા

અને એ પચ્ચક્રખાણ કરેલી લીલોત્રીના નામ ઉપર લાલ સાહીથી છેકેઃ
મારવો એટલે બાકીની લીલોત્રી ખપતી છે એમ સમજશે. અને
લીલોત્રીની મર્યાદા સમજવી.)

નીચેની તિથિઓએ તમામ લીલોત્રીનો ત્યાગ:

શુકલ પક્ષમાં —

કૃષ્ણ પક્ષમાં —

(૧૮) માહુરવિહઃ—મેવો, દિન એકે શેર ( ) તેની જાત:—કેરી પાકી
( ) કળાપાકા ( ) તથા દ્રાક્ષ, ચારાળી, ખજુર, ખારેક,
પીસ્તા વગેરે —

(૧૯) જિમણવિહઃ—જમવાને માટે ધાન્ય દિન એકે ( ) તેની જાત,

(૨૦) પાણિવિહઃ— પીવા માટે પાણી શેર ( )

(૨૧) મુખવાસવિહઃ—મુખવાસ નિમિત્તે ખાવાની વસ્તુઓ. દિન એકે શેર
( ) તેની જાત,—

(૨૨) વાહનવિહઃ—ખેસવાનાં વાહન —વહાણુ, (નાવ) આગખેડ, ડાટિયુ,
ત્રાપો, વગેરે દિન એકે નંગ ( ) તેની જાત:—

(અ) ફરેતાં—આગગાડી (સલૂન)

(બ) ચરતા —ઘોડો, જાંટ, પાડો.

(ક) તરતા —જળવાટે.

(ડ) આકાશ માર્ગે (ખલૂન વગેરે)

(૨૩) ઉવાળવિહઃ—પગરખા વગેરે, નંગ ( ) તેની જાત —
સપાટ, કતાનના જોડા, પાવડી, મોજા,

(૨૪) સયણવિહઃ— મુલા ખેસવાનાં આસન તથા સાહિત્ય, નંગ ( )
તેની જાત —

(૨૫) સચિત્તવિહં:—સચેત દ્રવ્ય, દિન એકે નગ ( ) તેની જાત —

(૨૬) દબ્બવિહં:—સચેત અને અચેત મળાને દ્રવ્ય નગ ( ) તેની જાત —

રાત્રી ભોજનનો સર્વથા અથવા માસ એકમાં દિન નો ત્યાગ રોગ, જગ, પરવશપણ, પરદેશ તથા બૂલચૂકનો આગાર.

પ્રતિજ્ઞા:—ઉપર પ્રમાણે છઠ્ઠીસ બોલની મર્યાદા કીધી છે, તે ઉપરાંત કોઈ વસ્તુ સ્વેચ્છાએ હોશી કરી ભોગ નિમિત્તે ભોગવવાના, જીવું ત્યાં સુધી એક કરણ ને ત્રણ થોગે પચ્ચક્રલાળ.

આગાર

ભેળસેળ, અદ્વલપદ્વલ, ઓસડવેમડ, અબાણુપણ, ઉપયોગ શૂન્ય, લસે-મૃત્યુ અને શુભ પ્રસંગ, અશિ પ્રસંગ દુષ્કાળ પ્રસંગ, દાસત્વ પ્રસંગ અતુકંપા પ્રસંગ તથા છ છીડીનો આગાર.

અતિચાર

- (૧) સચિત્તાહારે—સચેત વસ્તુ ખાવી તે.
- (૨) સચિત્ત પહિવદ્ધાહારે—સચેત વસ્તુની સાથે વળગેલી વસ્તુ ખાવી તે, ખાવળાદિકથી ગુદર ઉખેડીને ખાવો તે.
- (૩) અળ્પોલિયા સહિમક્કલણયા—નહિ પકવેલી વસ્તુ ખાવી તે કચુંખરાદિક
- (૪) દુળ્પોલિયો સહિ મક્કલણયા—માડી રીતે પકવેલી વસ્તુ ખાવી તે બડથા તે રીંગણા, સકરીઆ, મરીંગડા, ઉંધિયુ વગેરે
- (૫) તુચ્છો સહિ મક્કલણયા—ખાવાનું થોડું અને નાખી દેવાનું ઘણું એવી ચીજ-શેઠી, સેગટાની રીંગ, ભોપસીંગ (મગફળી) ખાવી તે.

એ પાત્ર અનિચાર, મારે જાણવા પણ આચરવા નહિ

૨ “કમ્મઉચ્ચ” એટલે પાપકારી વેપાર:—

આ પુદ્ગલજાતના પાપકારી વેપાર શ્રાવકે બનતાં સુધી સર્વથા તજવા જોઈએ પણ તેમ કરવાથી પોતાની આજીવિકા ટૂટી જતી હોય તો તેની મર્યાદા કરવી

(૧) **કાંગાલકમ્મે:—** (અંગાર કર્મ) એટલે ૨૧ જાતની ભઠ્ઠીઓનો વેપાર કરવો નહિ જેવી કે કોયલા પાડવાની, કાચ બનાવવાની (ફરનીયરના વેપારનો આગાર) લૂહારની, સોનીની, કંસારાની (તાપા પીતળનો તથા લોહાનો વેપાર કરવાનો આગાર) કાંદોળની, ભાડલુજાતની, ધાતુ માગવાના, ગોળ-ખાડ-સાકર બનાવવાની, રગાગની, ચૂનો પાડવાની, ઘોખીની, રાળ-સરેશ બનાવવાની, કુભારની, ઇટવાડા, ઇત્યાદિ અગ્નિના આરબવાળો વેપાર કરવો નહિ. કદાચ કયાં વિના ન ચાલે તેમ હોય તો વર્ષ એકે ૩ [ ] ઉપરાતનો વેપાર કરવો નહિ. તથા ૩ ધીરવા તે

(૨) **વળકમ્મે:—** [વન કર્મ] વનના ઝાડ તથા ઘાસ કાપવાનો વેપાર કરવો નહિ (સૂકાં લાકડા તથા સૂકું ઘાસ કાપવાનો વેપાર કરવો નહિ, પણ પોતાનું ખીડ વેચવું કે કાપવું તેનો આગાર)

(૩) **સાડીકમ્મે:—** (શકટ કર્મ) ગાડા-ગાડીઓ બનાવી વેચવાનો વેપાર કરવો નહિ

(૪) **ભાડીકમ્મે:—** (ભાટિક કર્મ) ઊટ-ઘોડાગાડી આદિ લાડે આપવાનો વેપાર કરવો નહિ (પૈસાના વ્યાજનો કે મકાનના ભાડાનો આગાર)

(૫) **ફોડીકમ્મે:—** (ફોટિક કર્મ) ધરતીના પેટ ફેડવાનો વેપાર કરવો નહિ, ઓડ-સલાટ વગેરેનો તથા ફૂવા-વાવ-સરોવર, ટાકું-કોઈ-ખાળ-ફૂવો ખોદવાનો ધંધો કરવો નહિ

(૬) **દંતવાણિજ્જે:—** હાથીના હાડકા વગેરેના દાંતનો વેપાર કરવો નહિ

(૭) **કેસવાણિજ્જે:—** (વાળનો વેપાર) ચમરી ગાયના કેશનો, બિનનો, વાળનો, ચામડા, પીંછી વગેરેનો વેપાર કરવો નહિ

- (૮) રસવાણિજ્ઞે—(રસનો વેપાર) નીચ રસ એટલે દારૂનો વેપાર કરવો નહીં. જો ચ રસ એટલે ઘી, તેલ, સરસીયુ, એરડીયુ, ગ્યાસલેટ, ગોળ, ખાંડ, સાકર વગેરેનો વેપાર કરવો હોય તો શા. ઉપરાતનો કરવો નહિ.
- (૯) લઘ્વવાણિજ્ઞે — (લાખનો વેપાર) લાખ તથા મીણનો વેપાર કરવો નહિ.
- (૧૦) વિસવાણિજ્ઞે—(ઝેરનો વેપાર) ઝેરી વસ્તુ વેચવાનો વેપાર કરવો નહિ, ગાધીની દુકાનને અંગે વજનાગ, વૈદની દુકાનને અંગે ઝેરી યીંજે તથા અશીણની દુકાન.
- (૧૧) જંતપિલ્લણકર્મ્મે:—(યંત્ર=મશીનરીનો વેપાર) યંત્ર, સચા, ઘાણી, ચરખા, મિલ, જીન, પ્રેસ, ખાંડવાનો કોલ, કારખાનાને અંગે, ઇટ-વાડા, ચુનાભટ્ટી, લોઢાના સચા નવા બનાવવા, ઘાણી વગેરેના કરવા પડે તો આગાર. ઘટીએ દળવુ ભરડવુ શ્રીફળ, સોપારી ભાંગવી પડે તે વગેરેનો વેપાર કરવો નહિ કરવાની જરૂર પડે તો શા. ઉપરાત કરવો નહિ પણ શેર, ડીબેન્ચર, વ્યાજે રૂપીઆ મુકવા પડે તો આગાર.
- (૧૨) નિલ્લંછણકર્મ્મે:—અવયવ છેદી બળદ, ઘોડા, પાડાને ખસી ન કરાવવા-બનાવવાનો વેપાર કરવો નહિ.
- (૧૩) દ્વન્નિદાવળ્યા:—દાવાનળ લગાડવાનો વેપાર કરવો નહિ ખેતગ્રામી સૂડ બાળવુ નહિ.
- (૧૪) સરદ્વહતલાગપરિસોસળ્યા:—સરોવર, ઘાંઘ, તળાવ સોસાવવાનો વેપાર કરવો નહિ પણ પાણીનો પંપ કરીને બગીચામાં, ખેતરમાં

* વૈદ્ય તરીકે ઝેરી યીંજે દવા તરીકે ખરીદવી-વેચવી પડે, મ્યુનિસિપલ સેક્રેટરીએ પોતાના હોદ્દાની રૂએ નફામી ઝાડી બનાવવી પડે, સરકારી અમલદારે લોકહિત માટે ફના-વાવવું પાણી સોસાવવું પડે, માટે એવાઓએ ઘટિત છૂટ રાખવી, યાદ રાખવું કે પ્રત તે દાઇ કોઇ સરકારની બધી નથી પણ પોતાની સ્થિતિ, શક્તિ તથા આસપાસના સંબંધો જોઇ રાજી પ્રશાસી કરાતી મર્યાદા છે.

આપવું પડે તો તથા કોસ રેંટ, અંપ ઝીલું કરવું પડે તો તથા લાઇ પ્રસંગે પાણી આપવું પડે તો આગાર.

- (૧૫) અસદ્ગુણપોસણયા:— (અસતિ જનને પોષવાનો) દોર, ગુલામ-તે છોકરીઓ-રાખી વેશ્યાનો ધધો કરાવવો નહી, પણ પોતાની ગાય, ભેસ, ઘોડા, વગેરે ઉછેરી વેપાર કરવો પડે તો આગાર.

આગાર.

પોતાના ધનની કે લેણામાં આવેલી ચીજ વેચવી પડે તેનો આગાર.

આઠમું મત [ગુણમત]

નામ:—“ અણત્યદંડાઓ વેરમણ ” અથવા “ અનર્થ દંડ વિરમણ મત ”

સ્પષ્ટાર્થ.— અનર્થ એટલે અર્થ (સ્વાર્થ) વિના, આત્મા દડાય છે તેવી ક્રિયાઓથી વિરમવા સંબંધી પ્રતિજ્ઞા.

વિવરણ — ‘ અનર્થ દંડ ’ ના ચાર પ્રકાર છે તે નીચે મુજબ—

- (૧) અવજ્ઞાણાત્તરિય:— (અપધ્યાન એટલે, ખોટું ધ્યાન ધરવાથી) પાપકારી આત્મધ્યાન તથા ગૈરધ્યાન ધરવું તે. (અમુક માણસનું ધરખળી જાય તો સાફ, એવું દ્રેષણાદિથી ચિંતવવું તે ગૈરધ્યાન અને સામાનિક દુષ્ટોની ચિંતામાં મશગૂલ થવું તે આત્મધ્યાન.)
- (૨) પ્રમાદાત્તરિય:— [પ્રમાદ-આચરણ] એકવાણી, ઘી, તેલ ગોળ, વગેરેના વાસણ ઉઘાડા મૂકવાથી ત્રસ જીવ અદૃષ્ટ પડી મરણ પામે તેવા પ્રવાહી પ્રદાર્થોનો પ્રમાદ [આળસ] કરવો તે
- (૩) હિસખ્યાણં — હિસાકારી શસ્ત્ર તથા ખોળ કોઈ હિંમત ધાય તેવી વસ્તુ, હિંસા કરવાના કામમાં કોઈને આપવી તે.
- (૪) પાવકમ્મેવપ્સ:— [પાપ કર્મનો ઉપદેશ] ત્રસજીવની ધ્વાત ધાય એવો તથા ‘સાધુ-આવક’, આદરેલા વ્રતથી અટકાય એવો ઉપદેશ કરવો તે

પ્રતિજ્ઞા:—ઉપર કહ્યા પ્રમાણે મોટકા 'અનર્થ' નાં 'સ' મેવવાનાં, છુટું ત્યાં સુધી, જે કરણ ને ત્રણ યોગે પચ્ચક્ષણ.

આગાર.

(૧) 'મન' કબજે નહિ રહેવાથી, સરળ સ્વભાવે દ્વેષભુદ્ધિ વિના આર્ત=રોદ્ર ધ્યાન ધર્ય તેનો આગાર. [૨] સરતચૂકથી ઘી-તેલાદિનાં વાસણ ઢાકવા રહી જાય તેનો આગાર. [૩] ચૂરણ-સુડી વગેરે કોઈને, ત્રસજીવની હિંસા ન થાય એવા ઉપયોગમા અપાય તેનો આગાર. [૪] સગાં સંબંધીનું રૂકુ ઈચ્છવા નિમિત્તે તથા અનુકંપા નિમિત્તે ધંધો-કામકાજ વગેરે કરવાનું કહેવાય તેનો આગાર [૫] તરવાર, બંદુક વગેરે શસ્ત્ર પરનાં મેળવી રાખ્યા હોય અને કોઈ રતેહીને માંત્ર ગોલા અથવા પાસે રાખવા માગવાથી અપાય તેનો આગાર

અતિચાર

- (૧) કંદળે —કર્ણ (કામ વિકાર) વધે એવી કુચેટા કરવી તે
- (૨) કુકુદ્વજ —(કામ મર્મ કથા) કામાતુર કરનારી વાતો કરવી તે.
- (૩) મોહરિપ્ —(મુક્ષરીપણું) હાસ્યાદિક જેમ તેમ ખેલવું તે [જેથી કોઈની એળ ઉઘાડી થાય અથવા કોઈ કષ્ટ પામે.]
- (૪) સંજુક્તાહિરણે —પોતાના અપ કરતાં બધાંરે અધિકરણ મેળવવા તે
- (૫) ઉપભોગ પરિભોગ અદ્વિત્તે:—ઉપભોગ-પરિભોગ અથવા વપમતી ચીજો ઉપર અતિ ચાહના કરવી તે

એ પાત્ર અતિચાર મારે જાણવા પણ આચરવા નહિ

નવમુ વ્રત [શિક્ષાવ્રત]

નામ સામાયિક વ્રત.

સ્પષ્ટાર્થ:—આર્ત=રોદ્ર ધ્યાનની પરિણતિ રૂપ ક્રિયા તેને અશુભ, સાવધ વ્યાપાર કહીએ, તેનો ત્યાગ કરીને આત્માને સમતા પરિણામમાં રાખે તે

સામાયિક [સમ+આય+ઈક]. સમ એટલે સમ્યક પ્રકારે જ્ઞાન, દર્શન અને યાગ્નિ, તેનો આય એટલે લાભ જેનાથી થાય તે સામાયિક.

વિવરણ -એક અંતર્મુદ્ધત એટલે જે ઘડી સુધી સકળ સાવધ કર્મનો ત્યાગ કરવાનું આ વ્રત છે. તે ૧૦ મનના, ૧૦ વચનના અને ૧૨ ક્રાયાના એ ખત્રીસ દોષ તથા ચાર વિકૃતિ [આં; ભોજન, દેશ અને રાજ્ય સંબંધી] ટાળીને કરવાનું છે એ વ્રત જે ઘડીનું સાધુપણ અથવા સાધુપણની વાનકી ડોષ, અનાદિ કાળના અસાર પરિશ્રમણ થકી વિશ્રામ કરવાનો રૂઠો ઉપાય છે.

પ્રતિજ્ઞા -આ સામાયિક વ્રત મારે છતી શક્તિએ જીવું ત્યા સુધી દરરોજ કોટી ૮ * એ કરવું અથવા વર્ષ એકમાં [ ] કરવાં

આગાર

માદ્યો, પરદેશગમન, પરવશપણ, વૃદ્ધાવસ્થા તથા કોઈ સરકારી કે લૌકિક કામમાં રોકાઈ પડવાથી ન અને તેનો આગાર.

અતિચાર

- (૧) મન-દુષ્પણિહાણે-મન દુષ્ટ રીતે પ્રવર્તાવ્યું હોય તે
- (૨) વચ-દુષ્પણિહાણે-વચન દુષ્ટ રીતે પ્રવર્તાવ્યું હોય તે.
- (૩) કાય-દુષ્પણિહાણે-કાયા દુષ્ટ રીતે પ્રવર્તાવી હોય તે
- (૪) સામાશ્યસ્સ-સહ-અકરણયાએ-સામાયિક કીધું છે, છતાં નથી કીધું એવું જાણવું તે

*આ વ્રત કોઈ છ કોટીએ [મન-વચન-કાયાએ કરી પાપ કંઈ નહીં અને એ ત્રણ જોગે પાપ કરાવું નહીં એમ] કરે છે અને કોઈ વચન અને કાયાએ કરી ખીજને કરતાં કંઈ જાણ નહિ એ એ અનુમોદન વધારી આઠ કોટીએ કરે છે આ ઠેકાણે છ કોટીવાળાએ આઠડા ઉપર અને આઠકોટી વાળાએ છગડા ઉપર છેકો મારવો.

દશમા અને અગિયાગમા વ્રતમાં પણ એમ કરવું

(૫) સામાયિકસ્સ અણવઠિયસ્સ કરણયાએ સામાયિકનો વખત પૂરો થયા સિવાય પારવું તે.

એ પાત્ર અતિયાર મારે જાણુવા પણ આશ્ચર્ય નહિ.

દશમું વ્રત [શિક્ષાવ્રત]

નામ:-દેશાવકાશિક વ્રત.

સ્પષ્ટાર્થ-(દિશા+અવકાશિક=દિશાના અવકાશને રૂધિને) સવારથી આરંભીને એક અહોરાત્રિ સુધી પૂર્વાદિક છ દિશાની મર્યાદા બાંધીને તેની બહાર પાત્ર આશ્રય નહિ સેવવાનું તથા હાદની અંદર રહીને દ્રવ્યાદિકની મર્યાદા કરવાનું વ્રત

વિવરણ-છઠ્ઠા “દિશા પરિમાણુ વ્રત” મા દિશાઓનું પરિમાણ કયું છે તે જાણી પર્યાંતનું હોવાથી તેમાં દિશાઓનું માપ લાભું રાખેલું હોય છે. પણ દરરોજ તેટલી જગ્યાએ જરૂર પડતી નથી માટે તેનો સંકોચ કરવા સાડ આ વ્રત અંગીકાર કરવાનું છે. આ વ્રતમાં બે પ્રકારની મર્યાદા કરવાની છે:-

[૧] દિન દિન પ્રતિ પ્રભાત થકી આરંભીને પૂર્વાદિક છ દિશામાં જેટલી જમીન મોકળી રાખી છે તે ઉપરાંત સ્વેચ્છાએ એક અહોરાત્રિ સુધીમાં પાત્ર આશ્રય સેવવા નહિ.

[૨] જેટલી જમીન મોકળી રાખી છે તે માંહી જે દ્રવ્યાદિકની મર્યાદા કીધી છે તે ઉપરાંત ઉવભોગ પરિભોગ ભોગ નિમિત્તે એક અહોરાત્રી સુધી ભોગવવા નહિ

પ્રતિજ્ઞા-ઉપર પ્રમાણે ‘દેશાવકાશિક’ વ્રત જીવું ત્યાં સુધી છતી શક્તિએ વર્ષ એકમા ( ) કોટી ૬ એ મારે કરવા

આગાર

નવમા સામાયિક વ્રત પ્રમાણે સઘળા આગાર તથા ‘દેશાવકાશિક’ ન બની શકે તેમ હોય તો ૩૦ સામાયિક કરીને, અગર આઠ દિવસ સુધી ‘ઓથું વ્રત’ પાળીને એક ‘દેશાવકાશિક’ વાળવાનો આગાર

अतिचार

- (૧) આળવળપ્પડોગે:-જતા માણસ પાસે હદ બહારની વસ્તુ મંગાવવી તે
- (૨) પેસવળપ્પડોગે -ચાકર પાસે હદ બહારની વસ્તુ મંગાવવી તે
- (૩) સદાણુવાણ-(શબ્દાનુપાત) સાદ કરી હદ બહારની વસ્તુ મંગાવવી તે.
- (૪) રૂવાણુવાણ-(રૂપાનુપાત) રૂપ બતાવી હદ બહારની વસ્તુ મંગાવવી તે.
- (૫) વહિયા પુમ્મલ પક્કલેવે:-હદ બહાર કાંકગદિ નાખી વસ્તુ મંગાવવી તે

એ પાત્ર અતિચાર મારે જાણવા પણ આવ્યશ્વ નહીં.

અગિયારમું વ્રત [શિક્ષાવ્રત]

नाम:-पौषध व्रत अथवा पौषधोपवास व्रत.

સ્પષ્ટાર્થ -આત્માને ધર્મધ્યાનથી પોષવો. એવો. “પૌષધ” શબ્દનો અર્થ થાય છે, અને પૌષધ+ઉપવાસ મળીને “પૌષધોપવાસ” શબ્દ થયો છે.

વિવરણ—ચાર પ્રકારનો આહાર, મૈથુન, શરીર ઉપરથી ઉતરી શકે એવા અલકાર, પુષ્પનો માળા, ચંદનાદિ વિલેપન, શસ્ત્ર અને પાપકારી કાર્યનો એક અહોગત્રિ સુત્રી ત્યાગ કરીને ધર્મધ્યાન કરવું.

પ્રતિજ્ઞા -ઉપર પ્રમાણે પૌષ્ઠ દરમાસે યે-પાળીના જીવું ત્યા સુધી
છતી શક્તિએ ૬ કોટીએ મારે કરવા, ને ન બને તો વષ એકમા [ ] કરવા

आगार.

નવમા વ્રતમા લખ્યા પ્રમાણે સવળા આગાર તથા પોષધ ન બની શકે તો સામાયિક રૂપ કરીને અગર એક છટ્ટ કરીને અગર આઠ દિવસ સુધી ચોથુ વ્રત પાળીને એક પોષધ વાળવાનો આગાર.

+ પૌષ્ઠ નહીં કરી શકનારને આ રસ્તો ખેવડો લાભકારક છે

અતિચાર

- (૧) અપ્પડિલેહિય-દુપ્પડિલેહિય સેજ્જા સંધારણ—શય્યા—સંધારણું પડિલેહણ કયું ન હોય અગર ખરાય રીતે પડિલેહણ કયું હોય તે
- (૨) અપ્પમજ્જિય—દુપ્પમજ્જિય સેજ્જા સંધારણ—શય્યા—સંધારણું પુજ્યો ન હોય અગર ખરાય રીતે પુજ્યો હોય તે
- (૩) અપ્પડિલેહિય - દુપ્પડિલેહિય - ઉચ્ચારપાસવળમૂમિ.—ઝાડો પેશાય કરવાની જગ્યાનું પડિલેહણ કયું ન હોય અગર ખરાય રીતે પડિલેહણ કયું હોય તે
- (૪) અપ્પમજ્જિય-દુપ્પમજ્જિય - ઉચ્ચાર પાસવળમૂમિ —ઝાડો તથા પેશાય પરઠવાની જગ્યા પુણ ન હોય અગર ખરાય રીતે પુણ હોય તે
- (૫) પોસહસ્સ સમ્મં અણાણુપાલળયા-પૌષ્ઠ સર્વથા રૂઢી રીતે પાળે નહિ તે

એ પાત્ર અતિચાર મારે જાણવા પણ આચરવા નહિ.

પારમુ વ્રત [શિક્ષાવ્રત]

નામ:-અતિથિ સંવિભાગ વ્રત.

સ્પષ્ટાર્થ—અતિથિ એટલે જેને તિથિ-પર્વ નથી એવા અથવા જેને આવવાની તિથિ ચોકકસ નથી એવા સાધુજીને સવિભાગ કહેતાં પોતાના ઉપભોગ-પરિભોગ માટે આજીવની વસ્તુમાયી-લાગ આપવો તે, અર્થાત્ સાધુજી સાધીજીને નિર્મલ ચૈત્ર પ્રકારનું દાન દેવાનું વ્રત

વિવરણ—ચાગ આહાર [૪], વસ્ત્ર [૫], પાત્ર [૬], કામળ [૭], જ્વેલરણ [૮], પાટ-પાટલા [૯], ઝોઢી ગણતુ પાટિયુ [૧૦], સ્થાન [૧૧], સંધારણ એટલે ખપતી પથારી [૧૨], ઔષધ [૧૩], ભેષધ એટલે ચુરણ પ્રમુખ [૧૪], [એ ચૌદ પ્રકારનાં દાન પૈકી ૯ થી ૧૪ સુધીનાં 'પાઠીઆરં'

એટલે યોગ્ય રીતે ભોગવીને પાછાં આપે તો સઘં શકાય છે, પરંતુ ૧ થી ૮ મુધોનાં પાછાં સઘ શકાય નહિ.]

પ્રતિજ્ઞા—સાધુજી—સાધ્વીજી પધારે ત્યાગે ઉપર કહેલી વસ્તુમાંથી ભોગવાઈ હોય તે વસ્તુ નિર્દોષપણે મારે વહોરાવવી. અને પધારે નહિ તો તે ચીજનો ઉપયોગ કરતી વખતે સાધુજીને વહોરાવવાની બાવના બાવવી. વહોરાવતાં અસુજીવું થાય તો તે ફિવસને મારે પાત્ર વિગયમાંથી+ એક વિગયનો ત્યાગ કરવો.

આગાર.

કારણ પ્રયોગ અણુ-ઉપયોગ, પરવશપણુ અને અસુજતાનો આગાર તથા રોગ અને જરાને લીધે બીજાને વહોરાવવાનું કહું તેનો આગાર.

અતિચાર.

- (૧) સચિત્ત નિક્ષેવણયા;—સચેત વસ્તુ અચેત વસ્તુમાં બળેલી હોય, તેવી વસ્તુ વહોરાવવી તે.
- (૨) સચિત્ત પેહણિયા—સચેત વસ્તુએ ઢાંકેલી અચેત વસ્તુ વહોરાવવી તે.
- (૩) કાલાઢક્કમે—કાળ એટલે વખત લાગી ગયો હોય તેવી એટલે બગડેલી કે વાસી વસ્તુ વહોરાવવી તે.
- (૪) પરોવણસે—પોતે વહોરાવવા યોગ્ય છતાં બીજાને વહોરાવવાનો ઉપદેશ કરવો તે.
- (૫) મચ્છરિયાણ—માન આપી અહંકાર કરવો તે.

એ પાત્ર અતિચાર મારે જાણવા પાણુ આચરવા નહિ.

સંથારો.

નામ:—સંથારો, સંલેખના અને અણસળ

સ્પષ્ટાર્થ.—સંથારો એટલે મરણ વખતની પથારી; સલેખણા એટલે ત્રણ શબ્દયથી નિવર્તવું તે અને અનશન (અન+અશન) એટલે મર્વ આહારનો ત્યાગ એ ત્રણેનો ભાવાર્થ એકજ છે તે એમ કે-કાસુકે જગ્યા, જોઈ પૂજીને અતની પથારી કરવી અને નિઃસદ્લપણે ચાર આહારની બધી કરી તે ઉપર બેસી ક્રિયા કરવી તે

વિવરણ —સંથારામાં નીચે પ્રમાણે ક્રિયા કરવાની હોય છે

સ્થાનક જથણાથી સાફ કરવું, ઝાડા પેશાબની જગ્યા જોઈ પૂજવી, ડાહા-તૃણની પથારી પાથરીને તે ઉપર ઉત્તર અને પૂર્વ સામે યોગ્ય આસન કરી બેસવું, ઈરિયાવહી પડિક્કમવી, સિદ્ધ અરિહત તથા ગુરુને નમસ્કાર કરવા ત્યાર પછી પૂર્વે જે વ્રત આદર્યા છે તે આજોવી, નિંદ્રી, પડિક્કમી, નિઃસદ્લ થઈ પવિત્ર થવું અને હવે પછી અઢાર પાપસ્થાનક, ચાર આહાર અને પોતાના વહાલા શરીરને વોસિરાવવું (તજવું)

(૧) અણાગારી—મરણાંત સુધીનો

(૨) આગારી—અમુક મુદત સુધીનો

પ્રતિજ્ઞા —બની શકે તેમ હોય તો ઉપર મુજબ ‘આવશ્યક સૂત્ર’ પ્રમાણે સંથારો કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી અને ન બની શકે તેમ હોય તો નીચે પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરવી

દિવમ ( ) સુધી અથવા આવેલુ દુઃખ દૂર થાય ત્યા સુધી તે દરમ્યાન મરણ નીપજે તો જાવ જીવ સુધી ચારે આહાર, અઢાર પાપ-સ્થાનક તથા મારૂ વહાલુ શરીર વોસિરાવુ છું ત્રણ કરણ અને ત્રણ યોગે કરી તસ્મિન્મે, પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં, વોસિરામિ એ પ્રમાણે મરણ વખતે મારે આગારી સંથારો કરવો

આગાર

અશક્તિ, બેશુદ્ધિ તથા શૂન્ય ઉપયોગનો આગાર.

અતિચાર.

- [૧] રૂહલોગા સંસપ્પઓગે—આ લોકની—આ લોકમાં ઉત્તમ મનુષ્યપણું પામવાની ઇચ્છા કરવી તે
- [૨] પરલોગા સંસપ્પઓગે—પરલોકની—પરલોકમાં દેવેદ્ર થવાની ઇચ્છા કરવી તે
- [૩] જીવિયા સંસપ્પઓગે—જીવિતાની ઇચ્છા કરવી તે.
- [૪] મરણા સંસપ્પઓગે—મરણની ઇચ્છા કરવી તે.
- [૫] કામભોગા સંસપ્પઓગે—કામ ભોગની ઇચ્છા કરવી તે.

એ પાંચ અતિચાર, મારે જાણવા પણ આવ્યરવા નહિ

પરિશિષ્ટ (અ)

પાંચ સ્થાવરના આરભની મર્યાદા.

(વ્રત ૧ લુ)

૧. પૃથ્વીકાયના આરંભની મર્યાદા.

- (૧) ખેતી જાતે કરવી હોય તો વીધાં [   ] અને પર પાસે કરાવવી હોય તો વીધાં [   ] સુધી ઉપરાંતનાં પચ્ચક્ખાણુ.
- (૨) જમીન જાતે ખોદવી હોય તો, કોઈ ચીજ દાટવી પડે, ખાણ, પાથો ખોદવો પડે તે વગેરે લાખી ગજ [   ] ચંહોળી ગજ, [   ], ઊડી ગજ [   ] સુધી ઉપરાંતના પચ્ચક્ખાણુ

[૩] માટીનાં થાળાં, ચુલા, કેઠી, પથ્થરનાં પાણીઆરાં, માટીના વાસણો વગેરેની માટીખાણેથી માટી જાતે લાવવી હોય તો વર્ષ એકમાં મણ [   ], પર પાસે મંગાવવી હોય તો વર્ષ એકે મણ [   ] સુધી ઉપરાંતના પચ્ચક્ષણાણુ. [મકાન ચણાવવામાં-રીપેર કરાવવામાં જોઈએ તેનો આગાર]

(૪) માટી, ખડી, મરડિયા, હીંગણોકં, મનસીલ આદિ વેપાર માટે જાતે જોઈવાનાં પચ્ચક્ષણાણુ

(૫) નીચે લખેલી ચીજો વર્ષ એકમાં નીચે લખેલી મર્યાદા ઉપરાંત વાપરવાના પચ્ચક્ષણાણુ (કારણ પ્રસંગ તથા દવાદારનો આગાર) મીકું મણ [   ] ખારો પાપડિયો મણ [   ], ખારો ધોવાનો તથા ઊસ મણ [   ] સોડા મણ [   ] હડતાલ શેર [   ] ગેર શેર [   ] ફટકડી શેર [   ], ખડી મણ [   ]

(૬) માર્ગે ચાલતાં, ફૂવા-વાવ-ઘર વગેરે ચણાવતાં તથા સમરાવતાં, અને પૂરણી પૂરાવતાં પૃથ્વીકાય હણાય તેનો આગાર.

૨. *અપકાયના આરંભની મર્યાદા.

(૧) નદીનું, ફૂવાનું, તલાવનું, વાવનું, ટાંકાનું, ઝીલનું, ખરકનું કરાનું, નળનું, જોરી ગનું આવે છે તે માંહેલું પાણીનો સચે કરાવવો પડે તો તથા મીકું તથા ખાડ પાણી ઉપયોગમાં લેવાનો આગાર ખાડીની જાતનાં પાણી વાપરવાનાં પચ્ચક્ષણાણુ

(૨) પોતાના ઘર માટે જાતે પાણી ભરવું પડે તો દિન એકે જોડાં નગ [   ] પખાલ નગ [   ] સુધી ઉપરાંતનાં પચ્ચક્ષણાણુ

* કારનું, હીમનું, ધુમનું, મેઘરવાનું, ઘાસ ઉપર જામે છે તે કરાવ આકાશનું, ટાંકું, ઊનું, ખાડ, ખાડું લવણ સમુદ્રનું, મધુર રસ સરખું, દધિ મરખું, ઘી સરખું, ગેરડીના રમ સરખું, સર્વ આદિ સરખું. એ સત્તર જાતના પાણી કહ્યા છે,

[સર્ગાસંખ ધીને ઘેર ભરવું પડે તથા વિવાહ પ્રસંગે ભરવું પડે તેનો આગાર] -

- (૩) વેચવા માટે પાણી ભરવું પડે તો દિન એકે બેઠાં નંગ (   ), પખાલ નંગ (   ) સુધી, ઉપરાંતના પરચક્રખાણુ
- (૪) નદી, તળાવ વગેરે જળાશયમાં નહાવું પડે તો માસ એકમાં વાર (   ) સુધી ઉપરાંતનાં પરચક્રખાણુ (દેશસ્નાન તથા કારણુ નિમિત્તનો આગાર
- (૫) ગામડી બાંધીને ઘોવા જવું પડે તો માસ એકમાં વાર (   ) ઉપરાંતનાં પરચક્રખાણુ કારણુ નિમિત્તનો આગાર.
- (૬) નદી ઉતરતાં, મકાન ગણાવતાં-સમરાવતાં અપકાય હણાય તેનો આગાર.
- (૭) પાણી છાંટવાના તથા સડક, પૂલ વિગેરેનો કંટ્રાક્ટ રાખવાની તથા મલકાગળ વગેરેના સંચા ખનાવવાની મર્યાદા -

૩. તેડકાયના આરંભની મર્યાદા.

- [૧] દાડખાણુ તથા જવાળાગ્રાહી પદાર્થો ખનાવવાનાં પરચક્રખાણુ
- [૨] દાડખાણુ તથા જવાળાગ્રાહી પદાર્થો જાતે ફેડવાના પરચક્રખાણુ [કારણુ નિમિત્તનો આગાર બાળકને દાડખાણુ ફેડાવવું પડે તેનો આગાર
- [૩] હોળી સળગાવવાનાં પરચક્રખાણુ
- [૪] વીજળી અને ગ્યાસના દીવા નંગ [   ] તથા તેના બળથી ચાલતા સચાઓ નંગ [   ] સુધી ઉપરાંતના પરચક્રખાણુ
- [૫] રસોઈ માટે અગ્નિના ભાજન, ચુલા-સગડી, ડિબડી, ઘોચરો, ખાણુ બાફવાનો ડબો, પાણી મૂકવાની ચૂસડી, અગેડી વગેરે નંગ

[ ] ઉપરાંત દિન એકે વાપરવાનાં પચ્ચક્ખાણુ (કારણુ નિમિત્તનો આગાર)

[૬] દિન એકે દીવા નગ [ ] તથા શુભ પ્રસંગે દીવા નગ [ ] ઉપરાંત કરવાનાં પચ્ચક્ખાણુ

[૭] દીવાસળીની પેટી માસ એકમાં નગ [ ] ઉપરાંત વાપરવાનાં પચ્ચક્ખાણુ હવાઈ જવાથી તથા ઉદર વગેરે તાણી જવાથી વધારે લેવી પડે તેનો આગાર

[૮] હોકો તથા ખીડી, ચલમ, ગાળે પીવાનાં પચ્ચક્ખાણુ [ન ખની શકે તો દિન એકમા વાર [ ] ઉપરાંત પીવાનાં પચ્ચક્ખાણુ

૪. વાયુકાયના આરંભની મર્યાદા.

(૧) ઓગણપચ્ચામ જાતનાં વાણુત્ર, ધર્મ, મોક્ષ તથા આણુવિકા અર્થે વગાડવાનાં તથા વગડાવવાનાં પચ્ચક્ખાણુ, વિવાહ તથા દીક્ષા ઉત્સવ આદિ પ્રસંગનો આગાર.

શોખ ખાતર હાર્મોનિયમ આદિ વગાડનારે અત્રે મર્યાદા કરવી:—
વેપાર અર્થે રાખવા પડે તો ૩ ( ) સુધીની કીમતના રાખવાં

(૨) હીડોળા ખાટ નંગ ( ) તથા પંખા-વીંઝણા, રેટીયા, ફારકા, પરતીઓ, વીજળીના પંખા વગેરે નગ ( ) ઉપરાંત પોતાની જાતે દિન એકમાં વાપરવાનાં પચ્ચક્ખાણુ

૫. વનસ્પતિકાયના આરંભની મર્યાદા.

(૧) દરરોજ લીલોત્રી શેર ( ) તથા ફળ વગેરે મણુ ( ) ઉપરાંત પોતાની જાતે લાવવાનાં પચ્ચક્ખાણુ (પરેણા નિમિત્તે તથા કારણુ પ્રસંગનો આગાર)

(૨) કાછિયાની પેરે લીલોત્રી તથા ફળ કાચા ને પાકા તોડેલાં તથા જાતે તોડીને વેપાર કરવાનાં પચ્ચક્ખાણુ [ઘર માટે લાવેલી વધે

તે વેચવાનો તથા પેતાના ખેતરમાં પાકેલી કે હાલિયામાં આવેલી વેચવી પડે તેનો આગાર.]

(૩) ખેડૂતની પેરે ખેતરમાંથી સુડણુ, નિંદણું કરવાના પચ્ચક્રખાણુ [પોતાના ખેતરમાં કોઈ પાસે કરાવણું પડે કે કરણું પડે તો આગાર

(૪) ઊભા લીલા ઝાડ કાપવા તથા કપાવવાનાં પચ્ચક્રખાણુ. પોતાના ખેતરમાંથી કાપવાનો આગાર

(૫) લીલા ઘાસના ભારા વાઢી લાવવાનાં પચ્ચક્રખાણુ (તૈયાર લેવાનો આગાર પોતાના ખેતરમાં ધરાયા પાસે વઢાવવાનો આગાર) વર્ષ એકમાં જીરૂ, અજમે, સૂવા, મરી, સોપારી, ધાણા, બદામ, ચારોલી, પીસ્તા, મરચા, જાયફળ અને વિલાયતી દવા, વરીઆળી એલચી, મેથી, રાઈ, ખસખસ, તલ, ખારેક, અસાળીઓ, તકમરીયા, ખાવચી, હળદર, સુઠ તે [ ]

(૬) વર્ષ એકમાં અથાણુ નીચેની મર્યાદા ઉપરાંત કરવાનાં પચ્ચક્રખાણુ:—

કેરી મણુ [ ]	કેરડાં મણુ [ ]
કેરી છુદો [ ]	પઘડીઆ શેર [ ]
બીલી શેર [ ]	આળલી મણુ [ ] ફેલ
લીંબુ શેર [ ]	કોકમ મણુ [ ]
મરચાં શેર [ ]	ખાકટી મણુ [ ]
આંબળા શેર [ ]	ગુવારની શીંગ શેર [ ]
કરમદા શેર [ ]	પાડલ શેર [ ]
ગુંદા શેર [ ]	સુકવણી શેર [ ]
ડારા શેર [ ]	કરમદાનું શેર [ ]
ખારેકનું શેર [ ]	ઝોરનું [ ]
આંબલીનું [ ]	શેલડીનું [ ]
ગરમરનું [ ]	ચીલડાનું [ ]
તથા બીજા જાતનું [ ]	શેર [ ]

પરિશિષ્ટ (વ)

રાચરખીલાંની મર્યાદા (વ્રત પાંચમું)

નગ	નામ	નગ	નામ
સોનાના વાસણ		પેટી-પટારા	
રૂપાના વાસણ		ખાટ-ખાટલા-પલગ	
જર્મન સિલ્વરનાં		પાટ, પાટલા, ખાલેઠે, માચી	
કાંસાનાં વાસણ		ખુરસી, આરામ ખુરમી	
ત્રાંખાના વાસણ		ટેબલ	
લોહાનાં ,,		કોચ	
કલધનાં ,,		કખાટ	
કોપરખરાસના ,,		તીલ્લેરી	
પ્લેટીનમના ,,		ઘડીઆળ, ઘડીઆળાં	
ઇનેમલનાં ,,		તળાઇ, ગોહડાં, એસીકા	
માટીનાં તથા ચીનાઇ ,,		લેજમ, સેતરણ ગાલીચા	
પરચુરણ બનાવટનાં ,,		ખીજાં એવા સાહિત્યો	
નગ	નામ	નગ	નામ
આડણિયો		કાચની હાંડી	
ચાળણા, ચાળણી		કાચનાં ઝુમ્મર	
ચુપડા		કાચના તખતા	
કોઠી, ઘડા ,		કાચનાં લેમ્પ, ફાનસ	
બરણીઓ		કાચનાં રમકડાં	
ઘંટી		કાચનાં ખીજાં સાહિત્યો	
ખાંડણી-ખાંડણીયાં		રેટીયા	
આબેલા		ફાળકા	
બરેલ, ઓગસીયા		શીવવા, ભરવા, ગુથવાના	
ઘોડીઆ, પાણા		સાહિત્યો	
		ખીજાં ઘરગતુ ધધા	

ઘરવખરીનાં ખીજા રાચ,	સખંધી સાહિત્યો
કોશ (લોહાની)	કોમ (ચામડાનો)
કોદાળા-કોદાળી	વરત
પાવડા	ચોમડાના ખીજા રાચ.
કુહાડા	
ઢોલ-તરવાર	હુળ-માતીડા
ગુમી	ખેતી સખંધી ખીજા રાચ
ખદ્દકા	
છરા-છરી ચખ્ખુ	વિદ્યા * (સાયન્સ)
સુડી-કાંતર	સખંધી સાહિત્યો
કાપકુટના ખીજા સાહિત્યો	પરચુરણ સાહિત્યો—

પ્રતિજ્ઞા:—ઉપરની મર્યાદા ઉપરાંત તે જાતના રાચરચીલાં વધારે રાખવાનાં, જીવુ ત્યા સુધી એક કરણ ને ત્રણ ચોગે પચ્ચક્ષણ કોઈની ચીજ અદલબદલ થવાથી વપરાય તેનો તથા પોતાની ચીજનો નાશ થવાથી ફરી લાવવી પડે તેનો આગાર.

પરિશિષ્ટ (ક)

લીલોત્રીનાં નામનું લિસ્ટ (પ્રત સાતમું)

પ્રત આદરનારને સૂચના:—આ નીચે ફેલી અનુસાર આપેલું લાંબું લિસ્ટ જોઈને ગભરાવુ નહિ તેમાથી જેટલી તબય તેટલી જ તજવી વિચારવુ કે એ બધી લીલોત્રી કાંઈ આપણા ઉપયોગમાં આવતી નથી, તેમજ કેટલીક તો મળી શકતી પણ નથી. તો એવી જ લીલોત્રીનો ત્યાગ કરીશ તોપણ એટલી જાગી પર્યંતની ક્રિયા (રાવઈ) ઉતરશે.

* સાયન્સનાં ધધાવાગાએ છૂટ પુષ્કળ ગખવી જોઈએ

ત્યાગ કરેલી લીલોત્રીનાં નામ ઉપર લાલ સાહીથી છેકો મારવો
લખવી રહી ગયેલી લીલોત્રીનું નામ નીચે લખવું

કાળીંગડાં	કંકોડા	કેળાં (કાચાં)
કારેલાં	કટોળા	કેરી (કાચી)
વાડકારેલાં	ડાળાં	લીલાકાતરા આંખલીના
કોઠીંખડા	પપૈયા	કડલીની ભાજી
કેળું		કલમની ભાજી
કાચી કેરી	ખીલી	કુંવાડની ભાજી
ગલકાં	લીલાંમુરચાં	ગલજીલીની
ગોલાં	મોઘરી	ગલકાની
ગીલોડાં	મોઘરા	ચીલની
ઘીતેલાં		ટાકાની
ચીલડાં	રીંગણાં	તાંદળજી
ટીંડોરાં	રામફળ	પોઈની
ટીંખડૂ	રાજગરા	પાલખની
ડોડા	રાયડોડી	કુદીનો
તરખુચ	લીલવા	ભેમણો
તુરીયા	સાકરટેટી	ભીમડાની ભાજી
દુધી (નર્ધ)	અજમાની ભાજી	ભરુચી
પટોળાં	કોથમીરની	મેથીની
પરવર	કાંખીની	રાઈની
ડાંભાનીભાજી	ડાંભાની	લીલીસોપારી
	દક્ષિણી રીંગણા	ડોડકા
રાજગરો		મગફળી (લીલી)

મકાઈનો પોંક	ખાજરીનો પોંક	ચણાનો પોંક
રાતડીઆનો પોંક	જીવારનો પોંક	ઘઉંનો પોંક
ઉધીયું	પાપડી	તુવેર
ભડથાં વગેરે		

પીપરનાં પેપા, વડના ટેટા એ બે ખાવા-લાંચક છે નહીં જેમાં ત્રસ
જીવ ઘણા હોય છે

લૂણીની ભાજી	અળવીના પાન	ઢાડમ
સૂવાની „	લીડીના „	નારગી
મરસવની „	નાગરવેલ „	
ગુવારશીંગ	મીઠાલી બડાના „	મીજોરા
ચોળાની „	મૂળાનાં „	બદામ (લીલી)
ચણાની „	અનાનસ	ઘોર (ચણીઆં)
તુવેરની „	અજીર	ઘોર (મોટાં)
પાપડી	અમૃતફળ	મરી (લીલા)
લીડાની શીંગ	આબળા	રાયણ
મગની „		લીંબુ (મીઠાં)
મઠની „	કોઠ	લીંબુ (ખાટાં)
	લીલી ખારેક	વરીઆળી (લીલી)
વાલોર		સીતાફળ
વટાણા શીંગ	જાંબુ	સેતૂર
શેકટાની „	જામફળ	શેરડી
	જાંરનો આઠો	સફરજંગ
	પીલુ	લીલો ચાહ
	કુંટ	લીલો મેવો
શ્રીફળ (લીલુ)	શ્રીફળલીલું પાણીપીવાનું	
×આહુ	×રતાળું	×સકરીઆ
×ગાજર	×પીડાળું	×ગાજરીઆં
×ગરમર	×થેક	×ડુંગળી
×હળદર (લીલી)	×ખટાટાં	×લસણ
×સુરણ	×મુળાનો કાદો	×અળવીનો ગાંઠીયો

× જ્યાં આવી નિશાની કરી છે તે કદમૂળ કહેવાય છે કદમૂળના એક સોયના
અથ ઊપર રહે એટલા ભાગમા અનતાજીવ ભગવતે કહ્યા છે. માટે જૈન ધર્મ
અગીકાર કરનાર દરેક સ્ત્રી પુરુષે સર્વ જાતના કદમૂળથી તદ્દન દૂર રહેવું જોઈએ.

પ્રતિજ્ઞા:—ઉપર લખેલી લીલોત્રી તથા ફળ પૈકી જેના ઉપર લાલ શાહીથી છેકો મારેલ છે તે મારે જીવું ત્યા સુધી એક કરજી ને ત્રણ યોગે ખાવાનાં પચ્ચક્ષણ, સેજલેજ, ભૂલચૂક તથા દવા તરીકે વાપરવાનો આગાર.

પરિશિષ્ટ (ક)

આવકનાં દશ પચ્ચક્ષણ (પ્રત્યાખ્યાન)

- (૧) નમોક્કારસહિય * (સૂર્ય ઉગ્યા પછી જે ઘડી વીતે ત્યા સુધી) પચ્ચક્ષણાભિ (પચ્ચક્ષણાણુ કરે છું) ચતુર્વિહં પિ આહારં (ચાર પ્રકારના અને ખીજા આહાર તે) અસણું (અન્ન) પાણું (પાણી) આઈમં (મેવો વિગેરે) સાઈમં (મુખવાસ) અન્નત્યાણાભોગેણું (અન્નજીવણે ભોગવાય તેનો તથા) સહસાગારેણું (બળાત્કારે ક્રોધ મુખમા વચ્ચુ ઘાલી દે તેનો આગાર રાખીને) વોસિરામિ (પરિત્યાગ કરું છું.)
- (૨) પોરસહિયં (સૂર્ય ઉગ્યા પછી એક પહોર સુધી) પચ્ચક્ષણાભિ, ચતુર્વિહં પિ આહારં, અસણું, પાણું, આઈમં, સાઈમં, અન્ન-ત્યાણાભોગેણું, સહસાગારેણું, સંવ્યસમાહિવત્તિયાગારેણું (સર્વ પ્રકારે અસમાધ થવાથી જોસડવેસડ કરવું પડે તેનો આગાર ગમ્મજી) પચ્છન્નકાલેણું (મેઘ અથવા રજથી સૂર્ય ઢંકાઈ જતા વખતની ખમર ન પડે તેનો પણ આગાર ગમ્મી) વોસિરામિ.
- (૩) સાઠ પોરસહિયં કે પુરિમદ્દુ- (સૂર્ય ઉગ્યા પછી દોઢ કે જે પહોર સુધી) પચ્ચક્ષણાભિ ચતુર્વિહં, પિ આહાર, અસણું, પાણું, આઈમં,

* જેટલા અક્ષર જાડા છે તે પાઠ તરીકે બોલવાના છે અને (કોંસમા પાતળા અક્ષર છે તે જાડા અક્ષરનો અર્થ છે, તે માત્ર સમજવા માટે છે)

સાધમં અન્નત્યાણાભોગેણં સહસાગારેણં પરિચ્છન્નકાલેણં
સંવસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૪) એગાસણં—(દિવસમાં એકવાર જમી રાત્રે ચઞિવિહારનાં પરચ્છન્નાણં કરવાં તે) એકાસણં ઉપરાંતં દુવિહ પિઆહારં પરચ્છન્નામિ અસણં આધમં અન્નત્યાણાભોગેણં સહસાગારેણં ગુરુ અખલ્લુકાણેણં (ગુરુ પધારે તો ઉભા થવાનો આગાર રાખીને તથા) આઉટણપસારેણં (અગ ઉપાગ ભોણુ ડુંકુ કરવું હોય તેનો અને) સંવસમાહિવત્તિયાગારેણં (અસમાધિને લીધે ઓસડ-વેસડ કરવું પડે તેનો આગાર રાખીને) વોસિરામિ.

(૫) એગઠાણં—એક સ્થાને ખેસી અગ ઉપાગ હલાવ્યા બગર દિવસમાં એક વાર જમી ચઞિવિહાર કરી ઉઠવું તે) ઉપરાંતં ચઉવિહં પિઆહારં પરચ્છન્નામિ અસણં પાણં આધમં સાધમં અન્નત્યાણાભોગેણં સહસાગારેણં ગુરુ અખલ્લુકાણેણં સંવસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૬) નિવિગર્ધયવિહ—(દિવસમાં એક વાર વિગય વિના જમી રાત્રે ચઞિવિહારનાં પરચ્છન્નાણં કરવાં તે) પરચ્છન્નામિ, તે ઉપરાંતં ચઉવિહં પિઆહારં અસણં પાણં આધમં સાધમં અન્નત્યાણાભોગેણં સહસાગારેણં લેવાલેવેણં (લેપ રહિત નહિ એવી વસ્તુનો તથા) ઉક્ષિપ્તવિવેગેણ રાટલી વગેરે ઉપરથી ઠંરેલું ઘી મૂકેલું હોય તે ઉપાડી લીધેલી રાટલી આવી જાય તો તેનો તથા પડુચ્ચમકિખ્ખએણં (ધૂતાદિમા પોળા પ્રમુખ કરેલી હોય અથવા અન્નાદિકેમા ધૂતાદિકના છાટા પડ્યા હોય તે અખણતા આવી જાય તો તેનો આગાર રાખીને) સંવસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૭) આયગિલ વિહ—(મિગય રહિત—સ્વાદ વિનાનો લુખ્ખો આહાર દિવસમાં એક વાર જમીને રાત્રે ચઞિવિહારનાં પરચ્છન્નાણં કરવાં તે) પરચ્છન્નામિ નિવિહં ચઉવિહં પિઆહારં અસણં પાણં

આર્ધમ સાધમ અન્નત્યાણાભોગેણું સહસાગારેણું લેવાલેવેણું
ઉદ્ધિખત્તવિવેગેણું સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

(૮) દિવસચરિમં—(સૂર્ય ઉગ્યાથી તે સૂર્ય આયમે ત્યાં સુધી) પચ્ચક્કુ-
ખામિ અસણું પાણું, આર્ધમં સાધમં અન્નત્યાણાભોગેણું
સહસાગારેણું સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

(૯) ચઉત્થભત્તં અથવા અભત્તઠં—(ઉપવાસ-આગલી રાતે ચઉવિહાર
ના પચ્ચક્કુખાણ કરીને) પચ્ચક્કુખામિ તિવિહ ચઉવિહં પચ્ચક્કુ-
ખામિ અસણું, પાણું, આર્ધમં, સાધમં, અન્નત્યાણાભોગેણું
સહસાગારેણું સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

(૧૦) અભિગ્રહ—(દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, દેશથી, કાળથી, ભાવથી અભિગ્રહ
ધારવો તે સંબંધી) પચ્ચક્કુખામિ, ચઉવિહં, પિઆહાર, પચ્ચ-
ક્કુખામિ અસણું, પાણું, આર્ધમં, સાધમં, અન્નત્યાણાભોગેણું
સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું [મોટાના કહેવાથી જન્મવું પડે તેના
આગાર રાખીને] સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

પચ્ચક્કુખાણ પાળવાની વિધિ

_____ x થી _____ x સુધી _____ તું પચ્ચક્કુખાણ કર્યું
હતુ તે પૂરું થયુ તે પાર હુ, તેમા મનથી વચનથી તથા કાયાથી આહાર-
સન્ના થઇ હોય તો અરિહત-સિદ્ધ-દેવણી ભગવંત તમારી સામે તસ્સ
મિચ્છામિ હુક્કઠં _____ + સમકાએણું, ન ક્કાસિયં, ન પાલિયં,
ન સોહિય, ન તીરિય, ન કિત્તિય, ન આરાહિયં, આણાએ
આણપાલિતા, ન ભવઈ તસ્સમિચ્છામિ હુક્કઠં (નવકાર ત્રણ ભણવા)

x આ જગાએ કયાથી કયા સુધીનુ પચ્ચક્કુખાણ કર્યું તે લખવુ.

+ આ જગાએ શાના પચ્ચક્કુખાણ કર્યા હતા તે લખવુ.

પરિશિષ્ટ - (૬)

લીધેલાં વ્રત નિભાવવા માટે થોડીક કૃત્તીઓ.

૧. સમક્ષિત રત્ન સાચવવા માટે કૃત્તીઓ.

(૧) અસતદેવ-ધર્મ-ગુરુને માનનારા, એકાદ માણસને સુખી જોઈને અથવા કાંઈ ચમત્કાર, જોઈને તુ મિથ્યાત્વ તરફ લયડવા માટે તે પહેલા વિચારજો કે.-તે માણસ સુખ પામે છે તે તેના દેવ-ધર્મ-ગુરુના પ્રતાપે નહિ પણ પૂર્વ ભવની પોતાની જ કરણીતું કૃણ ભોગવે છે. તે ખજાનો ખવાઈ રહેશે એટલે પછી મિથ્યાત્વતુ કડવું કૃણ પણ તે જ ભોગવશે અને ચમત્કાર તો ઘણી વખત મનની વિજ્ઞાનિક શક્તિનો પ્રભાવ હોય છે અને કેટલીક વખતે માનના ભૂખ્યા થવાનું કર્તવ્ય હોય છે, તેને ધર્મ સાથે કરી સંબંધ નથી.

(૨) અમત્ત ધર્મના વખાણે ધામધૂમ થતી જોઈ તે ઉપર મોહી પડવાનું મન થાય તે પહેલા વિચારજો કે -નકલી માલને ઓપની જરૂર છે સોનાને ઓપની જરૂર નથી સાચો ધર્મ તો ધામધૂમ વગરનો-શાત વહેણથી પાણીનો મોટો જથ્થો ખેતી જનાર નદી જેવો હોય છે.

૨. પહેલાં વ્રતના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ.

(૧) મૃત્યુ અને પીડા તને અપ્રિય છે તો બીજાં પ્રાણીને તે કેમ પ્રિય હોઈ શકે ?

(૨) ત્હારી જરા જેટલી આગસથી હજારો જીવનો (લીલકુળાદિક) સહાર થાય તો તારો પણ એવો વખત કેમ નહિ આવે કે જ્યારે તું પણ એવી જ રીતે છેદાઇશ-ભેદાઇશ ! નિર્જીવ બીતમે પણ લાત માગવાથી પગને વાગે છે તો આ જીવો વેર લીધા સિવાય કેમ રહેશે ?

(૩) ધન્ત્રને-મનુષ્યને તથા નર્કના કીડાને જીવવું એક સરખું વહાલું છે.

(૪) જીવ ! આરભ-સમારભથી તું કદી 'ધર્યો' નથી અને એના પ્રતાપે જ ભટકવું પડે છે, હવે કારણની શોધ થઈ ત્યારે તો તે કારણ ટાળવા કાંઈક પ્રયત્નશીલ થા !

૩. બીજા વ્રતના રક્ષણ માટે કુંચીઓ.

(૧) જેમ તુ 'જુહુ' બોલે તેમ સર્વ જુહુ જુહુ' બોલે તો દુનિયાનો વ્યવહાર કેમ ચાલે ?

(૨) માણસની પરીક્ષા લેતી જીભ છે. જીભમાં ઝેર અને જીભમાં અમૃત છે શ્રી તીર્થંકર પ્રભુના ઉપદેશ વખતે કૂલ વરસતાં કહેવાય છે

(૩) જેને મોઢે લગામ નથી, લેનો વિશ્વાસ કાણ કરે ?

(૪) સારું 'વચન' અને શુદ્ધ શિયળ એ બે પાળનારને 'વચન' સિદ્ધિ' પ્રાપ્ત થાય છે, એ વાતને ભલે સુધરેલા કહેવાતા લોકો ન માનતા હોય, પણ તે અક્ષરે અક્ષર સત્ય કથન છે

(૫) જૂઠ્ઠી મળેલું માન કે પોસો લાંબો કાળ ટકી શકે જ નહિ સત્યથી ધીમે ધીમે ચડવું તે જ સહીસલામત છે

(૬) પાંચ રૂપિયાની ખરીદતી ચીજ તારે સાત રૂપિયે વેચવી હોય તો તેમ કગવાના બે વસ્તા છે:- [૧] "સોગનપૂર્વક મને એ ચીજ સાડા સાત રૂપિયે પડી છે પણ ખપત ન હોવાથી [અગર તમારા જેવા ગ્રાહકને પાછા ન કઢાય તેથી] આટલે આપવી પડે છે" એમ કહીને સાત રૂપિયા ઉપજાવવા; અગર [૨] "મને તો ગમે તેટલે પડી છે પણ સાતથી ઓછે આપવાનું પાલવે તેમ નથી" અથવા તો "આવી ચીજની ખપત ઓછી હોવાથી પાંચની પડતરના સાત લીધા સિવાય વેપાર પાલવે નહિ", એવી જાતનું કાંઈ કહેવું બન્ને રસ્તે પગિશામ તો એક સગમું જ [૩ ૨ નો લાભ] થશે. પણ પહેલી રીત પકડનાર દુકાનદારનો વિશ્વાસ ઉઠી જવાથી ફરી તે ગ્રાહક તેને ત્યાં નહિ જાય.

(૭) ખોટી સાક્ષી પૂરવા, જૂઠ્ઠા વસ્તાવેજ લખવા અગર કોઈની થાપણ ઓળવવા પહેલાં યાદ કરજો કે, એ કૃત્યો માટે સરકાર દડ અને કેદ બન્ને શિક્ષા કરવા તૈયાર જ છે. ઉપરાંત નવા બાધેલા વેગનું સાદું આવતા જન્મમાં આપવું પડશે તે તો જૂઠું.

૪. ત્રીજા વ્રતના રક્ષણ માટે કુંચીઓ

(૧) ખોટાં માપાં રાખનારો માણસ સરકારનો ગુંહેગાર છે

[૨] એક માલ જતાવી બીજો આપનારો ગમે તો શ્રાવક હોય કે મહેશ્વર હોય તેમા કશો બિન્નભેદ નથી એવા લોકો ધર્મને, જાતને અને દેશને લજવે છે.

[૩] “ચોરીનાં હાંડલાં કદી શીકે ચડે નહિ” “અતે ખાખની ખાખ” “ચોરની મા કોઠીમા મો વાલીને રહે”

[૪] દુશ્મનના દૂષા દૂતની માફક, ખોટે રસ્તે આવેલો પૈસો તારી નીજેરીમા પેસી તેમાના સર્વ નાણાને છટકી જવા માટે જ આવે છે.

૫ ચોથા વ્રતના રક્ષણ માટે કુંચીઓ.

[૧] નવ વાડ વિશુદ્ધ શિયળના અંગે ‘વચન સિદ્ધિ’ ચોકસપણે રહેલી છે

[૨] ગૃહસ્થાવસ્થામા રહેલો મનુષ્ય પગસ્ત્રીથી, શારીરિક કે માનસિક સયોગ તદ્દન તજે અને સ્વચ્છીમા નિયમિતપણુ સાચવી શકે તો તે ભાવ સાધુ જ છે એવા જ નરરત્નો ધર્મ તથા દેશના આશ્રયણ રૂપ છે

[૩] ગર્ભવતી સ્ત્રીની સોજત પાંચમા માસથી વળવા ડાકટરો તથા પારસી ધર્મશાસ્ત્ર સલાહ આપે છે.

[૪] એક વખતના સમાગમથી અસંખ્ય જીવોની હિંસા થાય છે, એ વાતની શોધકોએ ખાતરી કરી છે તે ઉપરાંત આ પણ કોણ નથી જાણતું કે, જે વીર્ય વડે હજારો ભવ ભ્રમણ કરાવનાર કર્મનો નાશ કરવાનો છે તે વીર્ય, થડીની ખોટી મજામા ગુમાવવું તે કાગડાને ઉડાડવા રત્ન ફેંકવા સરખું છે.

[૫] શરીરના વ્યભિચાર કરતાં મનનો વ્યભિચાર કાંઈ ઓછો દોષિત નથી મનને નજણું પાડનાર શરીરને દોહી નાખનાર, નીતિને બ્રષ્ટ કરનાર અને ધર્મને ધંકકલી પાડનાર એ માનસિક વ્યભિચાર જ સંઘળા દુર્ગુણો અને સત્યનાશની પાટીનું મૂળ છે.

[૬] કોઈ અનુપમ સુંદરીનું દર્શન, કોઈ શૃંગારી નવલકથાનું વાચન કે કોઈ પૂર્વકર્મનો ધક્કો તને માનસિક વ્યભિચારના ખાડામા હોમવા તૈયારી કરે ત્યારે તું વિચારજો કે :—

[અ] આ જન્મ અસંખ્ય પાછલા અને અસંખ્ય ભવિષ્યના જન્મો સાથે સંકળાયેલા છે તેમા પાછલા જન્મોની ખોટ, પૂર્વા અને આગલા જન્મો માટે મૂઠી મેળવવા કાંઈક ઉત્તમ કરવાનું છે, કે જેના દ્વારા આજ ન હોય પણ આજ તેમજ હવે પ્રછી પણ ભોગવવાના છે.

[બ] વિષય એ એકજ મુખે આ દુનિયામાં નથી પણ તુ અનુભવ લેવાનો ખપ કરે તો કુદરતના દેખાવો, ઉત્તમ લેખકોના પુસ્તકો, સત્પુરુષોનો સમાગમ અને દુ ખીને મદદ, એમાં જે મઝા રહેલી છે તેનો લાખમે ભાગ પણ વિષયમા સુખ નથી જ વળી વિષય ક્રિયા જેટલી વાર ચાલે છે તેટલીજ વાર સુખ છે; જ્યારે ઉપલા મુખો કાંચમ ટકે છે વિષય સુખ જેટલી જેટલી વખત લેવામા આવે છે તેટલી દરેક વખત હવે પ્રછી તે મુખ ભોગવવાની શક્તિ વધતી જાય છે, અર્થાત્ ભવિષ્યના દશગણા ભોગે વર્તમાનનું કિંચિત્ મુખ મળે છે, જ્યારે ઉપલા મુખો જેમ જેમ ભોગવાય છે તેમ તેમ ભવિષ્યમાં તે ભોગવવાની શક્તિ વધતી જાય છે.

[ક] તુ જનરૂમાં જાય છે ત્યારે જરૂર જેટલા વખતથી વધારે વાં ખેસવું તને ગમે છે ?

[ડ] ભોગવિલાસ એ જ શુ તારે કુલ કર્તવ્ય છે ? તારા પંડ તરફના, કુદેળ તરફના જ્ઞાતિ તરફના, સ્વદેશ તરફના, અવધર્મ તરફના કાંઈ કર્તવ્યો તારે કરવાનાં છે કે નહિ ? અને જો છે તો ભોગવિલાસમા અર્પણ કરેલું મન તે બધા કર્તવ્યોની સેવામા કાંઈ હિસ્સો કેવી રીતે આપી શકશે ?

૦૦ જ્યારે જ્યારે તને અયોગ્ય પાત્રમા કે અયોગ્ય વખતે વિષય વિકાર ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ત્યારે ગજવામાથી આ પોથી કાઢી આ વાક્યો વાચી તે પર મનન કરજે

૬ પાંચમા તથા સાતમા વ્રતનાં રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ.

(૧) દેવતાઘ્ન કહી ભોગવવા છતાં તું ધરાયો નહિ, તો હવે હાય ચાટ્યે શુ ધગવાનો હતો ? માટે 'સતોષ એ જ પરમ સુખ છે એમ સમજ.

(૨) દુનિયામાં વિવિધ પ્રકારના ભોગોપભોગતા પદાર્થ છે. તે બધા તો તને કાંઈ મળવાના જ નથી તેમજ તે બધાની તને જરૂર પણ નથી તો

૧૦. અગિયારમા વ્રતના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ.

(૧) મોક્ષનો રસ્તો મુનિવ્રત. તહેની વાનકી પૌષધ છે,

(૨) ચોવીસ કલાક બાહ્ય વ્યવહારની ભ્રમણામાં ગોચારી જાતો તેમાંથી બચીને, ખાવા-પીવા રજાવા આદિ સર્વ જંગમજોખાથી મુક્ત થઈને અતદૃષ્ટિમાં લીન થવાનો-આત્મગોષ્ઠીનો લાભ જેને મળે છે તે ખરેખર ભાગ્યશાળી પુરુષ છે.

(૩) બાહ્ય ક્રિયાથી ગભરાયલું ચિત્ત અતર્પવેશથી શાંત અને વધારે સારું તથા વધારે જરૂરિયામાં કામ કરવા સમર્થ થાય છે.

૧૧. બારમા વ્રતના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ.

(૧) દુનિયાના ઉપકારી પુરુષને દાન દેવું એ મોટા લાભનું કારણ છે.

(૨) દાનમાં અપાતી વસ્તુ ફળદાતા નથી, પણ દાન દેનારની યોગ્યતા અને દેનારના ભાવ એજ ફળદાતા છે.

૧૨. સંત્રાસના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ.

(૧) હું હવે બીજી યાત્રાએ જઈ છું, મારી આ મુસાફરીનો સફળ અનુભવ મને બીજી મુસાફરીમાં સીધે રસ્તે દોરશે.

(૨) હવે આ શરીર મારું ભાડુતી ઘર છે. તે ખાલી કરતી વખતે તેનો મોહ મારે છોડવો જોઈએ તે બળે-જબે કે ભારે-હલકું થાય તેથી ભાડુતને શું લાગે વળગે? જે પરમાર્થ હેતુથી મેં તેમાં વાસ કર્યો હતો તે અમુક અંશે પાર પાડીને હવે મારે શાંત સ્વભાવે મુસાફરી આગળ ચલાવવી જોઈએ.

(૩) મુસાફરી દરમિયાન જ્ઞાનમાં પુષ્ટિ બનવું અને આખરે જ્ઞાનરૂપ બની જવું એ જ મારી મુસાફરીનો આશય છે.

૧૦. અગિયારમા વ્રતના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ

(૧) મોક્ષનો રસ્તો મુનિવ્રત. તેની વાનકી પૌષધ છે,

(૨) એવીસ કલાક ખાણ વ્યવહારની બ્રમણમાં ગોથા ખાતો તેમાંથી ખચીને, ખાવા-પીવા રળવા આદિ સર્વ જાળજોમાંથી મુક્ત થઇને અતર્દષ્ટિમાં લીન થવાનો-આત્મગોષ્ટીનો લાભ જેને મળે છે તે અંગેખર ભાગ્યશાળી પુરુષ છે.

(૩) ખાણ ક્રિયાથી ગભરાયલું ચિત્ત અતર્પ્રવેશથી શાંત અને વધારે સાફ તથા વધારે જસ્થિમા કામ કરવા સમર્થ થાય છે.

૧૧. બારમા વ્રતના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ

(૧) દુનિયાના ઉપકારી પુરુષને દાન દેવું એ મોટા લાભનું કાળુ છે

(૨) દાનમાં અપાતી વસ્તુ કળદાતા નથી, પણ દાન દેનારની યોગ્યતા અને દેનારના ભાવ એજ કળદાતા છે

૧૨. સંત્રારાના રક્ષણ માટે કૃત્તીઓ

(૧) હું હવે ખીજ યાત્રાએ જાઉ છું, મારી આ મુસાફરીનો સફળ અનુભવ મને ખીજ મુસાફરીમાં સીધે રસ્તે દોરશે.

(૨) હવે આ શરીર માફ ભાડુતી ધર છે. તે ખાલી કરતી વખતે તેનો મોહ મારે છોડવો જોઈએ તે બળે-બળે કે ભારે-હલકું થાય તેથી ભાડુતને શુ લાગે વળગે? જે પરમાર્થ હેતુથી મે તેમા વાસ કર્યો હતો તે અમુક અશે પાર પાડીને હવે મારે શાંત સ્વભાવે મુસાફરી આગળ ચલાવવી જોઈએ.

(૩) મુસાફરી દરમ્યાન જ્ઞાનમાં પુષ્ટ બનવું અને આખરે જ્ઞાનરૂપ બની જવું એ જ મારી મુસાફરીનો આશય છે

અધ્યયનો

૧ શ્રી મહાવીર સ્તુતિ. (પુસ્તકસુલ)

પુસ્તકસુલ સમણ માહણા પ,
સે કેઈ ભોગત-હિય ધર્મમાહુ,
કહ ચણણ કહ દંસણ સે,
નાણાસિ ભુલિયુ જહાતંહેણ,
ખેયનનો સે કુસલે મહેસી,
જસ સિણો ચક્રપુપહે ઠિયસે,
ઉટ્ટ અહેય તિગિય દિસાસુ,
મે ભુચ્યણિચેહિ-સામક્રમ પત્તે,
સે સંવદસી અભિભૂયનાણી,
અણતરે સંવજગસિ વિજગ,
મે ભૂયંણે અણિએ અચારી,
નાણતર તપ્પઈ સૂરિએ વા,
અણતર ધર્મમિણ જિણાસ,
ઈદેવ દેવાણ મહાણભાવે,
પદ્મયા અક્રમયસાગરે વા,
અણાઈલે વા અકસાઈ ભિક્ષુ,
મે વીરિએણ પડિપુત્રવીરિએ,
સુરાલએવાસિ - મુદાગરે સે,
સય સહસ્સાણ ઉજોયણાણ,
સે જોયણે જીવણવઈ સહસ્સે,
પુદે જાલે ચિદ્ધ ભૂમિવટ્ટિએ,
સે હેમવન્ને ખહુનંદણે ચ,

અગારિણો ચા પરિભિતિઆ ચ,
અણેલિસં સોહુ સમિક્ષખયાએ ૧
સીલ કહ નાયસુયસ આસી ?
અહાસુય ખૂહિ જહાં જિસંત ૨
અણતનાણી ચ અણતદસી.
નાણાહિ ધર્મ ચ ધિઈ ચ પેહિ ૩
તસાં ચ જે થોવર જે ચ પાણા,
દીવે વ ધર્મ સમિય કિદાહુ ૪
જિરેમગ ધે ધિઈમ ઠિયપા
ગથા અઈએ અભયે આણાઉ ૫
ઓહંતરે ધીરે અણતંચક્રખ,
વઈરેયણિન્દેય તમ પગાસે, ૬
જોયા મુછી કાસવ આસુપન્ને,
સહસ્સજોતા દિવિ જી વિસિદે ૭
મહોદ્ધી વા વિ અણતપારે,
સકકેવ દેવાહિવઈ જુઈમ ૮
સુદસણે વા જીગસંવસેદે
વિનાયએ જીગજીણાવવેએ, ૯
તિક ડગે પ્રકગવેજયંતે.
ઉડ્ડસિસંતા હદ સહસ્મંગ. ૧૦
જ સૂરિયા અણિપરિવટ્ટયંતિ,
જસી રતિ વેદ્યતી મહિદા. ૧૧

સે પવ્વચ્ચે સદ્મહાપ્પગાસે, વિરાયતી કંચણમદ્દવન્ને,
 આણુત્તરે ગિરિસુ ય પવ્વહુગ્ગે, ગિરીવરે સે જલિચ્ચે વ ભોમે ૧૨
 મહીચ્ચે મજ્જામિ ઠિચ્ચે ણુગિદ્દે, પુત્તાયતે સૂરિય-સુદ્ધલેસ્સે,
 એવં મિરીચ્ચે ઉ મ ભૂરિવન્ને, મણારમે જ્ઞેયઠં અન્નિમાલી ૧૩
 સુદંસણુસ્સેવ જસો ગિરિસ્સ, પવુચ્ચઠં મહત્તો પવ્વચસ્સ,
 એતોવમે મમણે નાયપુત્તે, જતીજસોદંસણુનાણુસીલે ૧૪
 ગિરીવરે વા નિસહાડ્ડયાણુ, રૂચ્ચે વ સેદ્દે વલયાયતાણુ,
 તઓવમે સે જ જગભૂધપન્ને, મુણીણ મજ્જે તમુદાહુ પન્ને ૧૫
 આણુત્તરં ધમ્મ મુધરધત્તા, આણુત્તરં આણુવર ઝિયાઠં,
 સુસુઠ્ઠકસુઠ્ઠક અપગંડ સુઠ્ઠકં, સંખિંદુચ્ચેગંતવદ્દાતસુઠ્ઠકં ૧૬
 આણુત્તરગ્ગ પરમં મહેસી, અસેસકમ્મં મ વિસોહધત્તા;
 સિદ્ધિં ગચ્ચે સાધમણુંત પત્તે, નાણેણુ સીલેણુ ય દંસણેણુ ૧૭
 રુદ્ધેસુ ણુચ્ચે જહ સામલી વા, જસ્સિં રધ વેદ્ધયઠં સુવન્ના,
 વણેસુ વા ણુંદણમાહુ સેદ્દં, નાણેણુ સીલેણુ ય ભૂતિપન્ને ૧૮
 થણ્ણિયં વ મદ્દાણુ આણુત્તરે ઉ, ચંદો વ તારાણુ મહાણુભાવે,
 ગંધેસુ વા ચંદણમાહુ સેદ્દં, એવં મુણીણુ અપડિત્તમાહુ ૧૯
 જહા સયભૂ ઉદ્ધલીણુ સેદ્દે, નાગેસુ વા ધરણિદમાહુ સેદ્દે,
 ખોઓદ્ધચ્ચે વા રસ વેજયતે, તવોવહાણે મુણિવેજયતે ૨૦
 હત્થીસુ ઓરાવણુમાહુ નાચ્ચે, સીહામિગાણુ સલિલાણુ ગંગા,
 પદ્મખીસુ વા ગરુદે વેણુદેવો, નિન્વાણુવાદ્દીણિહ નાયપુત્તે ૨૧
 જોહિસુ નાચ્ચે જહ વીમસેણે, પુષ્કેસુ વા જહ અરવિંદમાહુ,
 ખત્તીણુ સેદ્દે જહ દતવકકે, ધસીણુ સેદ્દે તહ વદ્ધમાણે ૨૨
 દાણુણુ સેદ્દં અલયપ્પયાણું, સન્નેસુ વા અણવન્ન વયતિ,
 તવેસુ વા ઉત્તમ ખંભચેરં, લોણુત્તમે મમણે નાયપુત્તે ૨૩
 દિધિણુ સેદ્દં લવસત્તમા વા, સલા સુહમ્મા વ મલાણુ સેદ્દં;
 નિન્વાણુમેદ્દં જહ અન્વધમ્મા, ન નાયપુત્તા પરમત્થિ નાણી ૨૪

પુઠોવમે ધુણું વિગયગેહી, ન સણિણહિં કુવ્વઈ આસુપન્ને;
 તરિઉ સમુદં ચ મહાલવોઘ, અભયંકરે વીર અણુંતચક્રપૂ ૨૫
 કોહ ચ માણું ચ તહેવ માયં, લોભં ચઉત્થં અજ્ઞત્થદોસા;
 એયાણિ વતા અરહા મહેસી, છુ કુવ્વઈ પાવ છુ કારવેઈ ૨૬
 કિરિયાકિરિયં વેણુઈયાણુ વાયં, અણુણાણિયાણ પડિયચ્ચઠાણં,
 સે સંવવાય ઈઈ વેયઈત્તા, ઉવટ્ઠિએ સજમદીહરાયં ૨૭
 સે વારિયા ઇત્થિ સરાઈભત્તાં, ઉવહાણાવ હુકખખયદ્ધયાએ;
 લોગં વિદિત્તા આર પરં ચ, મંવ પભૂ વારિય સંવવારં ૨૮
 સોચ્ચા ચ ધમ્મ અરહ તભાસિય સમાહિયં અદ્ધપદોવસુદ્ધ,
 તં સદ્દહાણા ચ જણ્ણાં અણાણિ, ઈદાં વ દેવાહિન આગમિસ્સંતિ ૨૯
 (તિ ભેમિ)

પરચુરણ ગાથાઓ. (મૂળ)

૫ ચ—મહુવ્વચ—સુવ્વચ—સુલં, સમણ મણાઈલ સાહુ સુચીણું,
 વેરવિરામણુપજ્જવસાણું, સંવસમુદ્ધમહોદધી તિત્થ ૧
 તિત્થંકરેહિ સુદેસિયમગ્ગં, નરગતિરિય વિવન્નિજયમગ્ગ,
 મંવ પવિત્ત સુનિમ્મિયસાર, સિદ્ધિવિમાણુ અવશુયદાર ૨
 દેવ નરિદ્ધ નમંસિયપૂઈય, સંવજશુત્તમમંગલમગ્ગં;
 હુદ્ધિરિસ શુણુનાયકમેકં, મોક્કખપહસ્સવડિંસભૂયં ૩
 ધમ્મારામે ચરે ભિક્કખૂ, ધિઈમં ધમ્મસારહી,
 ધમ્મારામેરયાદંતે, બ લચેરસમાહિએ ૪
 દેવદાણુવગંધંવા, જક્કખરક્કખસ્સકિન્નરા,
 બ ભયારિ નમંસંતિ, હુકકર જે કરંતિ તે ૫
 એસ ધમ્મે ધુવે નિચ્ચે, સાસએ જિણુદેસિએ,
 સિદ્ધા સિજ્ઞંતિ આણેણુ, સિન્નિગસ્સ તિ તહાવરે ૬
 અરહંતે સિદ્ધ પવયણુ, શુરુ થેરે ખંહુસ્સેએ તવસીસુ,
 વચ્છલયા ચ તેસિં, અભિક્કખાણાવઓગે ચ ૭

દંસણ વિણય આવસ્સએ, ય,	સીલવવયે	નિરઘયારે,
ખણલવ તવ નિચયાએ.	વેયાવસ્સએ	સમાહીએ. ૮
અપુવનાણગહણે,	સુયલત્તી,	પવચણે પલાવણયા,
એએહિં કારણેહિ.	તિત્થયરત્ત	લહધ જીએ ૯
જિણવચણેઆણુરત્તા,	જિણવચણું જે કરંતિ ભાવેણ,	
અમલા અસંકિલિદ્ધા	તે હુંતિ પરિત્તસંસારિ. ૧૦	
એવ જખુ નાણિણે સારં,	જં ન હિંમંઈ કિચણ,	
અહિ સાસમયં એવ,	એતાવત્ત વિચાણિયા ૧૧	
જાઉ ચ વુઠ્ઠિ ચ ઇહજંપાસં,	ભૂનેહિં જાણે પાંડેહ નાય.	
તમેહાતિવિજ્ઞેપરમ તિણચ્ચા,	મમ્મત્તદંસી છુ કરેધ પાવ ૧૨	
ઉમ્મુ ચ્ચ પાસં ઇહમચ્ચિએહિ,	આર લજીવીઉજ્જભપાણુપસ્સી,	
કામેસુ ગિલ્લાણિ ચય, કરંતિ,	સંસિંચમાણા પુણ્ણેતિગમ્મ ૧૩	
ચવણેનાણેવિન્નાણે,	પચ્ચદ્રખાણેયરાંજમે	
અણ્ણએહએ તવે એવ,	વોદાણે અકિરિયાસિધ્ધિ ૧૪	
સાર દંસણ નાણ,	સાર તવ નિયમ સંજમ સીલ,	
સાનં જિણુવર ધમ્મં,	સારં સંલેહણા પંડિયમરણ ૧૫	
કલલાણકોડિકારિણી,	હુગધંહુહનિઠવણી,	
મસારજલતારણી,	એગંતહોધંજીવદયા ૧૬	
આર લે, નત્થિ દયા,	મહિલામજેનાસંઘણ લ,	
સંકાએનાસંઘસમ્મત્ત,	પવવજ્જાઅત્થગગહણેણ, ચ. ૧૭	
મદવિસયકસાયા,	જીવા નિંદાવિક્કાપચ્ચમીલણિયા.	
એએપચ્ચ પમાયા	પડતિસંચારે ૧૮	
લખ્ખાંતિ	લખ્ખાંતિ સૂરસ પયા,	
લખ્ખાંતિ પુત્તમિત્તં ચ,	એગોધમ્મો ન લખ્ખલધ. ૧૯	
એગોહં નત્થિ મે કોધ,	નાહ મન્નસ્સ કરસંધિ,	
એવ અદીજ્જમાણુરમા,	અપ્પાણમાણુ સાસધ ૨૦	

એગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણદંસણસંજઓ; ૨૧
 સેસા મે બાહિરા લાવા; સંવં સંજેગ લખખણા ૨૧
 નવિસુહીદેવતાદેવલોએ, નવિસુહીપુરૂષવીપર્ધરાયા;
 નવિસુહીસેઠિસેણાવધ ય, એગંતસુહીમુણીવીતરાગી. ૨૨
 નગરી સોહંતિ જલ વૃક્ષ મૂલા, રાજ સોહંતા ચતુરંગી સેના;
 નારી સોહંતી સુશીલવંતી, સાધુ સોહંતા નિરવધ વાણી. ૨૩
 યૌદ પૂરવ ધાર કહીએ, જ્ઞાન ચાર વખાણીએ,
 જિન નહિ પગ જિન સંરિખા, સુધર્મા સ્વામી જાણીએ ૨૪
 માત, પિતા, કુલ જાત નિર્મળ, રૂપ અનુપ વખાણીએ;
 દેવતાને વલ્લભ એવા, જંબુસ્વામી જાણીએ ૨૫

દશવૈકલિક સૂત્રનું પહેલું અધ્યયન

ધર્મો મ ગલમુક્કિર્ટ, અહિંસા સંજમો તવો,
 દેવા વિ ત નમસંતિ, જસ્સ ધર્મમે સયા મણો ૧
 જહા હુમસ્સ પુજ્ઞેસુ, ભમરો આવિયઈ રસ,
 ણુ ય પુજ્ઞ કિલામેઈ, સો ય પીણેઈ અપ્પયં ૨
 એમેએ સમણા મુત્તા, જે લોએ સતિ માહુણો,
 વિહંગમા વ પુજ્ઞેસુ, દાણભત્તેમણે રયા ૩
 વય ચ વિત્તિ લખ્ખામો, જ ય કોઈ ઉવહમ્મઈ,
 અહાગહેસુ રીયતે, પુજ્ઞેસુ ભમરા જહા ૪
 મહુકારસમા બુદ્ધા, જે ભવતિ અણિરિમયા;
 નાણાપિ ઉરયા દતા, તેણ વુચ્ચતિ સાહુણો ૫ (તિ યેમિ)

દશવૈકલિક સૂત્રનું બીજું અધ્યયન

કહે નું કુજ્જ સાંસણુ, જો કામે ન નિવારએ;
 પએ પએ વિસીયતો, સ કપ્પસ્સ વસંજઓ ૧

વત્યગ ધમલ કારં, ઇત્થીઓ સયણાણિ ૫,
 અસ્થંદાઃ જે ન. ભુંજતિ, ન સે ચાઈતિ પુચ્ચં. ૨
 જે ચ કંતે પિંચે ભોએ, લધેવિ વિપિઠ્ઠિકુબ્બં, ૩
 સાહીણે ચયંઈ. ભોએ, સેહુ 'ચાઈ'—તિ પુચ્ચં. ૩
 સમાએ પેહાએ પરિવ્વયસો, સિયા મણો નિસ્સરંઈ બહિંધા, ૪
 ન સા મહ નોવિ અંહ પિ તીસે, ઇચ્ચેવ તાઓ વિણુઈજ્જ રાગં ૪
 આયાવયાહી ! ચય સોગમદલં, કામે કમાહી કમિયં ખુ હુક્ખં, ૫
 છિંદાહિ દોસં વિણુએજ્જ રાગ, એવ સુહી હોહિસિ સંપરાએ ૫
 પક્કખંદે જલિયં જેઈ, ધૂમકેઈ દુરાસય, ૬
 નેચ્છંતિ વંતય ભોત્તુ, કુલે જયા અગધણે ૬
 ધિરત્થુ તેડજસોકામી, ભે ત જીવિયકારણા, ૭
 વંત ઇચ્છમિ આવેઈ, સેય તે મરણુ લવે ૭
 અહં ચ ભોગરાયસ્સ, ત ચડસિ અધગર્વાણહણુ; ૮
 મા કૂલે ગધણુ હોમો, સંજ્ઞમં નિહુઓ ચર. ૮
 જઈ ત કાહિસિ ભાવં, જા જા દિચ્છસિ નારિઓ; ૯
 વાયાવધ્ધુ વ્વ હડો, અદ્ઢિઅપ્પા લવિસ્સસિ ૯
 તીસે સો વયણુ સોચ્ચા, સંજ્ઞયાએ સુભાસિય, ૧૦
 અકુસેણુ જહા નાગો, ધમ્મે સંપડિવાઈઓ ૧૦
 એવં કરતિ સંખુધ્ધા, પડિયા પવિયદ્રખણા, ૧૧
 વિણુયદ્દતિ ભોગેસુ, જહા સે પુરિસુ-તમો ૧૧
 (ન્તિ ખેમિ)

શાળેકાલિક સૂત્રનુ ત્રીજી અધ્યયન

સંજ્ઞમે સુદ્ધિઅપ્પાણુ, વિપ્પમુક્કાણુ તાઈણુ,
 તેમિ-મેય-મણાઈણુ, નિગ્ગત્થાણુ મહેસિણુ ૧

ઉદેસિય-	કીયગડ,	નિયાગમભિહડાણિ	ય;
રાઈભ-તે	સિણાણે	ય, ગંધમદ્દે	વીયણે ૨
સંનિહી	ગિહિમ-તે	ય, રાયપિંડે	કિમિચ્છએ;
સવાહણા	દંતપહોયણા	ય, સંપુચ્છણા	દેહપલોયણા ૩
અટાવએ	ય નાલીએ,	છ-તસ્સ	ય ધારણદ્વાએ;
તેગિચ્છ	પાહણાપાએ,	સમારંભં	ચ ભેધણા. ૪
સિન્નનયરપિંડં	ચ,	આસંદી	પલિયંકએ;
ગિહંતરનિસિન્ન	ચ,	ગાયસ્સુવ્વટ્ટણાણી	ય ૫
ગિહિણા	વેઆવડિયં,	ભાધયા	જીવવત્તિયા;
તત્તાનિવ્વુડભોઈતં,		આઉરસ્સરણાણિ	ય ૬
મૂલએ	સિ ગબેરે	ય, ઉચ્છુખંડે	અનિવ્વુડે;
કદે મૂલે	ય મચ્ચિત્તે,	ફલે ખીએ	ય આમએ ૭
સોવચ્ચલે	સિ ધવે લોણે,	રોમાલોણે	ય આમએ,
સામુદ્દે	પસુખારે	ય, કાલાલોણે	ય આમએ ૮
ધૂવણેત્તિ	વમણે	ય,	વત્થીકમ્મ-વિરેયણે,
અંજણે	દતવણે	ય,	ગાયળભ ગવિભૂસણે ૯
સવ્વમેયમણાઈન્ન,		નિગ્ગંથાણુ	મહેસિણુ,
સજમભિ	ય જુત્તાણુ	લહુભૂયવિહારિણુ	૧૦
પંચાસવપરિણેયાયા,		તિશુત્તા	છસુ સંજયા,
પચનિગ્ગહણુ	ધીરા,	નિગ્ગથા	ઉન્નજુદંસિણો ૧૧
આયાવયતિ	ગિમ્હેસુ,	હેમન્તેસુ	અવાઉડા;
વાસાસુ	પંડિસ લીણાં,	સંજયા	સુસમાહિયા ૧૨
પરીસહરિગિદંતા		ધૂઅમોહા	જીધ દિયાં,
સવ્વહુક્કપપહીણુદ્ધા,		પક્કમંતિ	મહેસિણો ૧૩
હુક્કરાઈ	કરિત્તાણુ,	હુસ્સહાઈ	સહિત્તુ ય;
કેઈત્થ	દેવલોએસુ,	કેઈ સિન્નજિતિ	નીરયા ૧૪

અવિત્તા પુન્વકસ્માઈ, સંજ્ઞેણ તવેણ ચ;
 સિદ્ધિમગ્ગમાણુપ્પત્તા, તાઈણે પરિણિવ્વુડે ૧૫
 (તિ એમિ)

ચોથું અધ્યયન

અજય ચરમાણે ચ, પાણુભૂયાઈ હિંસઈ ।
 અંધઈ પાવયં કમ્મં તં સે હોઈ કડુઅં ફલં ॥ ૧ ॥
 અજયં ચિદ્ધમાણે ચ, પાણુભૂયાઈ હિંસઈ ।
 અંધઈ પાવયં કમ્મં, ત સે હોઈ કડુઅં ફલ ॥ ૨ ॥
 અજયં આસમાણે ચ, પાણુ ભૂયાઈ હિંસઈ ।
 અંધઈ પાવયં કમ્મં, ત સે હોઈ કડુઅં ફલ ॥ ૩ ॥
 અજય અયમાણે ચ, પાણુભૂયાઈ હિંસઈ ।
 અંધઈ પાવય કમ્મ, ત સે હોઈ કડુઅ ફલં ॥ ૪ ॥
 અજય ભુજમાણે ચ, પાણુભૂયાઈ હિંસઈ ।
 અંધઈ પાવય કમ્મં, તં સે હોઈ કડુઅ ફલં ॥ ૫ ॥
 અજયં ભાસમાણે ચ, પાણુભૂયાઈ હિંસઈ ।
 અંધઈ પાવય કમ્મ, તં સે હોઈ કડુઅં ફલ ॥ ૬ ॥
 કહે ચરે કહે ચિદ્ધે કહમાસે કહે અચ્ચે ।
 કહે ભુજતો, ભાસતો, પાવકમ્મં ન અંધઈ ॥ ૭ ॥
 જયં ચરે જયં ચિદ્ધે, જયમાસે જય સચ્ચે ।
 જયં ભુજંતો ભાસંતો, પાવકમ્મં ન અંધઈ ॥ ૮ ॥
 સન્વભૂયાં પમૂયસ્સ, સમ્મં ભૂયાઈ પાસચ્ચો ।
 પિહિઆસવસ્સ દત્તસ્સ, પાવકમ્મ ન અંધઈ ॥ ૯ ॥
 પઠમં નાણું તચ્ચો દયા, એવં ચિદ્ધં સન્વસંજ્ઞચ્ચે ।
 અત્તાણી કિં કાહી, કિવા નાહી છેયપાવગ ॥ ૧૦ ॥

સોચ્યા નાણુઈ કદલાણુ, સોચ્યા નાણુઈ પાવગં ।
 ઉપયંડપિ નાણુઈ સોચ્યા, જં સેયં તં સમાયરે ॥૧૧॥
 ને જીવેડવિ ન ચાણુઈ, અંજીવેડવિ ન ચાણુઈ ।
 જીવાજીવે અચાણુતો; કહં સો નાહીઈ સંજમં ॥૧૨॥
 ને જીવેડવિ વિચાણુઈ, અંજીવેડવિ વિચાણુઈ ।
 જીવાજીવે વિચાણુતો, સો હુ નાહીઈ સંજમં ॥૧૩॥
 જયા જીવમજીવે ચ, દોવિ એએ વિચાણુઈ ।
 તયા ગઈ બહુવિહં, સંવજીવાણુ નાણુઈ ॥૧૪॥
 જયા ગઈ બહુવિહં, સંવજીવાણુ નાણુઈ ।
 તયા પુણુ ચ પાવં ચ બંધ મુદ્ધં ચ નાણુઈ ॥૧૫॥
 જયા પુણુ ચ પાવં ચ, બંધ મોદ્ધં ચ નાણુઈ ।
 તયા નિવિન્દએ ભોએ, જે દિવે જે ચ માણુસે ॥૧૬॥
 જયા નિવિન્દએ ભોએ, જે દિવે જે ચ માણુસે ।
 તયા ચયઈ સંજેગં, સખિસન્તર-આહિરિયં ॥૧૭॥
 જયા ચયઈ સંજેગં, સખિસન્તર-આહિરિયં ।
 તયા મુડે ભવિત્તાણુ, પંવઈએ અણુગારિયં ॥૧૮॥
 જયા મુડે ભવિત્તાણુ, પંવઈએ અણુગારિયં ।
 તયા સંવરમુકિકઈ, ધમ્મ કાસે અણુત્તર ॥૧૯॥
 જયા સંવરમુકિકઈ, ધમ્મ કાસે અણુત્તર ।
 તયા ધુણુઈ કમ્મરયં, અખોહિકલુસ કડં ॥૨૦॥
 જયા ધુણુઈ કમ્મરયં, અખોહિકલુસ કડં ।
 તયા અવત્તગ નાણુ, દંસણુ ચાલિગચ્છઈ ॥૨૧॥
 જયા સવત્તગ નાણુ, દંસણુ ચાલિગચ્છઈ ।
 તયા લોગમલોગ ચ, જિણુ નાણુઈ કેવલી ॥૨૨॥
 જયા લોગમલોગ ચ, જિણુ નાણુઈ કેવલી ।
 તયા જોગે નિરૂ સિત્તા, સેલેમિ પડિવજ્જઈ ॥૨૩॥

જ્યાં ભોગે નિર્લિપ્તાં, સેવેસિં પડિવેળજીં ।
 ત્યાં કુસ્મં ખવિત્તાણું, સિદ્ધિં ગચ્છઈ નીરઓ ॥૨૪॥
 જ્યાં કુસ્મં ખવિત્તાણું, સિદ્ધિં ગચ્છઈ નીરઓ ।
 ત્યાં લોગમત્યયત્યો, સિદ્ધો હવેઈ સાસઓ ॥૨૫॥
 સુહસાયગસ્સ સમણુસ્સ, સાયાઉલેગસ્સ નિગામસાંઈસ્સ ।
 ઉચ્છેલણપહોઅસ્સ, હુલ્લહો સુગઈ તારિસગસ્સ ॥૨૬॥
 તવોશુણપહોણુસ્સ, ઉન્નજુમંઈ ખાતેસંજમરયસ્સ ।
 પરીસહે જિણુતસ્સ, સુલહો સુગઈ તારિમગસ્સ ॥૨૭॥
 પચ્છા વિ તે પયાયાં; ખિપ્પં ગચ્છંતિ અમરલવણાઈં ।
 જેસિં ડપિઓ તવો સંજમો અ, ખંતી અ અંભચેરં ચ ॥૨૮॥
 ઇચ્છેયં છજ્જવણિય, સમ્મદિટ્ઠી સયા જેઓ ।
 હુલ્લહં લહિત્તુ સોમણ્ણં, કુમ્મણા ન વિરાહિન્નસિ ॥૨૯॥
 (તિ યેમિ)

ઈતિ છજ્જવણિઆણુમં, અઉત્થં અજ્જયણું સમત્ત ।

શ્રી ઉત્તરાધ્યનન સૂત્ર મૂળપાઠ

પહેલું અધ્યયન

(અનુષ્ટુપ વૃત્તમ્)

સ જોગા વિષ્ણુમુકકરસ, અણુગારસસ લિક્ષુણ્ણો,
વિણુય પાઉકરિન્મામિ, આણુપુવિ સુણેહ મે ૧

આણુનિદેસકરે, ગુરુણુમુવવાયકારએ;
ધગિયાગારસંપન્ને, સે વિણીએ તિ પુચ્ચર્ધ ૨

આણુનિદેસકરે, ગુરુણુમણુવવાયકારએ;
પડિણીએ અસ બુદ્ધે, અવિણીએ તિ પુચ્ચર્ધ ૩

જહા સુણી પૂંકન્ની, નિકકસિન્નજર્ધ સંવસો,
એવ હુસીલ પડિણીએ, મુહરી નિકકસિન્નજર્ધ ૪

કણુકુ ડંગ અર્ધતાણુ, વિટ્ઠ બુજર્ધ સૂચરે,
એવ સીલ અર્ધતાણુ, હુસીલે રમર્ધ મિએ ૫

સુણિયાભાવ સાણુસસ, સૂચરસસ નરસસ ય,
વિણુએ ઠવેજજ આપાણુ, ઇચ્છ તો હિયમપ્પણો ૬

તમ્હા વિણુયસેસિન્ન, ગીલ પડિલભેજજઓ,
બુદ્ધપુત્ત નિયાગકી, ન નિકકમિન્નજર્ધ કણુહર્ધ ૭

નિસસ તે સિયામુહરી, બુદ્ધાણુ અતિએ અયા.
અકુણુ-તાણિ સિક્કિખન્ન, નિરકાણિ ઉ વજ્જએ ૮

અણુસાસિએ ન કુપ્પિખન્ન, ખતિ સેવિજ્જ પડિએ,
બુકોહ મહ મ મર્ગિ, હામ કીડ ચ વજ્જએ ૯

મા ય ચંડાલિયં કાસી, બહુયં મા ય આલવે,
 કાલેષુ ય અહિન્નિજ-તા, તથો ઝાઈન્ન એગગો. ૧૦
 આહુચ્ચ ચંડાલિયં કટ્ટુ, ન નિણ્ણવિન્ન કયાઈવિ,
 કડં કહે તિ ભાસેન્ન, અકડં નો કહે તિ ય. ૧૧
 મા ગલિયસ્સેવ કસં, વયણ્ણમિચ્છે પુણ્ણાપુણ્ણા,
 કસ વ હંહુમાઈણ્ણે, પાવગ પરિવન્નચ્છે ૧૨
 અણ્ણાસવા ચૂલવયા કુસીલા, મિઉંપિ ચ ડ પકરન્તિ સીસા,
 ચિ-તાણ્ણયા લહુહક્રખોવવેયા, પસાચચ્છે તે હુ દુરાસચંડપિ.
 નાપુટ્ટો વાગરે કિંચિ, પુટ્ટો વા નાલિયં વચ્છે,
 કોહં અસચ્ચ કુન્વેન્ન, ધારેન્ન પિયમપ્પિય. ૧૪
 અપ્પા ચેવ દમ્મેચન્વો, અપ્પા હુ બલુ હુદ્દમો;
 અપ્પા દંતો સુહી હોઈ, અસ્સિ લોચે પરત્થ ય. ૧૫
 વર મે અપ્પા દત્તો, સંનમેણ્ણ તવેણ્ણ ય,
 માહં પરેહિં દમ્મતો, બંધણ્ણેહિં વહેહિ ય ૧૬
 પડિણ્ણીયં ચ યુદ્ધાણ્ણં, વાયા અહુવ કમ્મસુણ્ણા;
 આવી વા જઈ વા રહસ્સે, નેવ કુન્ન કયાઈવિ. ૧૭
 ન પક્ખમ્મો ન પુરમ્મો, નેવ કિચ્ચાણ્ણ પિઠ્ઠમ્મો,
 ન જુંજે ઉરુણા ઉરં, સાયણે નો પડિસ્સુણ્ણે ૧૮
 નેવ પદહત્થિય કુન્ન, પક્ખપિંડં ચ સંનચ્છે,
 પાચ્છે પસારચ્છે વાવિ, ન ચિદ્દે ગુરુણ્ણંતિચ્છે. ૧૯
 આપરિચ્છેહિ વાર્હિત્તો, તુસિણ્ણીચ્છો ન કયાઈવિ;
 પસાચપેહી નિયાગટ્ટો, ઉવચિદ્દે ગુરું સગા ૨૦
 આલવ તે લવંતે વા, ન નિસીચ્છેન્ન કયાઈવિ,
 ચઘિણ્ણમાસણ્ણ ધીરો, જચ્છો જત્ત પડિસ્સુણ્ણે ૨૧
 આસણ્ણગચ્છો ન પુચ્છેન્ન, નેવ સેન્નગચ્છો કયાઈવિ,
 આગમ્મુક્કકુચ્છો સત્તો, પુચ્છિન્ન પ જલીઉદો ૨૨

એવ	વિશુયજુત્તરસ,	સુત્તં અત્ય ચ તદુભયં;	
પુચ્છમાણુસ્સ,	સીસસ્સ,	વાગરિન્ન જહાસુયં.	૨૩
મુસ પરિહરે	ભિક્ષૂ,	ન ચ ઓહારિણીં વએ;	
ભાસાદોસ	પરિહરે,	માયં ચ વન્નએ સયા.	૨૪
ન લવેન્ન પુટ્ટો સાવન્નં,	ન નિરટ્ટં ન મમ્મયં,		
અપ્પણ્ટા પરટ્ટા વા,	ઉભયસ્સન્તરેણ વા.		૨૫
સમરેસુ	અગારેસુ,	સ ધીસુ ચ મહાપહે;	
એગો એગત્થિએ સધ્ધિં,	નેવ ચિદ્દે ન સંલવે.		૨૬
જ મે બુધ્ધાણુસાસંતિ,	સીએણ ક્કરસેણ વા;		
મમ લાભો ત્તિ પેહાએ,	પયઓ તં પડિસ્સુણે.		૨૭
આણુસાસણ મોવાય	દુક્કડસ્સ ચ ચોયણું;		
હિય તં મણુણ પણ્ણો,	વેસં હોઈ અસાહુણો.		૨૮
હિય વિગયભયા બુધ્ધા,	ક્કરસપિ આણુસાસણ;		
વેસં તં હોઈ મૂહાણું,	ખંતિસોહિકરં પયં.		૨૯
આસણે	ઉવચિદ્દેન્ન,	આણુએ અકુએ થિરે;	
અપ્પુટ્ટાઈ	નિરૂટ્ટાઈ,	નિસીએન્નપ્પકુકુએ	૩૦
કાલેણ નિક્ખમમે ભિક્ષૂ,	કાલેણ ચ પડિક્કમે;		
અકાલ ચ વિવન્નિજ્જતા,	કાલે કાલ સમાયરે		૩૧
પરિવાડીએ ન ચિદ્દેન્ન,	ભિક્ષૂ દત્તેસણ ચરે,		
પડિરૂવેણ એસિત્તા,	મિયં કાલેણ ભિક્ષમએ		૩૨
નાઈદ્દરમણુસન્ન,	નન્નેસિ ચક્કુકાસઓ;		
એગો ચિદ્દેન્ન ભત્તદ્દા,	લઘિત્તા ત નડ્ઢકકમે.		૩૩
નાઈઉએ વ નીએ વા,	નામન્ને નાઈદ્દરઓ;		
કાસુય પરકક પિણ્ડં,	પાડિગાહેન્ન સ જએ		૩૪
અપ્પપાણેપ્પખીયંમિ,	પડિચ્છન્ન મિ સ વુડે,		
સમય સંજએ ભુજે,	જય અપરિસાડિય.		૩૫

સુકકડિત્તિ, સુપકકિત્તિ, સુચિન્ને સુહડે મહે;
 સુણિદ્ધિએ સુદાદિત્તિ, સાવજજં વજજએ મુણી ૩૬
 રમએ પંડિએ સાસ, હયં ભદ્ વ વાહએ,
 બાલં સમ્મઇ સાસતો, ગલિયસ્સં વ વાહએ. ૩૭
 ખડુયા મે એવડા મે, અકકોસા ય વહા ય મે,
 કલ્લાણુમણુસાસતો, પાવહિદ્ધિત્તિ મન્નઇ ૩૮
 પુ-તો મે લાય નાઇ તિ, સાહુ કલ્લાણ મન્નઇ,
 પાવહિદ્ધિ ઉ અપ્પાણુ, સાસ દાસિ તિ મન્નઇ. ૩૯
 ન કોવએ આયરિય, અપ્પાણુપિ ન કોવએ,
 બુદ્ધેવાધાઇ ન સિયા, ન સિયા તો-તગવેસએ. ૪૦
 આયરિયં કુવિયં નચ્ચા, પતિએણુ પસાયએ,
 વિજ્ઞાવેજ્ઞ પંડીઉડા, વએજ્ઞ ન પુણુતિ ય ૪૧
 ધમ્મન્નિજયં ચ વવહારે, બુદ્ધેહાયરિયં સયા,
 તમાયરતો વવહારે, ગરહ નાભિગચ્છઇ ૪૨
 મણોગયં વકકગયં, જાણિ-તાયરિયસ્સા ઉ,
 તં પરિગિજ્ઞ વાયાએ, કમ્મુણા ઉવવાયએ. ૪૩
 વિત્તે અચોઇએ નિચ્ચં, અપ્પં હવઇ સુચોઇએ,
 જહોવઇદ્ધં સુકય, કિચ્ચાઇ કુવવઇ સાયા ૪૪
 નચ્ચા નમઇ મેહાવી, લોએ કિ-તી સે જાયએ,
 હવઇ કિચ્ચાણુ સારણુ, ભૂયાણું જગઇ જહા ૪૫
 પુજ્જ જસ્સ પસીયતિ, સંખુદ્ધા પુવ્વસંથુયા,
 પસાન્ના લાલઇસ્સંતિ, વિઉલં અદ્ધિયં સુય. ૪૬
 સ પુજ્જસત્થે સુવિણીયસંસએ, મણોરૂપ ચિદ્ધં કમ્મસપયા,
 તવોસમાયારિ સમાહિસંવુડે, મહજ્જુઇ પંચ વયાઇ પાલિયા ૪૭
 સ દેવગ ધંવમણુસ્સપૂઇએ, ચઇત્તુ દેહં મલપંકપુવ્વય,
 સિદ્ધે વા હવઇ સામએ, દેવે વા અપ્પરએ મહિદ્ધિએ ૪૮
 (ત્તિ જોમે)

ઇતિ વિણયસુય નામ પઠમં અજ્ઞાયાણુ સમત્ત ॥ ૧ ॥

બીજું અધ્યયન.

સુયં મે આઉસં ! તેણુ ભગવયા એવમક્રખાયં । ઇહં ખંહુ
ખાવીસં પરીસહા સમણેણુ ભગવયા મહાવીરેણુ કાસવેણુ પવેઘયા ।
જે ભિક્ષૂ સોઝ્યા નઝ્યા જિઝ્યા અભિભૂય ભિક્ષખાયરિયાએ પરિવ્વયતો
પુદ્દો નો વિનિહન્નેજ્જા । કયરે ખલુ તે ખાવીસં પરીસહા સમણેણ
ભગવયા મહાવીરેણુ કાસવેણુ પવેઘયા, જે ભિક્ષૂ સોઝ્યા નઝ્યા
જિઝ્યા અભિભૂય ભિક્ષખાયરિયાએ પરિવ્વયતો પુદ્દો નો વિનિહન્નેજ્જા ? ઇમે
ખલુ તે ખાવીસં પરીસહા સમણેણુ ભગવયા મહાવીરેણુ કાસવેણુ
પવેઘયા, જે ભિક્ષૂ સોઝ્યા નઝ્યા જિઝ્યા અભિભૂય ભિક્ષખાયરિયાએ
પરિવ્વયતો પુદ્દો નો વિનિહન્નેજ્જા, ત જહા—

દિગિંછાપરીસહે ૧, પિવાસાપરીસહે ૨, સીંધપરીસહે ૩,
ઉસિણુપરીસહે ૪, દસમસયપરીસહે ૫, અચેલપરીસહે ૬, અરઘપરીસહે
૭, ઇત્થીપરીસહે ૮, અરિયાપરીસહે ૯, નિસીહિયાપરીસહે ૧૦
સેજ્જાપરીસહે ૧૧, અકકોસપરીસહે ૧૨, વહપરીસહે ૧૩,
જયણાપરીસહે ૧૪, અલોલપરીસહે ૧૫, રોગપરીસહે ૧૬, તણુકાસ-
પરીસહે ૧૭, જલ્લપરીસહે ૧૮, સકકારપુરકકારપરીસહે ૧૯, પન્ના-
પરીસહે ૨૦, અન્નાણુપરીસહે ૨૧, દસણુપરીસહે ૨૨

પરીસહાણુ પવિભત્તિ, કાસવેણુ પવેઘયા,
તં ભે, ઉદાહરિસ્સમિ, આણુપુર્વિ સુણેહ મે ૧
દિગિંછાપરિગએ દેહે, તવસ્સી ભિક્ષૂ થામવ,
ન છિદે ન છિદાવએ, ન પએ ન પયાવએ ૨
કાલીપવ્વ ગસ કાસે, કિસે ધમણિસાતએ,
માયન્ને અસણુપાણુસ્સે, અદીણુમાણુસો ચરે ૩
તઓ પુદ્દો પિવાસાએ, દોણુ છી લજ્જસંજએ,
સીઓદ્દગં ન સેવિજ્જા, વિચરસ્સેસણુ ચરે ૪

છિન્નાવાએસુ	પથેસુ, આઉરે	સુપિવાસિએ;	
પરિસુક્કમુહાડદીણે,	તં	તિતિક્ષમે પરીસહં	૫
ચરંતં વિરયં લૂહં,	સીયં	પુસધ એગયા,	
નાધવેલં મુણી ગચ્છે,	સોચ્ચાણું	જિણુસાસણુ	૬
ન મે નિવારણું અત્થિ,	છવિત્તાણું	ન વિજ્ઞઈ;	
અહં તુ અર્ગિ સેવામિ,	ઇધં ભિક્ષૂ	ન ચિંતએ,	૭
ઉસિણું પરિયાવેણું;	પરિદાહિણુ	તન્નિજએ;	
ધિંસુ વા પરિયાવેણુ,	સાયં નો	પરિદેવએ	૮
ઉણ્હાહિતત્તો મેહાવી,	સીણાણું	નોડવિ પત્થએ;	
ગાયં નો પરિસિંચેજ્ઞા,	ન વીએજ્ઞા	ચ અપ્પય,	૯
પુટ્ટો ચ દંસમસએહિં,	સમરે વ	મહામુણી;	
નાગો સંગામસીસે વા,	સુરો	અભિહણે પરં.	૧૦
ન સંતસે ન વારેજ્ઞા,	મણુડપિ	ન પચ્ચોસએ;	
ઉવેહે ન હણે પાણે,	ભુજંતે	મંસસોણિયં.	૧૧
પરિણુણેહિ વત્થેહિ,	હોક્ખામિ	તિ અચેલએ;	
અદુવા સચેલે હોક્ખામિ,	ઇધં ભિક્ષૂ	ન ચિંતએ	૧૨
એગયાડચેલએ હોધં,	સચેલે આવિ	એગયા,	
એય ધમ્મ હિય નચ્ચા,	નાણી નો	પરિદેવએ.	૧૩
ગામણુગામં રીયન્ત,	આણુગારં	અકિચ્ચણું;	
અરધં આણુપ્પવેસેજ્ઞા,	તં	તિતિક્ષમે પરીસહં	૧૪
અરધં પિટ્ટએ કિચ્ચા,	વિરએ	અચરકિખએ;	
ધમ્મારામે નિરારમ્ભે,	ઉવસન્તે મુણી	ચરે	૧૫
સંગો એસ મણુસસાણું,	જાઓ લોગમ્મિ	ઇત્થિઓ.	
જસસ એયા પરિત્તાયા,	સુકડં તસસ	સામણુ	૧૬
એયમાદાય મેહાવી,	પંકલૂયાઓ	ઇત્થિઓ;	
નો તાર્હિ વિણિહંતજ્ઞા,	ચરેજ્ઞાડત્તગવેસએ		૧૭

એગ એવ ચરે લાઢે, અભિભૂય પરીસરે;
 ગામે વા નગરે વાવિ, નિગમે વા રાયહાણીએ ૧૮
 અસમાણે ચરે લિફખૂ, નેવ કુળળા પરિગ્ગહં;
 અસ સત્તો ગિહત્યેહિ, અણિએઓ પરિવએ ૧૯
 સુસાણે સુન્નગારે વા, રૂપખમૂલે વ એગઓ;
 અકુરુકુઓ નિસીએજળા, ન ચ વિતાસએ પર ૨૦
 તત્થ સે અચ્છમાણુસ્સ, ઉવસગ્ગાલિધારએ,
 સકાલીઓ ન ગચ્છેજળા, ઉટ્ટિતા અન્નમાસણું ૨૧
 ઉચ્ચાવયાહિ સેજળાહિ, તવસ્સી લિફખૂ થામવ,
 નાઇવેલં વિહન્નેજળા, પાવદિટ્ટી વિહન્નઇ, ૨૨
 પધરિકકુવસ્સય લાહુ, કલ્લાણમદુવ પાવયં,
 કિમેગરાઇ કરિસ્સઇ, એવં તત્થહિયાસએ ૨૩
 અકકોસેજળા પરે લિફખુ, ન તેસિ પડિસંજલે;
 મરિસો હોઇ બાલાણું, તમ્હા લિફખુ ન સજલે ૨૪
 સોચ્ચાણુ રૂપસા લાસા, દારણા ગામકંટગા;
 તુસિણીઓ ઉવેહેજળા, ન તાઓ માણુસીકરે ૨૫
 હઓ ન સંજલે લિફખુ, મણુંપિ ન પઓસએ,
 તિતિફખ પરમં નચ્ચા, લિફખુ ધમ્મં સમાચરે ૨૬
 અમાણુ સજય દન્તાં, હણિજળા કોઇ કત્થઇ;
 નત્થિજવસ્ય નાસુત્તિ, એવં પેહેજળા સજએ ૨૭
 દુક્કર ખલુ લો નિચ્ચ, આણુગારસ્સ લિફખુણો,
 સવ્વ સે જાઇય હોઇ, નત્થિ કિચ્ચિ અન્નઇયં ૨૮
 ગોયરગ્ગપવિટ્ઠસ્સ પાણી નો સુપ્પસારએ;
 સેઓ અગારવાસુત્તિ, ઇઇ લિફખૂ ન ચિન્તએ ૨૯
 પરેસુ ઘાસમેસેજળા, લોયણે પરિણિટ્ટિએ,
 લાઢે પિંડે અલઢે વા, નાણુતપ્પેજળા પડિએ ૩૦

અજ્ઞેવાહં ન લખ્સામિ, અવિ લાભો સુખે સિયા;
 જો એવં પડિસચિક્ષે, અલાભો તં ન તજ્જમે. ૩૧
 નચ્ચા ઉપ્પધયં દુક્ખં, વેયણ્ણમે દુહદ્ધિમે,
 અદ્દીણો થાવમે પન્નં, પુદ્ધો તત્થડહિયાસમે. ૩૨
 તેગિચ્છ નાલિનંદેજ્જ, સ ચિક્ષખડત્તગવેસમે;
 એવં યુ તસ્સ સામણ્ણુ, જં ન કુજ્જા ન કારવે. ૩૩
 અચ્ચેલગસ્સ લૂહસ્સ, સંજયસ્સ તવંસિણો;
 તણ્ણેસુ સયમાણુસ્સ, હુજ્જા ગાયવિરાહણા ૩૪
 આયવસ્સ નિવાએણુ, અઉલા હવધ વેયણા,
 એવં નચ્ચા ન સેવન્તિ, તન્તુજ તણુતન્નિજયા ૩૫
 કિલિન્નગાએ મેહાવી, પકેણુ વ રએણુ વા;
 ધિંસુ વા પરિયાવેણુ, સાયં નો પરિદેવમે ૩૬
 વેએજ્જ નિજ્જરાપેહી, આરિયં ધમ્મડણુત્તરં;
 જવ સરીરલેઉત્તિ, જલ્લં કાએણુ ધારમે ૩૭
 અભિવાયણુમખ્ખુદ્દાણું, સામી કુજ્જા નિમન્તાણું;
 જે તાઠં પડિસેવન્તિ, ન તેસિં પીહમે મુણી. ૩૮
 આણુક્કસાઠ અપ્પિચ્છે, અન્નાએસી અલોલુએ;
 રસેસુ નાણુગિજ્જેજ્જ, નાણુતપ્પેજ્જ પન્નવ ૩૯
 સે નૂણુ મએ પુન્ન, કમ્માડણાણુકલા કડા;
 જેણાહં નાલિનાણામિ, પુદ્ધો કેણુધ કણ્ણુધ. ૪૦
 અહ પચ્છા ઉદ્ધજ્જન્તિ, કમ્માડણાણુકલા કડા;
 એવમસ્સાસિ અપ્પાણું, નચ્ચા કમ્મવિવાગયં ૪૧
 નિરટ્ટગમ્મિ વિરઓ, મેહુણાએ સુસવુડા;
 જો સક્ખ નાલિનાણામિ, ધમ્મ કલ્લાણુપાવગં. ૪૨
 તવોવહાણુમાદાય, પડિમં પડિવજ્જઓ;
 એવયિ વિહરઓ મે, છઉમં ન નિચટ્ઠ ૪૩

નત્થિ નૂણં પરલોએ, ઇટ્ઠી વાવી તવસ્સિણો;
 અદુવા વંચિઓમિ ત્તિ, ઇઇ ભિક્કખૂ ન ચિન્તએ. ૪૪
 અભૂ જિણા અત્થિ જિણા, અદુવાવિ ભવિસ્સઇ;
 મુસ તે એવમાહસુ, ઇઇ ભિક્કખૂ ન ચિન્તએ. ૪૫
 એએ પરીસહઃ સંવે, કાસવેણ પવેઇયા;
 જે ભિક્કખૂ નો વિહમ્મેજ્જ, પુટ્ટો કેણુઇ કણુહુઇ. ત્તિએમિ ૪૬
 ઇતિ દુઇય પરિસહજ્જયણું સમત્તં ॥ ૨ ॥

ત્રીજી અધ્યયન.

ચત્તારિ પરમંગાણિ, દુલ્લહાણીહ જન્તુણો;
 માણુસત્તં સુઇ સદ્ધા, સજ્જમમ્મિ ય વીરિયં ૧
 સમાવન્ના ણ સંસારે, નાણાગોત્તાસુ જાઇસુ,
 કમ્મા નાણાવિહા કદ્દુ, પુઠ્ઠો વિસ્સલયા પયા ૨
 એગયા દેવલોએસુ, નરએસુ વિ એગયા,
 એગયા આસુર કાયં, આહાકમ્મેહિ ગચ્છઇ ૩
 એગયા ખત્તિઓ હોઇ, તઓ ચણ્ડાલ યુક્કસો,
 તઓ કીડપય ગો ય, તઓ કુન્થુ પિપીલિયા ૪
 એવમાવટ્ઠેણીસુ, પાણિણો કમ્મકિવ્વિસા,
 ન નિવિજ્જન્તિ સસારે, સંવટ્ટેસુ વ ખત્તિયા, ૫
 કમ્મસ ગેહિં સમ્મૂહા, દુકિખયા બહુવેયણા,
 અમાણુસાસુ જોણીસુ, વિણિહમ્મન્તિ પાણિણો. ૬
 કમ્માણુ તુ પહાણાએ, આણુપુવ્વી કયાઇ ઉ,
 જીવા સોહિમાણુપત્તા, આયયન્તિ માણુસસય. ૭
 માણુસસ વિગ્ગહં લહ્હુ, સુઇ ધમ્મસસ દુલ્લહા,
 જ સોચ્ચા પડિવજ્જન્તિ, તવં ખન્તિમહિસય ૮
 આહચ્ચ સવણુ લહ્હુ, સદ્ધા પરમ દુલ્લહા
 સોચ્ચા નેઆઉયં મગ્ગં, બહુવે પરિભસ્સઇ ૯

સુધં ચ લક્ષ્મ સદ્ધં ચ, વીરિયં પુણુ દુલ્લહં;
 બહુવે રાયમાણા વિ, નો ય ભું પડિવજ્જયો. ૧૦
 માણુસત્તંમ્મિ આયાઓ, જ્ઞોધમ્મં સોચ્ચ સદ્દે,
 તવસ્સી વીરિયં લક્ષ્મં, સંવુડે નિષ્ફળે રય. ૧૧
 સોહી ઉજ્જયુયભૂયસ્સ, ધમ્મો સુદ્ધસ્સ ચિદ્દં,
 નિવ્વાણું પરમં જાઠં, ઘયસિત્તિવ્ય પાવયો. ૧૨
 વિગિંચ કમ્મુણો હેઉં, જસં સંચિણુ ખંતિયો;
 સરીરં પાઠવ હિચ્ચા, ઉદ્ધં પક્કમધં દિસં. ૧૩
 વિસાલિસેહિં સીલેહિં, જક્ખા ઉત્તર ઉત્તરા;
 મહાસુક્કા વ દિપ્પન્તા, મન્નન્તા અપુણ્ણચવં. ૧૪
 અપ્પિયા દેવકામાણું, કામસ્વવ વિઉવ્વિણો;
 ઉદ્ધં કપ્પેસુ ચિદ્દન્તિ, પુવ્વા વાસસયા બહૂ. ૧૫
 તત્થ ઠિચ્ચા જહાઠાણું, જક્ખા આઉક્કખયો ચુયા,
 ઉવેન્તિ માણુસં જ્ઞેણિં, સે દસંગેડલિનયધં. ૧૬
 ખેત્તં વત્થુ હિરણ્ણ ચ, પ્રસવો દાસપોરુસ;
 ચત્તારિ કામખન્ધાણિ, તત્થ સે ઉવવજ્જધં. ૧૭
 મિત્તવ નાયવં હોઠં, ઉચ્ચગોઓ ચ વણ્ણવં;
 અપ્પાય કે મહાપન્ને, અલિનયો જસોબલે. ૧૮
 ભોચ્ચા માણુસસઓ ભોઓ, અપ્પડિસ્સવે અહાઉય;
 પુવ્વં વિસુદ્ધ સદ્ધમ્મે, કેવલ યોહિ બુજ્જિયા ૧૯
 ચઉરંગં દુલ્લહં નચ્ચા, સન્નમ પડિવજ્જયા,
 તવસા ધુયકમ્મંસે, સિદ્ધે હવધં સાસઓ. ૨૦
 ત્તિ ખેમિ

ઇતિ આઉરગિજ્જનં છામ તથા અજ્જયણું સમત્ત ॥૩॥

ચોથું અધ્યયન

અસ ખય જીવિય મા પમાયઓ, જરોવણીયસ્સ હુ નત્થિ તાણું;
 એવ વિચાણાહિ જણે પમત્તે. ઠિણ્ણુ વિહિસા અજ્જયા બહિન્તિ

જે પાવકમ્મેહિ ધણું મણસા, સમાયયન્તી અમર્થ ગહાય,
 પહાય તે પાસપયટ્ટિએ નરે વેરાણુખન્દા નરય ઉવેન્તિ ૨
 તેણે જહા સન્ધિમુહે ગહીએ, સકમ્મુણા કિચ્ચર્થ પાવકારી,
 એવ પયા પેચ્ચ ઇહં ચ લોએ, કડાણુ કમ્માણુ ન મુદ્ધર્થ અત્થિ ૩
 સ સારમાવત્ત પરસ્સ અટ્ટા, સાહારણુ જચ કરેઈ કમ્મં,
 કમ્મસ્સ તે તસ્સ ઉ વેયકાલે, ન બન્ધવા બન્ધવયં ઉવેન્તિ ૪
 વિત્તેણુ તાણુ ન લલે પમત્તે, ઇમમ્મિ લોએ અદ્ધવા પરત્થા,
 દીવખ્પણુદે વ અણુન્તમોહે, નેયાઉય દદ્ધુમદ્ધુમેવ. ૫
 સુત્તેસુ ચાવીં પડિબુદ્ધજીવી, ન વીસસે પણિઠએ આસુપન્ને,
 ઘોરા મુહુત્તા અબલં સરીર, ભારડપક્ખીવ ચરેડપ્પમત્ત ૬
 ચરે પયાઈ પરિસંકમાણો, જંકિચિ પાસં ઇહ મણુમાણો,
 લોભન્તરે જીવિય ખૂડઈત્તા, પચ્છા પરિનાય મલાવધસી ૭
 છન્દનિરોહેણુ ઉવેઈ મોદ્ધર્થ આસે જહાસિક્કિખય વમ્મધારી;
 પુન્નાઈ વાસાઈ ચરેપ્પમત્તો, તમ્હા મુણ્ણી ખિપ્પમુવેઈ મોદ્ધર્થ ૮
 સ પુન્નમેવં ન લલેજ્જ પચ્છા, એસોડવમા સાસય વાઈયાણું,
 પિસીયઈ સિઠિલે આઉયમ્મિ, કાલોવાણીએ સરીરસ્સ લેએ ૯
 ખિપ્પ ન સકકેઈ વિવેગમેઉં, તમ્હા સમુદ્ધાય પહાય કામે,
 નમિચ્ચ લોય સમયા મહેસી, અખ્ખાણુરક્ખી ચરેડપ્પમત્તો ૧૦
 મુહું મુહું મોહણુણે જયન્ત, અણેગરૂવા સમણુ ચરન્ત,
 કાસા કુસન્તિ અસમજસ ચ, ન તેસિ ભિક્ખૂ મણુસા પઉસ્સે ૧૧
 મન્દા ચ કાસા ખહુલોહણિજ્જા, તહપ્પગારેસુ મણુ ન કુજ્જા,
 રકિખજ્જાકોહ વિણુએજ્જા માણુ, માય ન સેવેજ્જ પહેજ્જ લોહ ૧૨
 જેડસખયા તુચ્છ પરપ્પવાઈ, તે પિજ્જહોસાણુગયા પરજ્જા,
 એએ અહમ્મે ત્તિ દુગુછમાણો, કે ખે ગુણે જાવ સરીરલેઉ ૧૩

ત્તિ ખેમિ

ઈતિ અસખય ચઉત્થ અજ્જયણુ સમત્ત ॥ ૪ ॥

નવમું અધ્યયન.

અઘિણુ દેવલોગાઓ, ઉવવત્તો માણુસમ્મિ લોગમ્મિ,
 ઉવસન્તમોહણિજ્જને, સરથ પોરાણિય જાઈ. ૧
 જાઈ સરિત્તુ લયવ, સયસંખુદ્ધો આણુત્તરે ધર્મમે
 પુત્ત ઠવેત્તુ રજ્જે, અભિણિક્ખખમઈ નમી રાય ૨
 સો દેવલોગસરિસે, અન્તેઉરવરગઓ વરે લોએ,
 ભુજિત્તુ નમી રાયા, ખુદ્ધો લોગે પરિચ્ચયઈ ૩
 મિહિલ સપુરજણુવય, ખલભોરોહ ચ પરિયાણુ સંવ,
 ચિચ્ચા અભિનિક્ખખન્તો, એગન્તમહિર્ઠિઓ લયવ ૪
 કોલાહલગભૂયં, આસી મિહિલાએ પંવયન્તમ્મિ
 તઈયા રાયરિસિમ્મિ, નમિમ્મિ અભિણિક્ખખમન્તમ્મિ ૫
 અખ્ખલ્લદિય રાયરિસિ, પંવજ્જનાઠાણુમુત્તમ,
 અક્કો માહણુસ્સવેણુ, ઇમં વયણુમખ્ખવી ૬
 કિણ્ણુ લો ! અજ્જ મિહિલાએ, કોલાહલગસંકુલા;
 સુવન્તિ દારુણા સદ્દા, પાસાએસુ ગિહિસુ ચ ૭
 એયમઈ નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ;
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇણુમખ્ખવી ૮
 મિહિલાએ એઈએ વચ્છે, સીયચ્છાએ મણોરમે,
 પત્તપુષ્પકલોવેએ, ખહૂણુ ખહુગુણે સયા ૯
 વાએણુ હીરમાણુમ્મિ, એઈયમ્મિ મણોરમે;
 દુહિયા અસરણા અત્તા, એએ કન્દન્તિ લો ખગા ૧૦
 એયમટ્ટં નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ,
 તઓ નમિ રાયરિસિ, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી ૧૧
 એસ અગ્ગી ચ વાઊ ચ, એય ડજ્જઈ મન્દર;
 ભયવં ! અન્તેઉરં તેણુ, ધીઅ ણુ નાવપેક્ખહ ૧૨

એયમદ્ નિસામિતા, હેઉકારણ્યોઽધ્યો;
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇશુમખ્યવી ૧૩
 સુહ વસામો જીવામો, જેસિ મો નત્થિ કિંચણું,
 મિહિલાઓ ડળ્લમાણીઓ, ન મે ડળ્લધ કિંચણું, ૧૪
 ચત્તપુત્તકલત્તસ્સ નિન્વાવારસ્સ ભિક્ખુણો,
 પિયં ન વિજ્ઞધ કિંચિ, અપ્પિયં પિ ન વિજ્ઞધ. ૧૫
 ખહુ ખુ મુણિણો ભદ્, આણુગારસ્સ ભિક્ખુણો,
 સંવઓ વિખ્ખમુક્કસ્સ, એગન્તમણુપસ્સઓ ૧૬
 એયમદ્ નિસામિતા, હેઉકારણ્યોઽધ્યો.
 તઓ નમિ રાયરિસિં દેવિન્દો ઇશુમખ્યવી ૧૭
 પાગાર કારધત્તાણું, ગોપુરદ્વાલગાણિ ચ,
 ઉસ્સૂલગં સયઁધીઓ, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા ૧૮
 એયમદ્ નિસામિતા, હેઉકારણ્યોઽધ્યો,
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇશુમખ્યવી ૧૯
 સદ્ધં નગર કિંચ્યા, તવસંવરમગ્ગલ,
 ખન્તિ નિઉણુપાગાર, તિશુત્તં દુપ્પધંસય ૨૦
 ધણુ પરક્કમં કિંચ્યા, જીવ ચ ઇરિય સયા,
 ધિઈ ચ કેયણું કિંચ્યા, સચ્ચેણુ પરિમન્થઓ. ૨૧
 તવ નારાય જુત્તેણુ, ભિત્તૂણુ કમ્મકંચુય,
 મુણી વિગયસ ગામો, ભવાઓ પરિમુચ્ચઓ. ૨૨
 એયમદ્ નિસામિતા, હેઉકારણ્યોઽધ્યો,
 તઓ નમિ રાયરિસિ, દેવિન્દો ઇશુમખ્યવી ૨૩
 પાસાઓ કારધત્તાણું, વદ્ધમાણુગિહાણિય,
 વાલગ્ગપોઽધ્યાઓ ચ, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા ૨૪
 એયમદ્ નિસામિતા, હેઉકારણ્યોઽધ્યો,
 તઓ નમી રાયરિસી દેવિન્દં ઇશુમખ્યવી ૨૫

સંસયં ખલુ સો કુણુઈ, નો મગ્ગે કુણુઈ ઘરં;
 જત્થેવ ગન્તુમિચ્છેજ્જા, તત્થ કુવેજ્જ સાસયં ૨૬
 એયમદ્દં નિસામિત્તા, હેઉકારણુયોઈઓ;
 તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી ૨૭
 આમોસે લોમહારે ય, ગણ્ઠિલેએ ય તક્કરે,
 નગરસ્સ ખેમ કાઊણુ, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા ૨૮
 એયમદ્દં નિસામિત્તા, હેઉકારણુયોઈઓ;
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દ ઇણુમખ્ખવી. ૨૯
 અસઈ તુ માણુસ્સેહિં, મિચ્છાદ્દણ્ણ પબ્બુબ્બઈ,
 અકારિણોડત્થ ખજ્જન્તિ, મુચ્ચઈ કારઓ જણો ૩૦,
 એયમદ્દં નિસામિત્તા, હેઉકારણુયોઈઓ;
 તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી. ૩૧
 જે કેઈ પત્થિવા તુજ્જં, ના નમન્તિ નરાહિવા;
 વસે તે કાવઈત્તાણું, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા ! ૩૨
 એયમદ્દં નિસામિત્તા, હેઉકારણુયોઈઓ;
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દ ઇણુમખ્ખવી. ૩૩
 નો સહસ્સ સહસ્સાણુ, સંગામે હુજ્જએ જિણે;
 એગં જિણેજ્જ અપ્પાણું, એસ સે પરમો જઓ. ૩૪
 અપ્પણુમેવ જુજ્જાહિ, કિં તે જુજ્જેણુ ખજ્જઓ.
 અપ્પણુમેવમપ્પાણુ, જઈત્તા સુહમેહએ. ૩૫
 પંચિન્દિયાણિ કોહં, માણું માય તહેવલોહ ય,
 હુજ્જય એવ અપ્પાણુ, સન્વ અપ્પે જિએ જિયં ૩૬
 એયમદ્દં નિસામિત્તા, હેઉકારણુયોઈઓ,
 તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી ૩૭
 જઈત્તા વિઉલે જન્ને, લોઈત્તા સમણુમાહણે;
 દગ્ગા ભોગ્ગા ય જિટ્ઠા ય તઓ ગચ્છમિ ખત્તિયા ૩૮

એયમદ્ નિસામિત્તા, હેઉકારણુ ચોઈઓ,
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇણુમખ્ખવી ૩૯
 જો સહસ્સં સહસ્સાણુ, માસે માસે ગવ દઓ;
 તસ્સવિ સંજઓ સેઓ, અદિન્તસ્સડવિ કિંચણુ ૪૦
 એયમદ્ નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ;
 તઓ નામિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી ૪૧
 ઘોરાસમ અઈત્તાણુ, અન્નં પત્થેસિ આસમં,
 ઇહેવ પોસહરઓ, ભવાહિ મણુયાહિવા ૪૨
 એયમદ્ નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ,
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇણુમખ્ખવી ૪૩
 માસે માસે તુ જો ખાલો, કુસગ્ગેણુ તુ ભુંજઓ,
 ન સો સુક્ખાયધમ્મસ્સ, કેલં અઘઘ સોલસિં ૪૪
 એયમદ્ નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ,
 તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી; ૪૫
 હિરણુ સુવણુ મણિમુત્તં, કંસ દ્દસં ચ વાહણુ,
 કેસ ચ વઠ્ઠાવઈત્તાણુ, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા! ૪૬
 એયમદ્ નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ,
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇણુમખ્ખવી ૪૭
 સુવણુરુપ્પસ્સઉપ્પવયાભવે, સિયા હુ કેલાસસમા અસંખયા;
 નરસ્સ લુહ્હસ્સ ન તેહિ કિંચી ઇચ્છાહુઆગાસસમાઅણુતિયા. ૪૮
 પુઠ્ઠવી સાંલી જવા ચેવ, હિરણુ પસુભિસ્સહ.
 પડિપુણુ નાલમેગસ્સ, ઇધ વિજ્ઞા તવ ચરે ૪૯
 એયમદ્ નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઈઓ,
 તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણુમખ્ખવી ૫૦
 અચ્છેરગ મખ્ખુદ્ધઓ, ભોઓ ચંચસિ પત્થિવા,
 અસન્તો કામે પત્થેસિ; ચક્રપેણુ વિહુમ્મસિ ૫૧

એયમદ્ધં નિસામિત્તા, હેઉકારણુચોઢ્યો,
 તઓ નમી રાયરિસી, દેવિન્દં ઇણુમખ્ખવી. ૫૨
 સદ્દલ કામા વિસં કામા. કામા આસીવિસોવમા,
 કામે પદ્ધેમાણુ, અકામા જન્તિ દોગ્ગાઈ ૫૩
 અહે વયઢ કોહિણુ, માણેણુ અહમા ગઈ,
 માયા ગઈપડિગ્ધાઓ, લોભાઓ દુહઓ ભય. ૫૪
 અવઉજ્જિગ્ગણુ માહણુરુવ, વિઉવ્વિગ્ગણુ ઇન્દત્તં;
 વન્દઈ અભિત્યુણુન્તો, ઇમાહિ મહુરાહિં વગ્ગૂહિં ૫૫
 અહો તે નિન્નિજઓ કોહો અહો માણો પરાન્નિઓ,
 અહો નિરક્કિયા માયા, અહો લોભો વસીકઓ ૫૬
 અહો તે અજ્જવ સાહુ, અહો તે સાહુ મદ્દવં,
 અહો તે ઉત્તમા ખન્તી, અહો તે મુત્તિ ઉત્તમા. ૫૭
 ઇહ સિ ઉત્તમો ભન્તે, પચ્છા હોહિસિ ઉત્તમો;
 લોશુત્તમુત્તમ ઠાણુ, સિદ્ધિં ગચ્છસિ નીરઓ ૫૮
 એવ અભિત્યુણુન્તો રાયરિસિં ઉત્તમાએ સદ્ધાએ,
 પયાહિણુ કરેન્તો, પુણો પુણો વન્દઈ સક્કો ૫૯
 તો વન્દિગ્ગણુ પાઓ, ચક્ક કુસલક્ખણે મુણિવરસ્સ,
 આગાસેણુપ્પઈઓ, લલિયચવલકુણ્ણલતિરીડી ૬૦
 નમી નમેઈ અપ્પાણુ, સક્કખં સકકેણુ ચોઈઓ,
 ચઈગ્ગણુ ગેહ ચ વેદેહી, સામણેણુ પન્નુવદ્ધિઓ ૬૧
 એવં કરેન્તિ સંખુદ્ધા, પડિયા પવિચક્ખણુ;
 વિણિયદ્ધન્તિ લોગેસુ, જહા સે નમી રાયરિસિ. ૬૨
 (ત્તિ ખેમિ)

પ્રાંતિ નમિપવ્વજ્જા નામ નવમ અજ્જયણુ સમત્ત ॥ ૬ ॥

દશમું અધ્યયન

દુમ પત્તએ પડુયએ જહા,	નિવડઈ રાઈગણાણુ અચ્યએ;	
એવ મણુયાણુ જીવિયં,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ.	૧
કુસગે જહ એસ બિદુએ,	થોવંચિઠઈ લંખમાણુએ;	૧
એવ મણુયાણુ જીવિયં,	સમય ગોયમ મા પમાયએ.	૨
ઇઇ ઇત્તરિયમ્મિ આઉએ,	જીવિયએ બહુપચ્ચવાયએ;	
વિહુણાહિ રય પુરે કડં,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ	૩
હલેલહે ખલુ માણુસે લવે	ચિરકાલેણુ વિ સંવપાણિણુ,	
ગાઠા ય વિવાગ કમ્મણો,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૪
પુઠવિઠ્ઠાયમઇગએ,	ઉકકોસ જીવો ઉ સંવસે;	
કાલ સંખાઇય,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૫
આઉઠ્ઠાયમઇગએ,	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે,	
કાલ સખાઇય,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ	૬
તેઉઠ્ઠાયમઇગએ,	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે,	
કાલ સખાઇય,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૭
વાઉઠ્ઠાયમઇગએ	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે;	
કાલ સખાઇય,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ	૮
વણુરસઇકાયમઇગએ,	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે,	
કાલમણુ તદુરત,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૯
બેઇ દેયકાયમઇગએ,	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે,	
કાલ સખિન્નસન્નિય,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૧૦
તેઇ દિયકાયમઇગએ	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે,	
કાલ સખિન્નસન્નિય,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૧૧
ચઉરિદિયકાયમઇગએ,	ઉકકોસ જીવો ઉ સવસે,	
કાલ સખિન્નસન્નિય,	સમય ગોયમ મા પમાયએ	૧૨

પત્રિંદ્રિયકાયમર્ધગમ્બો,	ઉકકોસં જીવો ઉ સંવસે;
મત્તદ્વલવગહણે,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૧૩
દેવે નેરમ્બએ અમ્મગમ્બો,	ઉકકોસં જીવો ઉ સંવસે,
ધકકેલવગહણે,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ.
એવં ભવસંસારે મંસરમ્,	સુહામુહેહિ કમ્મેહિં,
જીવો પમાચળહુલો,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૧૫
લક્ષ્ણુડવિ માણુસત્તણ,	આયરિઅત્ત પુણુરવિ દુલ્લહં,
ગહવે દસુયા મિલક્ષુયા,	સમય ગોયમ મા પમાયએ ૧૬
લક્ષ્ણુડવિ આરિયત્તણું	અહીણુપ ચેદ્દિયયા હું દુલ્લહા,
વિગલિ દ્વિયયા હું દીસમ્,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ ૧૭
અહીણુપ ચેદ્દિયત્ત પિ સે લહે,	ઉત્તમધમ્મસુધ હું દુલ્લહા,
કુતિત્થિ નિસેવએ જણે,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૧૮
લક્ષ્ણુડરાવિ ઉત્તમ સુધ,	અદ્દહણા પુણુરવિ દુલ્લહા,
મિછતાનિસેવએ જણે,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૧૯
ધમ્મડપિ હું સદ્દહંતયા,	દુલ્લહયા કાએણ કાસયા,
ઇહ કામણુણેહિ મુચ્છિયા,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ ૨૦
પરિન્નૂરમ્ તે સરીરય,	કેસા પડુરયા હવતિ તે;
સે સોયળલે ચ હાયમ્,	સમય ગોયમ મા પમાયએ ૨૧
પરિન્નૂરમ્ તે સરીરય,	કેસા પડુરયા હવંતિ તે,
સે અદ્દપુળલે ચ હાયમ્,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૨૨
પરિન્નૂરમ્ તે સરીરય,	કેસા પડુરયા હવંતિ તે,
સે ઘાણુળલે ચ હાયમ્,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ ૨૩
પરિન્નૂરમ્ તે સરીરય,	કેસા પડુરયા હવંતિ તે;
સે જીમ્ભળલે ચ હાયમ્,	સમયં ગોયમ મા પમાયએ ૨૪
પરિન્નૂરમ્ તે સરીરય,	કેસા પડુરયા હવતિ તે.
સે કાસળલે ચ હાયમ્,	સમય ગોયમ મા પમાયએ ૨૫

પરિનૂરઠ તે સરીરયં, કેસા પણ્ડુરયા હવંતિ તે;
 સે સંવખલે ય હાયઠ, સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૨૬
 અરઠ ગંડં વિસૂરયા, આમંકા વિવિહા પુસંતિ તે;
 વિહુહ વિદ્ધંસઠ તેસરીરયં, સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૨૭
 વેચ્છિદ સિણ્ણુમખપણે, કુમુયં સારઠયં વ પાણિય;
 સે સંવસિણ્ણુહવનિજએ, સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૨૮
 ચિચ્ચાણુ ધણું ચ ભારિય પંવઠએ હિ સિ આણુગારિય;
 મા વતં પુણ્ણોવિ આવિએ, સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૨૯
 અવઉનિજય મિત્તણ ધવ, વિઉલ એવ ધણ્ણાહસંચય,
 મા તં ખિઠયિ ગવેસએ, સમય ગોયમ મા પમાયએ ૩૦
 ન હુ નિણે અનજ દિસસઠ, ખહુમએ દિસસઠ મગ્ગદેસિએ;
 સપઠ નેયાઉએ પહે, સમય ગોયમ મા પમાયએ ૩૧
 અવસોહિય કણ્ણટગાપહં, એઠણ્ણોસિ પહં મહાલયં,
 ગચ્છસિ મગ્ગ વિસોહિયા, સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૩૨
 અખલે જહુ ભારવાહએ, મા મગ્ગે વિસમેડવગાહિયા;
 પચ્છા પચ્છાણુતાવએ, સમય ગોયમ મા પમાયએ. ૩૩
 તિણ્ણો હુ સિ અણ્ણુવ મહ, કિ પુણુ ચિદ્ધસિ તીરમાગએ,
 અભિતુર પારં ગમિત્તએ, સમય ગોયમ મા પમાયએ ૩૪
 અકલેવરસેણિ ઉસિયા, સિદ્ધિં ગોયમ લોય ગચ્છસિ,
 એમં ચ સિવ આણુત્તર, સમયં ગોયમ મા પમાયએ ૩૫
 ખુદ્ધે પરિનિવ્વુડે ચરે, ગામગએ નગરે વ સંજએ;
 સત્તીમગ્ગ ચ ખૂહએ, સમયં ગોયમ મા પમાયએ. ૩૬
 ખુદ્ધસ્સ નીસમ્મ ભાસિય, સુકહિયમકૂપએવસોહિયં,
 રાગં દોસ ચ છિદિયા, સિદ્ધિગઠ ગએ ગોયએ. (ત્તિ એમિ) ૩૭

ઇતિ દુમપત્તયં દસમ અનજયણુ સમત્તં ॥ ૧૦ ॥

અણ્વીસમુ અધ્યયન

મોક્ષમગ્ગગર્ધં	તચ્ચં,	સુણ્હે	જિણુભાસિયં,	
અઉકારણુમંબુત્ત,		નાણુદંસણુલકખણુ		૧
નાણું ચ દસણું ચેવ,	ચરિત્ત ચ તવો	તહા,		
એસ મગ્ગુ ત્તિ પત્તત્તો,	જિણ્હે	વરદંસિહિં.		૨
નાણુ ચ દસણુ ચેવ,	ચરિત્ત ચ તવો	તહા;		
એય મગ્ગમણ્ણપત્તા	જીવા ગચ્છન્તિ	સોગ્ગર્ધં.		૩
તત્થ પચવિહ નાણું,	ગુચ્છ	આભિનિબોહિય;		
ઓહિનાણું તુ તર્ધય,	મણનાણું ચ	કેવલં.		૪
એય પચવિહ નાણું,	દંવાણુય	ગુણાણુ ચ,		
પન્નવાણું ચ સંવેસિ,	નાણું નાણીહિ	દંસિયં		૫
ગુણાણુમાસઓ	દંવ,	એગદંવસ્સિયા	ગુણા;	
લક્ખણું પન્નવાણુ તુ,	ઉભઓ અસ્સિયા	ભવે		૬
ધમ્મો અહમ્મો આગાસં,	કાલો પુગ્ગલ	જન્તવો;		
એસ લોગો ત્તિ પત્તત્તો	જિણ્હે	વરદંસિહિં		૭
ધમ્મો અહમ્મો આગાસ,	દંવાં	ઇકિચ્છમાહિયં;		
અણુન્તાણિ ચ દંવાણિ,	કાલો	પુગ્ગલજન્તવો.		૮
ગર્ધલક્ખણો ઉ ધમ્મો,	અહમ્મો	ઠાણુલક્ખણો,		
ભાયણું સંવદંવાણુ,	નહ	ઓગાહલક્ખણું		૯
વત્તાણુલક્ખણો કાલો,	જીવો	ઉવઓગલક્ખણો,		
નાણેણું દંતણેણુ ચ,	સુહેણુ ચં	હુહેણુ ચ		૧૦
નાણુ ચ દંસણું ચેવ,	ચરિત્તં ચ તવો	તહા.		
વીરિય ઉવઓગો ચ,	એય જીવસ્મ	લક્ખણુ		૧૧
સદ્ધંધયારઉન્નમેઓ.	પભા છાયા	ડડ તવો ઈવા:		
વરણુરત્તગધક્ષાસા,	પુગ્ગલાણુ તુ	લક્ખણું.		૧૨

એગત્ત ચ પુહત્ત ચ, સંખા સ ઠાણુમેવ ચ,
 સભેગા ચ વિલાગાય, પન્નવાણું તુ લક્ખણું. ૧૩
 જીવાજીવા ચ બન્ધો ચ, પુણ્ણ પાવાડસવો તહા;
 સંવરો નિન્નરા મોક્ખો, સન્તેએ તહિયા નવ ૧૪
 તહિયાણું તુ ભાવાણુ, સખ્ખાવે ઉવએસણુ;
 ભાવેણું સદ્ધન્તસ્સ, સમ્મત્ત તં વિચાહિયં ૧૫
 નિસગ્ગુવએસરુઠ્ઠ, આણારુઠ્ઠ સુત્તખીયરુઠ્ઠમેવ;
 અભિગમવિત્થારરુઠ્ઠ, કિરિયાસ જેવ ધમ્મરુઠ્ઠ. ૧૬
 ભૂયથેણાહિગયા, જીવાજીવા ચ પુણ્ણપાવં ચ;
 સહ સમ્મથયાડસવમંવરોચ, રોએઠ્ઠ ઉ નિસ્સગો ૧૭
 ને જિણ્ણદિટ્ઠે ભાવે, ચઉવ્વિહે સદ્ધાઠ્ઠ સયમેવ,
 એમેવ નન્નહત્તિ ચ, સ નિસગ્ગરુઠ્ઠ તિ નાયવો ૧૮
 એએ એવ ઉ ભાવે, ઉવઠ્ઠટ્ઠે ને પરેણુ સદ્ધઠ્ઠ,
 છઉમત્થેણુ જિણેણુ વ, ઉવએસરુઠ્ઠત્તિ નાયવો. ૧૯
 રાગો દોસો મોહો, અન્નાણું જસ્સ અગયં હોઠ્ઠ;
 આણુએ રાયંતો, સો ખલુ આણારુઠ્ઠ નામ ૨૦
 ને સુત્તમહિન્નતો, સુએણુ ઓગાહઠ્ઠ ઉ સમ્મત્તં
 અગેણુ ખહિરેણુ વ, સો સુત્તરુઠ્ઠ તિ નાયવો ૨૧
 એગેણુ અણેગાઠ્ઠ, પચાઠ્ઠ ને પસરુઠ્ઠ ઉ સમ્મત્ત
 ઉદ્દએ વ તેલ્લખિન્દ્દ, સો ખીયરુઠ્ઠ તિ નાયવો. ૨૨
 સો હોઠ્ઠ અભિગમરુઠ્ઠ, સુયનાણું જેણુ અત્થઓ દિટ્ઠ,
 એક્કારસ અગાઠ્ઠ, પધ્ધણુગં દિટ્ઠિવાઓ ચ. ૨૩
 દવ્વાણુ સવ્વભાવા, સવ્વપમાણેહિં જસ્સ ઉવલક્કા,
 સવ્વાહિં નયવિહીહિં વિત્થારરુઠ્ઠત્તિ નાયવો ૨૪
 દસણુનાણુચરિત્તે તવવિણુએ સચ્ચ સમિધ્ધુત્તીસુ,
 ને કિરિયાલ વરુઠ્ઠ સો ખલુ કિરિયારુઠ્ઠ નામ. ૨૫

અણુભિગ્ગહિયકુદ્દિહો, સંખેવરુઠં ત્તિ હોઠં નાયવો,
 અવિસારઓ પચયણે, અણુભિગ્ગહિઓ ય સેસેસુ. ૨૬
 જો અત્થિકાય ધમ્મ, સુયધમ્મ ખલુ ચરિત્તધમ્મંચ;
 મદ્દહં જિણુભિહિય, સો ધમ્મરુઠં ત્તિ નાયવો. ૨૭
 પરમત્થસ થવો વા, સુદ્ધિપરમત્થસેવાણં વાવિ,
 વાવન્નકુદ્દંસણુવજ્જણા, ય સમ્મત્તસદ્દહણા. ૨૮
 નત્થિચરિત્ત સમ્મત્તવિહૂણ, દસણે ઉ ભયંયવ;
 સમ્મત્તચન્નિત્તાર્થ, જુગવં પુવ્વ વ સમ્મત્ત ૨૯
 નાદ અણુસ્મ નાણ, નાણેણ વિણા ન હુન્તિ ચરણુગુણા,
 અણુસ્મ નત્થિ મોક્ષો, નત્થિ અમોક્ષખસ્સ નિવ્વાણ. ૩૦
 નિસ્સ કિય નિકકખિય, નિવ્વિતિગિચ્છા અમ્મૂહદ્દિહીય,
 ઉવખૂહ થિનીકરણે, વચ્છદલપભાવણે અદ્દ. ૩૧
 સામાર્થયત્થ પઠમે છેદોવકાવણં ભવે ખીયં;
 પરિહારવિસુદ્ધીય સુહુમં તહ સપરાય ચ ૩૨
 અકસાયમહક્રૂપાય, છઉમત્થસ્સ જિણુસ્સ વા,
 એય ચચરિત્તકર, ચારિત્તં હોઠં આહિય. ૩૩
 તવો ય હુવિહો, વુત્તો, ણાહિરખ્ખતરો તહા,
 ણાહિરો છવ્વિહો વુત્તો, એવમખ્ખન્તરો તવો ૩૪
 નાણેણ જાણમ્ ભાવે, દસણેણુ ય મદ્દહે,
 ચરિત્તેણ નિગિણહાર્થ, તવેણુ પરિસુજ્જમ્ ૩૫
 ખવેત્તા પુવ્વસ્સમાર્થ, સજ્જમેણુ તવેણુ ય,
 સવ્વદુદ્ધપપહીલ્લહા, પક્કમન્તિ મહેસિણો ૩૬
 (ત્તિ યેમિ)

ઇતિમોક્ષખમગ્ગગર્થ સમ્મત્તા ॥ ૨૮ ॥

શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર-ગુજરાતી

(વસંતતિલકાવૃત્તમ્)

ભક્તામરે લચીત તાજ મણિ પ્રભાના,
ઉદ્યોતકાર હર પાપતમો જથાના,
આધાર રૂપ ભવસાગરના જનોને,
એવા યુગાદિ પ્રભુ પાદયુગે નમીને. ૧

કીધી સ્તુતિ સકલ શાસ્ત્રજ તત્વબોધે,
પામેલ બુદ્ધિ પટુથી સુરલોક નાથે,
ત્રેલોક ચિત્તહર ચારુ ઉદાર સ્તોત્રે,
હું એ ખરે સ્તવીશ આદિ જિનેન્દ્રને તે. ૨

બુદ્ધિ વિનાજ સુરપૂજીત પાદ પીઠ ?
મે પ્રેરી બુદ્ધિ સ્તુતિમાં તજી લાજ શુદ્ધ ?
લેવા શિશુ વિણ જળે સ્થિત ચંદ્રબિંબ,
મચ્છા કરે જ સહસા જન કોણુ અન્ય ? ૩

કે'વા ગુણો ગુણુનિધિ ! તુજ ચંદ્રકાન્ત,
છે બુદ્ધિથી સુર ગુરુસમ કો સમર્થ ?
જ્યાં ઊછળે મગરમચ્છ મહાન વાતે,
રે કોણુ તે તરિ શકે જ સમુદ્ર હાથે ? ૪

તેવો તથાપિ તુજ ભકિત વડે મુનીશ ?
શકિત રહિત પણુ હું સ્તુતિને કંરીશ;
પ્રીતે વિચાર બળનો તજી સિંહ સામે-
ના થાય શું મૃગી શિશુ નિજ રક્ષવાને ? ૫

શાસ્ત્રજ્ઞ, અજ્ઞ ગણીને હસતાં છતાં એ,
ભકિત તમારીજ મને બળથી વધાવે !
જે કોકિલા મધુર ચૈત્ર વિષે ઉચ્ચારે,
તે માત્ર અમૃતરૂં મોર તણા પ્રભાવે !

૬

બાધેલ 'પાપ' જનનાં ભવ સર્વ જેહ,
તારી સ્તુતિથી ક્ષણમા ક્ષય થાય તેહ,
આ લોક વ્યાપ્ત નિશિનું ભમરા સમાન,
અધારૂં, સૂર્ય કિરણોથી હણાય જેમ

૭

માનીજ તેમ સ્તુતિ નાથ ! તમારી આ મેં,
આરંભી અલ્પ મતિથી પ્રભુના પ્રભાવે,
તે ચિત્ત સજ્જન હરે જેમ બિંદુ પામે,
મોતી તણા કમળપત્ર વિષે 'પ્રભાવે' !

૮

હરે રહો રહિત દોષ સ્તુતિ તમારી !
તારી કથા પણ અહો ! જન પાપ હારી !
હરે રહે રવિ કદી તદ્દપિ પ્રભાવે—
ળીલે સંરેવર વિષે કમળો ઘણાંએ !

૯

આશ્ચર્યના ભૂવનભૂષણ ! ભૂતનાથ !
રૂપે ગુણે તુજ સ્તુતિ કરનાર અત્ર—
તેં તુલ્ય થાય તુજની, ધનિકો શુ પોતે—
પૈસે સમાન કરતા નથી આશ્રિતોને ?

૧૦

એ દર્શનીય પ્રભુ એક ટશેથી દેખે !
સંતોષથી નહિ ળીજે જન નેત્ર પેખે,
પી અદ્રકાન્ત પય ક્ષીર સમુદ્ર કેરૂં,
પીશે પછી જળનિધિ જળ કોણ ખાડ ?

૧૧

જે શાંત રાગ રુચિના પરમાણુ માત્ર,
તે તેટલાજ ભુવિ આપ થએલ ગોત્ર !
એ હેતુથી ત્રિભુવનને શણુગાર રૂપ !
તારા સમાન નહિ અન્યેતાણુ સ્વરૂપ ! ૧૨

ત્રિલોક સર્વ ઉપમાજી જીતનાર—
ને નેત્ર, દેવ નર ઉરગ હારી તાર—
ક્યા મુખ ? ક્યા વળી કલકિત ચદ્રખિઅ ?
જે દિવસે 'ખીજગટુ પડી જાય ખૂબ ? ૧૩

સ પૂર્ણ ચદ્રતણી કાન્તિ સમાન તારા—
રૂડા ગુણો ભુવન ત્રણ ઉદ્ધધનારા !
ત્રૈલોકનાથ ! તુજ આશ્રિત એક તેને,
સ્વેચ્છાએ થકી વિચરતાં કદી કોણુ રોકે ? ૧૪

આશ્ચર્ય શું પ્રભુ તણા મનમા વિકાર—
દેવાંગના કરી ન લાવી શકી લગાર !
અંહારકાળ પવને ગિરિ સર્વ ડાલે ?
મેરૂ ગિરિ શિખર શું કદી તોય ડાલે ? ૧૫

ધુએ રહિત, નહિ વાટ, ન તેલવાળો !
ને આ સમગ્ર ત્રણલોક પ્રકાશનારો !
ડોલાવનાર ગિરિવાયુ ન જાય પાસે !
તુ નાથ છું અપર દીપ જગત પ્રકાશે ? ૧૬

ઘેરી શકે કદી ન રાહુ ન અસ્ત થાય !
સાથે પ્રકાશ ત્રણ લોક વિષે કરાય !
તુ હે મુનીંદ્ર ! નહીં મેઘ વડે છવાય !
લોકે પ્રભાવ રવિથી અદકો ગણાય ! ૧૭

મોહાંધકાર ઢળનાર । સદા પ્રકાશી !
 રાહુ મુખે અસિત ના નહિ-મેઘ રાશી !
 શોભે તમારૂં મુખ પદ્મ અપાર રેખે !
 જેવો અપૂર્વ શશિ લોક વિષે પ્રકાશે ૧૮

શુ રાત્રિમાં શશિ થકી દિવસે રવિથી !
 અધાર તુજ ચંદ્રમુખ હરે પછીથી !
 શાલિ સુશોભિત રહી નીપજી ધરામાં !
 શી મેઘની ગરજ હોય જ આલલામાં ? ૧૯

શોભે પ્રકાશ કરી જ્ઞાન તમો વિષે જે,
 તેવું નહી હરિહરાદિકના વિષે તે;
 રત્નો વિષે સ્પુરિત તેજ મહત્વ ભાસે,
 તેવું ન કાચ કટકે ઉજળે જણાસે ૨૦

માનુ રૂઠું હરિહરાદિકને દીઠા તે ।
 દીઠે છતે હૃદય આપ વિષે ઠરે છે,
 જોવા થકી જગતમા પ્રભુનો પ્રકાશ,
 જન્માન્તરે ન હરશે મન કોઈ નાથ । ૨૧

સ્ત્રી સેકડો પ્રસવતી કદી પુત્ર આજા,
 ન અન્ય આપ સમ કો પ્રસવે જનેતા !
 તારા અનેક ધરતીજ દિશા બધીય,
 તેજ સ્ફુરિત રવિને પ્રસવે જ પૂર્વ ૨૨

માને પરંપુર પ સર્વ મુનિ તમોને,
 ને અધકાર સમીપે રવિ શુદ્ધ બાણે !
 પામી તને સુરીત મૃત્યુ-જીતે મુની !
 છે, ના, બીજો કુશળ મોક્ષ તાણેજ પાંથ ૨૩

તું આદ્ય, અવ્યય, અચિત્ય, અસંખ્ય વિભુ,
છે બ્રહ્મ, ઈશ્વર, અનંત અનગ કેતુ-
યોગીશ્વરં વિદિતયોગ અનેક એક;—
કે'છે તને વિમળ જ્ઞાનેસ્વરૂપ સત ૨૪

છો બુદ્ધિ-બોધથી હે સુરપૂજ્ય બુદ્ધ !
છો લોકને સુખદ-શકર તેથી શુદ્ધ !
છો મોક્ષ-મોર્ગ વિધિ-ધારણથી જ ધાતા !
છો દષ્ટ આપ પુરુષોત્તમ સ્વામી ત્રાતા ૨૫

ત્રૈલોક—હુ બહુર નાથ ! તને નમોસ્તુ !
તું ભૂતળે અમલ ભૂષણ ને નમોસ્તુ !
ત્રૈલોકના જ પરમેશ્વરને નમોસ્તુ !
હે જિન ! શોષક લેવાળિય તને નમોસ્તુ ! ૨૬

આશ્ચર્ય શું ગુણજ સર્વ કદી મુનીશ !
તારો જ આશ્રય કરી વસતા હમેશ !
દોષો ધરી વિવિધ આશ્ચર્ય ઉપજેલા,
ગર્વાદેકે ન તમને સ્વખે દીઠેલા ! ૨૭

જિંચા અશોક તરુ આશ્રિત કીર્તિ ઊઠ્ય,
અત્યંત નિર્મળ દીસે પ્રભુ આપ-રૂપ,
તેજે મેઘ-સમીપે રહી સૂર્ય-ગિંળ-
શોભે પ્રસારી કિરણો હણીને તિમિર ૨૮

સિંહાસને મણિતણા કિરણો વિચિત્ર,
શોભે સુવર્ણ-સમ આપ શરીર ગૌર,
તે સૂર્ય-ગિંળ ઉદયાચળ શિર ટોચે,
આકાશમા કિરણ જેમ પ્રસારી શોભે ૨૯

ધોળા ઢળે. ચમર કુંદ સમાન એવુ,
 શોભે સુવર્ણ-સમ રમ્ય શરીર તારું;
 તે ઊગતા શશિસમા જળ-ઝળું ધારે.
 મેરૂતાણુ; કનકના શિર પેઠ શોભે ! ૩૦

ઢાંકે પ્રકાશ રવિનો શશિતુલ્ય રમ્ય !
 મોતી-સમૂહ-રચનાથી દીપાયમાન !
 એવા પ્રભુજી તમને ત્રણ છત્ર શોભે,
 ત્રૈલોક્યનુ અધિપતિપણુ તે જણાવે ! ૩૧

ગભીર ઊચ સ્વરથી પૂરી છે દિશાઓ,
 ત્રિલોકને ચરસ સપદ આપનારો
 સદ્ધર્મરાજ જયને કથનાર ખુલ્લો !
 વાગે છે હુંદલિ નભે યશવાદી તારો ૩૨

મહાર સુંદર નમેરૂજ પારિજાતે,
 સતાનકાદિ કુલની બહુ વૃષ્ટિ ભારે,
 પાણીકણે સુરભિ મંદ સમીર પ્રેરે,
 શુ દિવ્ય વાચી તુજ સ્વર્ગથિકી પડે તે ! ૩૩

શોભે વિભો ! પ્રસરતી તુજ કાંતિ ભારે !
 ત્રૈલોક્યની ધ્રુતિ-સમૂહની કાંતિ હારે !
 તે ઊગતા રવિસમી બહુ છે છતાંએ,
 રાત્રિ જીતે શીતલ ચદ્ર સમાન તેજે ! ૩૪

જે સ્વર્ગ મોક્ષ સમ માર્ગ જ શોધી આપે,
 સદ્ધર્મ-તત્વ કથવે પદુ ત્રણ લોકે;
 દિવ્ય ધ્વનિ તુજ થતો વિશદાર્થ મર્વ-
 ભાષા-સ્વભાવ-પરિમાણ ગુણેથી ચુકત ૩૫

ખીલેલ હેમ-કમળો સમ કાંતિવાળા,
ફેલી રહેલ નખ-તેજ થકી રૂપાળા;
એવા જિનેન્દ્ર તુમ પાદ' ડગો ભરે છે !
ત્યાં કલ્પના કમલની વિબુધો કરે છે ! ૩૬

એવી જિનેન્દ્ર થઈ જે વિભૂતિ તમોને,
ધર્મોપદેશ સમયે, નહિ તે બીજાને !
જેવી પ્રમા તિમિર હારી રવિ તણી છે,
તેવી પ્રકાશિત ગહોની કદી બની છે ? ૩૭

બહેતા મદે મલિન ચચળ શિર તેવો,
ગુંબરવે બ્રમરનાદ બહુ ક્રોધી એવો,
હેરાવતે તુલિત ઉદ્ધત હાથી સામે-
આવેલ જોઈ તુમ આશ્રિત ભો ન પામે ! ૩૮

ભેદી ગજેન્દ્ર - શિરશ્ચેત, રૂધિરવાળા,
મોતી સમૂહ થકી ભૂમિ દિપાવી એવા-
દોડેલ સિહ તણી દોટ વિષે પડે જે,
ના તુજ પાદ ગિરિ આશ્રયથી મરે તે ! ૩૯

જે જોરમાં પ્રલયનાં પવને થએલો,
ઓઢા ઉડે બહુજ અગ્નિ દવે ધીકેલો,
સંહારશે જગત સન્મુખ તેમ આવે,
તે તુજ કીર્તન રૂપી જળ શાત પાડે. ૪૦

જે રક્ત નેત્ર, પિક-કંઠ સમાન કાળો,
ઊંચી ફેણે સરપ સન્મુખ આવનારો,
તેને નિઃશક જન' તેહ ઉલ્લસી ચાલે,
ત્વંનામ નાગદમની જેમ દીલ ધારે ! ૪૧

નાચે તુરંગ ગજ શબ્દ કરે મહાન !
 એવું રણે નૃપતિનું બળવાન સૈન્ય,
 લેદાય છે તિમિર જેમ રવિ કરેથી,
 છેદાય શીઘ્ર તેમ તે તુજ કીર્તિનેથી. ૪૨

બછી થકી હણિત હસ્તિ રુધિર વહે છે,
 યોદ્ધા પ્રવાહ થકી આતુર જ્યાં તરે છે,
 એવા યુદ્ધે અજીત શત્રુ જીતે, જનો તે-
 ત્વત્પાદ પડેજ રૂપી વન શર્ણુ લે જે. ૪૩

જ્યાં બિછળે મગર મચ્છ તરંગ આગ,—
 ને વાડવાણિ લયકારી થકી, ભરેલા,
 એવાજ સાગર વિષે સ્થિત નાવ જે છે,
 તે નિર્ભયે તુજતાણા સ્મરણે તરે છે ૪૪

જે છે નમ્યા લયદ રોગ જળોદરેથી,
 પામ્યા દશા દુઃખદ આશા ન દેહ તેથી,
 ત્વત્પાદ—પદ્મ રજ અસૂત નિજ દેહ-
 ગ્રાળે, બને મનુજ કામ મમાન રૂપે ! ૪૫

બેડી જડી પગથી છેક ગળા સુધીની,
 તેની ઝીણી અણીથી જગ ઘસાય, જેની;
 એવા અહોનિશ જપે તુજ નામ મત્ર,
 તો તે જનો તુરત થાય રહિત બધ. ૪૬

જે મત્ત હરિત અહિ, સિંહ દવાનલાગ્નિ,
 સગ્રામ સાગર જળોદર બધનોથી,
 પેદા થયેલ લય, તે ઝટ નાશ પામે !
 તારૂં કરે સ્તવન આ મતિમાન પાઠે ! ૪૭

આ સ્તોત્ર માળ તુજના ગુણની ગુંથી મેં,
લકિત થકી વિવિધ વર્ણ રૂપજ પુષ્પે;
તેને જિનેન્દ્ર ! જન જે નિત કંઠ નામે,
તે માનતુંગ અવશા શુભ લક્ષ્મી પામે ૪૮

શ્રી કલ્યાણમદિર સ્તોત્ર

(હરિગીત છંદ)

કલ્યાણ મદિર અને, ઉદાર ઈચ્છિત અપવે;
દાતા અભય ભયભીતને, સમર્થ દુરિત કાપવે,
સ સાર દરિયે ડુબતાને, નાવ રૂપે જે વળી;
નિર્દોષ પ્રભુના પદકમળને, પ્રથમ હું પ્રેમે નમી, ૧

સાગર સમા જેના મહિમાની, સ્તુતિ કરવા વિષે,
વિશાળ બુદ્ધિ સુરશુર તે, છેક શક્તિ હીણ દીસે;
વળી કમઠ કેરા ગર્વને જે બાળવે અગ્નિ અરે,
તીર્થેશની સ્તુતિ કરીશજ, તેમની હું તો ખરે ૨

સામાન્ય રીતે પણ તમારા, રૂપને વિસ્તારવા,
જિનરાજ ! શક્તિમાન, દુર્લભ મૂઠ મુજસમ છે થવા,
દિન અધ ધીરજવાન બચ્ચું, ઘુવડનું જે તેહથી,
નહિ સૂર્ય કેરા રૂપને, વર્ણવી શકાશે સ્નેહથી. ૩

અનુભવ કરે તુજ ગુણતણો, જન મોહના ટળવા થકી,
નહિ પાર પામે નાથ ! તે પણ આપ ગુણ ગણતાં કદી;
જેમ પ્રલયકાળ વડે ખસેલા, જળ થકી સમુદ્રના,
ખુદલા થયેલા રત્ન ઢગલા, કો'થી માપી શકાય ના ૪

દેદીપ્યમાન અસખ્યે ગુણની, ખાણ નાથ તમારી હું;
આરંભતો કરવા સ્તુતિ, પણ મંદ બુદ્ધિમાન છું ! !
શુ ખાણ પણ કે'તું નથી, લખાવી બેઉ હાથને;
નિજ બુદ્ધિના અનુસારથી, ઉદ્ધિ તણા વિસ્તારને. ૫

હે ઇશ ! યોગી પણ તમારા, ગુણ જે ન કહી શકે !
સામર્થ્ય માફ ક્યાંથી વર્ણન મુજથી તેનું થઈ શકે ?
વિચાર વિણનું કાર્ય આ, દેખાય માફ તેહથી,
પણ પક્ષી શું પોતાતણી, ભાષા કહો વદતાં નથી ? ૬

અચિંત્ય મહિમાવાન, સ્તુતિ આપની જિનવર અરે,
તુમ નામ પણ સંસારથી, ત્રેલોકનુ રક્ષણ કરે;
જેમ અખંડ કેરા સખત તાપ— વડે મુસાફર જે દુઃખી,
તે થાય કમળ તલાવ કેરા, શીતળ વાયુથી સુખી ૭

હે સ્વામી આપ હૃદય વિષે, આવો તદા પ્રાણી તણા,
ક્ષણમાત્રમાં દ્રઢ કર્મ બંધન, જાય તૂટી જગતમાં,
વનના મયૂરો મધ્યમાં, જેવી રીતે આજ્યા થકી,
અંદન તણા તરુથીજ, સર્પો સદા છૂટે છે નકી ૮

દર્શન અહો જિનેન્દ્ર ! માત્ર મનુષ્યને જો થાય છે,
તો સેંકડો દુઃખ ભય ભરેલા, સહેજમાં ટળી જાય છે,
ગોવાળ કિંવા સૂર્ય તેજસ્વી— તણા દીઠા થકી,
પશુઓ મૂકાયે સદા જેવાં, નાસતા ચોરો થકી. ૯

તારક તમે જિનરાજ !, કેવી રીતથી સંસારીના ?
તમને હૃદયમાં ધારી, ઉલટા તારતા સંસારીઆ !
આશ્ચર્ય છે પણ અર્મ કેરી મસકથી સાચુ ઠરે;
અંદર ભરેલા વાયુના, આધારથી જળને તરે ! ૧૦

હરિ હર અને બ્રહ્માદિના, પ્રભાવને જેણે હણ્યો,
ક્ષણ માત્રમાં તે રતિપતિને, સ્કેજમાં આપે હણ્યો:
જે પાણી અગ્નિ અન્યને, બુઝાવતું પળવારમાં,
તે પાણીને વડવાનજે, પીધુ ન શુ ક્ષણવારમાં ? ૧૧

હે સ્વામિ ! અતિશય ભારવાળા, આપને પામ્યા પછી,
કેવી રીતે પ્રાણી અહો ! નિજ હૃદયમાં ધાર્યા થકી,
અતિ લઘુપણે ભવરૂપ દરિયો, સ્કેજતાં તરી જાય છે !
અથવા મહાન જનોતણો, મહિમા અચિંત્ય ગણાય છે, ૧૨

હે પ્રભુ ! જ્યારે પ્રથમથી, આપે હણ્યો તો ક્રોધને,
આશ્ચર્ય ત્યારે કેમ બાળ્યા, કર્મરૂપી ચારને !
અથવા નહી આ અવનીમાં શુ, દેખવામાં આવતું ?
શીતળ પડે જે હીમ તે, લીલા વનોને બાળતું ! ૧૩

હે જિન ! યોગી આપને, પરમાત્મ રૂપેથી સદા:
નિજ હૃદય કમળે જ્ઞાનરૂપી, ચક્ષુથી અવલોકતાં,
પુનિત નિર્મળ કાંતિવાળા, કમળતું બી સભવે,
શુ કમળ કેરી કર્ણિકાના, મધ્યવિષુ બીજે સ્થળે ? ૧૪

ક્ષણ માત્રમા જિનરાજ ! ભવિજન આપ કેરા ધ્યાનથી,
પામે દશા પરમાત્મની, તજ દેહને પ્રભુ જ્ઞાનથી,
જેમ તીવ્ર અગ્નિ તાપથી, મિશ્રિત ધાતુ હોય તે,
પત્થરપણાને ત્યાગીને, તત્કાળ સોતું થાય છે ! ૧૫

હે જિન ! હમેશાં ભવ્યજન જે, દેહના અંતર વિષે,
ધરતા તસારૂ ધ્યાન, તેનો નાશ કરતા કેમ તે !
અથવા સ્વભાવ મહાજન, મધ્યસ્થનો એવો સદા,
વિગ્રહ તણો કરી નાશ ને, શાંતિ પ્રસારે ઉભયથા. ૧૬

નહિ લેદ હે પ્રભુ ! આપને, આત્મા વિષે એ બુદ્ધિથી,
ચિંતન કરે પંડિત અહીં તે, આપ સમ થાયે નહીં,
જે જળ વિષે શ્રદ્ધા થકી અમૃતતાણુ સિચન કરે,
તે જળ ખરેખર વિષના, વિકારને શું ના હરે ? ૧૭

તમનેજ અજ્ઞાને રહિત, પરધર્મી પણુ નામાંતરે,
વિમુ ! હરિહરાદિક બુદ્ધિથી, નિશ્ચય કરી પામે ખરે,
કમળા તાણુ રોગેથી જેનાં, નેત્ર પ્રભુ ! પીળાં રહે;
તે સાફ ઘોળા શખને શુ પીતવણી નહિ કહે ? ૧૮

ધર્મોપદેશ તણુ સમયમાં, આપના સહવાસથી,
તરુ પણુ અશોકજ થાય, તો શું મનુજનું કે'વું પછી,
જેમ સૂર્યના ઉગ્યા થકી, ન માત્ર માનવી જાગતા,
પણુ વૃક્ષ પદ્મવ પુષ્પ સાથે, સહેજમાં પ્રકુલિત થતા ૧૯

ચારે દિશાએ દેવ જે, પુષ્પો તણી વૃષ્ટિ કરે,
આશ્ચર્ય નીચાં મુખવાળાં, ડીટથી તે કેમ પડે ?
હે મુનીશ ! અથવા આપનું સામિધ્ય જવ પમાય છે,
પંડિત અને પુષ્પોતણાં, બંધન અધોમુખ થાય છે ! ૨૦

જે આપના ગલીર હૃદયના, સમુદ્રમાંથી ઉપજે;
તે વાણીમાં અમૃતપાણુ, લોકો કહે તે સત્ય છે,
કાકે કરીને પાન, પરમાનંદને ભજતા થકા;
ભવિજન અહો એથી કરીને, શીઘ્ર અજરામર થતા. ૨૧

દેવો વીઝે જે પવિત્ર ગ્રામર, સ્વામિ ! આપ સમીપ તે;
હું ધારું છું નીચા નમી, ભગ્યા જતાં એમજ કહે,
“મુનિ શ્રેષ્ઠ” એવા પાર્શ્વને, જે નમન કરશે સ્નેહથી;
તે શુદ્ધ ભાવિ ઉર્ધ્વ ગતિને, પામશે નિશ્ચય થકી, ૨૨

સુવર્ણ રત્નોથી ખનેલા, ઊજળા સિંહાસને,
ગંભીર વાણી વાનરૂંચે, શ્યામ સ્વામી આપને,
ઉત્સુક થઈને લવ્યજન, રૂપી મથૂરે નીરખે,
મેરુ શિરે અતિ ગાજતા, નલ મેઘસમ પ્રીતિ વડે ! ૨૩

ઊંચે જતી તુમ શ્યામ, લામડળ તણી કાંતિ વડે,
લોપાય રગ અશોક કેરા, પાનનો સ્વામિ ખરે;
પ્રાણી સચેતન તો પછી, વીતરાગ ! આપ સમાગમે,
રે કોણુ આ સંસારમા, પામે નહીં ગૈરાગ્યને ? ૨૪

“રે રે પ્રમાદ તજો, અને આવી લજો આ નાથને !”
જે મોક્ષપુરી પ્રત્યે જતા, વ્યાપારી પાર્વનાથને !”
સુર હુહુલીનો શબ્દ જે, આકાશમા વ્યાપી રહે,
હુ માત્ર છુ હે દેવ ! તે ત્રૈલોકને એમ જ કહે ૨૫

હે નાથ, આ ત્રૈલોકમાં, પ્રકાશ જવ આપે કર્યો,
તારા સહિત આ ચંદ્રમા, તવ હીણુ અધિકારી ઠર્યો,
મોતી સમઢે શોભતા, ત્રણ છત્રના મીશે કરી;
(તે) આવ્યો પ્રેમુની પામ નકી, રૂપ ત્રણ જાણે ધરી ૨૬

કીર્તિ પ્રતાપ જ કાંતિ કેરા, સમૂહથી ત્રૈલોક આ,
ગોળા રૂપે લગવાન ! જેમ આપે પૂરેલાં હોય ના !
રૂપ સુવર્ણ અને વળી, માણિક્યથી નિર્મિત ખરે,
ચોપાસથી શોભી રહ્યા, તે આપ ત્રણ-કિલ્લા વડે. ૨૭

પડતી પ્રભુ તુમ પાદમાં દેવેન્દ્ર નમતા તેમની,
રત્ને રચિત મુગટો તજીને, દિવ્યમાળા પુષ્પની,
હું માત્ર છું મનમા ખરે એ યોગ્ય થાયે સર્વથી
વિભુ ! આપનો સગમ થતા, સુમનો ખીજે રમતાં નથી ૨૮

હે નાથ ! આ સંસાર સાગરથી— તમે વિમુખ છો,
 નિજ આશ્રિતોને તારતા, વિશ્વેશ તો તે યોગ્ય છે,
 લોકો તરે માટી તણા, ઘટ કર્મ પાક સહિતથી,
 આશ્ચર્ય વિભુ ! પણ આપ છો, રહિત કર્મ વિપાકથી ૨૯

વિશ્વેશ જન પાલક છતાં, પણ આપ દુર્ગત દીસતા;
 હે ઇશ ! અક્ષર છો તથાપિ, રહિત લિપિ સર્વથા !
 વળી દેવ છો અજ્ઞાનિના, પણ તારનાર સદૈવ ને !
 વિચિત્ર તે ત્રિલોક બોધક, જ્ઞાન આપ વિષે સ્ફુરે ! ૩૦

આકાશ આનંદાદિત કરે, એવી અતિશય ધૂળ ને,
 શઠ કર્મઠ દૈત્યે ક્રોધથી ઊડાડી સ્વામિ આપને;
 છાયા પરતુ નાથ ! તેથી આપની ઢકાઈ નથી !
 ઉલટો છવાયો દુષ્ટ પોતે, કૃત્ય પોતાના થકી ! ૩૧

વિજળી સહિત ધનધોર, મુશલધારથી વળી વર્ષાતો,
 વર્ષાદ દુસ્તર કર્મઠ દૈત્યે, છોડિયો પ્રભુ ગાજતો,
 તેણે અહો જિનરાજ ઉલટુ, રૂપ ત્યાં સહેને ધર્યું,
 તિક્ષણ ખુરી તલવાર કેરૂં, કામ તે સાચુ કર્યું ! ૩૨

વિકાળ ઊગ્યા કેશ લટકે, માળ શખના શિરની,
 ભયકારી અગ્નિ મુખ વિષેથી, નીકળે જેના વળી,
 એવો સમૂહ પિશાચનો, જે આપ પ્રત્યે પ્રેરિયો,
 હે દેવ ! પ્રતિભવ દુઃખકારી, તેહને તે તો થયો !! ૩૩

હે ત્રાણ ભુવનના નાથ ! જેઓ અન્ય કાર્યો છોડીને,
 ત્રિકાળ વિધિવત્ પૂજતા, તુજ ચરણને ચિત્ત જોડીને,
 વળી ભક્તિના ઉલ્લાસથી, રોમાંચવાળો દેહ છે,
 આ પૃથ્વીમા તે લબ્યજનને, હે પ્રભુ ધન્ય છે ૩૪

હે મુનીશ ! આ સંસારરૂપ, અપાર સાગરને વિષે,
હું માનું છું તુમ નામ નહિ, મુજ શ્રવણમાં આવ્યું હશે,
સુણ્યા છતાંય પવિત્ર મંત્ર- રૂપી તમારા નામને,
આપત્તિરૂપી સર્પિણી શુ ? સમીપમાં આવી શકે ? ૩૫

હે દેવ જન્માંતર વિષે, પણ આપના જે ચરણ જે,
બળવાન ઇચ્છિત આપવે તે, મેં નહી પૂજ્યા હશે;
હે મુનીશ હુ તેથી કરીને, જરૂર આ લવને વિષે,
સ્થળ હૃદયવેધક પરાલવનુ, તે થયો જાતે દીસે ૩૬

નિશ્ચય અરે! મોહાંધકારે, વ્યાપ્ત એવાં નેત્રથી,
પૂર્વે કદી મે એક વેળા, પણ પ્રેમ જોયા નથી;
કેવી રીતે થઈ હૃદયવેધક, અન્યથા પીડે મને,
બળવાન બંધનની ગતિ- વાળા અનર્થો શરીરને. ૩૭

કદી સાંભળ્યા; પૂજ્યા ખરેખર, આપને નિરખ્યા હશે,
પણ પ્રીતિથી ભક્તિ વડે, નહિ હૃદયમાં ધાર્યા હશે,
જનબંધુ! તેથી હુ.ખપાત્ર, થએલ શું લવને વિષે,
કાંકે ક્રિયા લાવે રહિત નહિ હૃદયમાં ધાર્યા હશે, ૩૮

સુખકારી શરણાગત પ્રભુ! હિતકારીજન દુખિયાતણા,
હે યોગિઓમાં શ્રેષ્ઠ! સ્થળ કરૂણા અને પુણ્ય જ તણા,
ભક્તિ થકી નમતો હું, તે મહેશ! મારા ઉપરે,
તત્પર થશો હુઃખ અંકુરોને ટાળવા કરૂણા વડે ૩૯

અસંખ્ય બળતું શરણને વળી: શરણ કરવા યોગ્ય જે,
અરિ નાશથી થઈ કીર્તિ એવા આપના પગ કમળને;
શરણે છતાં પણ ભુવન પાવન! ધ્યાનથી કદી હીણ તો;
હુ પ્રથમથીજ હણાયલો, હણવાજ માટે યોગ્ય જો ૪૦

હે અખિલ વસ્તુ જાણનારા ! વંદ્ય ! હે દેવેન્દ્ર ને,
સંસારના તારક ! અને, ભુવનાધિનાથ ! પ્રભુ ! તમે;
ભયકારી દુઃખદરિયા થકી, આજે પવિત્ર કરો અને,
કરુણાતણા હે સિંધુ ! તારો, દેવ ! હુખિયાને મને. ૪૧

હે નાથ ! આપ ચરણ કમલની, નિત્ય સંચિત જે કરી,
તે ભક્તિ કેરી સંતતિનું, હોય ફળ કદી જો જરી,
તો શરણ કરવા યોગ્ય ! માત્રજ આપને શરણે રહ્યો,
તે અહીં અને ભવ અન્યમાં, પોતેજ મુજ સ્વામી થજો. ૪૨

એ રતથી રૂઝે પ્રકારે, સ્થિર બુદ્ધિવાન ને;
અતિ હર્ષથી રોમાંચી જેનાં, શરીર કેરાં અંગ તે,
તુજ મુખ કમળ નિર્મળ વિષે, જિનેદ્ર ! બાંધિ દ્રષ્ટિને,
તે ભવ્યજન હે પ્રભુ ! રચે છે, આપ કેરી સ્તુતિને ૪૩

(પુષ્પિતાગ્રા છંદ)

જન નયન કુમુદ્યદ્ર સ્વામી, ચળકતી સ પદ સ્વર્ગનીજ પામી,
નિર્મળ મનના થવા થકી એ, તુરત જશે જન મોક્ષને વિષે તે, ૪૪

શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર

(શાદ્દલ છંદ)

કિ કર્પૂરમય સુધારસમય કિ ચદ્રરોચિર્મય,
કિ લાવણ્યમય મહામણિમય, કારુણ્ય કેલિમય,
વિશ્વાનંદમય મહોદયમય શોભામય ચિન્મયમ,
શુકલધ્યાનમય વપુર્જિનપતે, મૂર્યાદલવાલળનમ;

પાતાલં કલયન્ ધરાંધવલયત્તાકાશમાપૂરયન્,
દિક્ચક્રં કમયન્ સુરાસુરનર, શ્રેણિ ચ વિસ્માપયન્,
બ્રહ્માંડં સુખયન્ જલોનિ જલધેઃ દ્રેનોત્થલાલોલયન્,
શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વસંભવયશો હંસશ્ચિરં રાજતે. ૨

પુણ્યાનાં વિપણિસ્તમોદિનમણિ. કામેભકુલે સૃણિ-
મોક્ષે નિસ્સરણિ સુરેદ્રકરિણી જ્યોતિઃ પ્રકાશારણિ;
દાને દેવમણિર્નતોત્તમજનશ્રેણિઃ કૃપાસારિણી;
વિશ્વાનંદ સુધા ધૃણિર્ભવલિદે શ્રી પાર્શ્વચિંતામણિ. ૩

શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વ વિશ્વજનતા સંજીવનસ્ત્વ મયા,
દૃષ્ટતાત ! તત. શ્રિયઃ સમભવત્તાશકંભાગ્રકિણુમ્,
સુકિતઃ ક્રીડતિ હસ્તયોર્બહુવિધં સિદ્ધં મનોવાંછિતં,
હૃદૈર્વહુરિતં ચ હૃદિનભયં કષ્ટં પ્રનષ્ટ મમ. ૪

યસ્ય પ્રૌઢતમઃ પ્રતાપ તપનઃ પ્રોઘામધામા જગજૂ,
જઘાલઃ કલિકાલ કેલિદલનો મોહાન્ધ વિધ્વંસકઃ
નિત્યોદ્યોતપદં સમસ્તકમલાકેલિગૃહં રાજતે,
મ શ્રી પાર્શ્વજિનો જને હિતકૃતચિંતામણિ પાતુમામ્ ૫

વિશ્વવ્યાપિતમો હિનસ્તિ તરણિર્બાલોપિકલ્પાંકુરો,
દારિદ્રાણિ ગજવલી હરિ શિશુઃ કાષ્ટાનિ વન્હેઃ કણુઃ,
પીયૂષસ્યલવોડપિ રોગનિવહં ચદ્રત્તથા તે વિભો,
મૂર્તિસ્કૃતિર્મતી સતી ત્રિજગતીકાષ્ટાનિ હર્તુ ક્ષમા ૬

શ્રીચિંતામણિ મત્ર મૌકૃતિયુત હ્રીકાર આરાશ્રિત,
શ્રીમહાનમિઉણપાશકલિતં ત્રૈલોક્યવશ્યા વહં,
દ્વંધાભૂતવિષાપહ વિષહરં શ્રેયઃ પ્રભાવાશ્રયં,
સોદલાસં વસહાકિતં જિન કુલિલંગાનંદનં દેહિનાં ! ૭

હૂં શ્રીકારવર નમોક્ષરપરં ધ્યાયન્તિ ચે યોગિનો,
 હૃત્પદમે વિનિવેશ્ય પાર્શ્વમધિયં ચિંતામણિસ રૂકં,
 ભાલે વામભુજે ચ નાભિકરયોર્ભૂયો ભુજે દક્ષિણે,
 પશ્ચાદ્દષ્ટ દલેષુ તે શિવપદ દ્વિત્રૈર્લવોર્યાન્ત્યહો ૮

(સ્વધરા છંદ)

નો રોગા નૈવ શોકા ન કલહકલના નારિમારિ પ્રચારા,
 નૈવાધિર્ના સમાધિર્નય દરદુરિતે દુષ્ટદારિદ્રતા નો,
 નો શાકિન્યો ગ્રહા નો હરિકરિગણા વ્યાલ વૈતાલ જલા,
 જન્યન્તે પાર્શ્વચિંતામણિમતિવસતાં પ્રાણિનાં ભકિત ભાજા ૯

(શાદ્દલ છંદ)

ગીર્વાણુકુમ્ભેનુકુભમણિયસ્તસ્યાંગણે ર ગિણો,
 દેવા દાનવમાનવાઃ સવિનયં તસ્મૈ હિત ધ્યાયિનઃ
 લક્ષ્મીસ્તસ્ય વશાડવશેવ ગુણિનાં બ્રહ્માંડસસ્થાયિની,
 શ્રી ચિંતામણિપાર્શ્વનાથમનિશં મસ્તૌતિ ચૈ ધ્યાયતિ ૧૦

(માલિનિ છંદ)

ઈતિ જનપતિપાર્શ્વ પાર્શ્વપાર્શ્વઅચયશઃ
 પ્રદલિતદુરિતૌઘઃ પ્રીણિતપ્રાણીસાર્થઃ,
 ત્રિભુવન જન વાંચ્યા દાન ચિંતામણિકઃ,
 શિવપદ્મતરૂણીજ બોધિણીજ દદાતુ ૧૧

॥ ૐ ઘંટાકર્ણ મહામંત્ર ॥

ૐ ઘંટાકર્ણ મહાવીર, સર્વ વ્યાધિ વિનાશક,
વિસ્ફોટક ભયે પ્રાપ્તે, રક્ષ રક્ષ મહાભળ. ૧

યત્ર ત્વ તિષ્ઠસે દેવ, લિખિતોઽક્ષર પકિતલિ.
રોગાસ્તત્ર પ્રણુશ્યન્તિ, વાત પિત્ત કફોદ ભવા. ૨

તત્ર રાજ ભય નાસ્તિ, યાતિ વિઘ્ન જ્યાતૂ ક્ષયમ્,
શાકિની ભૂત વૈતાલ રાક્ષસાઃ પ્રભવંતિ ન ૩

નાડકાલે મરણુ તસ્ય, ન ચ સર્પેણુ દશ્યતે,
અગ્નિ-ચૌર ભય નાસ્તિ, નાસ્તિ તસ્યાપ્યરિભયમ્. ૪

ૐ હ્રીં શ્રી ઘંટાકર્ણ નમોઽસ્તુ તે

ઠ. ઠઃ ઠઃ સ્વાહા ॥ ધૃતિ ॥

શ્રી રત્નાકર પચ્ચીશી.

—

રહસ્ય મંગળાચરણ ઉપજાતિ.

હરિગીત

મદિર છે મુકિત તણી માંગલ્ય કીડાના પ્રભુ,
ને ઇદ્ર નર ને દેવતા સેવા કરે તારી વિભુ,
સર્વજ્ઞ છે સ્વામી વળી શિરદાર અતિશય સર્વના,
ઘણું જીવ તુ ઘણું જીવ તું ભંડાર જ્ઞાનકળા તણા

અર્થ—મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીના મંગળમય આનંદના ગૃહ, નરના
ઇદ્ર-રાજઓએ તથા દેવતાઓના ઇદ્રોએ નમન કર્યું છે જેના અરણ્ય
કમળમાં એવા, સર્વ અતિશયે કરીને મુખ્ય અને જ્ઞાનરૂપી કળાના
ભંડાર એવા હે સર્વજ્ઞ પ્રભુ ! આપ ચિરકાળ જયવંતા વર્તો.

અભિધેય સૂચન

ત્રણ જગતના આધારને અવતાર હે કરુણા તણા,
વળી વૈદ્ય હે દુર્વાર આ મસારનાં દુઃખો તણાં;
વીતરાગ વલ્લભ વિશ્વના તુજ પાસ અરજી ઉચ્ચરું,
જાણો છતાં પણ કહી અને આ હૃદય હું ખાલી કરું.

અર્થ—ત્રણ જગતના આધાર, કૃપાના અવતાર, અત્યંત
દુઃખથી છટે તેવાં સંસારના વિકારોને મટાડવામા વૈદ્ય મમાન,
વીતરાગ, બધું જાણવાવાળા એવા હે પ્રભુ ! હું તમારી પાસે બહુ
મુગ્ધભાવથી—ભોળાવણાથી કાંઈક વિનંતિ કરું છું

બાળક જેવા નિખાલસપણાથી વિનંતિ કરવાનો નિર્ણય.

શું બાળકો માઆપ પાસે બાળકીડા નવ કરે,
ને મુખમાંથી જેમ આવે તેમ શું નવ ઉચ્ચરે;
તેમજ તમારી પાસ તારક આજ લોળા લાવથી,
જેવું બન્યું તેવું કહું તેમાં કશું ખોટું નથી.

અર્થ.-બાળકીડામાં આનંદ પામનાર બાળક પોતાનાં માઆપ પાસે કોઈ પણ જાતની શકા રાજ્યા સિવાય (જે મનમાં આવે તે) શું નથી બોલતો ? તેવી જ રીતે હું નાથ ! મારો આશય-મારું નિવેદન પશ્ચાત્તાપપૂર્વક હું આપની પાસે યથાર્થ રીતે કહીશ.

દાન, શિયળ, તપ અને લાવના વિનાનું વ્યર્થ લવલ્લભણ.

મેં દાન તો દીધું નહિ ને શિયળ પણ પાળ્યું નહિ,
તપથી દમી કાયા નહિ શુભ લાવ પણ લાવ્યો નહિ;
એ ચાર લેહે ધર્મમાંથી કાંઈ પણ પ્રભુ નવ કર્યું,
મારું ભ્રમણ લવસાગરે નિષ્ફળ ગયું નિષ્ફળ ગયું !

અર્થ -હું પ્રભુ ! નથી મેં આ લવમાં દાન દીધું કે નથી મેં શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું; નથી કર્યો મેં તપ, તેમ નથી અતરમા લાવ્યો મારો લાવ અરેરે ! મારો આ લવનો ફેરો નકામો જ થયો.

દયાવના બધનથી પ્રભુને ભજવાની આસક્તિ

હું ક્રોધ અગ્નિથી બળ્યો વળી લોભ સર્પ ડર્યો મને,
ગળ્યો માનરૂપી અજગરે હું કેમ કરી ધ્યાવું તને ?
મન મારું માયાજાળમાં મોહન, મહા મૂઝાય છે,
ચડી, ચાર ચોરો હાથમાં ચેતન ઘણો ચગદાય છે.

અર્થ:-ક્રોધરૂપ અગ્નિએ મને ખાળ્યો, દુષ્ટ લોભરૂપ મોટા સર્પે મને દશ દીધો; અભિમાનરૂપ અજગર મને ગળી ગયો; અને માયારૂપી જાળમાં હું બંધાયો હે પ્રભો ! હું તમને શી રીતે લજી ?

સત્કર્મને અલાવે લવેની નિષ્કળતા,

મે પરલવે કે આ લવે પણ હિત કાંઈ કર્યું નહિ,
તેથી કરી સંસારમાં સુખ અલ્પ પણ પામ્યો નહિ,
જન્મો અમારા જિનજી ! લવ પૂર્ણ કરવાને થયા,
આવેલ ખાજી હાથમાં અજ્ઞાનથી હારી ગયા.

અર્થ:-હે ત્રણ જગતના નાથ ! આ લવમાં અથવા પર-લવમાં મે કોઈનું પણ હિત કરેલ ન હોવાથી લેશમાત્ર પણ સુખ મને મળ્યું નથી, હે પ્રભુ ! અમારા જેવાનો અવતાર તો જાણે લવ પૂરો કરવા માટેજ થયો હોય તેમ લાગે છે

મનની, પાષાણથી પણ વિશેષ કઠોરતા.

અમૃત ગરે તુજ સુખરૂપી ચદ્રથી તોપણ પ્રભુ,
લીજાય નહિ સુખ મન અરેરે ! શું કરૂં હું તો વિભુ ?
પત્થર થકી પણ કઠણ માફ મન ખરે ક્યાંથી દ્રવે ?
મરકટ સમા આ મનથકી હું તો પ્રભુ હાર્યો હવે

અર્થ:-આનંદદાયક વર્તનવાળા હે પ્રભુ ! તમારા સુખરૂપી ચંદ્રનાં દર્શનનો લાભ થવા છતાં પણ આનંદરૂપી રસ મારા મનમાંથી ગર્યો નહિ, તેથી હું ધારૂં છું કે માફ મન, પાષાણથી પણ વધારે કઠોર છે

દુષ્ટાપ્ય રત્નત્રયીનું પ્રમાદવડે ગુમાવવું.

લમતા મહા લવસાગરે પામ્યો પસાયે આપના,
જે જ્ઞાનદર્શન ચરણરૂપી રત્નત્રય દુષ્ટર ઘણાં;

તે પણ ગયા પ્રમાદના વશથી પ્રભુ કહું છું ખરું,
કોની કને કિરતાર આ પોકાર હું જઈને કર ?

અર્થ.—હે પ્રભુ ! હુઃખથી પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવાં (જ્ઞાન, દર્શન, આરિત્રરૂપી) ત્રણ રત્નો બહુ લેવા કર્યા પછી આપની પાસેથી મેળવ્યાં, પરંતુ તે પણ પ્રમાદ અને નિદ્રાના વશવર્તીપણામાં હું ગુમાવી બેઠો, હવે હું કોની પાસે જઈને પોકાર કર ?

વૈરાગ્ય, ધર્મ, વિદ્યાદિનો દુરૂપયોગ.

ઠગવા વિભુ આ વિશ્વને વૈરાગ્યનાં રંગો ધર્યા,
ને ધર્મનો ઉપદેશ રંજન લોકને કરવા કર્યા;
વિદ્યા લણ્યો હું વાદ માટે કેટલી કથની કહું ?
આધુ થઈને ખ્હારથી દાંભિક અદરથી રહું

અર્થ.—હે પ્રભુ ! મેં વૈરાગ્યનો દેખાવ કર્યો તે પણ ખીજીને ઠગવા માટે, ધર્મનો ઉપદેશ કર્યો તે માત્ર લોકોને ખુશી કરવા માટે, વિદ્યા લણ્યો તે પણ માત્ર વાદ કરવા માટે; હે પ્રભુ ! મારી હસવા જેવી કેટલીક વાતો કહું ?

મુખ, અશુ તથા મનનો દુરૂપયોગ.

મેં મુખને મેલું કર્યું દોષો પરાયા ગાઈને,
ને નેત્રને નિદિત કર્યાં પરનારીમાં લપટાઈને;
વળી ચિત્તને દોષિત કર્યું ચિત્તી નહાડ પરતાણું,
હે નાથ ! મારું શું થશે આલાક થઈ ચૂક્યો ઘણું

અર્થ.—અન્યનું વાંકું જોલીને મેં મારા મુખને, પારકી સ્ત્રીઓને ભેઈને મારી આંખોને, પારકાનું અશુભ ચિતવીને મારા ચિત્તને મેં દોષિત કર્યા હે પ્રભુ ! મારું શું થશે ?

કામાંધ થઈ આત્માને ઉપભવેલી પીડા.

કરે કાળજીને કતલ પીડા કામની બિહામણી,
એ વિષયમાં બની આંધ હું વિડંબના પામ્યો ઘણી,
તે પણ પ્રકાશ્યું આજ લાવી લાજ આપતોણી કને,
જાણેા સહુ તેથી કહું કરો મારા વાંકને.

અર્થ:—કામથી આંધળા બનેલા મેં કામદેવરૂપી રાક્ષસથી
મારી જાતને બહુ કદર્યાના ઉપજાવી, હે સર્વજ્ઞ ! શરમ આવે છે
તોપણ હું આપની સન્મુખ પ્રગટ કરું છું. જો કે આપ તો તે સર્વ
હકીકત જાણોછો.

મતિભ્રમથી કરેલાં અકાર્યો.

નવકાર મત્ર વિનાશ કીધો અન્ય મત્રો જાણીને,
કુશાસનાં વાક્યો વડે હુણી આગમોની વાણીને;
કુદેવની સગતથકી કર્મો નકામાં આચર્યા,
મતિભ્રમથકી રત્નો ગુમાવી કાચ કટકા મેં ગ્રહ્યા.

અર્થ:—(ઐહિક સુખ દેનાર અન્ય મત્રો વડે, પરમેષ્ઠિ મત્ર
(નવકાર મત્ર) નો મેં નાશ કર્યો (તજી દીધો); ખોટા શાસ્ત્રોનાં પ્રમાણથી
જૈન આગમના વાક્યો ઉપર પ્રહાર કર્યા, ખરાબ દેવના સમાગમ
થકી નકામાં (આત્માને હાનિકારક) કર્મો કરવાની મને ઈચ્છા થઈ;
હે નાથ ! આ તે મારી કઈ જાતની ભ્રમણા !

આપને મૂકીને મેં કરેલી સ્ત્રીઓના
વિલાસની ભજના.

આવેલ દષ્ટિમાર્ગમાં મૂકી મહાવીર આપને,
મેં મૂંઢધિયે હૃદયમાં ધ્યાયા મદનના આપને,
નેત્રબાણો ને પયોધર નાભિ ને સુંદર કટી,
ગણગાર સુંદરીઓ તણા છટકેલ થઈ જોયા અતિ

અર્થ :- દ્રષ્ટિ ગોચર થયેલા આપને છોડીને મૂઢપુદ્ધિવાળા, મેં અતરમાં સુંદર આંખોવાળી સ્ત્રીઓનાં કટાક્ષ, સ્તન, નાભી તથા કટીતટનું જ ધ્યાન ધર્યું.

સ્ત્રીમુખ દર્શનથી દિપન્ન થયેલ રાગની તીવ્રતા

મૃગનયણી સમ નારીતણા મુખચંદ્ર નીરર્ણવાવતી,
મુજ મન વિષે જે રગ લાગ્યો અદ્ય પણ ગૂઢા અતિ;
તે શ્રુતરૂપ સમુદ્રમાં ધોયા છતાં જતો નથી,
તેનું કહો કારણ તમે ખચું કેમ હું આ પાપથી ?

અર્થ :- (સ્ત્રીઓનાં) ચપળ ચક્ષુચુકત ચહેરાને જોવાથી મનની અંદર જે રાગનો અંશ જરા જરા લાગ્યો છે તે પવિત્ર શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રમાં ધોયા છતાં પણ જતો નથી; તેનું શું કારણ ?

દરિદ્રો છતાં માફ અભિમાન

સુંદર નથી આ શરીર કે સમુદાય ગુણતણો નથી;
ઉત્તમ વિલાસ કળાતણો દેહીખ્યમાન પ્રભા નથી,
પ્રભુતા નથી તોપણ પ્રભુ અભિમાનથી અક્કડ ફરે,
ચોપાટ ચાર ગતિતણી સમારમા ખેલ્યા કરે

અર્થ :- નથી માફ શરીર સુંદર કે, હું ગુણોનો ભંડાર, નથી વિકાસ પામેલી મારામાં કોઈ કળા, તેમ નથી ઝળકતું જરા પણ તેજ, વળી મારામાં એવી કાંઈ નથી પ્રભુતા, છતાં અહંકાર મને છોડતો નથી (એ દરેકનો હું અહંકાર કર્યા કરું છું)

મહા મોહથી અસ્ત થયેલ મારી અપદશા

આયુષ્ય ઘટતું જાય તોપણ પાપબુદ્ધિ નવ ઘટે,
આશા જીવનની જાય પણ વિષયાભલાષા નવ મટે
ઔષધ વિષે કરે યતન પણ હું ધર્મને તો નવ ગણું,
ગની મોહમા મસ્તાન હું પાયા વિનાના ઘર ચણું

અર્થ :—માફ આયુષ્ય ઘટતું જાય છે, પરંતુ પાપવૃત્તિ ઘટતી નથી, વય (જીવાની) ચાલી જાય છે, પરંતુ વિષયતૃષ્ણા ઘટતી નથી; ઔષધ માટે હું ચત્ન કરું છું. પણ ધર્મ માટે કંઈ ચત્ન કરતો નથી, હે સ્વામિન્ ! મહા મોહથી ઘેરાયેલી એવી મારી સ્થિતિ તો જીઓ ?

આપની વાણીની હાજરી છતાં અન્યની
વાણીના કરેલ સ્વીકાર.

આત્મા નથી પરભવ નથી વળી પુણ્ય પાપ કશું નથી,
મિથ્યાત્વીની કટુ વાણી મેં ધરી કાન પીધી સ્વાદથી,
રવિસમ હતા જ્ઞાને કરી પ્રભુ આપશ્રી તો પણ અરે,
હીવો લઈ કૂવે પડ્યો ધિક્કાર છે મુજને ખરે

અર્થ :—કેવળજ્ઞાનવડે સૂર્ય સમાન તમે પ્રગટ હોવા છતાં
મારા કાનમાં આવેલ મિથ્યાત્વીની ખોટી વાણી જેવી કે ‘આત્મા નથી,
પુણ્ય નથી, પરભવ નથી, પાપ નથી,’ વગેરે, મેં પ્રેમથી પીધી, તેથી
હે દેવ ! મને ધિક્કાર છે

મારાથી હારી જવાયેલ મનુષ્ય જન્મ

મે ચિત્તથી નહિ દેવની કે પાત્રની પૂજા ગ્રહી,
ને શ્રાવકો કે સાધુઓનો ધર્મ પણ પાળ્યો નહિ,
પામ્યો પ્રભુ નરભવ છતાં રણમાં રડ્યા જેવું થયું,
ધોખીનાણું કૃતા મમ જીવન ગ્રહું એળે ગયું.

અર્થ :—મેં ન કરી દેવથી પૂજા, તેમ મેં ન કરી પાત્રની
પૂજા (સુપાત્ર દાન દેવું); ન કરી મેં શ્રાવકધર્મની ઉપાસના, તેમ
ન કરી મેં સાધુધર્મની પ્રતિપાલના; મનુષ્ય જન્મ પામીને તે, જ ગદામાં
રૂદનની માફક મેં નિષ્ફળ ગુમાવ્યો

જેન ધર્મ પાગ્યા છતાં કલ્પવૃક્ષાદિકની કરેલી સ્પૃહા.

હું કામધેનુ કલ્પતરૂ ચિંતામણિના ખ્યારમાં,
ખોટાં છતાં ઝંખ્યો ઘણું બની લુપ્થ આ સંસારમાં.
જે પ્રગટ સુખ દેનાર તારો ધર્મ તે સેવ્યો નહિ,
મુજ મૂખે લાવોને નિહાળી નાથ કર કરૂણા કંઈ

અર્થ:—કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ, અને ચિંતામણિ જેવી ચીજો
ખોટી હોવા છતાં મેં તેના ઉપર આસક્તિ કરી—તે મેળવવા પ્રયાસ
કર્યો, પરંતુ પ્રત્યક્ષ સુખ આપી શકનાર જૈનધર્મને વિષે મેં
આસક્તિ ન કરી; હે પ્રભુ ! મારી મૂર્ખાઈ તો જુઓ ! ! !

વિપર્યાસ બુદ્ધિ.

મેં ભોગ મારા ચિંતવ્યા તે રોગ સમ ચિંતા નહિ,
આગમન ઈચ્છ્યું ધનતાણુ પણ મૃત્યુને પ્રીછ્યું નહિ,
નહિ ચિંતવ્યું મેં નર્ક કારાગ્રહ સમી છે નારીઓ,
મધુબિંદુની આશામહીં ભય માત્ર હું ભૂલી ગયો.

અર્થ:—મારા અંતરમાં સુંદર ભોગને મેં અધમે ચિંતવ્યા,
પરંતુ રોગની ખાણ તરીકે તેની મેં ચિંતવના ન કરી, ધન
પ્રાપ્તિનો મેં વિચાર કર્યો; પરંતુ તે મૃત્યુને ખોલાવવા જેવું છે તે
ભૂલી ગયો; સ્ત્રીઓનો ઉકાપોહ કર્યો, પરંતુ તે નરકનું બંદીખાનું છે
તેનું ભાન મને અધમને કદિ પણ ન થયું.

મારા જન્મની નિષ્ફળતા

હું શુદ્ધ આચારોવડે સાધુ હૃદયમાં નવ રહ્યો
કરી કામ પર ઉપકારના યશપણ ઉપાર્જન નવ કર્યો
વળી તીર્થના ઉદ્ધાર આદિ કોઈ કર્યો નવ કર્યા;
ફોગટ અરે આ લક્ષ ચોરાશીતણા ફેરા કર્યા

અર્થ:-સારા વર્તનથી હિંતેમ પુરૂષના હૃદયમાં મેં સ્થાન ન મેળવ્યું, બીજાનું લાલું કરી મેં કીર્તિ પણ પ્રાપ્ત ન કરી, તીર્થોદ્ધારદિક કાર્યો પણ મેં ન કર્યાં, મેં તો મારો જન્મ વ્યર્થ ગુમાવ્યો ! !

સ સારસમુદ્રનો પાર ઉતરવા માટે સાધનનો અભાવ

ગુરવાણીમાં વૈરાગ્યકેરો રંગ લાગ્યો નહિ અને,
દુર્જનતાણાં વાક્યોમહી શાંતિ મળે ક્યાંથી મને ?
તર કેમ હું સંસાર આ અધ્યાત્મ તો છે નહિ જરી,
તટેલ તળિયાનો ઘડો જળથી ભરાયે કેમ કરી

અર્થ:-ગુરુમહારાજનાં વચનથી મારા મનમાં વૈરાગ્યનો રંગ જામ્યો નહિ, તેમજ દુર્જનના વાક્યો સાંભળી હું શાંતિ રાખી શક્યો નહિ હે દેવ ! અધ્યાત્મ જ્ઞાન જેવું તો મારામાં જરા પણ છેજ નહિ ત્યારે આ સંસારસમુદ્ર મારાથી કેવી રીતે તરી શકશે ?

ભૂત, વર્તમાન તથા ભવિષ્ય ત્રણે જન્મ હું તો હાર્યો ! ! !

મેં પરભવે નથી પુણ્ય કીધું ને નથી કરતો હજી,
તો આવતા ભવમાં કહો ક્યાંથી થશે હું નાથજી;
ભૂત, ભાવી ને સાંપ્રત ત્રણે ભવ નાથ હું હારી ગયો,
સ્વામી ત્રિશુકુ જેમ હું આકાશમાં લટકી રહ્યો,

અર્થ:-આગલા ભવમાં મેં કંઈ પુણ્ય કર્યું નહિ, તેમ હવે ભવિષ્યમાં કરી શકીશ પણ નહિ; હે ત્રણ જગતના નાથ ! હું તો આવો હોઈને મારા ભૂત, વર્તમાન તથા હવે પછીના બધા જન્મો વ્યર્થ ગયા-નાશ પામ્યા (પૂર્વ ભવે પુણ્ય કર્યું હોત તો અહીં ધર્મ કરી શક્ત અડી ધર્મ કરત તો આગળના ભવમાં સારી સામગ્રી મળત, તેથી ત્યાં પણ ધર્મ કરી શક્ત; આમ ન થવાથી મારા તો ત્રણે ભવ બગડ્યા.)

પ્રભુનું સર્વજ્ઞત્વ સૂચન

અથવા નકામુ આપ પાસે નાથ શું બકવુ ઘણુ,
હે દેવતાના પૂજ્ય ! આ ચારિત્ર મુજ પોતાતણુ,
જાણો સ્વરૂપ ત્રણ લોકનુ તો માહરૂં શું માત્ર આ ?
જ્યાં કોડનો હિસાબ નહિ ત્યાં પાછની તો વાત કયાં

અર્થ:-દેવોને પૂજવા યોગ્ય હે પ્રભુ ! મારૂ ચારિત્ર આપની
સન્મુખે હું આથી વધારે નકામું કેટલુંક કહું ? કારણ કે આપ તો
ત્રણ જગતનાં સત્ય સ્વરૂપને પ્રત્યક્ષ દેખી શકો છો, તો પછી મારૂ
ચારિત્ર આપ જાણો તેમાં તો શું નવાઈ ?

જેદલી આંતરિક વિજ્ઞાપિ

તારાથી ન સમર્થ અન્ય દીનનો ઉદ્ધારનારો પ્રભુ,
મારાથી નહિ અન્ય પાત્ર જગમાં જોતા જડે હે વિભુ;
સુકિત મંગળસ્થાન તોય મુજને ઇચ્છા ન લક્ષ્મીતણી,
આપો સમ્યક્ રત્ન શ્યામ જીવને તૃપ્તિ થાયે ઘણી

અર્થ:-હે જિનેશ્વર ! આપના જેવો રહેને ઉદ્ધારનાર કોઈ
પ્રભુ નથી, તેમ મારા જેવુ કૃપાનું પાત્ર પણ કોઈ નથી; તો પણ હું
કોઈ આપની પાસેથી ધન માગતો નથી, પરંતુ મોક્ષરૂપ લક્ષ્મીના
સમુદ્ર સમાન તથા મંગળમય એક સ્થાન એવા હે જિનેશ્વર પ્રભુ !
હું તો ફક્ત સર્વ શ્રેયઃસાધક સમ્યક્ રત્નનીજ પ્રાર્થના કરૂ છું

બાર-ભાવના

૧ અનિત્ય ભાવના:-હે જીવ ! તારી આસપાસ નજર કર. જે જે પદાર્થો તું જુએ છે, તે અને તારા પોતામાં કાંઈ તફાવત તને જણાય છે. તારી આસપાસનો દરેક પદાર્થ, તારી લક્ષ્મી, તારો વૈભવ, અને તારું પોતાનું શરીર પણ વીજળી કે પાણીના પરપોટા જેવું વિનાશી છે, અનિત્ય છે; તું જેમ તેટલું રખોયું રાખીશ તો પણ તે દરેક પદાર્થ વિનાશી તે વિનાશી જ છે. નાશ પામવાનો એનો ધર્મ જ છે એ સર્વ વિનાશી વસ્તુઓની વચમાં તું એક અવિનાશી ભૂલો પડવાથી આવી ચડ્યો છું, માટે એ નાશવંત વસ્તુઓમાં મોહ ન પામતાં, તું અવિનાશી એવા તને પિછાણ.

૨ અશરણ ભાવના:-હે જીવ ! જો તું અવિનાશી એવા તને પિછાણવા શ્રમ નહિ લે તો નક્કી માનજે કે, નાશ માટે જ નિર્માણેલી એ વસ્તુઓના નાશ કે વિયોગથી તને થતાં દુઃખોમાં દિલાસો કોઈ રીતે નહિ મળે, અને જ્યારે તું એ બધી ચીજોને છેદતી સલામ કરી હંમેશને માટે ચાલી નીકળીશ, ત્યારે તને શરણ આપવા કોઈ નહિ નીકળી આવે અવિનાશી એવા પોતાને અથવા આત્માને જાણવારૂપ જે ધર્મ એજ તારો સગો થશે, માટે શરણ, સર્ણ કે મળધી જો તારે જોઈતું હોય તો અવિનાશી એવા તારા આત્માને જ શોધી એના શરણે જો

૩. મંસાર ભાવના:-હે જીવ ! હમણાં તું જે જે વસ્તુઓમાં આનંદ માની રહ્યો છું, તે વસ્તુઓ અને તેથી વધારે જે ચાણ કરનારી વસ્તુઓ તું અનેકવાર પામ્યો છું; દરેક ચીજના ભોક્તા તરીકે અને દરેક પ્રાણીના સગા તરીકે સર્વ પ્રાણી કે પદાર્થ સાથે તે અનેકવાર મળધ જોડ્યા છે, પણ કોઈ સળંધ ટકી શક્યા નહોતા, માટે કોઈ પ્રાણી કે પદાર્થના મોહમાં દીવાનો થઈ અવિનાશી એવા

નિજરૂપને ભૂલીશ નહિ એવી ભૂલથી જ તુ અપાર એવા સંસાર સમુદ્રમાં આદિ વગરના કાળથી ભમ્યા કરે છે, અને ભ્રમણથી ઉદ્ભવતા દુઃખો પરવશપણે સહન કરે છે માટે એ દુઃખોમાંથી મુક્ત થવું હોય તો સંસારમાં પડ્યા છતાં વિરક્ત પુરુષ માફક વર્ત

૪. એકત્વ ભાવના.-હે જીવ ! તુ એકલો છે, એકલો આવ્યો છે ને એકલો જ જઈશ, એક ઘર છોડી બીજા ઘર જતી વખતે પહેલા ઘરવાળું કોઈપણ સગુ તારી માથે આવ્યું નથી, અને આવશે પણ નહિ એ સગાને મદદ કરવા માટે તેં કરેલાં પાપોતુ કૃપા ભોગવવા વખતે પણ એ કોઈ આડો હાથ દેવા નહિ આવે, તો એવો પ્રેમ, એવો સખધ, એવી મૈત્રી, તારૂં શું લીધું કરનાર છે ? તું તારા પોતામાં જ મિત્ર મેળવ

૫. અન્યત્વ ભાવના.-હે જીવ ! તારા સિવાય તું જે કંઈ ભાળે છે, તે બધું તારાથી અલગજ સમજજે ક્ષણ પણ ન સમજતો કે સ્ત્રી તારી છે, કે પુત્ર તારો છે લક્ષ્મી તારી છે, કે દેહે તારો છે, જો એમજ હોત તો એ લક્ષ્મી તારા ઘરમાં આવ્યા પછી તારી હૈયાતીમાં બીજું ઘર કેમ કરત ? એ સ્ત્રી, પરલોક તો દૂર રહ્યું પણ કાષ્ટ સુધી પણ તારી સોખત કરવામાંથી જાત ? આ પ્રત્યક્ષ જોવાતા ખેલ શુ એમ નથી સ્પષ્ટ સમજાવતા કે તારે આ ઇંદ્રજાળથી નિજરૂપને અલગજ માનવું, અને એમાં લુપ્ત ન થતાં નિજરૂપમાં દૃઢ રહેવું

૬ અશુચી ભાવના . હે જીવ ! તુ કોને માટે દગાફટકા કરે છે ! આ રૂપાળા હાડકાના પૂતળાને પોષવા માટે ? જો તો ખરો કે આ પૂતળું ગંધાતું છે, મળમૂત્રથી ભરેલું છે, ક્ષણક્ષણમા બગડી જાય છે, રોગ, જરાતું નિવાસ ધામ છે હવે એને તુ સાચવી સાચવીને કેટલુંક સાચવીશ ? ‘ખાતર પર દીવેલ’ કવંતા જરા તો વિચાર કર તું તેને સાચવવા, સુદર કરવા, હુષ્ટપુષ્ટ કરવા, હનરો, પ્રપચ કરે છે, હનરો પ્રકારની હિંસા કરે છે પણ તે છતાં તે તો

તને દગોળ દે છે તારા ખરા ખપ વખતે તે તારી મરજી વિરૂદ્ધ લથડી પડે છે, અને તને ફસાવે છે. હવે જો તારામાં ખુદ્ધિ હોય તો જેટલી કાળજી એ ગુણચાર હાકપિન્નર માટે ધરાવે છે, એટલીજ તારા પોતા માટે રાખે તો અખૂટ ગુપ્ત ખજાના તારે માટે ખુલ્લા થાય, એ નિઃશંક વાત છે.

૭. આશ્રવ ભાવના:— હે જીવ ! રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન, મિથ્યાત્વ, ઇત્યાદિ “આશ્રવ” અથવા તારા આત્મ સ્વરૂપને મલીન કરનારા વળગાટ છે પ્રતિક્ષણ તને એ નવાં કર્મોની લેપ લાગતો બાય છે. એનાથીજ તું છાટેકાની મોંઝક વર્તે છે, ને ભવભ્રમણ કરતાં છતાં તું પોતાને સુખી માનવાની મૂર્ખાઈ કરે છે. માટે એ ચીકણા વળગાટને ઓળખ, એના સ્વભાવથી વાકેફ થા, અને પછી એ લાગેલા વળગાટને દૂર કરવાના તથા હવે પછી ન લાગે તેવા ઉપાય લે, ઉપભોગ પરિભોગ આદિની તૂળણા કરી કર, ઇચ્છાઓને મર્યાદાથી બાંધ, જે કંઈ તારી પાસે છે, તેનો મોહ ઓછો કરી પરમાર્થજ તારૂં સર્વસ્વ વાપર કે જેથી આશ્રવનો મેલો વળગાટ ઘણે દરજ્જે ઓળો પડે

૮ સવર ભાવના :— હે જીવ ! જો તને ખચીતજ એવી શ્રદ્ધા ખેડી હોય કે રાગદ્વેષથી નવાં નવાં કર્મોની આવક હંમેશા તારામાં ચાલીજ આવે છે, તો તે આવકને રોકવા જ્ઞાન-ધ્યાનમાં આરૂઢ થા જ્ઞાન-ધ્યાનમાં આરૂઢ થયેલો આત્મા, સિદ્ધ સમાન દેખાવ ધારણ કરે છે, જેથી બિચારાં કર્મ તેની આગળ આવી શકતાં નથી આવી રીતે જ્ઞાન-ધ્યાનમાં આરૂઢ થવું, એનું નામ સવર કહેવાય છે.

૯. નિર્જરા ભાવના - હે જીવ ! આત્માને આવતી રાગ-દ્વેષાદિ કર્મોની આવક બંધ તો કરી, પણ પૂર્વે થઈ ચૂકેલાં કર્મોની કાપવા-નિર્જરાવા, તપ, સયમ રૂપ ‘નિર્જરા’નું શગળું તારે લેવું જોઈએ છે. નિર્જરા માટે તપ કરનારો માણસ માન માગતો નથી,

કીર્તિ કે ધન ઇચ્છતો નથી, લોક લજ્જાને ગણકારતો નથી, માત્ર આત્માર્થેજ ક્રિયા કરે છે, અને તે ક્રિયા જ્ઞાન સાથે કરે છે જ્ઞાન મહિત ક્રિયાનું નામજ “ નિર્જરા ” છે

૧૦ લોક સ્વરૂપ ભાવના — હે જીવ ! આ પ્રમાણે આવતા કર્મેને રોકી, કરેલાં કર્મેને નિર્જરી, હવે તું ચૈદ્ર રાજલોકનું સ્વરૂપ વિચાર, અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્રનો ખ્યાલ દષ્ટિ સમક્ષ લાવ, અને પછી જો કે આટલા અવકાશમાં તારૂં ધર કે તું શા હિમાબમા છે ? અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્રની કુદરતની વળી વિચિત્રતા વિચાર; અને એમાં તલ્લીન થઈ તું દેહાધ્યાસ અને હુ પદ છોડ.

૧૧. સમ્યક્ત્વ ભાવના:— હે જીવ ! વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરાવનારી ૧૦ ભાવના ભાવ્યા પછી તું વિચાર કર કે હવે શાંત પડેલા તારા જીવને શું કરવા જેવું છે અને શું છોડવા જેવું છે ? આ નિર્ણય તને “ સમ્યક્ત્વ ” વગર થઈ શકવાનો નથી સમ્યક્ એટલે સાચા જ્ઞાન વિના તારો આત્મા દોરા વગરની સોય માફક પાપ પુનમાં, અજ્ઞાનમાં ખોવાઈ જાય છે, અને જશે માટે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર

૧૨ ધર્મ ભાવના.— હે જીવ ! જ્ઞાન પામ્યો પણ તે સાર્થક તો ત્યારેજ કહેવાય કે જ્ઞાનને વ્યવહારમાં મૂક, અર્થાત્ ધર્મ આચર સર્વ પ્રાણીને પોતા સમાન ગણવા જેટલી પાચરીએ આવવું, અને સર્વને શાતા પમાડતા શીખવું, એમાંજ ધર્મની સાદૃશ્યતા છે માટે એવો ઉત્તમ ધર્મ ધારણ કર, કે જેથી બીજાને શાતા ઉપજાવનાર એવા તને અખડ નિરાખાધ શાતા ઊપજે.

“સજ્જાયમાળા”

સંસાર અસાર છે એમ સમજી ધર્મકરણી કરવા વિષે.

રાગ:—બનગરા

શું રહ્યો જીવ લોભાઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ—૧
 તું અનાદિ કાળનો પ્રાણી, તું ક્યો અનતા ખાણી,
 પછી મળી મનુષ્યની કાય, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૧

નવ માસ ગર્ભમાં ભારે, દુઃખ વેડી નીકળ્યો તું બારે,
 જગ પવન લહેરે તવ વાઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૨

જો ગર્ભમાં આડો આવે, તો શિશુનું શરીર કપાવે,
 કેમ ભૂલ્યો સ્થળ દુઃખદાઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૩

પછી બાળપણે ગજાની, બહુ ખેલ વિષે મતિ માની,
 હતી પરાધીન તવ કાય, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૪

થયો જીવાન કામ વિકારો, તવ ભૂલ્યો ધર્મ વિચારો
 થઈ અધ તેં કાયા ગુમાઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૫

પછી ઘડપણ તુજને આવ્યું, બળ અંગ તણું જ ગુમાવ્યું,
 છે લાળ ખાંસી મુખ માંહી, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૬

જો હોય શરીરમાં લોહી, મહં માત પિતા રહે મોહી,
 છે મતલબની મિત્રાઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૭

જેવું પત્ર કાળથી તૂટ્યું, જેવું કામ કાચનું ફૂટ્યું,
 તેમ ક્ષણમાં તન પડી જાય, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૮

નથી નારી ખ્યારી તારી, બળ વીર્ય રૂપની ચારી,
 શિદ કરે ખુવારી લાઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૯

આ રંગ પતંગી કાયા, તેની ધરવી શી મમતા માયા,
 ને વણમતાં વાગ ન કાંઈ, નથી સાર જગતમાં લાઈ— ૧૦

જેવી ઇંદ્ર જાળની માયા, જેવી બાદલ કેરી છાયા,
 તે ક્ષણ ક્ષણમાં પલટાઈ, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૧
 જેવો પાણીનો પરપોટો, તેવો દેહ ભરૂંસો ખોટો;
 નહિ ચાલે કંઈ ચતુરાઈ, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૨
 જે હતા મહા ચક્રવર્તી, જેની આણુ જગતમાં ફરતી,
 તે આત્મા તણ સગાઈ, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૩
 જેમ પાણીમાંથી પતામાં, તેવા તનના બુએ તમાંસા,
 તે પીગળતાં વાર ન કાંઈ, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૪
 ગયો અવસર ફરી ન આવે, શીદ એળે જન્મ ગુમાવે,
 લે જ્ઞાન ગુરુ સુખદાઈ, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૫
 તું રાગ રગમાં રહેતો, તું તાલ મગ્ન થઈ દેતો,
 તે ભટકવા ભવની માંડી, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૬
 અરે સમજ કાળ રે ખૂટ્યો, થા કર્મ જધથી છૂટો,
 વૈરાગ્ય આણુ ઉરમાંડી, નથી સાર જગતમાં ભાઈ-૧૭

પ્રતિક્રમણ કરવા વિષે

પય પ્રમાદ તણ પડીકમણ, સાજ સવારે કીજે
 અરિહંત સિદ્ધ સદ્ગુરૂની સાળે, પાપ આલોચણુ લીજે,
 સધે કરવું તે રંગે હો રાજ, પડીકમણુ મન ચંગે—ટેક
 જ્ઞાન અક્ષર એળે અધિકો, કાનો માત્રા ભાળ્યો,
 જૈનશાસનમાં શકા કખા, મિથ્યાત્વ મનમાં રાળ્યો ૧
 જીવ છકાયના આરભ સમારભ, તીવ્ર પરિણામે કીધો,
 ક્રોધ કષાય કરી જૂઠું ખોલી, દાન અદત્તા લીધો ૨
 પરસ્ત્રી દેખી પ્રેમ વધાર્યો, ને ધન લાભે લલચાણો,
 દસે દિશા વળી અદકી વધારી, આવે પહોંરવે રાળ્યો ૩

કર્મદાન અનર્થા દહે, સામાયિક શુદ્ધ ન આવે,
 દેશાવકાશિક આઠમ પાખી, પોષો ભલો ન ભાવે ૪
 જમવા વેળા જમવા ખેઠો, સાધુ ચિંતવણુ વીસરીઓ,
 સ લેખણાતપ વીરજીએ ભાજ્યો, એકસોચોવીસ દૂધણુ ભરીઓ ૫
 જાણે અજાણે જે પડીકમશે, તે કર્મેથી હજવો થાશે
 વરૂણ નાગ નટવાના મિત્રને દ્રષ્ટાંતે, વહેલો મુકિત જાશે ૬
 સામાયિક પોષો પડીકમણું, આસ્થા સહિત જે કરશે,
 ઉના નગરમા કહે મુનિ તેજશી, તે ભવસાગર તરશે. ૭

કર્મથી કંટાળેલા આત્માને જિનરાજદેવ પ્રત્યે ઉદ્દગારો

(ટોપી બાળાનાં ટોળાં ઊતર્યા—એ રાગ)

કર્મ લાગ્યા છે મારે કેડલે, રખડાવી મારે છે ચાર ગતીને ચોગાનરે,
 જિનરાજદેવ ! કર્મ લાગ્યાં છે મારે કેડલે એ ટેક

જ્ઞાનાવરણીયે જ્ઞાન રોકીયું, જેમ આંખે બાંધેલા પાટાનું નિશાનરે
 જિનરાજદેવ. ૨

દર્શનાવરણીય દર્શન ગુણને,
 રોકે રાજ પોળીઓ જેમ કરી નકારરે જિનરાજદેવ. ૩

વેદનીય કર્મ કરે છે વેદના,
 જેમ મધ અપ્રીણે ખરડેલ તલવારરે જિનરાજદેવ ૪

આઠે કર્મમા મોટું મોહનીય,
 મૂઝવી મારે મદિરા પાન સમાનરે જિનરાજદેવ. ૫

આયુષ્ય કર્મે બાંધ્યો છે મુજને,
 હેડમાં પડ્યો હોય જેમ કેદી હોરાનરે જિનરાજદેવ ૬

નામ કર્મે નાના પ્રકારની,	જિનરાજદેવ ૭
દેહાકૃતિ પામું જેમ ચિત્રનો કરનારે	
ગોત્ર કર્મે પામું છું હું પ્રભુ ।	જિનરાજદેવ, ૮
ઊચી નીચી જાતિ આદિ આઠ પ્રકારે	
દાનાદિ લબ્ધિ પાંચ માહરી	જિનરાજદેવ, ૯
અતરાય કર્મે રોકી રાખી છે દિન રાતરે	
આઠે કર્મે ઘેરાયો હું પ્રભુ ।	જિનરાજદેવ ૧૦
થઈ ખેઠો છું રાજ છતાં રાંકડાની જાતરે	
પ્રગટે અનંત બળ એટલું,	જિનરાજદેવ ૧૧
શામ મુનિ માગે દયાળુ પ્રભુ । દેવરે	
આઠે કર્મેની અળગાં કરી,	જિનરાજદેવ ૧૨
આવી આપ ચરણે વસુ નિત્ય મેવરે.	

જવા પાંત્રીસી.

મોહ મિથ્યાત્વકી નીદમેં જવા સૂતો કાળ અનત,
ભવ ભવમાંહી ભટકીઓ જવ તે સુણને વૃત્તાંત;
જવ તું તો ભોળોરે પ્રાણી એમ રડીઓરે સંસાર-૧

અનતા બિન હુવા કેવળી, જવા ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાની અગાધ,
એણે ભવે શું લેખો લીઓ, જવા તારી ન કૈ કોઈએ આદ
જવા તું તો-૨.

પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિમાં જવ, ચોથી વાયુ કાય,
એ કૂડી કાયા મધ્યે જવ કાળ અસંખ્યાતો જાય;
જવા તું તો-૩.

પાંચમી કાય વાયુસર્પ, જવ સાધારણ પ્રત્યેક,
સાધારણમાં તુ વસ્યો જવ એવી વરોદુ દેખ,
જવા તું તો-૪

સોય અગ્નિ ગોદમાં જવા શ્રેણી અસંખ્યાતી જાય,
અસંખ્યાતા પડતર હુવા જવા ગોળા સંખ્યાતા પરમાણુ,
જવા તું તો-૫

એકેકા ગોળા મધ્યે જવા અસંખ્યાતા શરીર,
એક શરીરમાં જવડા જવા અનત કલ્યા મહાવીર;
જવા તુ તો-૬

દો ઘડી કાચી મધ્યે જવા પાંસઠ હજાર સો પાત્ર,
છત્રીસ ઉપર બાણીએ જવા એક રમન્ત કાત્ર;
જવા તુ તો-૭

છેદન ભેદન વેદના જવા નરકે સહ્યા બહુવાર,
તેણે થકી નિગોદીઆ જવા અનંતા ગુણ કહેવાય;
જવા તુ તો-૮

ઐક ઇદ્રિમાંથી નીસરી જીવા ઇદ્રિ પામ્યો હોય,
તપ પુનાઈ તેહની જીવા અનંતા ગુણી વિચાર;
જીવા તું તો-૯.

એમ તેરન્દ્રી ચૌરન્દ્રી જીવા હો હો લાખ વિચાર,
હુઃખ દીઠા સ સારનાં જીવા સુણતાં અચરજ વાત;
જીવા તું તો-૧૦

જળચર થળચર ખેચર જીવા ઉપર બુજપર જાત,
તાપ શીત તરસ સહી જીવા હુઃખ મક્કા દિન રાત;
જીવા તું તો-૧૧

એમ ભમતો જીવડો જીવા પામ્યો નર અવતાર,
ગર્ભાવાસે હુઃખ સદ્યા જીવા તે જાણે કીરતાર,
જીવા તું તો-૧૨

મસ્તક તો હિઠો હુવો જીવા ઉપર હુવા હો પાય,
આંખુ આડી હો મુકુડી જીવા રદ્યો વિષ્ટાના ધરમાંથ;
જીવા તું તો-૧૩

ખાપ વીર્ય રુધિર માતનુ જીવા એ તેં લીધો આહાર,
ભૂલી ગયો જન્મ્યા પછી જીવા શંકા કરે જીહાર;
જીવા તું તો-૧૪

જીઠ કરોડ લાલ કરે જીવા આંખે રોમરોમ પાય,
આઠ ગુણી હવે વેદના જીવા ગરભાવાસે હુખ થાય;
જીવા તું તો-૧૫

જન્મતા હોવે કોડ ગુણી જીવા મરતા કોડાકોડ,
જન્મ મરણના જીવને જીવા એ જાણુ મોટી ખોટ,
જીવા તું તો-૧૬

દૈત અનારજ ઉપનો જીવા ઇદ્રિ હીણી હોય,
આવખુ તો ઓછુ હવે જીવા ધર્મ કર્યો કેમ નય,
જીવા તું તો-૧૭

કદાચિત નર ભવ પામીએ જીવા ઉત્તમ કુળ અવતાર,
 દેહ નિરોગી પામીને જીવા એજે ગયો અવતાર,
 જીવા તુ તો-૧૮

ઠગ ફાસી ઘર ચોરટા જીવા ધીવર કસાઈ જાત,
 જન્મ્યો ને વળી મુશ્યો જીવા એસી ન રહી કોઈ જાત,
 જીવા તુ તો-૧૯

ચૌદ રાજલોકમાં જીવા જન્મ મરણનું જોર,
 વાલાથ ભૂમિમા જીવા ખાલી ન રહી કોઈ મેર,
 જીવા તુ તો-૨૦

એહી જીવ-રાજા હુવો જીવા હસ્તી બાંધ્યા ખાર,
 કદાચિત્ કર્મને વશે જીવા ન મળે ઉધાર,
 જીવા તુ તો-૨૧.

એમ ભમતો જીવડો જીવો પામ્યો સામગ્રી સાર,
 આદરીને છટકાય દીઓ જીવા જાઓ જન્મારો હાર,
 જીવા તું તો-૨૨

ખોટા દેવ ખરા કર્યા જીવા લાગ્યો કુર્ગુરુ કેલ,
 ખોટો ધર્મ આદર્યો જીવા કીધા યોગતીના ફેર
 જીવા તું તો-૨૩

કળહુ તુ તો નરકે ગયો જીવા કળહુ હતો દેવ,
 પુન્ય પાપના ફળ થકી જીવા પાડી મિથ્યાત્વની દેવ,
 જીવા તુ તો-૨૪

ઓઘો ને વળી મુહપત્તી જીવા મેરુ જેવડા કીધ,
 અમકિત મહિત કિરિયા વિના જીવા નરક માતમે જાય,
 જીવા તુ તો-૨૫

ચાર જ્ઞાનના ઘણી જીવા નરક સાતમે જાય,
 ચૌદ પૂર્વ ન ભણ્યો જીવા ખડે નર્કની ગોઠ,
 જીવા તું તો-૨૬

લગવત ધર્મ પામ્યા પછી જવા કરણી ન જાવે ફેક,
કદાચિત્ જો પડવાઈ વે જવા અર્ધ પુદ્ગલમાં મોક્ષ,
જવા તુ તો ૨૭

સૂક્ષ્મને બાહરપણે જવા મેરી વર્ગણા સાત,
એક પુદ્ગલ પરાવર્તનથી જવા ઝીણી ઘણી છે વાત,
જવા તુ તો-૨૮

અનતા જવ મુકતે ગયા જવા તારી આતમ દોષ,
નવ ગયા નવ જાયશે જવા ભારે કર્મી મોક્ષ,
જવા તું તો-૨૯

પાપ આજોઈ આપણુ જવા આશ્રવનાં દ્વાર રોક,
તે થકી દેવલોક મળે જવા પંદરમે ભવે મોક્ષ,
જવા તું તો-૩૦

એવા ભવ સુણી કરી જવા શ્રદ્ધા આવી નહી,
જેમ આવ્યો તેમ જાઈશ જવા લાખ ચોરાશીમાંય;
જવા તું તો-૩૧

કઈક ઉત્તમતો ચેતીઆ જવા જાણ્યો અથિર સ સાર,
માયો મારગ માધીને જવા પોઆ મુકિત મોજર;
જવા તુ તો-૩૨

દાન શિયળ તપ લાવ શુ જવા એ શુ રાખો પ્રીત,
કોડ કલ્યાણ છે તેહના જવા રૂખી જેમલ કહે એમ;
જવા તુ તો-૩૩

અભવી સગે જવે ભવ અનતા હોય,
વળી વિશેષે તેહને જવા જનમ મરણ હોય,
જવા તું તો ૩૪

એ માહિથી નીકળી જવા મોક્ષ જાવે ઘડનાર,
એક શરીર ખાલી ન હોવે જવા ન હોશે અનતો કાળ,
જવા તું તો-૩૫

સિદ્ધ પરમાત્માની સ્તુતિ

(હરિગીત છંદ)

- તુમેહે તારણ તારણ, દુ ખ નિવારણ, ભવિક જીવ આરાધન,
શ્રી નાભિનદન જગત વદન, નમો સિદ્ધ નિરંજન ૧
- જગત ભૂષણ વિગત દૂષણ, પ્રણવ પ્રાણ નિરૂપક,
ધ્યાન રૂપ અનુપ દ્યુમ નમો ૨
- ગગન મડળ મુક્તિ પદ્મ સર્વ ઉર્ધ્વ નિવાસિન,
જ્ઞાન જ્યોતિ અનંત રાજે નમો ૩
- અજ્ઞાન નિદ્રા વિગત વેદન દલિત મોહ નિરાયુષ,
નામ ગોત્ર નિરતરાય - નમો ૪
- વિકટ ક્રોધા માન યોધા માયા લોભ વિસર્જન,
રાગ દ્વેષ વિમર્દ અકુર, નમો ૫
- વિમલ કેવળ જ્ઞાન લોચન ધ્યાન શુકલ સમીરિત,
યોગિનાતિગમ્ય રૂપ, નમો ૬
- યોગ ને સમોચરણ મુંદ્રા પરિપત્યંકાસન,
સર્વ દીસે તેજ રૂપ, નમો ૭
- જગત જીનકે દાસ દાસી તાસ આસ નિરાસન,
ચંદ્ર રૂપે પરમાનંદ રૂપ, નમો ૮
- સત સમય સમકિત દ્રષ્ટિ જિનકી સોએ યોગી અયોગીક,
દેખતામા લીન હોવે, નમો ૯
- તીર્થ સિદ્ધા અતીર્થ સિદ્ધા ભેદ પત્ર દંબાધિક,
સર્વ કર્મ વિમુક્ત ચેતન, નમો ૧૦
- ચંદ્ર સૂર્ય દીપ મણીકી જ્યોતિ ને ન ઉલઘિત,
તે જ્યોતિથી અપરમ જ્યોતિ, નમો ૧૧
- એકમાહિ અનેક રાજે અનેકમાહિ એકક,
એક અનેકકી નાહિ મળ્યા, નમો ૧૨

અજર અમર અલક્ષ અનંતર નિરાકાર નિરંજન,
પરિબ્રહ્મ જ્ઞાન અનંત દર્શન, નમો ૧૩

અતુલ સુખકી લહેરમેં પ્રભુ લીન રહે નિરંતર,
ધર્મ ધ્યાનથી સિદ્ધ દર્શન, નમો ૧૪

ધ્યાન ધૂપ મન. પુષ્પ પચ્ચેદ્રિય હુતાશન ક્ષમા જાપ મ તોષ પૂજા
પૂજે દેવ નિરંજન ૧૫

તુમ્હે મુકિત દાતા કર્મ ઘાતા, દીન જાણી દયા કરો,
સિદ્ધાર્થ નહન જગત વંદન, મહાવીર જિનેશ્વરં ૧૬ ઇતિ ॥

શ્રી શાંતિનાથ 'મ્યામીના છંદ

શારદા માય નમુ શિર નામી, હુ ગુણ ગાઉ ત્રિભુવનકે-સ્વામી,
શાંતિ શાંતિ જપે સખ કોઈ, તે ઘેર શાંતિ સદા સુખ હોઈ ૧
શાંતિ જપી જે કીજે કામ, સો હી કામ હોવે અભિરામ;
શાંતિ જપી પરદેશ સિધાવે, તે કુશળે કમળા લઈ આવે ૨

ગર્ભ થકી પ્રભુ મારિ નિવારી, શાંતિજી નામ દિયો હિતકારી,
જે નર શાંતિ તણાં ગુણ ગાવે, ઋદ્ધિ અચિતી તે નર પાવે ૩,

જે નરક પ્રભુ શાંતિ સહાઈ, તે નરકું કયા આરતી નાહીં,
જો કછુ વછે ચોડી પૂરે, દુખ દારિદ્ર મિથ્યા મતિ ચૂરે ૪

અલખ નિરંજન જ્યોત પ્રકાશી, ઘટ ઘટ અંતરકે પ્રભુ વાસી,
સ્વામી સ્વરૂપ કહ્યું નવિ જાણ, કહેતા મુજ મન અચરજ થાય ૫

હાર દીયે સખહી હથિયારા, જીત્યા મોહ તણા દળ સારા,
નારી તણ શિવશુ રગ રાચો, રાજ તજ્યો પણ સાહિબ સાચો ૬

મહા બળવંત કહીને દેવા, કાયર કુથુ ન એક હણેવા,
ઋદ્ધિ સળગ પ્રભુ પાસ લહીને, ભિન્ના આહારી નામ કહીને ૭

નિંદક પૂજક સમ ભાયક, પણ સેવક હે સુખદાયક,
તણ પરિબ્રહ્મ હુવા જગનાયક, નામ અનિયિ સગ્ગે સિદ્ધિ લાયક ૮

શત્રુ મિત્ર સમ ચિત્ત ગણીને, નામ દેવ અરિહત લણીને,
 મકળ જીવ હિતવત કહીને, સેવક બાણી મહા પદ દીને ૯
 આચર જેસા હોત ગભીરા, દૂષણ એક ન માંહે શરીરા,
 મેરૂ અગળ જેસ અતરજામી, પણ ન રહે પ્રભુ એકણ ઠામી ૧૦
 લોક કહે જિનજી સખ દેખે, પણ સુપનાતર કળહું ન પેખે,
 રીઝ વિના બાવીશ પરીમા, સેના જીતી તે જગદીશા, ૧૧
 માન વિના જગ આણુ મનાઈ, માયા વિના શિવશુ લય લાઈ,
 લોભ વિના ગુણુ રાશિ ગ્રહીને, ભિક્ષુ ભાવે ત્રિગટો સેવને ૧૨.
 નિર્ઘ્રથપણે શિર છત્ર ધરાવે, નામ યતિ પણ ચમર ઢળાવે,
 અભયદાન દાતા સુખ કારણુ, આગળ ચક્ર ચાલે અરિ દારણુ ૧૩
 શ્રી જિનરાજ દયાળ લણીને, કર્મ સર્વેકો મૂળ ખણીને,
 ચક્રવિહ સઘહ તીરથ થાપે, લચ્છી ઘણી દેખે નવિ આપે ૧૪
 વિનયવત ભગવત કહાવે, નાહીં કિસીકુ શિશ નમાવે,
 અકંચનકો બિરૂદ ધરાવે, પણ સોવન પદ પકળ ઠાવે ૧૫
 ગગ નહિ પણ સેવક તારે, દેષ નહિ નિગુણા સગ વારે,
 તજી આરભ નિજ આતમ ધ્યાવે, શિવ રમણીકો આથ ચલાવે ૧૬
 તેરો મહિમા અદ્ભૂત કહીને, તેરા ગુણુકો પાર ના લીને;
 તુ પ્રભુ સમરથ સાહેબ મેરા, હું મનમોહન સેવક તેરા ૧૭
 તુરે ત્રિલોક તણો પ્રતિપાળ હું રે અનાથ ને તુ રે દયાળ
 તુ શઙ્ખાગત ગમત ધીરા. તુ પ્રભુ તારક છે વડ વીરા ૧૮
 તુહિ સમોવડ ભાગજ પાથો, તો મેરો કાજ ચડયો રે અવાયો.
 કરજોડી પ્રભુ વિનવુ તમશુ, કરો કૃપા જીનવરજી અમશું ૧૯
 જનમ મરણના લય નિવારો, ભવ આગરથી પાર ઉતારો;
 શ્રી હૃત્પિણાપુર મડણુ સોહે. ત્યા શ્રી શાંતિ મદા મન મોહે ૨૦
 પદ્મનાગર ગુરુગય પચાયા, શ્રી ગુણુ આગર કહે મન ભાયા:
 જે નર નારી એક ચિત્તે ગાવે, તે મનવાહિત નિશ્ચ પાવે ૨૧

શ્રી ગૌતમ સ્વામીના છંદ

વીર જિનેશ્વર કેરો શિષ્ય, ગૌતમ નામ જપો નિશદિન,
 જો કીજે ગૌતમનુ ધ્યાન, તો ઘર વિલસે નવે નિધાન ૧
 ગૌતમ નામે ગિરિવર ચડે, મનવાછિત હેલા સાપડે
 ગૌતમ નામે નાવે રોગ, ગૌતમ નામે સર્વ સયોગ. ૨
 જે વૈરી વિરૂઆ વડડા, તસ નામે નાવે હુકડા,
 ભૂત ગ્રેત નવિ મડે પ્રાણુ, તે ગૌતમનાં કડ્ડ વખાણુ ૩
 ગૌતમ નામે નિર્મળ કાય, ગૌતમ નામે વાધે આય,
 ગૌતમ જિન શાસન શણુગાર, ગૌતમ નામે જ્યજ્યકાર ૪
 શાળ દાળ ગોરસ ધૃત ગોળ, મનવાછિત કાપડ તબોળ,
 ઘર સુધરણી નિર્મળ ચિત્ત, ગૌતમ નામે પુત્ર વિનીત ૫
 ગૌતમ ઉગ્યો અવિચળ ભાણુ, ગૌતમ નામ જપો જગ જાણુ,
 મોટા મદિર મેરૂ સમાન, ગૌતમ નામે સદ્ગળ વિહાણુ ૬
 ઘર મયગળ ઘોડાની જોડ, વારૂ પહોચે વાંછિત કોડ,
 મહિયળ માને મોટા રાય, જો તૂઠે ગૌતમના પાય ૭
 ગૌતમ પ્રણમ્યા પાતક ટાળે, ઉત્તમ નરની સગત મળે,
 ગૌતમ નામે નિર્મળ જ્ઞાન, ગૌતમ નામે વાધે વાન ૮
 પુન્યવત અવધારો સહુ, શુરૂ ગૌતમના શુણુ છે બહુ,
 કહે લાવણ્ય મમય કરજોડ, ગૌતમ તૂઠે સપત્તિ કોડ ૯
 પ્રતિ

૦

શ્રી માંગ સતીના છંદ

આદિનાથ આદિ જિનવર વધી, સદ્ગળ મનોરથ કીજોએ,
 પ્રભાતે ઉઠી માંગલિક કામે, સોળ સતીના નામ લીજોએ ૧
 બાળકુમારી જગહિતકારી, બ્રાહ્મી ભરતની બેનડીએ,
 ઘટ ઘટ બ્યાપક અક્ષર રૂપે, સોળ સતીમા જે વડીએ ૨

બાહુબળ ભગિની સતીય શિરોમણી, સુદરી નામે ઋષભ સુતાએ
 અંક સ્વરૂપી ત્રિભુવન માંહે, જેહ અનોપમ ગુણ ભુતાએ ૩
 અદનબાળા બાળપણેથી, શીયળવતી શુદ્ધ શ્રાવિકાએ;
 અડદના બાકળા વીર પ્રતિલાભ્યા, કેવળ લહી વ્રત ભાવિકાએ. ૪
 ઉગ્રસેન ધુયા ધારિણી નદની, રાજેમતી નેમ વલ્લભા એ
 યૌવન વેશે કામને જીત્યો, સજ્જમ લેખ દેવ દુલ્લભાએ ૫
 પંચ ભરતારી પાંડવ નારી, દ્રુપદ તનયા વખાણીએ,
 એકસો આઠે ચીર પૂરાણાં, શીયળ મહિમા તસ જાણીએ ૬
 દશરથ નૃપની નારી નિરૂપમ, કૌશલ્યા કુળ ચંદ્રિકાએ,
 શીયળ સહુણી રામ જનેતા, પુણ્ય તણી પ્રણાલિકા એ ૭
 દોસાંખિક કામે સતાનિક નામે, રાજ્ય કરે રગ રાજ્યો એ;
 તસ ઘર ધરણી મૃગાવતી સતી, સુર ભવને જશ ગાજ્યો એ ૮
 સુલસા સાચી શીયળે ન કાચી, રાચી નહીં વિષયારસે એ:
 મુખડું જોતાં પાપ પલાએ, નામ લેતા મન ઉણસે એ. ૯
 રામ રઘુવંશી તેહની કામિની, જનક સુતા સીતા સતીએ,
 જગ સહુ જાણે ધીજ કરંતા, અનળ શીતળ થયો શીયળથી એ. ૧૦
 સુરનર વદિત શીયળ અખડિત. શિવા શિવ પદ ગામિની એ;
 જેહને નામે નિર્મળ થઈએ, બલિહારી તસ નામની એ ૧૧.
 કાચે તાંતણે ચાલણી બાંધી, દૂપ થકી જળ કાઢીયું એ
 કલંકે ઉતારવા સતીય સુભદ્રા, ચપા બાર ઉઘાડીયું એ. ૧૨
 હસ્તીનાપુરે પાડું રાયની, કુંતા નામે કામિનીએ;
 પાંડવ માતા દસે દસારની, જહેન પતિવ્રતા પદ્મિનીએ ૧૩
 શીલવતી નામે શીલવ્રત ધારિણી, ત્રિવિધે તેહને વદીયે એ;
 નામ જપંતા પાતકે જાણે, દર્શને દુરિત નિકદીયે એ ૧૪
 નિષિધાનગરી નળક નરિદની દમયંતી તમ જોહિનીએ;
 મકટ પડતાં શિયળજ રાજ્યું, ત્રિભુવન કીર્તિ જેહની એ ૧૫.

અનગ અજીતા જગજન પૂજિતા, પુષ્કરુલા ને પ્રભાવતી એ;
વિશ્વ વિખ્યાતા કામને દમતા, સોળમી સુતી પદ્માવતી એ ૧૬
વીરે ભાખી શાસ્ત્રે સાખી, ઉદયરતન ભાખે મુદ્દાએ,
૦ડાણુ વાતા જે નર ભણુશે તે લેશે સુખ સપદા એ. ૧૭ ઇતિ

શ્રી ચિતામણી પાર્શ્વનાથનો છંદ

(દોહા)

કલ્પવેલ ચિતામણી કામધેનુ ગુણ ખાણુ,
અલખ અગોચર અગમ ગતિ, ચિદાનંદ ભગવાન ૧
પરમ જ્યોતિ પરમાત્મા, નિરાકાર કીરતાર,
નિર્ભય રૂપ જ્યોતિસરૂ પૂરણુ બ્રહ્મ અપાર ૨
અવિનાશી સાહેબ ધણી, ચિતામણી શ્રી પાર્શ્વ,
અરજ કરૂ કર જોડ કે, પૂરો વહિત આશ ૩
મન ચિંતિત આશા ફળે, સકળ સિદ્ધવે કામ
ચિતામણીકો જાપ જપ, ચિંતા હરે એ નામ ૪
તુમ મમ મેરે કો નહીં, ચિતામણી ભગવાન,
ચેતનકી એહ વિનતી, હીજે અનુભવ જ્ઞાન ૫

(ચોપાઇ)

પ્રાણુત દેવલોકથી આવે જન્મ વણારસી નગરી પાવે,
અશ્વસેન કુળ મહાન સ્વામી, ત્રિહુ જગકે પ્રભુ અતરજામી ૬
વામા દેવી માતાકે જાણે, લછન વાગ ફણી મણી પાણે,
શુભ કાયા નવ હાથ વળાણો, નીલ વરણુ તનુ નિર્મળ જાણો ૭
માનવ યદ્ર સેવે પ્રભુ પાવ, પદ્માવતી દેવી મુખદાય,
ઈદ્ર યદ્ર પારસ ગુણુ ગાવે, કલ્પવૃક્ષ ચિતામણી પાવે ૮

નિત સમરો ચિતામણી સ્વામી, આશા પૂરે અંતરજામી,
 ધન ધન પાર્શ્વ પુરીઆદાણી, તુમ સમ જગમે કો નહી નાણી ૯
 તુમારો નામ સદા સુખકારી, સુખ ઉપજે દુઃખ જાય વિસારી,
 ચેતનકો મન તુમારે પાસ, મન વંછિત પૂરો પ્રભુ આશ ૧૦

(દોહા)

ૐ ભગવત ચિતામણી, પાર્શ્વ પ્રભુ જિનરાય,
 નમો નમો તુમ નામસે, રોગ શોક મિટ જાય. ૧૧
 વાત પિત્ત દૂરે ટળે, કંક નહી આવે પામ,
 ચિતામણી કે નામસે, મિટે શ્વાસ ચોર ખાંસ ૧૨
 પ્રથમ દૂસરો ત્રીસરો, તાવ ચોથીયો જાય,
 શૂળ બહોંતેર દૂરે રહે, દાદર ખાજ ન થાય ૧૩
 વિસ્ફોટક ગડ ગુંમડાં, કોઠ અઢારે દૂર;
 નેત્ર રોગ સળ પરિહરે, કંઠમાળ ચક્રચૂર. ૧૪
 ચિતામણીકે ભપસે, રોગ શોક મિટ જાય,
 ચેતન પાર્શ્વ નામકો, સમરો મન ચિત્ત લાય. ૧૫

(ચોપાઈ)

મન શુદ્ધો સમરો ભગવાન, ભયભંજન ચિતામણી ધ્યાન;
 ભૂત પ્રેત ભય જાવે દુર, ભય જપે સુખ સપત્તિ પૂર ૧૬
 ડાકણ શાકણ વ્યતર દેવ, ભય નહીં લાગે પારસ સેવ,
 જળચર થલચર ઉરપર જીવ, ઈનકો ભય નહિ અમરો ખીવ ૧૭
 વાઘ સિહકો ભય નહીં હોય, સર્પ દો આવે નહિ કોય;
 વાટ ઘાટમે રક્ષા કરે, ચિતામણી ચિંતા સળ હરે. ૧૮
 ટોણાં ટામણુ જાદુ કરે, તુમારો નામ લેતાં સળ હરે,
 ડંગ ફાસીગર તસ્કર હોય, દેખી દુઃખમન દુષ્ટ જ કોય ૧૯

ભય સળ ભાગે તુમારે નામ, મન વંછિત પૂરો સળ કામ;
ભય નિવારણ પૂરે આશ, ચેતન જપ ચિંતામણી પાર્શ્વ ૨૦

(દોહા)

ચિંતામણીકે નામસે, સકલ સિદ્ધવે કામ,
રાજ ઋદ્ધિ રમણી મળે, સુખ સંપત્તિ બહુ દામ ૨૧
હય ગય રથ પાયક મળે, લક્ષ્મીકો નહિ પાર,
પુત્ર કલત્ર મગળ સદા, પાવે શિવ દરબાર ૨૨
ચેતન ચિંતા હરણકો, જપ જપો તિન કાળ;
કર આંખિલ ષટ માસકો, ઉપજે મંગળ માળ ૨૩
પારસ નામ પ્રભાવથી, વાધે બળ બહુ જ્ઞાન;
મન વંછિત સુખ ઉપજે, નિત સમરો લગવાન ૨૪
સંવત અઢારા ઉપરે, આડત્રિશકો પરિમાણ,
પોષ શુકલ દિન પચમી, વાર શનિશ્વર જાણ ૨૫
પઢે ગુણે જો ભાવશું, સુણે સદા ચિત્ત લાય,
ચેતન સંપત્તિ બહુ મળે, સમરો મન વચ કાય. ૨૬

શ્રી મહાવીર સ્વામીનો છંદ

શ્રી સિદ્ધારથ કુળ શાશુગાર, ત્રિશલાદેવી સુત જગ આધાર,
શેભે સુદર સોવન વાન, શરણ તમારૂં શ્રી વર્ધમાન ૧
તુમ નામે લહિયે સપદા, તુમ નામે મન વંછિત મુદા,
તુમ નામે લહિયે સન્માન, શરણું ૨
દુર્જન દુષ્ટ વૈરી વિકરાળ, તુમ નામે નાસે તત્કાળ,
તુમ નામે દિન દિન કલ્યાણ, શરણું ૩
તુમ નામે નાવે આપદા, ભૂત પ્રેત વ્યતર નહિ કદા,
રોગ શોક ચિંતા નવિ જાણ, શરણું ૪
ગ્રહાદિક પીડા નવિ કરે, નામ તમારૂં જે અનુસરે,
ધર્મસિદ્ધ મુનિ ભાવ પ્રધાન, શરણું ૫ ઇતિ.

શ્રી પાંસઠીઆ યંત્રનો છંદ.

૨૨	૩	૯	૧૫	૧૬
૧૪	૨૦	૨૧	૨	૮
૧	૭	૧૩	૧૯	૨૫
૧૮	૨૪	૫	૬	૧૨
૧૦	૧૧	૧૭	૨૩	૪

શ્રી નેત્રીશ્વર સ્વલવ શામ, સુવિધિ ધર્મ શાંતિ અભિરામ,
 અનંત સુવ્રત નમિનાથ સુજાણ, શ્રી જિનવર સુજ કરો કલ્યાણ ૧
 અજિતનાથ ચંદ્રપ્રભ ધીર, આદીશ્વર સુપાર્શ્વ ગલીર,
 વિમળનાથ વિમળ જગ જાણ શ્રી જિનવર ૨
 મહિનાથ જિન મગળ રૂપ, પચવીશ ધનુષ સુદર સ્વરૂપ;
 શ્રી અરનાથ નમુ વર્દમાન, શ્રી જિનવર ૩
 સુમતિ પદ્મ પ્રભુ અવતસ, વાસુપૂજ્ય શીતળ શ્રેયાંસ,
 કુશુ પાર્શ્વ અભિનદન ભાણ, શ્રી જિનવર ૪
 ઇણપરે જિનવરણ સંભારીયે, હુ બ દારિદ્ર વિદ્ન નિવારિયે,
 પચીશે પાંસઠ પરિમાણ શ્રી જિનવર. ૫.
 પ્રમ ભણતાં હુ બ નાવે કદા, નિત પામેજો રાખો સદા;
 ધરીયે પંચ તણું મન ધ્યાન, શ્રી જિનવર ૬
 શ્રી જિનવર નામે વહિત મળે, મનવહિત સહુ આશા ફળે,
 ધર્મસિંહ મુનિ નામ નિધાન, શ્રી જિનવર. ૭

શ્રી નવકારનો છદ

સુખ કારણુ ભવિયણુ, સમરો નેત નવકાર,
જિનશાસન આગમ, ઔદ પૂરવનો સાર. ૧

એ મંત્રનો મહિમા, કહેતાં ન લહુ પાર,
સુરતરૂ જિમ ચિતિત, વંછિત ફળ દાતાર. ૨

સુર દાનવ માનવ, સેવા કરે કર નેડ;
ભુવિ મહાળ વિચરે, તારે ભવિયણુ કોડ ૩

સુરછંદે વિલસે અતિશય જાસ અનંત;
પદ પહેલે નમિયે, અરિગજન અરિહંત ૪

જે પનરે લેદે, સિદ્ધ થયા ભગવંત,
પચમી ગતિ પહોંચ્યા, અષ્ટ કરમ કરી અત ૫

કળ અકળ સરૂપી, પંચાનતક દેહ,
જિનવર પાય પ્રણુમુ ણીને પદ વળી; એહ ૬

ગચ્છ ભાર ધુરધર, સુદર શશિહર શોભ,
કર સારણુ વારણુ ગુણુ છત્રીશે થોભ ૭

શ્રુત જાણુ શિરોમણિ, સાગર જિમ ગભીર;
ત્રીને પદ નમીયે, આચારજ ગુણુ ધીર ૮

શ્રુતધર ગુણુ આગમ, સૂત્ર ભણુવે સાર,
તપ વિધિ સયોગે, ભાળે અર્થ વિચાર ૯

મુનિવર ગુણુ યુક્તા, કહીએ તે ઉવજાચ;
પદ ચોથે નમિયે, અહર્નિશ તેહના પાય ૧૦

પચાશ્રવ ટાળે, પાળે પચાચાર,
તપસી ગુણુધારી, વારે વિષય વિકાર ૧૧

ત્રમ થાવર પિયર, લોકમાહી જે માધ,
ત્રિવિધે તે પ્રણુમુ, પરમારથ જિણે લાધ ૧૨

અરિ કરિ હરિ સાયણી, ડાયાણી ભૂત વૈતાળ,
 સવિ પાપ પણાએ, વાધે મંગળ માળ ૧૩
 ઇંણુ સમર્યાં સંકટ, દૂર ટળે તત્કાળ;
 ઇંમ જપે જિન પ્રભુ, સૂરિ શિષ્ય રસાળ ૧૪ ઇતિ

નવકારમંત્ર માહાત્મ્ય.

(દોહો)

વંછિત પૂરે વિવિધ પદે, શ્રી જિનશાસન સાર,
 નિશ્ચે શ્રી નવકાર નિત, જપતાં જયજયકાર. ૧
 અડસઠ અક્ષર અધિક ફળ, નવપદ નવે નિધાન,
 વીતરાગ સ્વયંભુખ વદે, પંચ પરમેષ્ઠિ પ્રધાન. ૨
 એકજ અક્ષર એક ચિત્ત, સમર્યાં સપત્તિ થાય,
 સંચિત સાગર સાતનાં, પાતિક દૂર પલાય ૩
 સકળ મંત્ર શિર મુકુટ મણી, સદ્ગુરુ ભાષિત સાર;
 સો ભવિયાં મન શુદ્ધશું, નિત જપીએ નવકાર. ૪

(છઠ હાટકી)

નવકાર થકી શ્રીપાળ નરેશ્વર, પામ્યો રાજ્ય પ્રસિદ્ધ,
 સ્મશાન વિષે શિવ નામ કુંવરને, સોવન પુરિસો સિદ્ધ,
 નવ લાખ જપતાં નરક નિવારે, પામે ભવનો પાર,
 સો ભવિયાં ભંતે ચોખ્ખો ચિત્તે, નિત જપીએ નવકાર. ૧
 ગાંધી વડશાખા શીંકે જેસી, હેઠળ કુર્ડ હુતાશ,
 તસ્કરને મત્ર સમર્પ્યો શ્રાવકે, ઊડ્યો તે આકાશ,
 વિધિ રીત જપ્યો વિષધર વિષ ટાળે, ઢાળે અમૃત ધાર સો ૨
 બીજોરા કારણ રાય મહાળળ, વ્યંતર દુષ્ટ વિરોધ,
 જેણે નવકારે હુત્યા ટાળી, પામ્યો જક્ષ પ્રતિબોધ,
 નવલાખ જપતા થાયે જિનવર. એસો છે અધિકાર, સો ૩

પદ્મિપતિ શીખ્યો મુનિવર પાસે, મહા મંત્ર મન શુદ્ધ,
પરભવ તે રાજસિદ્ધ પૃથ્વીપતિ, પામ્યો પરિમળ ઝરુદ્ધ,
એ મંત્ર થકી અમરાપુર પહોંચ્યો, ગ્રાહ્ય સુવિચાર સોં ૪

સંન્યાસી કાશી તપ સાધતો પચાગ્નિ પ્રજાળ
દીઠો શ્રી પાર્શ્વકુમારે પન્નગ, અર્ધ બળતો તે ટાળ,
સભળાવ્યો શ્રી નવકાર, સ્વયં મુખ, ઇંદ્રભુવન અવતાર સોં ૫

મન શુદ્ધે જપતાં મયણાસુંદરી, પામી પ્રિય સંયોગ,
ઈષ્ટ ધ્યાને કષ્ટ ટળ્યું ઉંખરનું, રક્તપિત્તનો રોગ,
નિશ્ચયશું જપતાં નવનિધિ થાએ, ધર્મતણો આધાર. સોં ૬

ઘટમાંહી કૃષ્ણ ભુજગમ્ ઘાલ્યો, ગૃહિણી કરવા ઘાત,
પરમેષ્ઠિ પ્રભાવે હાર ફૂલનો, વસુધા માંહી વિખ્યાત,
કમળાવતીએ પિંગળ કીધો, પાપતણો પરિહાર, સોં ૭

ગયણગણ જાતિ રાખી ગ્રહીને, પાડી ગાણ પ્રહાર,
પદ પંચ સૂણતાં પાંડુપતિ ઘર, તે થઈ કુંતા નાર,
એ મંત્ર અમૂલ્ય મહિમા મદિર, ભવ દુઃખ ભંજનહાર સોં ૮

કંબળ ને સંબળ કાઢવ કાઢયાં, શકટ પાંચસે માન,
દીધે નવકાર ગયા દેવલોકે, વિલસે અમર વિમાન,
મંત્ર થકી સપત્તિ વસુધા તળે, વિલસે જૈન વિહાર સોં ૯

આગે ચોવીશી હુઇ અનંતી, હોશે વાર અનંત,
નવકાર તણી કોઇ આદિ ન જાણે, ઇંદ્ર ભાષે અરિહંત,
પૂરવ દિશિ ચારે આદિ પ્રપચે, સમર્થાં સપત્તિ સાર સોં ૧૦

પરમેષ્ઠિ સૂર પદ તે પણ પામે, જે કૃતકર્મ કહોર,
પુરરગિરિ ઉપર પ્રત્યક્ષ પેળ્યો, મણિધર ને એક મોર,
સદ્ગુરુને સન્મુખ વિધિ અમરતા, સદ્ગુણ જન્મ મસાર સોં ૧૧

શૂળીકારો પણ તસ્કર કીધો. લોહપુરો પ્રસિદ્ધ,
તિહાં શેઠે નવકાર સૂણાવ્યો, પામ્યો અમરની રિદ્ધ,
શેઠને ઘર આવી વિદ્ધ નિવાર્યા, મૂરે કરી મનોહાર સોં ૧૨

પંચ પરમેષ્ઠિ જ્ઞાન જ પચડે, પંચ દાન ચારિત્ર,
 પંચ સજ્જાય મહાવ્રત પચડે, પંચ સમિતિ સમકીત,
 પંચ પ્રમાદ વિષય તજે પંચ, પાળે પચાચાર સો ૧૩.

(કળશ છાંપય)

નિત જપીએ નવકાર, સાર સત્પત્તિ સુખદાયક,
 શુદ્ધ મત્ર એ શાશ્વતો, ઇમ જપે શ્રી જગનાયક,
 શ્રી અરિહંત શ્રી સિદ્ધ, શુદ્ધ આચાર્ય ભૂણીને,
 શ્રી ઉવજ્જાય સુસાધુ, પંચ પરમેષ્ઠિ ગણીને,
 નવકાર સાર સસાર છે, કુશળ લાલ વાચક કહે,
 એક ચિત્તે આરાધતાં, વિવિધ ઋદ્ધિ વહિતે લહે ૧૪ ઇતિ.

શ્રી દીવાળીનું સ્તવન.

પૂરવ દિશે હુઈ પાવાપુરી, ધન ધાન્ય ઋદ્ધિ સમૃદ્ધિ શું ભરી,
 હસ્તીપાળ નામે તીહા ભૂખાળી વીર મુકતે ગિરાજના દિન દીવાળી ૧

ગૌતમે ગુરૂની સેવા કીધી મનમાની, એક રાતમે હુવા દેવજ્ઞાની,
 જી કે ચૌદ રાજ્ય રહ્યા ભાળી, વીર ૨.

અઢારે રાય હુવા ભગતા, દોય દોય પોસા કીધા લગતા;
 જી કે વીર સામુ રહ્યા ભાળી, વીર ૩.

પ્રભુએ દોય દિનરો સથારો કીધો, સોળ પહોર લગે ઉપદેશ દીધો;
 પ્રભુ મુકિત ગયા કર્મને ગાળી, વીર ૪

પ્રભુએ ત્રીશ વર્ષે સંયમ લીધો, નિજ આતમ કારજ સિદ્ધ કીધો
 વરસ બેતાળીસ દીશ પાળી, વીર ૫

પ્રભુને સાતસે ચૌદસે ચેલી, જ્યાને મુકિત મહેલમા દીયા મેલી;
 જેણે કર્મના બીજ દીયાં ગાળી, વીર ૬

પ્રભુને એક રાણી ને હુઈ એક બેટી, જી કે મુકિત ગયા દુ.ખ દીયા મેટી
 જમાઈ હુઓ જ્યારે જમાળી, વીર ૭

- પ્રભુને એક બહેનને એકજ ભાઈ, જી કે સ્વર્ગે ગયા સમેકિત પાઈ,
શ્રાવકનાં વ્રત શુદ્ધ પાળી, વીર૦ ૮
- ઋષભદત્ત ને દેવાનદા માતા, નયણે નિરખતાં હુઈ શાતા;
હોનું મુકિત ગયા કર્મને ગાળી, વીર૦ ૯
- સિદ્ધારથ રાજા ને ત્રિશલા રાણી, જેણે સથારે કીધો સમતા આણી,
અચ્યુત દેવલોકે ટાંકો દીયે આળી, વીર૦ ૧૦
- જેણી રાતે વીરે મુકિત પામી, કેવળ પામ્યા ગૌતમ સ્વામી;
ન્યારો જાપ જપો નવકારવાળી, વીર૦ ૧૧
- સુધર્મા સ્વામી હુવા પાટધણી, ન્યારી કીર્તિ મહિમા જોર ઘણી,
દયા મારગ દીયો અજવાળી, વીર૦ ૧૨
- ન્યારી પાટે હુવા જળુ વૈરાગી, રાતે પરણ્યા પ્રભાતે આઠે ત્યાગી,
સોળ વર્ષમે કાઠી કર્મ જાળી, વીર૦ ૧૩
- આઠે ભામિની વૈરાગે લીની, પ્રભાતે પીયુ સાથે દીક્ષા લીની,
અવિહત પ્રીત સૂઘળી પાળી, વીર૦ ૧૪
- પ્રભવો પણુ રાજાનો બેટો, જી કે જળુ કુવરસુ હુવોરે ભેટો,
પાંચસે શુ વૈરાગ્ય પામ્યો તત્કાળી, વીર૦ ૧૫
- વીસ જિન સમેતશિખર સિંધ્યા, અષ્ટાપદ ગિરનાર દોય સિંધ્યા;
વાસુપૂજ્ય સિંધ્યા અંપા ચાલી, વીર૦ ૧૬
- મહાવીરે ચોમાસો કીયો પાવાપુરી, કારતક વહી અમાવાસે મુકિત વરી,
લણુતા સૂણુતા મંગળ માળી, વીર૦ ૧૭
- દિન દીવાળીનો પ્રાયો ટાણો, તો રાત્રીભોજન અસનાદિક નહી ખાણો
ન્યારો જાપ જપો શિયળ પાળી, વીર૦ ૧૮
- ગુરુ ચેલાની જોડી સુરજ રાશી, ઋષિ રાયચ દ કહે મારે મનકે વસી,
મેં જુગતીશુ જોડે જોડી ટકશાળી, વીર૦ ૧૯
- પૂજ્ય જે મલજી રહ્યા પાસો, શહેર નાગોરમે કીયો ચે.માસો;
સવત અઢાર વર્ષ પિસ્તાળી, વીર૦ ૨૦

પ્રાર્થના

(દોહરા)

- હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ ! શું કહું, દીનાનાથ દયાળ,
હું તો દોષ અનંતનું, ભાજન છું કરુણાળ. ૧
- શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વે તુજરૂપ,
નથી લઘુતા કે દીનતા, શું કહું, પરમ સ્વરૂપ ? ૨
- નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની, અચળ કરી ઉરમાંડી,
આપ તણો વિશ્વાસ દ્રઢ, ને પરમાદર નાહિ ૩
- કેવળ કરુણા મૂર્તિ છો, દીનખંધુ દિનનાથ;
પાપી પરમ અનાથ છું, ગ્રહો પ્રભુજી હાથ ૪
- અનંત કાળથી આપડયો, વિના ભાન ભગવાન,
સેવ્યા નહિ ગુરુ સતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન ૫
- મંત ગરણ આશ્રય વિના, સાધન કર્યાં અનેક;
પાર ન તેથી પામીયો, ભગ્યો ન અશ વિવેક ૬
- મહુ, સાધન બધન થયાં, રહ્યો ન કોઈ ઉપાય-
મત સાધન સમજ્યો નહિ, ત્યાં બધન શું જાય ! ૭
- પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહિ, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય;
દીકા નહિ નિજ દોષ તો, તરિયે કોણ ઉપાય ? ૮
- અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમા હુય,
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શું ? ૯
- પડી પડી તુજ પદપકવે, ફરી ફરી માગુ એહ,
મદ્ગુરુ મંત સ્વરૂપ તુજ, એ દ્રઢતા કરી દે જ. ૧૦

શ્રીમદ રાજચંદ્ર

સ્તુતિ

શાસન મહા શ્યામજી, નામ સદા જયકાર,
ત્રિલોક નમે તિલક સમ, ભજ ત્રીસલાનદ કુમાર,

મુકિત વર પ્રર્ધમાનકી જય

જિનવર નારા ધ્યાનએ, પાપ હોવત સખ ક્ષય;
મોક્ષ ધામ પાવે તુરત, મીટ જય સખ મન ભય;

કહોજી શ્રી જૈન ધર્મ કી જય

મોક્ષોજી શ્રી શાન્તિનાથ કી જય

શ્રી ચાવીશ જિન આનંદ ॥

જય મુકિતદાતા, પ્રભુ જય મુકિતદાતા તુજને વદન કરીએ (૨)	
ગુણ તારા ગાતાં, જયદેવ જયદેવ	એ ટેકો
આદિનાથ અજીત, સભવ સુખકારી	પ્રભુ ૦ મ ૦
કળ્પ હમારાં કાપો; હે ભવ ભય હારી	જય ૦ ૧
અભિનંદન સુમતિ, પદ્મ તું મુજ પ્યારો	પ્રભુ ૦ ૫૦
સુપાર્શ્વચંદ્ર સુવિધિ, શીતળ ભવ તારો	જય ૦ ૨
શ્રેયાંસ વાસુપૂજ્યવિમળને, અનંત ગુણ ભગ્યા.	પ્રભુ ૦ અ ૦
કળ્પ ભવોના કાપી, શિવરમણી વરિયા	જય ૦ ૩
ધર્મ ધુરધર નાથ, આપ વસ્યા મુકિત,	પ્રભુ ૦
શાંતિનાથ સુણે શ્રવણે, દાસ તણી મુકિત	જય ૦ ૪
કુશુનાથ કોડે, કોઢો કુવનમાંથી,	પ્રભુ ૦ કા ૦
અર, મલિને પ્રણમ, તારો કર સાથી	જય ૫૦ ૫
મુનિસુવ્રત મહારાજ, અગણિત મુજ ખામી,	પ્રભુ ૦ અ ૦
વહુ શિર હું નામી, તાર અંતરભામી	જય ૦ ૬
નેમિનાથ ભગવાન, ભાવ ધરી બાળો,	પ્રભુ ૦ ભા ૦
નિર્મળ નેમ નગીના, દુઃખ સર્વે ટાળો	જય ૦ ૭

પાર્શ્વ પરમ કૃપાળ, જન પાલણુહારો,	પ્રભુ ૦ જ ૦
વર્ધમાન જિન વહુ, ભવ જળથી તારો	જય ૦ ૮
ચોવીચ જિન ભકિત, ભાવ ધરી કરશે,	પ્રભુ ૦ ભા ૦
જન્મ મરણ દુઃખ ટાળી, મુક્તિને વરશે	જય ૦ ૯

અમૂલ્ય તત્ત્વ વિચાર.

(હરિગીત)

બહુ પુણ્ય કેરા પુજથી, શુભ દેહ માનવનો મળ્યો,
તોયે અરે ! ભવ ચક્રનો, આંટો નહીં એકે ટળ્યો,
નુખ પાત કરતા સુખ ટળે છે, લેશ એ લક્ષે લહો.
ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવ મરણે, કાં અહો રાચી રહો ? ૧

લગ્નની અને અધિકાર વધતા, શુ વધ્યુ તે તો કહો,
શુ કુટુંબ કે પરિવારથી, વધવાપણુ એ નય ગ્રહો.
વધવાપણુ સસારનું, નરદેહને હારી જવો.
એનો વિચાર નહિ અંહોહો ? એક પળ તમને હવો ૨

નિર્દોષ સુખ નિર્દોષ આનંદ, દ્યો ગમે ત્યાથી ભલે,
એ દિવ્ય શક્તિમાન જેથી, જંજીરથી નીકળે ! !
પરવસ્તુમા નહિ મૂઝવો, એની દયા મુજને રહી,
એ ત્યાગવા સિદ્ધાંત કે, પશ્ચાત્ત દુઃખ તે સુખ નહી. ૩

હુ કોણ છું ! ક્યાંથી થયો ! શુ સ્વરૂપ છે મારૂં ખરૂં !
કોના સંબંધે વળગણુ છે ! રાખું કે એ પરિહરૂં ?
એના વિચાર વિવેકપૂર્વક, શાંત ભાવે જો કર્યા,
તો મર્વ આત્મિક જ્ઞાનતાં સિદ્ધાંત તત્ત્વો અનુભવ્યાં ૪

તે પ્રાપ્ત કરવા વચન કોનું, સત્ય કેવળ માનવુઃ
નિર્દોષ નરનુ કથન માનો, તેલ જેણે અનુભવ્યું,

રે ! આત્મ- તારો, આત્મ તારો, શીઘ્ર એને ઓળખો,
સર્વાત્મમાં સમદષ્ટિ ઘો. આ વચનને હૃદયે લખો ૫

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

શ્રી વૈરાગ્ય-ઉપદેશ

(દોહા)

- ૧ દયા સુખની વેલડી, દયા સુખની ખાણ,
અનંત જીવ મુકતે ગયા, દયા તણાં ફળ જાણ
- ૨ હિંસા દુઃખની વેલડી, હિંસા દુઃખની ખાણ,
અનંત જીવ નરકે ગયા, હિંસા તણાં ફળ જાણ
- ૩ એતો રે ભવી પ્રાણીઆ, આ સંસાર અસાર,
સ્થિતતા કોઈ દીસે નહિ, ધન જોજન પરિવાર
- ૪ ધર્મ કરો તમે પ્રાણીયા, ધર્મ થકી સુખ હોય
ધર્મ કરતાં જીવને, દુઃખીઆ ન દીઠા કોઈ
- ૫ જીવ દયા પાળી સહી, પાળી છે છકાય;
વસ્તા ધરનો પ્રાહુણો, મીઠાં લોજન ખાય
- ૬ જીવ દયા પાળી નહીં, પાળી નહી છકાય,
સૂના ધરનો પ્રાહુણો, જેમ આવ્યો તેમ જાય
- ૭ રત્ન પડયુ છે ખજારમાં, રહ્યો ગરદ લપટાય;
મૂરખ જાણે કાંકરો, ચતુરે લીધો જીઠાય
- ૮ ચૌટા કેરા ખજારમાં, લાંબા પાન ખજૂર.
ચડે તો આખે પ્રેમરસ, પડે તો ચકના ચૂર
- ૯ એ શિખામણુ સાચી કહી, મર્વેને હિતકાર
કઈક દયા કરુણા રાખજો, તમે માંભજ્યાનું પગિણામ
- ૧૦ ખરો મારગ વીતરાગનો, સૂક્ષ્મ જેના ભેદ.
શ્રદ્ધા હોય તો સરખજો, મનમાં રાખી ઉમેદ

ડગાવ્યા ડગશેા નહિ, નિશ્ચળ રાખજો મન,
 હિસાથી રહેજો વેગળા, કહેવાશેા ધન્ય ધન્ય ૧૧
 ઢીલ ન કીજે ધર્મની, તપ જપ લીજે લૂટ,
 જેસી શીશી કાચકી, જાય પલકમે કૂટ ૧૨
 દ્વષમ આરો પાચમો, નિશ્ચળ રાખજો મન,
 થોડામા નફેા ઘણો, જેમ કુડામાંહી રતન ૧૩
 સાધુ ચઢન ગાવના, શીતળ જાડો અગ,
 લહેર ઉતારે ભુજગકી, દે દે જ્ઞાન કેા રંગ ૧૪
 સાધુ ખરે પરમારથી, મોટો જીનકો મન,
 ભર ભર મુષ્ટિ દેત હે ધર્મ રૂપીઓ ધન ૧૫
 હુબુકમી જીવને, રૂચે એ ઉપદેશ,
 ખરે મારગ વીતરાગનો જેમાં કૂડ નહી લવલેશ ૧૬

આત્માપદેશ—હરિગીત

રે આત્મ ! તારો વખત સારો, વેગે વીતી જાય છે,
 તે ધ્યાનમાં ઉતાર તું, પરતત્રતા તેમ થાય છે,
 નથી ભાર રહેવો એ ઘડી, એવી દશા તુજને થશે,
 તેવા અમે પ્રભુ ભકિતમાં સદ્બુદ્ધિ શું તુજ આવશે ? ૧

કેવા કરૂં કાર્યો અને, કેવો જનું આ વિશ્વમાં;
 કંઈ રીતથી વખણાઉ ને, કેમ યશ પામું સર્વમાં,
 આવી અહોનિશ ધારણા, તુજ અતરે લાગી રહી;
 હા ! હા ! જવું પણ શ્રીધ્રથી, એ કેમ સમજ્યો તું નહિ ! ૨

વિલામિનીના વિલસતા, વિલાસમાં જાહું હર્ષથી;
 નાતા અને માંતા વળી, ભોજન કરે અતિ તર્ષથી;
 અમુદ્ર પર્યંત આણુને, વર્તાવી જેઓ રાજતા;
 જોને ! સૂતા ત્રણ હાથની, ભૂમિ વિષે હા ! હા ! થતા ૩

જાવું અને જોવું અને, રોવું અરે આ માહરું,
માતા અને પિતા વળી, પુત્રો વધૂ ને સાસરું,
આવી સ્થિતિ સહુ લોકમાં, આરે દિશે વ્યાપી રહી,
પણ કોઈએ પ્રભુ પાદમાં, આ જીગરને સોંપ્યું નહિ ૪

શિશુપાલુ રમત કરી, અજ્ઞાનમા વિતાડીયું,
તારુણ્ય તો તરુણી તણા, પ્રવાહમાં હા ગાળીયું,
ખૂઠાપાલુ આવી રહ્યું, ચિંતા તણા યોગાનમા,
હા હા ગયું પુણ્ય પ્રાપ્ત લહાર, મનુષ્યપાલુ બેભાનમા ૫

પાંડુ થયા સહુ કેશ સુદર, બ્રહ્મ થઈ દતાવળી,
અક્ષુ તણી ક્ષીણતા બની, અન્યેન્દ્રિયો પણ ગઈ ગળી,
સહુ હાડ કપે અગનાં, રે લાકડી લેવાઈ ગઈ
તોયે અરે પ્રમદા તણા આનન વિષે દષ્ટિ રહી ૬

તું દે ત્યજી છળ કપટ સઘળા, મોહ માયાથી ભર્યા,
સહુ તાપ ટળશે તાહરા જે, પાપથી જીવે કર્યા
આનંદ થશે બહુ અતરે ને, મુખ લહેરો ઊડશે,
સંપૂર્ણ લહારી સર્વ સીમા, હર્ષથી આવી જશે. ૭

અનત ચોવીસી જિન નમુ, મિઠ અનતા કોડ,
જે મુનિવર મુકતે ગયા, તેને વદુ બે કર જોડ,
બે કોડી કેવળ ધરા, વિહરમાન જિન વીશ,
કર્મ ખપાવા કારણે, સાધુ નમુ નિશદિશ

શ્રાવકના ત્રણ મનોરથ

આરભ પરિચહ તજી કરી, ક્યારે થઈ વ્રતધાર !
અત સમય આલોચણા, કરું સથારે સાર

પંચ પરમેશ્વીને વંદણા

(સર્વેયા એકત્રીશા)

શ્રી અરિહંત દેવને-

નમુ શ્રી અરિહંત, કરમકો કીઓ અત,
 હુવા સો કેવળપથ, કરુણા ભઠારી હૈ
 અતિશે ચોત્તીસ ધાર, પેતીમ વાણી ઉચ્ચાર.
 અમળાવે નરનાર, પર ઉપકારી હૈ.
 શરીર સુઠર આકાર, સૂરજસો ઝલકાર;
 ગુણ હૈ અનંતસાર, દોષ પરિહારી હૈ
 કેત હૈ તિલોકરીખ, મન વચ કાય કરી,
 લગી લગી વારવાર, વદણા હમારી હૈ. ૧

શ્રી સિદ્ધ ભગવંતને-

અકલ કરમ ટાલ, વશ કર લીયો કાળ,
 મુકિતસે રહ્યા માલ, આતમા કા તારી હૈ
 દેખત સકલ ભાવ, હુવા હૈ જગત રાવ.
 મદા હિ ક્ષાયિક ભાવ, ભયે અવિકારી હૈ
 અચલ અઢલ રૂપ, આવે નહિ ભવ કૃપ,
 અનુપ મરૂપ ઉપ, એસી રિદ્ધ ધારી હૈ
 કેત હૈ તિલોક રીખ, જતાવો એ વાસપ્રભુ,
 મદા હિ જગત સૂર, વદણા હમારી હૈ. ૨

શ્રી આચાર્યજીને-

ગુણ હૈ છત્તીસ પૂર, ધારત ધરમ ઉ,
 માનત કરમ કૂર, સુમતિ વિચારી હૈ
 શુદ્ધ સો આચારવંત, સુંદર હૈ રૂપકત,
 લાણુયા મળી સિદ્ધાંત, વાંચણી સુખચારી હૈ

અધિક મધુર વેણુ, કોઈ નહિ લોપે કે'ણુ,
સકલ જીવોકા સેણુ કીરત અપારી હૈ.
કેત હૈ તિલોક રીખ, હિતકારી દેત શીખ;
એસે આચારજ તાકુ, વદણા હમારી હૈ ૩

શ્રી ઉપાધ્યાયજીને-

પદત અગિયારે અગ, કરમસુ કરે જગ,
પાપ ડીકો માન લગ, કરણ હુ શિયારી હૈ
ચઉદે પૂર્વધાર, જાણુત આગમસાર,
લવિયો કે સુખકાર, બ્રમણા નિવારી હૈ
પઠાવે ભાવિક જન, થીર કર દેત મન,
તપ કરી તાવે તન, મમતા નિવારી હૈ
કેત હૈ તિલોકરીખ, જ્ઞાનભાનુ પરતીખ,
એસે ઉપાધ્યાય તાકુ, વદણા હમારી હૈ ૪

શ્રી સાધુજીને-

આદરી સજમભાર, કરણી કરે અપાર,
અમિતિ-ગુપતિ ધાર, વિકથા નિવારી હૈ
જ્યણા કરે છકાય, સાવધ ન બોલે વાય,
બુઝાઈ-કથાય લાય, કિરિયા ભેડારી હૈ
જ્ઞાન ભણે આઠે જામ, લેવે ભગવત નામ,
ધરમ કો કરે કામે, મમતા કે મારી હૈ
કેત હૈ તિલોકરીખ, કર્મકો ટાળે વીખ;
એસા મુનિરાજ તાકુ, વદણા હમારી હૈ ૫

શ્રી તીર્થંકર વાણી માહાત્મ્ય

પડિતરત્ન મુનિશ્રી, મહારાજશ્રી પ્રાણલાલજી સ્વામી
વ્યાખ્યાનના પ્રારભમાં પ્રકાશતા હતા તે કાવ્ય.

(શાદ્દલ વિકીડિત)

અર્ધતો ભગવત ઇન્દ્ર મહિતા, સિદ્ધાશ્રિ સિદ્ધિ-સ્થિતા,
આચાર્યા જિન શાસનોત્તતિકરા, પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકા
શ્રી મિદ્ધાંત સુપાઠકા મુનિવરા, રત્નત્રયારાધકા,
પથે તે પરમેષ્ઠિન. પ્રતિ દિનં, કુર્વન્તુ વો મંગલં,

(સ્વગધરા વૃત)

જે શ્રી તીર્થંકરોના અનુપ અતિશયે, 'નીકળી કઠંદારા,
મૌમ્યા મંપૂર્ણ સત્યા વદન વિવરણી, પુષ્કરાવર્ત ધારા,
શોભે સ્યાદ્વાદરૂપે, મધુર મૃદુ અતિ, લગ્યને તારનારી,
એવી વાણી જિનોની, પરમ હિતકરી, વિશ્વ આહૂલાદકારી,
આજે હુ ખાત આરે વિષમ સમયમાં, એક આધાર તારો,
પાકી કલેપત લાગે, જિનમતિ વચને, એજ રસ્તો નઠારો
તારી સુશાન વાણી, સકલ ભય હરે, એજ મૂર્ખો ઉત્થાપે;
તારી આજ્ઞા અમોને અતુલ સુખ કરે, સદ્ય સંસાર કાપે

સ્વ પૂજ્ય ગુરૂદેવ શ્રી જયચંદ્રજી સ્વામીને વંદન

(શાદ્દલ વિકીડિત)

જ્ઞાને સયમ આદર્યો નિરખીને, અધ્રુવ આ વિશ્વને,
મોહાદિ ત્રિપુ મારવા ચિત્ત ધર્યો, ઉત્કૃષ્ટ વૈરાગ્યને.

શાંતિદાયી યશસ્વી છે ગુણમણિ, સાચી દીધી દેશના,
ચરણે શ્રી જયચક્ર ગુરૂતણા, ભાવે કરૂં વંદના.

સ્વ પૂજ્ય ગુરૂદેવ શ્રી તપસ્વીજી માણેકચંદજી
સ્વામીને વંદન

ઘૈરેદાયી વિનમ્રતા દીલ ધરી દીક્ષા ગ્રહી ભાવથી,
ક્ષાન્તિ સત્ય સુકીર્તિને તપ તથા, વિશુદ્ધ ચારિત્રથી.
જ્ઞાની ધ્યાની વખાણ વાયસ્પતિ, શાસન સોહામણા;
ચરણે માણેકચંદ સદ્ગુરૂ તણા, ભાવે કરૂં વંદના

પૂજ્ય ગુરૂદેવ પડિતરત્ન બાળપ્રદાચારી
પ્રાણુલાલજી સ્વામીને વંદન

સેવી સદ્ગુરૂ દેવ શ્રેષ્ઠ વિનયે, રતનત્રયીને વર્યા;
બ્યાખ્યાને જનમત્ર મુગ્ધ બનતા, અધ્યાત્મ તેજે ભર્યા
સાધે સંયમ, પ્રજ્ઞાચર્યા તપને, અદ્ભુત દે દેશના,
એવા સદ્ગુરૂ પ્રાણુલાલ ચરણે, ભાવે કરૂં વંદના
લીધો સંયમ છેક છોટી વડમાં, છાંડી છતી ઋદ્ધિને;
કીધો ઉદ્ધમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા, ચારિત્ર આરાધીને
વાણીમાં વળી નેત્રમાં અમિ વસ્યાં, આદર્શ સાધુ બન્યા,
એવા સદ્ગુરૂ પ્રાણુલાલ ચરણે, ભાવે કરૂં વંદના

ઉ દેશી દોહરા (૧)

વિનય વડો સ સારમા	વિનય 'વિના નહિ જ્ઞાન	
વિનય ધર્મ સેવો સદા	છોડી ઉર અભિમાન	૧
પ્રથમ નમુ ગુરુદેવને	જે જો આ ખુન જ્ઞાન	
ભવસાગર તરવા તણું	આ ખુન જે જો ભાન	૨
ભવ ભ્રમણના ચક્રમાં	ભમિયો હું બહુ વાર	
મહા પુણ્યથી પામીઓ	માનવનો અવતાર	૩
જન્મ ધરી આ જગતમા	શુ મેળવીઓ સાર	
નિર્મળ મનના ભાવથી	કરજો એહ વિચાર	૪
માત તાત બ્રાતા સહુ	સ્વપ્ન તણો સંઘાથ	
અતે જાવુ જીવને	પુણ્ય પાપ લઈ સાથ	૫
ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં જવું	થશે કેમ ધન્ય અવતાર	
આ દુઃખીઆ સ સારમા	શો ધો તાર જુહાર	૬
ગુરુ મોક્ષ દાતાર છે	ગુરુ દુઃખ હરનાર	
ગુરુ વિના કે છે નહિ	જગમા તાર જુહાર	૭
કેશી ગુરુએ તારિયો	મહા પાતકી રાય	
નામે પરદેશી લલો	પામ્યો સ્વર્ગ સુખદાય	૮
જ્ઞાત દાત સંતોષીને	શુદ્ધ શિયળ ધરનાર	
એવા ગુરુ ગુણવંતને	વંદન વાર વાર	૯
મોહ કર્મની જાળમા	બધાયો આ જીવ	
બોધ સુણાવીને સદા	ગુરુ બનાવે શીવ	૧૦
સદગુરુનો સત્સંગ કરી	કરજો સારાં કામ	
મહાવીરના શુભ પંથથી	વરજો શીવ પુરધામ	૧૧

(૨)

પરલોકે સુખ પામવા	કર સા રો સદેત	
હજી ગાજી છે હાથમાં	ચેત ચેત નર ચેત	૧

જોર કરીને જીતવું	ખરેખરૂં	રણુ	ખેત	
દુશ્મન છે, તુજ દેહમાં	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૨
ગાફલ રહીશ ગમાર તું	ફેગટ	થઈશ	ફજેત	
હવે જરૂર હોશિયાર થઈ	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૩
તન ધન તે તારાં નથી	નથી	પ્રિયા	પરણેત	
પાછળ, સહુ રહેશે પડ્યાં	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૪
પ્રાણુ જશે ન્યા પિંડથી	પિંડ	ગણાશે	પ્રેત	
માટીમા, માટી થશે	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૫
રહ્યા ન રાણા રાજ્યા	સુર	નર	મુનિ	સમેત
તું તો તરણા તુલ્ય છે	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૬
રજકણુ તારાં રખડશે	જેમ	રખડતી	રેત	
પછી નર તન પામીશ કયા	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૭
માટે મનમા સમજીને	વિચારીને	કર	વેંત	
ક્યાંથી આવ્યો કયા જવું	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૮
કાળા કેશ મટી ગયા	સર્વે	બન્યા	છે	શ્વેત
જોખન જોર જતું રહ્યું	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૯
શુભ શિખામણુ સમજીને	પ્રભુ	સાથે	કર	હેત
અંતે અવિચળ એજ છે	ચેત	ચેત	નર	ચેત ૧૦

(૮)

આપ સ્વભાવે આત્મા	ધ્યાવો	પાવો	સુખ	
પરભાવે રમતાં થકા	પામે	નિર્શાદન	દુઃખ	૧
ધર્મ ધર્મ પોકારતા	કર્મ	ન જાણે	દૂર	
ધર્મ અર્થ સ્યાદ્રાદથી	જાણતા	છે	સુખ	પૂર ૨
આત્મ તણા જે ધ્યાનમાં	વ્યતીત	કરે	જે	કાળ
તે ભવી ભવ દુઃખ કાપીને	પામે	મંગળ	માળ	૩

દુષ્મ	કાળના	જોરથી	મિ થ્યા વા દી	જીવ	
ધણા	જગતમાં	જાગશે	લે શે દુ ખ	અ તી વ	૪
સત્ય	ધર્મ	જિનરાજનો	સેવતા	સુ ખ	થા ય
આઠે	કર્મ	દૂરે	થતાં	આત્મ—ગુણ	ખી લા ય ૫
કર્મ	મદીરા	કેકમાં	છાકયો	આ ત મ રા ય	
જડ	સંગે	તમે	રાચતા	અ તુર્ગી તિ	ભટકાય ૬
કર્મ	વસ્તુની	સગતે	આત્મા	ભૂલ્યો	ભા ન
પરને	પોતાનું	ગણી	પામે	દુ.ખ	અજ્ઞાન ૭
કર્મ	ધર્મને	જાણીને	કરજો	તેનો	ત્યાગ
આપ	સ્વભાવે	આત્મા	ભાવતા	શિવ	રાગ ૮
આત્મા	તે	પરમાત્મા	નિશ્ચય	નયથી	જો ય
કર્મ	કલંક	નિવારતા	સિદ્ધ	બુદ્ધ	રૂપ હોય ૯
મોહ	ભાવની	જાળમાં	ફસીઆ	પ્રાણી	જેહ
વિવિધ	દુ.ખો	પામશે	ચા રે	ગ તિ માં	તેહ ૧૦
રાગ	દ્વેષ	પર ભાવ છે	તેને	દૂર	નિવાર
રાગ	દ્વેષ	તે મૂળ છે	જાણો	આ	સમાર ૧૧
તેના	ત્યાગે	ત્યાગીયું	નહિ	એમાં	સદેહ
કર્મ	ઉપાધી	ત્યાગતાં	પામે	શિવપુર	ગેહ ૧૨
ઉપાદેય	ને	હય જોય	તત્ત્વ	તણાજ	વિચાર
કરતાં	શિવ	સુખ પામીએ	બુદ્ધિ	કહે જગ	સાર ૧૩

(૪)

ઉજવળતાને આ દ રો આત્મ ન કરશે શ્યામ
કર્મ તણ દર્ધ કાગનાં કરો હુ મનાં કામ ૧

બુદ્ધ થઈ બનશે	નહિ	ગોબર	તણા	શુભામ	
નીર ક્ષીર ન્યારા	કરી	કરો	હંસનાં	કામ	૨
મુકતા કૃળ મૂકી	દઈ	ચુથો	નહી હવે	ચામ	
દુધ તણા દરિયે	વસો	કરો	હંસનાં	કામ	૩
સ્થાન તળે સમળા	તાણુ	ઠરો	હંસનાં	ઠામ	
બગ જેવા ઠગ ન બનો		કરો	હંસના	કામ	૪
અધર્મને અડશે	નહી	ગહો	ધર્મના	ધામ	
રમો હંસના રાજ્યમા		કરો	હંસના	કામ	૫
પામર સેવા પરહરી	રટો	પ્રહયમા	રામ		
શ્વાનપાણુ છોડી	દીઓ	કરો	હંસના	કામ	૬
ક્ષુદ્ર બની ખાશે	નહી	હકકને	તણ	હરામ	
ભુડ સગ ભળશે	નહી	કરો	હંસનાં	કામ	૭
અવગુણને અળગા	કરી	ગ્રહો	સુગુણના	ગ્રામ	
પ્રવેશ ન કરો	પાપમા	કરો	હંસનાં	કામ	૮
આરોગો અમૃત કૃણો		વિમળ	કરી	વિશ્રામ	
ધ્રુવ પાણુ ઘટથી	તળે	કરો	હંસના	કામ	૯
રજને તણ અજને	ભળે	નિત્ય	નિરજન	નામ	
સત શિષ્ય સુખ પામવા		કરો	હંસના	કામ	૧૦

(પ)

પર પુદ્ગળની	આહના	પર પુદ્ગળને	સગ	
પર પુદ્ગળ	ભક્ષણુ કરો	મોહ પરિણાત	રંગ	૧
મોહ ભાવને	ત્યાગીને	આતમ ભાવ	નિહાળ	
પર પુદ્ગળ	મમતા તળે	એ સહુ આળ	પપાળ	૨
આળ પપાળ	પુદ્ગળદશા	મોહ નાચ ભવ	રગ	
ગ્રહણુ કરે	જીવ એહને	પામે ક્રુમતિ	સંગ	૩

પઠન	પાઠન	જ્ઞાન કર	ધરો	નિરંતર	સાર	
આત્મોપયોગે		વર્તતાં	પામો	ભવજળ	પાર	૪
રતનત્રયી	રમણિક	સદા	અનંત	ગુણ	આધાર	
આત્મ—સ્વરૂપ		વિચારતાં	અક્ષય	ભાવ	વિચાર	૫
ધન	રમણી	પરિવારને	છંડે	જે	ભવિ	કોય
આત્મ—સ્વરૂપ		વિચાર તો	આત્મજ્ઞાની	તે	હોય	૬
અનંત	ભવ ભમતા	થકાં	દહ્યાં	અનંતા	હુ ખ	
તે સર્વ	ભૂલી	ગયો	માની	બેઠો	સુખ	૭
પણુ	વિપાકોદય	છતે	મહા	રૌરવ	પોકાર	
કરતો	ભટકીશ	પ્રાણીઆ	તિહાં	કોણુ	આધાર	૮
ચેત ચેત	અવસર	મળ્યો	મનુષ્ય	જન્મ	અવતાર	
ક્ષણે	ક્ષણે	આયુ ઘટે	ધર તુ	તત્ત્વ	વિચાર	૯
ભવ સતતિનો	હેતુ જે		મોહ	રાય	બળવાન	
તેહનો	સંગ	નિવારતાં	પ્રગટે	નિર્મળ	જ્ઞાન	૧૦
તત્ત્વ વિચારે	રમણતા		વૈરાગ્યે	ચિત્ત	લાય	
બુદ્ધિ શાશ્વત	સુખ લહે		જન્મ મરણ	હુ ખ	જાય	૧૧

—nam—

(૬)

હે પ્રભુ	હે પ્રભુ	શુ કહું	હી ના ના થ	દયાળ	
હુ તો	દોષ	અનંતનુ	ભાજન	છુ કરુણાળ	૧
ગુહ્ય ભાવ	મુજમા	નથી	નથી સર્વ	તુજ રૂપ	
નથી લધુતા	કે દીનતા		શુ કહું	પરમ સ્વરૂપ	૨
નથી આજ્ઞા	ગુરુ દેવની		અગ્રણ	કરી ઉરમાંય	
આપ તણો	વિશ્વાત્ર	દ્રઢ	ને	પરમાદર	નાંય ૩

જોગ નથી સત્ સગનો	નથી સત સેવા જોગ	
કેવળ અર્પણતા નથી	નથી આશ્રય અનુયોગ	૪
હું પામર શું કરી શકું	એવો નથી વિવેક	
ચરણ શરણ ધીરજ નથી	મરણ સુધીની છેક	૫
અનત કાળથી આથડ્યો	વિના ભાન ભગવાન	
સેવ્યા નહિ ગુરુ સતને	મૂક્યુ નહિ અભિમાન	૬
સત ચરણ આશ્રય વિના	સાધન કર્યા અનેક	
પાર ન તેથી પામ્યો	ઊગ્યો ન અશ વિવેક	૭
સહુ સાધન બધન થયા	રહ્યો ન કોઈ ઉપાય	
સત્ સાધન સમજ્યો નહીં	ત્યા બધન શુ જાય	૮
પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહિ	પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય	
દીઠા નહિ નીજ દોષ તો	તરીયે કોણ ઉપાય	૯
અધમાધમ અધિકો પતિત	સકળ જગતમા હુય	
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના	સાધન કરશે શુય	૧૦
પડી પડી તુજ પદ પકળે	ફરી ફરી માણ એજ	
સદ્ગુરુ સત સ્વરૂપ તુજ	એ દ્રઢતા કરી દેજ	૧૧

(૭)

આવે પ્રાણી એકલો	જાય એકલો આપ	
સાથે પુત્ર કલત્ર નહી	સાથે પુણ્ય ને પાપ	૧
પ્રપચથી પેદા કરે	સજ્જન લે કાંઈ ભાગ	
કર્તા ભોક્તા પ્રાણીઓ	કોઈ ન લેશે ભાગ	૨
પુત્ર મિત્ર તુજ દેખતા	થયા લાભ જન રાખ	
એક દિન જીવડા આપણે	બળી થવુ છે ખાખ	૩
ક્ષણ ક્ષણ આવરદા - ઘટે	ઘટે દીવસ ને રાત	
આજ તાણું હમણા કરે	કલ તણી શી વાત	૪

ભોગ દઈ લક્ષ પ્રાણીના	વસુમતિ કરી નિજ હાથ	
રાય રંક ક્ષણમાં ગયા	ગઈ નહિ પૃથ્વી સાથ	૫
છત્રપતિ લખપતિ ગયા	ગઈ નહિ રૂદ્ધિ સાથ	
જાલમ જોદ્ધા સહુ ગયા	ખં ખેરી ને	હાથ ૬
કાઠવ કીટ સમ માનવી	લેશ ન કર અભિમાન	
હું તુ આ સંસારમાં	ખે દિનના મહેમાન	૭
અપત ગઈ તે સાંપડે	ગયાં વળે છે વહાણ	
ગત અવસર આવે નહીં	ગયા ન આવે પ્રાણ	૮
માટે ભક્તિ સ્તુતિ કરી	જપ જીવડા પ્રભુ નામ	
સદાચાર પાળી સદા	કર પરમારથ કામ	૯
દ્રોહ ન કરવો પારકો	સહુ જીવ જંધુ સમાન	
દયા દાન ઈદ્રિય દગન	જીવન મુક્તિ જીવ જાણ	૧૦

(૮)

લક્ષ ચોરાશી આથડયો	મળ્યો મનુષ્ય અવતાર	
ચેતી શકે તો ચેતી લે	અરે મૂઢ ગમાર	૧
મહા પુણ્યથી પામીઓ	માનવનો અવતાર	
સફળ કરી લે પ્રેમથી	કરી કાર્ય હિતકાર	૨
ક્ષણભગુર આ દેહનો	કરવો શો વિશ્વાસ	
કુટીલ કાળ કરશે અરે	કાયા કે રો નાશ	૩
સમય માત્ર પણ છે નહિ	આયુષ્યનો વિશ્વાસ	
રાજ રંક અરે સહુ	ક્ષણમાં પામ્યા નાશ	૪
ચડતી પડતી સર્વની	એ દુનીઆની રીત	
અદ્રકળા શુદ્ધમાં વધે	વદમાં ઘટે અચિત	૫
કર્પ પછી હમેશ છે	શોક તણો ભંડાર	
જન્મયા કેડે જીવને	મરવાનું નિરધાર	૬

સુખ પાછળ દુઃખ દેખીએ   દુઃખ પાછળ સુખ હોય
 દિવસ ગયે રાત્રિ પડે   રાત્રિ પછી દિન હોય   ૭
 તનમનની પીડા ટળે   લવનુ થાય જ ભાન
 સંત ચરણને સેવતાં   પામે સુખ નિધાન   ૮
 પડિત તેહ પિછાણવો   પાપ થકી દૂર જાય
 મત્ય શિયળ ચુકે નહીં   આત્મગુણ સમજાય   ૯
 નવા કર્મને રોકવા   આદર વ્રત પરચક્રખાણુ
 જૂનાં કર્મ ખપાવવા   તપ કરજે સુખ ખાણુ   ૧૦

પ્રાર્થના

ઇચ્છુ નિશદિન એવું દેવ ! ઇચ્છુ નિશદિન એવું,
 મદાય તુજને સેવું દેવ ! ઇચ્છું
 અન્નભૂતાં, પણ મારા કરથી શ્રેય, સર્વનું થાઓ,
 તન-મન-ધન સાધન સહુ મારાં, એ પંથે યોજાઓ દેવ !
 અર્પણુ યોગ્ય સ્થળે, કર્ડે એવી, પ્રેમદશા પ્રગટાવો,
 યાચકતાની અધમ દશા ટળી. ઉદારગુણુ ઉભરાઓ દેવ !
 પાપપંથમાં પગ મુજ ન પડે, એ સમજણુ પ્રભુ આવો,
 સુખમાં પણ વિસર નહિ તુજને, એ અધિકાર જમાવો દેવ
 કામ ક્રોધ મદ લોભ લૂટારા, લહે ન મુજને લૂટી,
 અત-સમે મને અકામ મરણુ, કાળ ન મારે કૂટી દેવ !
 મૃગજળ જેવા વિવિધ વિષયમાં મન લલચાય ન માડું,
 શરણાગત આ સંતશિષ્યને તારક શરણુ તાર દેવ !

“ વિશ્વવત્સલસંઘનું કાવ્ય ”

સવૈયાએકત્રીસાં

ધર્મ અમારો એકમાત્ર એ, ‘જેને ધર્મસેવા’ કરવી,
ધ્યેય અમારું છે વત્સલતા, વિશ્વમહી એને ભરવી;
“ સકળ જગતની બની જનેતા, વત્સલતા સહુમાં રેડું ”
એ જ ભાવનાના અનુયાયી, બનવાનું સહુને તેડું ૧

નાતજાતના ભેદ-અમોને. ક્લેશ નથી કંઈ આભડતા,
દેશ-વેશના શિષ્ટાચારો, વિકાસ માટે નહિ નડતા.
નિર્ભય બનીને જ્ઞાનમાલની. પરવા કદીએ નવ કરીએ,
અમ માત્રિકીની વસ્તુનો, મૂઢ સ્વાર્થ પણ પરિહરીએ ૨

પ્રત્યયર્થની જ્યોત જગાવી. સત્ય પ્રભુને મદ્દિરિયે,
જગસેવાને આંત્ર ન આવે, એ વ્યવસાયો આચરીએ;
સદ્ગુણ સ્તુતિ કરીએ સહુની, નિદાથી ન્યારાં રહીએ,
વ્યસનો તજીએ, સદ્ગુણ મળીએ, ટાપટીપ ખોટી તજીએ. ૩

ખાણું, પીણું, હરણું, ફરણું. સૂણું, જાગણું ને વદણું,
મર્વ ક્રિયાઓ કરતાં પહેલાં, પાપવિકારોથી ડરણું;
છતાં થાય ગફલત જે કંઈ તે, ક્ષમા માગી લખવા થઈએ,
મર્વ ક્ષેત્રમાં રહીએ તોપણ, આત્મભાન નહિ વિસ્મરીએ ૪

ભૈરવી-ત્રિતાલ

એકજ દે ચિનગારી, મહાનલ ! એકજ દે ચિનગારી,

ચક્રમક લોહું ધસતાં ધસતાં, ખરચી જીંદગી સારી,
જામગરીમા તણખો ન પડ્યો, ન ફળી મહેનત મારી, મહાનલ ૦

આંદો સળગ્યો, સૂરજ સળગ્યો, 'સળગી આલ અટારી,
ના સળગી એક સગડી મોરી, વાત વિપદની ભારી, મહાનલ
ઠંડીમાં મુજ કાયા થયરે, ખૂટી ધીરજ મારી,
વિશ્વાનલ ! હું અધિક ન માગું, માગુ એક ચિનગારી. મહાનલ

‘ આત્મ ચિંતન ’

(રાગ-દેશ, વિમળા નવ કરશો ઉચાટ, એ ઢળ)

રાત્રે રોજ વિચારે, આજ કમાયા શુ અહી રે રાત્રે ટેક
કરવાના શાં કાર્યો કીધાં, અણુકરવાનાં શાં તણ દીધાં,
પાપ પુણ્યમા વધેલ બાબુ છે કઈ રે, રાત્રે. ૧
જે જે આજે નિશ્ચય કરિયા, અમલ વિષે તે કેવા ધરિયા,
સુધરવાનું મારે વિશેષ કયાં જઈ રે, રાત્રે ૨
લેવાનું મેં શુ શું લીધું, તજવાનુ શુ શુ તણ દીધું,
કઈ બાબુની મારી ભૂલ હણ રહી રે, રાત્રે ૩
કરૂ કરૂ કરતાં કાંઈ નથી કરતો, ધ્યાન પ્રમુતુ હણ નથી ધરતો
વાતો કરતાં વેળા શુભ જાયે વહી રે, રાત્રે. ૪
જન્મ ધર્યો છે જેને માટે, મન હણ ન ધર્યું તેને માટે,
‘ સતશિષ્ય ’ શો જવાબ આપીશ ત્યાં જઈ રે, રાત્રે. ૫

મંગલ પ્રભાત

રાગ-ભૈરવી, તીનતાલ

મંગલ મદિર જોલો,

દયામય ! મંગલ મદિર જોલો મુવ,

જીવનવન અતિ વેગે વટાવ્યું,

દારે ઉભો શિશુ ભોજો દયામય !

તિમિર ગયું ને જ્યોતિ પ્રકાશ્યો,
શિશુને ઉરમાં દ્યો દ્યો દયામય !

નામ મધુર તમ રટ્યો નિરંતર,
શિશુ સહ પ્રેમે બોલો દયામય !

દિવ્ય તૃષાતુર આવ્યો બાલક,
પ્રેમ અમીરમ ઢાળો, દયામય !

સોરઠ-લાવણી.

પ્રભુનું નામ રસાયણ સેવે, પણ જો પથ્ય પળાય નહિ,
તો તેનું કાળ લેશ ન પામે, લવરોગો કદી જાય નહિ પ્રભુનું ૦ ૧

પે'લું પથ્ય અસત્ય ન વઢવું, નિંદા કોઈની થાય નહિ;
નિજવખાણ કરવા નહિ સુણવાં, વ્યસન કશું કરાય નહિ પ્રભુનું ૦ ૨

જીવ સકળ આતમ ગમ જાણી, દિલ કોઈનું દુલવાય નહિ,
પરધન પથ્થર સમાન ગણીને, મન અલિલાઈ ધરાય નહિ પ્રભુનું ૦ ૩

ઠંભ કંઠર્પ કે દુર્જનતાથી, અતર અભડાવાય નહિ,
પરત્રી માતા સમ લેખીને, કદી કુદૃષ્ટિ કરાય નહિ પ્રભુનું ૦ ૪

હું છું પ્રભુનો પ્રભુ મમ રક્ષક, એહ ભરોસો જાય નહિ,
જે પ્રભુ કરશે તે મમ હિતનું, એ નિશ્ચય બદલાય નહિ, પ્રભુનું ૦ ૫

કર્ચુ કર્ચુ છું ભજન આટલું, જ્યાં ત્યાં વાત કરાય નહિ,
હું મોટો મુજને સહુ પૂજે, એ અભિમાન ધરાય નહિ પ્રભુનું ૦ ૬

શક્તિ છતાં પરમારથ પથથી, પાછા પગલાં ભરાય નહિ
સ્વાર્થ તણા પણ કામ વિષે, કદી અધર્મને અચરાય નહિ. પ્રભુનું ૦ ૭

નામતણા અતુલિત મહિમાને, વ્યર્થ વખાણ મનાય નહિ,
કપટ દગા છળ પ્રપંચ માયા, અંતસુધી અદરાય નહિ પ્રભુનું ૦ ૮

જનસેવા તે હરિની સેવા, એહુ સમજ વિસરાય નહિ;
 બિચ નીચનો ભેદ પ્રભુના, મારગડામાં થાય નહિ પ્રભુનું ૯
 નામ રસાયણ સેવે સમજી, કષ્ટ થકી કદી કાય નહિ,
 એ પથ્યોનુ પાલન કરતા, મરતાં સુધી ડરાય નહિ પ્રભુનું ૧૦
 પથ્ય રસાયણ જને સેવે, માયામાં લલચાય નહિ,
 તો 'હરિદાસ' તણા સ્વામીને, મળતાં વાર જરાય નહિ પ્રભુનું ૧૧

બુધ પ્રભાત

(રાગ-વાગેશ્રી, તાલ ધંમાલ અગર તેવરા)

દીનનાથ દયાળ નટવર, હાથ મારો મૂકશો મા
 હાથ મારો મૂકશો મા; હાથ મારો મૂકશો મા (ધ્રુવ)
 આ મહા ભવમાગરે, ભગવાન હું ભૂલો પડ્યો છું
 ચૈદ લોક નિવાસ ચપલા-કાન્ત, આ તક ચૂકશો મા દીન
 એથ ઈશ્વર આપની, સાધન વિષે સમજી નહિ હું;
 પ્રાણ પાલક પાત ભેદ, શળ આગર ફૂકશો મા દીન
 માત તાત સગા સહોદર, જે ગણો તે આપ મારે,
 હે કૃપામૃતના સરોવર, દાસ મારૂં ચૂકશો મા દીન
 શરણુ 'કેશવલાલનુ', ચરણુ હે હરિરામ તારૂં,
 અખિલનાયક આ સમયે, ખોટે રમશે પણુ કષ્ટશો મા દીન

(અગર) રાગ-છાયા ખમાજ, તીનતાલ

મારી નાડ તમારે હાથ, હરિ સાંભાળજો રે, મુજને પોતાનો જાણીને
 પ્રભુપદ પાળજો રે

પથ્યાપથ્ય નથી સમજાતુ, દુઃખ સદૈવ રહે ઉભરાતુ
 મને હશે શુ થાતુ, નાથ નિહાળજો રે. મારી
 અનાદિ આપ વૈદ્ય છો સાચા; કેમ ઉપાય વિષે નહિ કાચા
 દિવસ રહ્યા છે ટાંચા, વેળા વાળજો રે, મારી

૧ પોત જાત, ૨ મશે બહાને, ૩ ખૂટશોમા-છો દેશો મા,

૧ પથ્યાપથ્ય-નરવું અનરવું; ૨ ટાંચા-ટૂંકા

વિશ્વેશ્વર શું હજી વિસારો, બાળ હાથ છતાં કાં હારો
 મહા મૂંઝારો મારો, નટવર ટાળજો રે, મારીં
 'કેશવ'હરિ મારૂં શું થાશે, ઘાણ વળ્યો શું ગઢ ઘેરાશે;
 લાજ તમારી જાશે, ભૂધર ભાળજો રે મારીં

ધૂન

સહજનંદી શુદ્ધ સ્વરૂપી,
 અવિનાશી હું આત્મ સ્વરૂપ.

ૐ ગુરુ ૐ ગુરુ ૐ ગુરુ દેવ,
 જય ગુરુ જય ગુરુ જય ગુરુ દેવ,
 દેવ અમારા શ્રી અરિહંત,
 ગુરુ અમારા ગુણિયંત સત

શુક પ્રભાત

શિખરિણી

પ્રભો અન્તર્યામી, જીવન જીવના દીનશરણા,
 પિતા માતા બંધુ, અનુપમ સખા હિતકરણા
 પ્રભો કીર્તિ, કાંતિ, ધન, વિભવ, સર્વસ્વ જનના,
 નમું છું, વદુ છું, વિમળમુખ સ્વામી જગતના -૧

અસત્યો માહિથી, પ્રભુ પરમ સત્યે તું લઈ જા.
 જીડા અધારેથી પ્રભુ પરમ તેજે તું લઈ જા.
 મહામૃત્યુમાંથી, અમૃત સમીપે નાથ લઈ જા,
 તુ હીણો હું છું તો, તુજ દર્શનનાં દાન દઈ જા. -૨

પિતા પેલો આઘે, જગત વીંટતો સાગર રહે
 અને વેગે પાણી, સકળ નદીનાં તે ગમ વહે,

વહો એવી નિત્યે, મમ જીવનની સર્વ ઝરણી,
દયાના પુણ્યોના, તુજ પ્રભુ મહાસાગર ભણી-૩

શુક સંધ્યા

રાગ-આશા માડ ત્રીન તાલ

જૂતુ તો થયું રે દેવળ જૂતુ તો થયું
મારો હસલો નાનો ને દેવળ જૂતુ તો થયું,
આ રે કાર્યા રે હંસા ડોલવાને લાગીરે,
પડી ગયા દાંત, માહેલી રેખુ તો રહ્યું મારો
તારે ને મારે હંસા, પ્રીત બધાણીરે
ભડી ગયો હસ, પિજ્જ પડી તો રહ્યું,
બાઈ 'મીઠાં' કહે છે પ્રભુ, ગિરિધરના ગુણ,
પ્રેમનો પ્યાલો તમને, પાઈ ને પીઉં મારો

શનિ-સંધ્યા

રાગ-પીલુ દીપચદી

ઈસ તન ધનકી કોન બડાઈ, કોન બડાઈ,
દેખત નૈનોં સે મિટ્ટી મિલાઈ ઈસ
અપને ખાતર મહલ બનાયા, આપ હિ જા કર જગલ સોયા ઈસ
હાડ જલે જૈસે લકડી કી મોલી, બાલ જલે જૈસે ઘાસકી પોલી ઈ
કહત 'કબીરા' સુન મેરી ગુનિયા, આપ મૂએ પીછે રૂખ, ગઈ દુનિયા ઈ

રાગ-ખમાજ-ધુમાળી

વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીડે પરાઈ જાણે રે,
પરદુઃખે ઉપકાર કરે તોયે, ઉર અભિમાન ન આણે રે. વૈષ્ણવ
સકળ લોકમાં સહુને વહે, નિદા ન કરે કોની રે,
વાચ કાય મન નિશ્ચળ રાખે, ધન ધન જનની તેની રે. વૈષ્ણવ

સમદષ્ટિને તૃણા ત્યાગી, પરસ્ત્રી જેને મોત રે,
જિહ્વા થકી અસત્ય ન બોલે, પરધન ન ગાલે હાથ રે. વૈષ્ણવ૦
મોહ માયા વ્યાપે નહિ જેને, દઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે,
ગમ નામ શુ તાળી લાગી, સકળ તીરથ તેના તનમાં રે. વૈષ્ણવ૦
વણુ લોભી ને કપટ રહિત છે, કામ ક્રોધ નિવાર્યા રે,
બણુ 'નરમૈયો' તેનું દરશન કરતાં, કુળ એકોતેર તાર્યા રે. વૈષ્ણવ૦

શ્રી વીર પ્રભુની પ્રાર્થના

ત્વમેવ માતા ઓ પિતા ત્વમેવ । ત્વમેવ બન્ધુશ્ચ સખા ત્વમેવ ॥
ત્વમેવ સ્વામી શરણાગતાનામ્ ॥ ત્વમેવ સંસાર નિવારકોઽસિ ॥

હે પ્રભો !!! તું જ માતા છે તું જ પિતા છે. બધું
તથા સખા (મિત્ર) પણ તું જ છે શરણાગતનો સ્વામી તું જ છે
તું જ સંસારમાંથી નિવારનાર છે.

— સ્તુતિ :—

મહાવીર સુકાની થઈને સંભાળ, નૈયા મધદરિયે ખૂડતી,
માથો કિનારે કઈક બતાવ, તું છે જીવનનો સારથી, મહા.

જીવન નૈયા ભવસાગરમાં ખૂડતી, આક્રિતની આગમાં અંધારે જૂલતી,
વાગે માયાનાં મોજ અપાર, હાંકું હું તારા આધારથી મહા.

વૈભવના વાયરા દિશા ભૂલાવતાં, આશાનાં આલલાં મનને જૂલાવતા,
નોકાન જાગ્યું છે હૃદય મોઝાર, હોડી હલકારા મારતી મહા.

ઊંચો છે આલને, નીચી છે ધરતી, મનથી માન્યો એક સાચો તું સારથી,
જૂઠો જાણ્યો આ સઘળો સંસાર, જીવું હું તારા આધારથી, મહા.

કાયાની હોડીતું કાચું છે લાકડું, તું છે મદારી ને મન મારું માંકડું,
દોરી ભસ્મોની ગાલી કીરતાર, જૂલું હું તારા આધારથી, મહા.

તોફાની સાગરથી નૈયાને તારજો, અરજી અમારી પ્રભુ છેલ્લી સ્વીકારજો,
દર્શન દેજો હો વારંવાર, આનંદ તારા મયોગથી, મહા

એ રસ્તા પર ચાલીયે ।

ધીરે ધીરે ચાલીએ મારગડે મન વાળીએ
પરમેશ્વરને બાવીએ એ રસ્તા પર ચાલીએ ૧

છીનું લેવું છોડીએ, મદમસ્તીને તોડીએ
પર અતર ન ફેડીએ, એ રસ્તા પર ચાલીએ ૨

ચડતીમાં ના ફૂલીએ, પડતીમાં ના ભૂલીએ
ખીનનુ ના છોલીએ, એ રસ્તા પર ચાલીએ ૩

ગ્રોહામા ચલાવીએ, ના તેને તરછોડીએ
દેતાને ન વારીએ, એ રસ્તા પર ચાલીએ ૪

અધારે ના દેખીએ, અજવાળાને ભેધએ
ગુણવતા પીછાણીએ, એ રસ્તા પર ચાલીએ ૫

બાંધું તેવું છોડીએ, લોધું તેવું આપીએ
બોલ્યા તેવું પાળીએ, એ રસ્તા પર ચાલીએ ૬

દેવશુર ના ભૂલીએ ભે ભૂલીયે તો ફૂલીએ
ગુરૂવચન સભાળીએ, એ રસ્તા પર ચાલીએ ૭

ચાર શરણુ

અરિહંત	જયજય	સિદ્ધ	પ્રભુ	જયજય
સાધુ જીવન	જયજય	જૈન	ધર્મ	જયજય
અરિહંત	મંગલમ્	સિદ્ધ	પ્રભુ	મંગલમ્
સાધુ જીવન	મંગલમ્	જૈન	ધર્મ	મંગલમ્
અરિહંત	ઉત્તમમ્	સિદ્ધ	પ્રભુ	ઉત્તમમ્
સાધુ જીવન	ઉત્તમમ્	જૈન	ધર્મ	ઉત્તમમ્
અરિહંત	શરણુમ્	સિદ્ધ	પ્રભુ	શરણુમ્
સાધુ જીવન	શરણુમ્	જૈન	ધર્મ	શરણુમ્

ચાર શરણુ હુ ખડરણુ જગતમેં

ચોર શરણુ નહિ કોઈ હોગા ।

જખ લવ્ય પ્રાણી કરે આવરણુ

તળાહી અજર અમર પદ હોગા ॥

૨ટી લ્યો મહાવીર નામને

- “ તમે માયાની જાળમાં જૂઠા સસારમાં, ૨ટી લ્યો મહાવીર નામને
 પવનઝેરી કળીયુગનો આ વાય છે, તોય માનવ માયામાં મલકાય છે
 જરા અતરના પડદા ખોલી સંસારમાં, ૨ટી લ્યો મહાવીર નામને ૧
 ખાળપણું શુભાવ્યું સ્ત્રી રંગમાં, ગઈ યુવાની માયાના સંગમાં
 હવે ઘડપણમાં સહેજે સંભારો સંસારમા, ૨ટી લ્યો મહાવીર નામને ૨
 કંઈક મોઢ્યા છે રૂપ ગુણ ગાનમાં, કંઈ ભૂલ્યા છે લાન અભિમાનમાં,
 એ છે સ્વપ્ન સમાન સહુ સુખો સસારમાં, ૨ટી લ્યો મહાવીર નામને ૩
 જેણે જાણ્યા છે શ્રી મહાવીરને, તે તો પામ્યા અવિચળ ધામને,
 ખાલ કંઈ છે કરજોડી તમને સસારમાં, ૨ટી લ્યો મહાવીર નામને ૪

જીવન થોડું રહ્યું

- ૧ તમે ભાવે ભજી દ્યો ભગવાન જીવન થોડું રહ્યું
કંઈક કરજો આત્માનુ કલ્યાણ જીવન થોડું રહ્યું ૧
- ૨ તમે દીધેલા કોલને ભૂલી ગયા, જૂઠી માયાના મોહમાં ઘેલા બન્યા;
ચેતો ચેતી દ્યો ભૂલ્યા છો ભાન, જીવન થોડું રહ્યું. ૨
- ૩ બાળપણને યુવાનીમાં અડધું ગયું, નહિ ભક્તિના માર્ગમાં ડગલું ભર્યું
બાકી રહ્યું તેમાં ધરો ધ્યાન, જીવન થોડું રહ્યું ૩
- ૪ પછી ઘડપણમાં પ્રભુને ભળશે નહિ, લોભ લાલચને વૈભવ તળશે નહિ;
બનો આજથી પ્રભુમાં મસ્તાન જીવન થોડું રહ્યું ૪
- ૫ જરા ચેતીને ભક્તિનું ભાતું ભરો, કંઈક દિલમાં પ્રભુજીનું ધ્યાન ધરો,
છીએ થોડા દિવસના મહેમાન, જીવન થોડું રહ્યું ૫
- ૬ આવા આગસના દિન આમ વીતી જશે, પછી ઓચિંતા કાળતું તેડું થાશે.
નહિ ચાલે તમારૂં તોફાન, જીવન થોડું રહ્યું ૬
- ૭ આ શુરૂજીની વિનંતિ ધ્યાને ધરો, એક ચિત્તે પ્રભુજીને ભાવે ભજો,
કરવા કરવા આત્માનુ કલ્યાણ, જીવન થોડું રહ્યું ૭
- ૮ ઝાલો ઝાલો મહાવીરનું સુકાન, જીવન થોડું રહ્યું

જાગ મુસાફીર

જાગ મુસાફીર ભરદરીઆમાં, જીવન ઝાલા ખાય તારૂં
ભક્તિતકી નૈયા તુ હિ પકડલે, જન્મ મરણ મીટ જાય મુસાફીર-જીવન૦
નૈયા તેરી કબહુ ન ડૂબે, સહેજે ભવ તરી જાય મુસાફીર-જીવન૦
બાલપણું તે ખેલકે ખોયું, યુવાનીમાં નિંદભર સોયું
આખર તું પરતાય મુસાફીર-જીવન૦
અભિમાને તુ અધ બન્યો છે, પ્રભુનું નામ તું ભૂલી ગયો છે
ચેત ચેત હવે ચેત મુસાફીર-જીવન૦
ચિત્ત લગાદે પ્રભુચરણમે, જ્યોતિમે જ્યોતિ મીલ જાય મુસાફીર-જીવન૦

જીવન નાવ.

- મારા જીવન કેરી નાવ, તારે હાથ સોંપી છે
 ગાહે ડૂબાડે કે તાર, તારે હાથ સોંપી છે. (૧)
- ભવસાગરની ભૂલવણીમાં, ભૂલી પડી છે નાવડી
 એને ઠેકાણે તું લાવ, તારે હાથ સોંપી છે (૨)
- એ કજ છિ દ્ર પ કે, જે નાવમાં તોયે ડૂબી જાય છે,
 અહિં તો ઘણા રહ્યા છે દ્વાર, તારે હાથ સોંપી છે. (૩)
- માયા જાળથી દરીઓ ભરીઓ મ મ તા નાં તોફાન છે
 પુનિત નાવલડી તુ તાર, તારે હાથ સોંપી છે (૪)

મુજને મારગડો દેખાડો

મહાવીર સ્વામી માહરા, મારે જાવુ સાગર પાર મુજને મારગડો દેખાડે
 આડા કટક કાંકરાને, કેમ કરી જવાય મુજને મારગડો દેખાડે

ભવસાગરમાં ભમતા ભમતાં, હજુ ન આવ્યો પાર
 રાગ દ્વેષનાં અનેક બંધન, છૂટે ના ભગવાન. મુજને
 નાવડી મારી મધદરીએ છે, જેટી ઝોલા ખાય
 સુકાની થઇને મહાવીર આવો, અમને ઉતારો પાર મુજને
 નાવડી મારી ડૂબી રહી છે, સહાય કરો ભગવાન
 આઠ કર્મનો ક્ષય કરીને, આવુ તમારી પામ મુજને

વ્યાખ્યાન પછી ગવાતી સ્તુતિ.

જગ મુસાફિર ભર દરિયામાં, જીવન ઝોલા ખાય તાર
 જપ તપ ક્રિયા કાંઈ ન કરિયા, જૂઠું કપટથી પરધન હરિયા
 તેથી ન મોઘે જવાય, મુસાફિર જીવન ઝોલા ખાય તાર
 ધર્મ કર્મનો સર્મ ન જાણ્યો, માયા ખ્યાલો જૂઠા વળાણ્યો

તેથી ન સુકિત પમાય, સુસાક્ષિર જીવન ઝોલાં ખાય તાઝં
માયા રૂપી ખડકો મોટી, તેમાં જીવન નૈયા અટકી
ભકિત થકી જશે પાર, સુસાક્ષિર જીવન ઝોલાં ખાય તાઝં
જીવન નૈયા ડૂબવા આવે, લાખો તુજ ઉપાય ન ફાવે
છેવટે પ્રભુને મલાળ, સુસાક્ષિર જીવન ઝોલાં ખાય તાઝં

જાગજો જાગજો જીવડા જાગજો રે, તારી મૂડી મક્કતમાં જાય. જાગજો
આજસુ થઈને બેઠો શુ મુરખા રે, તાઝં માનવ જીવન જાય જાગજો
ખાતાં બધાં જાતે તપાસજો રે, જીવનનો સરવાળો ખોટ ખાય જાગજો
અજ્ઞાન અધારે નૈયા ચાલતી રે, તે તો ભર દરિયે ડુલ થાય જાગજો
તને મોહ નિદ્રાએ ઘેરીયો રે, તાઝં જીવન ઝોલાં ખાય જાગજો
તુ તો સૂતો પ્રમાદની પથારીએ રે, તારો કાળ અનતો જાય જાગજો
તારી આત્મિક લક્ષ્મી લૂટાય રે, તેની ક્યાં જ્યાય નહિ થાય જાગજો
માનવ જીવન મોંઘું તુ પામીયો રે, પુણ્ય રૂપી ખેતર ખાલી જાય જાગજો
પ્રભુનો માર્ગ તું સાચો જાણજો રે, જેથી મોક્ષ જરૂર જવાય, જાગજો
મદ્યગુરૂ કહે સમજી લે માનમાં રે, જેથી જન્મ મરણ મટી જાય જાગજો

— રતુનિ —

વીરના	વચન	છે.	ત્રિપદી	લોચન	છે
અણમૂલા	રતન,	એવા	વીરનાં	વચન	છે
ધર્માનુ	ધન	છે,	વિવેકનું	વન	છે
પાપનું	પતન	એવાં,	વીરનાં	વચન	છે

દોષનું દમન છે, રોષનું વશન છે
 ભવ દુઃખ ભજન એવાં, વીરનાં વચન છે
 જાણે તેનો ધર્મ છે, ધારે તેનો ધર્મ છે
 પાળે તેને ધન્ય ધન્ય, વીરનાં વચન છે
 સમજી લેવું સાનમાં, રાખે ઝવેરી ધ્યાનમાં
 ઉત્તમના ઉપદેશમાં, વીરનાં વચન છે

—

— સ્તુતિ —

મહાવીર મહાવીર કેતો જા, વીર શીખામણું લેતો જા
 મહાવીર માર્ગે વહેતો થા, મહાવીર મહાવીર કેતો જા
 મહાવીર ભજન કરતો જા, ચારિત્ર ગુણે ચડતો જા
 ધર્મ ધ્યાનમાં ઠરતો જા... ૨

વીર વચનોમાં રમતો જા, મંદિરોને દમતો જા
 કથાયોને વશતો જા મહાવીર ૩

મહાવીર ધૂન મચાવતો જા, આત્મિક ગુણ હીપાવતો જા
 જ્ઞાન ગગન ગજાવતો જા.. મહાવીર ૪

ઝવેરી ઝવેરાત લેતો જા, ભાવિક જીવને દેતો જા
 પાપ કર્મથી છોટો જા ... મહાવીર ૫

—

— સ્વતિ —

(રાગ-પારેવડા જાજે વીરના દેશમાં)

જીવલડા બાણી લે મહાવીર ધર્મને

મહાવીર ધર્મને બાણવો જ હોય તો

કાઠ અનાદિના કર્મને.. જી. ૧

વિષની વેલી ઊખેડી નાખવા

સાટવી લે સાચા ધર્મને.. જી. ૨

રાગને રોષનાં ખીલેને આળવા

ઝોળખી લે આત્મિક ધર્મને.. જી. ૩

હુટ હુર્ખુદિમાં વાસ કરીને

ખોલીશ માં કોઈના મર્મને...જી. ૪

મળ્યો અધિકાર માનવ જીવનનો

ધિકારી કાઢતુ અધર્મને...જી. ૫

સપને જ પથી કાર્ય સુધારી લે

રાખી નયનમાં શર્મને..જી. ૬

કહે ઝવેરી તરવું જ હોય તો

આદરી લે ધીર વીર ધર્મને..જી. ૭

(રાગ-આંગણીએ આવળે હો એ)

સ્થાનકમાં આવળે હો, ભાવે ભાવિક જન,

દિવ્યતા દિપાવળે હો, ભાવે ભાવિક જન

શાન્તિ માંહે ઝીલતા, મન રહે મીલતા

હૃદય રહે ખીલતા, સાથે સહનશીલતા

આત્મને ઓપાવીએ હો, ભાવે ભાવિક જન ૧

મૂઠી ખટપટ સહુ પાપ પરિહરવા
કાઠો આંટીઘૂટીઓ મંસારથી તરવા
કર્મને હઠાવીએ હો ભાવે ભાવિક જન ૨
ગુણના ગ્રાહક બની પર નિદા છોડી
દેશનાને સાંભળી પ્રેમ પ્રીતિ જોડવી
મિત્રતા ખતાવીએ હો ભાવે ભાવિક જન ૩
વીરના વચન સુણી વીરતા વધારીએ
ઝવેરી મહાવીરની વાણીને વધાવીએ
ખાંતેથી ખમાવિયે હો ભાવે ભાવિક જન ૪

શ્રી સાધુ વ્રજભા.

નમુ અનંત ચોવીશી, ઋપભાદિક મહાવીર,
આરજ ક્ષેત્રમા, ઘાલી ધર્મની શીર ॥ ૧ ॥
મહા અતુલ્ય બળિ નર, શુભ વીર ને ધીર,
તીરથ પ્રવર્તાવી, પહોંચ્યા ભરજળ તીર ॥ ૨ ॥
શ્રીમધર પ્રમુખ, જઘન્ય તીર્થકર 'વીશ,
છે અઢી દ્વિપમા, જયવતા જગદીશ ॥ ૩ ॥
એકસો ને સિત્તેર, ઉત્કૃષ્ટ પદે જગીશ,
ઘન્ય મહોટા પ્રભુજી, તેહને નમાવું શીશ ॥ ૪ ॥
કેવળી દોષ કોડી, ઉત્કૃષ્ટા નવ કોડી,
મુનિદોષ સદસકોડી, ઉત્કૃષ્ટા નવસહસ્ર કોડી ॥ ૫ ॥
વિવરે વિદેહિ મહોટા તપસી ઘોર
ભાવે કરી વહુ, ટાળે ભવની ખોડ ॥ ૬ ॥
ચોવીશે જિનના, સઘળા એ ગણધાર,
એકસો ને ખાવન, તે પ્રભુમું મુખકાર. ॥ ૭ ॥

જિનશાસન નાયક, ધન્ય શ્રી વીર જિણુંદ;
ગૌતમાદિક ગણધરે, વર્તાવ્યો આણુદ ॥ ૮ ॥

શ્રી ઋષભદેવના, ભરતાદિક સો પુત્ર;
વૈરાગ્ય મન આણી, સચમ લિયો અફભુત. ॥ ૯ ॥

કેવળ ઉપરાજ્યુ, કરી કરણી સંયુત,
જિનમત દીપાવી, સમગ્રા મોક્ષ પહુંત ॥ ૧૦ ॥

શ્રી ભરતેશ્વરના, હુવા પટોધર આઠ,
આદિત્ય જશાદિક, પહોચ્યા શિવપુર વાટ ॥ ૧૧ ॥

શ્રી જિન અતરના, હુવા પાટ અસખ્ય;
મુનિ મુકતે પહોચ્યા, ટાળી કર્મના વક. ॥ ૧૨ ॥

ધન્ય કપિલ મુનિવર, નમિ નમુ અણુગાર,
જેણે તત્કાણુ ત્યાગ્યો, સહસ્ત્ર રમણી પરિવાર. ॥ ૧૩ ॥

મુનિવર હરિકેશિ, ચિત્ત મુનીશ્વર સાર,
શુદ્ધ સચમ પાળી, પામ્યા ભવનો પાર ॥ ૧૪ ॥

વળી ઇંધુકાર રાજ, ઘેર કમળાવતી નાર;
ભણુ ને જશા, તેહના દોય કુમાર ॥ ૧૫ ॥

છયે રુદ્ધિ છાડીને, લીધો સચમ ભાર,
ઈણુ અદ્યકાળમા, પામ્યા મોક્ષ હુવાર ॥ ૧૬ ॥

વળી સચતિ રાજ, હરણુ આહિડે જાય;
મુનિવર ગદ્દભાળી, આણ્યો મારગ ઠાય. ॥ ૧૭ ॥

ચારિત્ર લઈને, ભેટયા ગુરુના પાય;
અત્રિરાજ ઋષીશ્વર, ચર્ચા કરી ચિત્ત લાય ॥ ૧૮ ॥

વળી દશ ચક્રવર્તી, રાજ્ય રમણી ઋદ્ધિ છોડ,
દશે મુગતે પહોંચ્યા, કુળને શોભા ચોડ ॥ ૧૯ ॥

ઈણુ અવસર્પિણીમા, આઠ રામ ગયા મોક્ષ,
બળભદ્ર મુનીશ્વર ગયા પાવમે દેવલોક ॥ ૨૦ ॥

દશાર્ણભદ્ર રાજા, વીર વાંદા ધરી માન;
પછી ઇંદ્ર હઠાયો, દિયો છકાય અભયદાન. ॥ ૨૧ ॥

કરકડુ પ્રમુખ, ચારે પ્રત્યેક બુદ્ધ,
મુનિ મુકિત પહોંચ્યા, જીત્યા કર્મ મહાયુદ્ધ ॥ ૨૨ ॥

ધન્ય મોટા મુનિવર, મૃગાપુત્ર જગીશ;
મુનિવર અનાથી, જીત્યા રાગ ને રીસ ॥ ૨૩ ॥

વળી સમુદ્રપાળ મુનિ, રાજેમતિ રહનેમ,
કેશી ને ગૌતમ, પામ્યા શિવપુર દ્વેષ ॥ ૨૪ ॥

ધન્ય વિજયઘોષ મુનિ, જયઘોષ વળી બ્રાહ્મણ;
શ્રી ગર્ગાચાર્ય, પહોંચ્યા છે નિર્વાણ. ॥ ૨૫ ॥

શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં, જિનવરે કર્યા વખાણ,
શુદ્ધ મન ધ્યાવો, મનમા ધીરજ આણ ॥ ૨૬ ॥

વળી ખદક સન્યાસી, રાખ્યો ગૌતમ સ્નેહ;
મહાવીર સમીપે, પંચ મહાવ્રત લેહ ॥ ૨૭ ॥

તપ કઠણ કરીને, ઝોસી આપણી દેહ
ગયા અચ્યુત દેવલોકે, ચવી લેશે ભવ છેહ ॥ ૨૮ ॥

વળી ઋષભદત્ત મુનિ, શેઠ સુદર્શન સાર,
શિવરાજ ઋષીશ્વર, ધન્ય ગાગેય અણુગાર ॥ ૨૯ ॥

શુદ્ધ સંયમ પાળી, પામ્યા કેવળ સાર,
એ ચારે મુનિવર, પહોંચ્યા મોક્ષ - મોઝાર ॥ ૩૦ ॥

ભગવતની માતા, ધન્ય ધન્ય સતી દેવાનદા,
વળી સતી જયંતી, છોડી દીધા ઘર દુદા ॥ ૩૧ ॥

સતી મુકિત પહોંચ્યા, વળી તે વીરની નદા,
મહાસતી સુદર્શના, ઘણી સતીઓના વૃદ્ધ ॥ ૩૨ ॥

વળા કાર્તિક શેઠે, પડિમા વહી શૂરવીર,
જમ્યો મહોરા ઉપર, તાપસ બળતી ખીર. ॥ ૩૩ ॥

પછી ચારિત્ર લીધું, મિત્ર એકસહસ્ર આઠ ધીર;
મરી હુવા શકેદ્ર. ચવી લેશે ભવ તીર ॥ ૩૪ ॥

વળી રાય ઉદાયન, દિયો ભાણેજને રાજ;
પછી ચારિત્ર લઈને, માર્યા આતમ કાજ ॥ ૩૫ ॥

ગગદત્ત મુનિ આણુંદ, તરણ તારણ જહાજ,
કોશલ મુનિ રોહો, દિયો ઘણાને સાજ. ॥ ૩૬ ॥

ધન્ય સુનક્ષત્ર મુનિવર, સર્વાનુભૂતિ અણુગાર,
આરાધક હુઈને, ગયા દેવલોક મોઝાર. ॥ ૩૭ ॥

ચવી મુકિત બશે, સિંહ મુનીશ્વર સાર;
ખીબ પણ મુનિવર, ભગવતીમા અધિકાર ॥ ૩૮ ॥

શ્રેણિકનો ખેટો, મોટો મુનિવર મેઘ,
તણ આઠ અતેઉરિ, આણ્યો મન સવેગ ॥ ૩૯ ॥

વીરપે વ્રત લઈને, બાધી તપની તેગ,
ગયા વિજય વિમાને, ચવી લેશે શિવ વેગ ॥ ૪૦ ॥

ધન્ય થાવર્યાપુત્ર તણ બત્રીસે નાર,
તેની સાથે નીકળ્યા, પુરુષ એક હજાર ॥ ૪૧ ॥

શુકદેવ મન્યાસી, એકસહસ્ર શિષ્ય લાર,
પચસયસુ શેલક, લીધો સયમ ભાર ॥ ૪૨ ॥

મર્વ સહસ્ર અઢાઈ, ઘણા જીવેને તાર
પુડરગિરિ ઉપર, કીધો પાદોપગમન સથાર ॥ ૪૩ ॥

આરાધક હુઈને, કીધો જેવો પાર,
હુવા મોટા મુનિવર, નામ લિયા નિસ્તાર ॥ ૪૪ ॥

ધન્ય જિનપાળ મુનિવર, દોય ધનાવા સાધ,
ગયા પ્રથમ દેવલોકે, મોક્ષ બશે આરાધ ॥ ૪૫ ॥

મલ્લિનાથના છ મિત્ર, મહાબળ પ્રમુખ મુનિરાય;
સર્વે મુકિત નિધાવ્યા, મોટી પદવી પાય ॥ ૪૬ ॥

વળી જિતશત્રુ રાજા, સુખુદ્ધિ નામે પ્રધાન,
 બન્ને ચારિત્ર લેઇને, પામ્યા મોક્ષ નિધાન ॥ ૪૭ ॥
 ધન્ય તેતલી મુનિવર, દીધું છકાય અભયદાન;
 પોટિલા પ્રતિજોધ્યા, પામ્યા કેવળજ્ઞાન. ॥ ૪૮ ॥
 ધન્ય પાંચે પાંડવ, તજી દ્રૌપદી નાર;
 સ્થિતવરની પાસે, લીધો સયમ ભાર ॥ ૪૯ ॥
 શ્રી નેમિ વદનનો, એવો અભિગ્રહ કીધ;
 માસ માસખમણુ તપ, શત્રુજય જઈ સિદ્ધ. ॥ ૫૦ ॥
 ધર્મઘોષ તણા શિષ્ય, ધર્મરુચિ અણુગાર;
 કીડીઓની કરુણા, આણી દયા અપાર. ॥ ૫૧ ॥
 કડવા તુખાનો, કીધો સઘળો આહાર,
 સર્વાર્થસિદ્ધ પહોચ્યા, ચવી ગયા ભવ પાર. ॥ ૫૨ ॥
 વળી પુડરિક રાજા, કુડરિક ડગિયો જાણુ;
 પોતે ચારિત્ર લેઇને, ન ઘાલી ધર્મમાં હાણુ ॥ ૫૩ ॥
 સર્વાર્થસિદ્ધ પહોચ્યા, ચવી લેશે નિર્વાણુ,
 શ્રી જ્ઞાતાસૂત્રમા, જિનવરે કર્યા વખાણુ ॥ ૫૪ ॥
 ગૌતમાદિક કુવર, સગા અઢારે બ્રાત;
 અર્વ અધકવિણુ સુત, ધારણી જ્યારી માત ॥ ૫૫ ॥
 તજી આઠ આઠ અતેઉરી, ડાઢી દીક્ષાની વાત;
 ચારિત્ર લઇને, કીધો મુકિતનો સાથ ॥ ૫૬ ॥
 શ્રી અનેકસેનાદિક, છએ સહોદર બ્રાત,
 વસુદેવના નદન, દેવકી જ્યારી માત. ॥ ૫૭ ॥
 ભદ્રીલપુર નગરી, નાગ ગાહાવઈ જાણુ;
 મુલસા ઘેર વધિયા. સાભળી નેમિની વાણુ ॥ ૫૮ ॥
 તજી બત્રીસ (૨) અતેઉરી, નીકળીઆ છટકાય;
 નળ કુબેર સમાણા, ભેટ્યા શ્રી નેમિના પાય ॥ ૫૯ ॥

કરી છઠ્ઠ છઠ્ઠ પારણા, મનમાં વૈરાગ્ય લાય;
એક માસ સંથારે, મુકિત ધિરાળ્યા જાય ॥ ૬૦ ॥

વળી દારૂક સારણ, સુમુખ હુમુખ મુનિરાય,
વળી કુંવર અનાદિષ્ટ, ગયા મુકિતગઢમાંય ॥ ૬૧ ॥

વસુદેવના નંદન, ધન્ય ધન્ય ગજસુકુમાળ,
રૂપે અતિ સુંદર, કળાવંત વય ખાળ ॥ ૬૨ ॥

શ્રી નેમિ સમીપે, છોડ્યો મોહ જજાળ,
લિલ્હની પડિમા, ગયા મસાણ મહાકાળ ॥ ૬૩ ॥

દેખી સોમિલ કોખ્યો, મસ્તકે બાધી પાળ,
ખેરતણા ખીરા, શિર ઠવિયા અસરાળ ॥ ૬૪ ॥

મુનિ નજર ન ખડી, મેટી મનની જાળ,
પરિવહ સહીને, મુકિત ગયા તત્કાળ ॥ ૬૫ ॥

ધન્ય જાલી મયાલી, ઉવ્યાલાદિક સાધ,
સાંખ ને પ્રધુમન, અનિરૂદ્ધ સાધુ અગાધ ॥ ૬૬ ॥

વળી સચ્ચનેમિ દઢનેમિ, કરણી કીધી અખાધ,
દશે મુકતે પહોચ્યાં, જિનવર વચન આરાધ ॥ ૬૭ ॥

ધન્ય અર્જુન માળી, કર્યો કદાચહ દૂર,
વીરપે વ્રત લેધને, સત્યવાદી હુવા શૂર ॥ ૬૮ ॥

કરી છઠ્ઠ છઠ્ઠ પારણાં, ક્ષમા કરી લરપૂર,
છ માસની માહી, કર્મ કર્યા ચકચૂર ॥ ૬૯ ॥

કુવર અમ્ભુત્તે, દીઠા ગૌતમસ્વામ,
સુણી વીરની વાણી, કીધું ઉત્તમ કામ ॥ ૭૦ ॥

ચારિત્ર લેધને, પહોચ્યાં શિવપુર ઠામ,
વળી આદિ મકાઈ, અત અલક્ષ મુનિ નામ ॥ ૭૧ ॥

વળી કૃષ્ણરાયની, અગ્રમહિષી આઠ,
પુત્ર વહુ દોયે, સચ્ચા પુણ્યના ઠાઠ ॥ ૭૨ ॥

જહવકુળ મતીઓ, ટાળ્યા હું ખેડ્યાટ,
પહોંચ્યાં શિવપુરમાં, એ છે સૂત્રનો પાઠ ॥ ૭૩ ॥

શ્રેણિકની રાણી, કાલી આદિક દશ જાણુ,
દશે પુત્ર વિયોગે, સાંભળી વીરની વાણુ. ॥ ૭૪ ॥

ચંદનખાળાપે, સંયમ લઈ હુંવા જાણુ;
તપ કરી દેહ ઝોંસી, પહોંચ્યા છે નિર્વાણુ ॥ ૭૫ ॥

નદાદિક તેરે, શ્રેણિક નૃપની નાર,
સઘળી ચંદનખાળાપે, લીધો સંયમ ભાર ॥ ૭૬ ॥

એક માસ સંથારે પહોંચ્યા મુક્તિ મોઝાર;
એ નેવું જણાનો, અંતગડમાં અધિકાર ॥ ૭૭ ॥

શ્રેણિકના બેટા, જળિયાદિક ત્રેવીશ,
વીરપે વ્રત લઈને, પાળ્યા વસા વીસ. ॥ ૭૮ ॥

તપ કઠણ કરીને, પૂરી મન જગીશ,
દેવલોકે પહોંચ્યા, મોક્ષ જાશે તણ રીસ ॥ ૭૯ ॥

કાકદીનો ધત્તો, તણ બગીચે નાર,
મહાવીર સમીપે, લીધો સંયમ ભાર. ॥ ૮૦ ॥

કરી છઠ્ઠું છઠ્ઠું પારણાં, આયંગિલ ઉચ્છિષ્ટ આહાર,
શ્રી વીરે વખાણ્યા, ધન્ય ધત્તો અણગાર ॥ ૮૧ ॥

એક માસ સંથારે, મર્વાર્થસિદ્ધ પહુંત
મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં, કરશે ભવનો અંત ॥ ૮૨ ॥

ધત્તાની રીતે, હુંવા નવે સત;
શ્રી અનુત્તરોવવાઈમાં ભાખી ગયા ભગવત ॥ ૮૩ ॥

મુખાહુ પ્રમુખ, પાગસે પાંચમે નાર,
તણ વીરપં લીધાં પચ મહાવ્રત સાર. ॥ ૮૪ ॥

ચારેત્ર લઈને, પાળ્યા નિરતિચાર,
દેવલોકે પહોંચ્યા, મુખવિપાકે અધિકાર ॥ ૮૫ ॥

શ્રેણિકના પૌત્રા, પદ્મઘાટિક હુવા દશ,
વીરપે વ્રત લઈને, કાઠયો દેહનો કસ. ॥ ૮૬ ॥

મયમ આરાધી, દેવલોકમા જઈ વસ,
મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા, મોક્ષ જાશે લઈ જશ. ॥ ૮૭ ॥

બળલદ્રના નદન, નિષઘાટિક હુવા ખાર,
તણ પચાસ (૨) અતેઉરી, ત્યાગ દિયો સસાર ॥ ૮૮ ॥

ઝહુ નેમિ સમીપે, ચાર મહાવ્રત લીધ,
ઝર્વાર્થસિદ્ધ પહોંચ્યાં, હોશે વિદેહે સિદ્ધ ॥ ૮૯ ॥

ધન્નો ને શાળિલદ્ર, મુનીશ્વરોની જોડ,
નારીના બધન, તત્ક્ષણ નાખ્યા ત્રોડ. ॥ ૯૦ ॥

ધર કુટુંબ કબીલો, ધન કચનની કોડ,
માસ માસખમણ તપ, ટાળશે ભવની ખોડ ॥ ૯૧ ॥

શ્રી સુધર્મા સ્વામીના શિષ્ય, ધન્ય ધન્ય જાણુસ્વામ,
તણ આઠ અતેઉરી, માત પિતા ધન ધામ ॥ ૯૨ ॥

પ્રભવાટિક તારી, પહોંચ્યા શિવપુર ઠામ,
સૂત્ર પ્રવર્તાવી, જગમા રાખ્યુ નામ ॥ ૯૩ ॥

ધન્ય ઢઢણું મુનિવર, કૃષ્ણરાયના નદ,
શુદ્ધ અભિગ્રહે પાળી, ટાળી દિયો ભવ ફેદ ॥ ૯૪ ॥

વળી બધક ઋષિની, દેહ ઉતારી ખાલ,
પરિવહ સહીને, ભવ ફેરા દિયા ટાળ ॥ ૯૫ ॥

વળી બધક ઋષિના, હુવા પાચસે શિષ્ય,
ઘાણીમા ખીલ્યા, મુક્તિ ગયા તણ રીસ ॥ ૯૬ ॥

સભૂતિમુનિ શિષ્ય, ભદ્રબાહુ મુનિરાય,
ચૌદ પૂર્વધારી, ચદ્રગુપ્ત આણ્યો ઠાય. ॥ ૯૭ ॥

વળી આદ્રકુમાર મુનિ સ્થૂડીભદ્ર નદિષેણ,
અરણિક અઝમુત્તો, મુનીશ્વરોની શ્રેણ ॥ ૯૮ ॥

ચોવીસ જિન મુનિવર, સંખ્યા અઠાવીસ લાખ,
 ઉપર સહસ્ર અડતાળીસ, સૂત્ર પરપરા લાખ ॥ ૯૯ ॥
 કોઈ ઉત્તમ વાંચો, મોઢે જ્યાણુ રાખ,
 ઉઘાડે મુખ યોલ્યાં, પાપ લાગે વિપાક ॥ ૧૦૦ ॥
 ધન્ય મહાદેવી માતા, ધ્યાયું નિર્મળ ધ્યાન,
 ગજ હોદ્દે પામ્યા, નિર્મળ કેવળ જ્ઞાન. ॥ ૧૦૧ ॥
 ધન્ય આદીશ્વરની પુત્રી, પ્રાણી સુંદરી દોય,
 ચારિત્ર લઈને, મુકિત ગયાં સિદ્ધ હોય ॥ ૧૦૨ ॥
 ચોવીશે જિનની, વડી શિષ્યા ચોવીશ,
 સતી મુકિત પહોંચ્યાં, પૂરી મન જગીશ. ॥ ૧૦૩ ॥
 ચોવીશે જિનના, સર્વ સાધ્વી સાર;
 અડતાળીસ લાખને, આઠસે સીત્તેર હજાર ॥ ૧૦૪ ॥
 ચેડાની પુત્રી, રાખી ધર્મસુ પ્રીત,
 રાજેશ્વરી વિજ્યા, મૃગાવતી સુવિનીત ॥ ૧૦૫ ॥
 પદ્માવતી મયણુરેહા, દ્રૌપદી દમયતી સીત,
 ઈત્યાદિક સતીઓ, ગર્ભ જન્મારો જીત ॥ ૧૦૬ ॥
 ચોવીશે જીનનાં, સાધુ સાધ્વી સાર,
 ગયાં મોક્ષ દેવલોકે, હૃદયે રાખો ધાર, ॥ ૧૦૭ ॥
 ઈશુ અઢી દ્વીપમાં, ઘરડાં તપસી બાળ,
 શુદ્ધ પથ મહાવ્રતધારી, નમો નમો ત્રણ કાળ. ॥ ૧૦૮ ॥
 એ યતિઓ સતીઓનાં, લીજે નિત્ય પ્રત્યે નામ,
 શુદ્ધ મને ધ્યાવે, એહ તરણનો ઠામ ॥ ૧૦૯ ॥
 એ યતિઓ સતીઓનું, રાખો ઉજ્જવળ લાવ,
 કહે ઋષિ જેમલજી, એજ તરણનો દાવ ॥ ૧૧૦ ॥
 સંવત અઠાર ને, વર્ષ માતો શિરદાર,
 શહેર આલોરમાંહી, એહ કહ્યો આધિકાર ॥ ૧૧૧ ॥

॥ શ્રી સાધુ વ્રજા સમાપ્ત ॥

(રાગ વાઘેશ્રી)

આટલું તો આપજો ભગવાન! મને છેલ્લી ઘડી,
ના રહે માયા તણાં બધન, મને છેલ્લી ઘડી. ટેક.
આ જીવંતી મોંઘી મળી, પણ જીવનમાં જાગ્યો નહીં.
અંત સમય મને રહે સાચી સમજ છેલ્લી ઘડી. આટલું
જ્યાં મરણ શય્યા પરે, મીઝાય છેલ્લી આંખડી,
તું આપજો ત્યારે પ્રભુમય, મન મને છેલ્લી ઘડી. આટલું
હાથ પગ નિર્જાળ બને, ને શ્વાસ છેલ્લો સંચરે,
ઓ દયાળુ! આપજો, દર્શન મને છેલ્લી ઘડી આટલું
હું જીવનભર સળગી રહ્યો, સંસારના સતાપમાં,
તું આપજો શાન્તિભરી, નિદ્રા મને છેલ્લી ઘડી આટલું
અગણિત અધર્મો મેં કર્યાં, તન મન વચન યોગે કરી,
હે ક્ષમાસાગર! ક્ષમા, મને આપજો છેલ્લી ઘડી આટલું
અંત સમયે આવી મુજને, ના દમે ષટ દુશ્મનો,
જાગૃતપણે મનમાં રહે, તારું સ્મરણ છેલ્લી ઘડી. આટલું

શ્રી સધુ સાધુ વંદનાની સજ્જાય.

સાધુજીને વંદના નિત નિત કીજે, પ્રહ ઉગમતે સૂર રે પ્રાણી,
નીચ ગતિમાં તે નવિ જાવે, પામે રિદ્ધિ ભરપૂર રે પ્રાણી. સાં ૧
મોટા તે પંચ મહાવ્રત પાળે, છકાયનાં પ્રતિપાળરે. પ્રાણી,
બ્રમર બિક્ષા મુનિ સ્ત્રીતી લેવે, દોષ બચાવીશ ટાળરે પ્રાણી સાં ૨
રિદ્ધિ સ પદા મુનિ કારમી જાણે, દીધી સંસારને પૂઠરે પ્રાણી,
એવા પુરુષની સેવા કરતાં, આઠ કરમ જાય તૂટ રે પ્રાણી સાં ૩
એક એક મુનિવર રસના ત્યાગી, એક એક જ્ઞાન ભંડાર રે પ્રાણી,
એક એક મુનિવર વૈયાવચ વૈરાગી, જેના ગુણનો નાવે પારરે પ્રાણી સાં ૪
ગુણ સત્તાવીશ કરીને દીપે, જીત્યા પરિસા બાવીસ રે પ્રાણી,
બાવન તો અનાચરણ ટાળે, તેને નમોવું માડે શીષ રે પ્રાણી સાં ૫

જહાજ સમાન તે સત મુનીશ્વર, લબ્ય જીવ ખેસે આય રે પ્રાણી,
 પર ઉપકારી મુનિ દામ ન માગે, દેવે તે મુકિત પહોંચાય રે પ્રાણી. સાં ૬
 સાધુ ચરણે જીવ શાતારે પાવે, પાવે તે લીલ વિલાસ રે પ્રાણી,
 જન્મ જરા અને મરણ મિટાવે, નાવે ફરી ગર્ભાવાસરે પ્રાણી સાં ૭
 એક વચન એ સદ્ગુરુ કેરો, જો ખેસે દિલમાંય રે પ્રાણી,
 નરક ગતિમાં તે નહિ જાવે, એમ કહે જનરાય રે પ્રાણી સાં ૮
 પ્રભાતે ઊઠીને ઉત્તમ પ્રાણી, સુણો સાધુનું વ્યાખ્યાન રે પ્રાણી,
 એવા પુરુષની સેવા કરતાં, પાવે તે અપાર વિમાન રે પ્રાણી સાં ૯
 સવત અઢાર ને વર્ષ આઠત્રીસે, ખુસી ગામ ચોમાસ રે પ્રાણી,
 મુનિ આસ્કરણુજી એણી પેરે જપે, હું તો ઉત્તમ સાધુનો દાસ રે પ્રાણી

આધુજીને વંદના નિત નિત કીજે. ૧૦

શ્રી વીરજનના ચૌદ સ્વપ્નનું સ્તવન

રાય રે મિદ્ધારથ ઘેર પટરાણી, નામે ત્રિશલા સુલક્ષણાંગે,
 રાજજીવનમાંહે પલગે પોઢતાં, ચૌદ મુપન રાણીએ લહ્યાએ ૧
 પહેલે રે મુપને ગયવર દીઠો, ખીરે વૃષભ સોહામણોએ,
 ત્રીજે સિંહ સુલલણો દીઠો, ચોથે લક્ષ્મી દેવતાએ ૨
 પાંચમે પંચવરણી કૃત્તની માળા, છઠ્ઠે ચદ્ર અમી અર્પો એ,
 સાતમે મૃગ આઠમે દેવળ, નવમે કળશ અમી ભર્યો એ ૩
 પદ્મ સરોવર દશમે દીકું, ખીર અમુદ્ર દીઠો અગિયારમે એ,
 દેવ વિમાન તે બારમે દીકું રણુઅણુ ઘટા વાજંતા એ. ૪
 સ્તનનો રાગિ તે તેરમે દીઠો, અગ્નિશિખા દીઠી ચઉદમે એ.
 ચઉદ મુપન લહી રાણીજી જાગ્યા, રાય અમોલક પહેલીઆં એ ૫
 સુણોરે સંવામી મે નો માણુલાં લાધ્યા, પાછલી રાત રગિયારાણી એ
 રાયરે મિદ્ધારથ પડિત તેડ્યા, કહોરે પાંડિત કૃષ્ણ એડનાં એ ૬

અમ કુળ મંડન તુમ કુળ દીવો જયવતા તીર્થકર જન્મશે એ,
જે નર ગાવે તે સુખ પાવે, આનંદ રગ વધામણાં એ. ૭

ઇતિ સમાપ્ત

શ્રી જીવરાશિની સજ્જાય.

હવે રાણી પદ્માવતી, જીવરાશિ ખમાવે, નાણુપણુ જગ દોહડુ,
એણી વેળાએ આવે, તે મુજ મિચ્છા મિ દુહ્કડં. ૧
અરિહંતની સાખ, જે મેં જીવ વિરાધિયા ચોરાશી લાખ. તે મુજ ૨
સાત લાખ પૃથ્વી તણા, સાતે અપકાય,
સાત લાખ તેઉ કાયનાં, સાતે વળી વાય તે મુજ ૩
દશ લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિ, ચૌદે સાધારણુ,
ખીતી ચૌરેદ્રિ જીવના, જે એ લાખ વિચાર તે મુજ ૪
દેવતા તિર્યચ નારકી, ચાર ચાર પ્રકાશી,
ચૌદ લાખ મનુષ્યના, એ લાખ ચોરાશી. તે મુજ ૫
છણુ ભવે પરભવે સેવિયાં, જે પાપ અદાર,
ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી પરિહર, દુર્ગતિનાં દાતાર. તે મુજ ૬
હિંસા કીધી જીવની, બોલ્યા મૃધાવાદ,
દોષ અદત્તાદાનના મૈથુન ઉન્માદ તે મુજ ૭
પરિઅહ મેળવ્યો કારમો, કીધો ક્રોધ વિશેષ,
માન માયા લોભ મે કીધા, વળી રાગ ને દ્વેષ. તે મુજ ૮
કલહ કરી જીવ દુહ્કવ્યા, દીધાં કૂડાં કલંક,
નિંદા કીધી પારકી, રતિ અરતિ નિશક તે મુજ ૯
ચાડી કીધી પારકી, કીધો થાપણુ મોસો,
કુચુર કુદેવ કુધર્મનો, ભલો આપ્યો ભરોસો તે મુજ ૧૦
ખાટકીને ભવે મેં કીધા, જીવના વધ ઘાત,
ચડીમાર ભવે ચરકલા, માર્યા દિન રાત તે મુજ ૧૧

કાળ મુદલાંને લવે, પઠી મંત્ર કઠોર,

જીવ અનેક જલ્લે ક્રિયા, કીધાં પાપ અઘોર તે મુજ ૦ ૧૨
માછીને લવે માછલાં, આલ્યાં જળવાસ,

ધીવર લીલ કોળી લવે, મૃગ પાડયા પાસ તે મુજ ૦ ૧૩
કોટવાળને લવે મેં ક્રિયા, આકરા કર દંડ,

અંદીવાન મરાવિયા, કોરડા છડી દંડ તે મુજ ૦ ૧૪
પરમાધામીને લવે, દીધાં નારકી દુઃખ,

છેદન લેદન વેદના, તાડન અતિ તિજખ. તે મુજ ૦ ૧૫
કુભારને લવે મેં ક્રિયા, નિભાડા પકાવ્યા,

તેલી લવે તલ પીલીયા, પાપે પિંડ ભરાવ્યા. તે મુજ ૦ ૧૬
હાળી લવે હળ ખેડીયા, ફેડયાં પૃથ્વીનાં પેટ,

સૂડ નિદાન ક્રિયાં ઘણાં, દીધા બળદ અપેટ. તે મુજ ૦ ૧૭
માળી લવે રોપ રોપિયા, નાનાવિધ વૃક્ષ,

મૂળ પત્ર ફળ ફૂલનાં, લાગ્યાં પાપ અલક્ષ. તે મુજ ૦ ૧૮
અધોવાધ્યાને લવે ભર્યા અધિકા ભાર,

પોઠી ઊંટ કીડા પડ્યા, દયા નાણી લગાર તે મુજ ૦ ૧૯
છીપાને લવે છેતર્યા, કીધા રંગણુ પાસ,

અગ્નિ આરંભ કીધાં ઘણાં, ધાતુર્વાદ અભ્યાસ તે મુજ ૦ ૨૦
શૂરપણે રણુ ઝૂઝતાં, માર્યા માણુસ વૃદ્ધ,

મદિરા માંસ માખણુ ભખ્યાં, ખાધા મૂળ ને કંદ તે મુજ ૦ ૨૧
ખાણુ ખણાવી ધાતુની, પાણી ઉલ્લેચ્યા,

આરંભ કીધા અતિ ઘણા, પોતે પાપજ સંચ્યા. તે મુજ ૦ ૨૨
અંગાર કર્મ કીધાં વળી, ધરમે દવજ દીધાં,

સમ ખાધા વીતરાગના, ફૂડાં કામ જ કીધા તે મુજ ૦ ૨૩
ખિડ્ડી લવે ઉદર ગળ્યા, ગિરોળી હુત્યારી,

મૂઠ ગમાર તણે લવે, મેં જુ લીંખ મારી તે મુજ ૦ ૨૪

ભાડભુંબ તણે ભવે, એકેદ્રિય જીવ,

જાર ચણા ઘઉં શેકિયા, પાડંતા રીવ. તે મુજ ૦ ૨૫

ખાંડણુ પીસણુ ગારના, આરંભ અનેક,

રાંધણુ ઈંધણુ અગ્નિનાં, કીધાં પાપ ઉદ્વેગ તે મુજ ૦ ૨૬

વિકથા ચાર કીધી વળી, સેવ્યા પચ પ્રમાદ,

ઈષ્ટ વિયોગ પડાવિયા, રૂદન વિષવાદ. તે મુજ ૦ ૨૭

સાધુ અને શ્રાવક તણાં, વ્રત લેઈને ભાંગ્યાં,

મૂળ અને ઉત્તર તણાં, મુજ દૂષણ લાગ્યાં. તે મુજ ૦ ૨૮

સાપ વીંછી સિંહ ચીતરા, શકરા ને સમળી,

હિંસક જીવ તણે ભવે, હિંસા કીધી સખળી. તે મુજ ૦ ૨૯

સુવાવડી દૂષણુ ઘણાં, વળી ગર્વ ગળાવ્યા,

જીવાણી ઢાળ્યાં ઘણાં, શીયલવ્રત ભંગાવ્યા. તે મુજ ૦ ૩૦

ભવ અનંત ભમતાં થકાં, કીધો દેહ સંબંધ,

ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વેસીડું, કડું જન્મ પવિત્ર તે મુજ ૦ ૩૧

ભવ અનંત ભમતાં થકાં, કીધા પરિચ્છેદ સંબંધ,

ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વેસીડું, તીણુશું પ્રતિબંધ. તે મુજ ૦ ૩૨

ભવ અનંત ભમતાં થકાં, કીધા કુદુળ સંબંધ,

ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વેસીડું, તિણુશું પ્રતિબંધ તે મુજ ૦ ૩૩

એણિપરે ઈહ ભવ પરભવે, કીધાં પાપ અખત્ર,

ત્રિવિધે ત્રિવિધે કરી વેસીડું, કડું જન્મ પવિત્ર તે મુજ ૦ ૩૪

એણિ વિધે એ આરાધના, ભાવે કરશે જેહ,

સમય સુદર કહે પાપથી, વળી છૂટશે તેહ તે મુજ ૦ ૩૫

રાગ વૈરાડી જે સુણે, એહ ત્રીજી ઢાળ,

સમય સુદર કહે પાપથી, છૂટે તત્કાળ તે મુજ ૦ ૩૬

શ્રી ચાર શરણાં પ્રારંભ

પ્રહં ઉઠી ને સમરીયે, હો ભવિજન મંગળિક શરણાં ચાર,
 આપઠા મટી સંપદા હુવે, હો ભવિજન દોલતનાં દાતાર;
 હૃદયમાં રાખીએ, હો ભવિજન મંગળિક શરણાં ચાર. એ આંકણી ૧
 અરિહંત સિદ્ધ સાધુ તણાં હોં કેવળી ભાષિત ધર્મ,
 એ શરણાં નિત ધ્યાવતાં હોં ત્રુટે આઠે કર્મ, હોં હોં ૨
 વાટે ઘાટે ચાલતા, હોં રાત દિવસ મોઝાર,
 ગામ નગર પુર વિચરતાં, હોં વિદ્ય નિવારણહાર હોં હોં ૩
 એ ચારે સુખકારિયાં હોં એ ચારે જગ સાર,
 એ ચારે ઉત્તમ કહ્યાં હોં એ ચારે હિતકાર, હોં હોં ૪
 દાયણ સાયણ ભૂતડાં, હોં સિદ્ધ ચિત્રા ને શૂર,
 વૈરી દુશ્મન ચોરટા હોં રહે તે સઘળા દૂર. હોં હોં ૫
 રાખો શરણાંની આસ્થા, હોં નાડે નહિ આવે રોગ,
 આનંદ વર્તે ઇંચુ નામથી, હોં વહાલા તણો સ યોગ હોં હોં ૬
 સુખ શાંતિ વર્તે ઘણી હોં જે ધ્યાવે નર નાર
 પરભવ જાતાં ઇંચુ જીવને હોં એહ તણો આધાર, હોં હોં ૭
 મન ચિતિત મનોરથ ક્રમે, હોં વર્તે ક્રોડ કલ્યાણ;
 શુદ્ધ મને ધ્યાવતા, હોં નિશ્ચય પદ નિર્વાણ, હોં હોં ૮
 ઇંચુ સરખો શરણો નહી હોં ઇંચુ સરખો નહી નામ,
 ઇંચુ સરખો મિત્ર નહી હોં ગામ નગર પુર ઠામ, હોં હોં ૯
 દાન શિયળ તપ ભાવના હોં જગ મે તત્ત્વ સાર,
 કરો આરાધો ભાવશુ, હોં પામો મોક્ષ દુવાર હોં હોં ૧૦
 જોડ કીધી છે જુગિતશુ, હોં પાલી શે ખાકાળ,
 ત્રાપે ચોથમલજી ધર્મ ભણે, હોં સુણજે બાળગોપાળ હોં હોં ૧૧

પ્રતિ સમાપ્ત

આલોચણ

- પ્રથમ નમુ અરિહતને, બીજા સિદ્ધ ભગવત, પ્રભુજી,
ત્રીજા ગુરુ ગુણવંતને, મેં કીધા પાપ અનંત, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૧
- આલોઉ પાપ તમામને અનંતા સિદ્ધની સાખ, પ્રભુજી,
કૃત્ય અધોર મેં કીધા ઉઘાડી નહીં આંખ પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૨
- ત્રસ થાવર ને મે હણ્યા કરવા મુજ સુખ, પ્રભુજી,
જીવ કાયાથી જુદા કર્યા દીધા અનંત દુઃખ પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૩
- પૃથ્વીના પેટ મે ફોડ્યા, તોડી તરવર ડાળ, પ્રભુજી,
અગ્નિ આગંભ કીધા ઘણા, છોડાવ્યા ધાવતા બાળ, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૪
- પગ પખ પકડીને તોડ્યા છેદ્યા કૈકનાં શીર, પ્રભુજી,
કઠકને મસળીને મારીયા, કઠક ઉપર કરી રીસ, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૫
- જૂઠું જોદ્યો જસ ખાટવા, મલકાણો મનમાંચ, પ્રભુજી,
હસી હસી કર્મને બાધીયા, પસ્તાવો બહુ થાય પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૬
- માન મૂકીં વટને કોરણે, વળી ભરવા મુજ પેટ, પ્રભુજી,
આડું અવળુ ઘણું વેતરું, ભાન ભૂલીથયો મેંડ, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૭
- ચોરી તણી ચીજો સઘરી, કીધો ઘાત વિશ્વાસ, પ્રભુજી,
વિષય તણો ગરધી થયો, કૈકના કાઢ્યા સત્યાનાશ, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૮

આભવ પરભવ ભોગવ્યાં, કામ ભોગ અપાર, પ્રભુજી,
અંધ બન્યો અતિ વિષયમાં, ન આવ્યો કાંઈ વિચાર, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૯

લપટાણો રમણીના રંગમાં, લૂંટાણો ભર બજારમાં, પ્રભુજી,
રતી એક ધર્મ રહ્યો નહીં, પ્રભુ કરોને નિસ્તાર, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૦

માલ મતા ધન મેળવ્યું, જીવે અનંતી વાર, પ્રભુજી,
મારૂં મારૂં મૂંઢ કરી રહ્યો, દુઃખ છે અપરંપાર, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૧

કર્મ કઠોર બાધી કરી, ભેળું કયું ધનધાન, પ્રભુજી,
પ્રાણુ જતાં પણુ ના પરખીયાં, આવી નહીં શુદ્ધ સાન, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૨

ક્રોધ માન કીધાં ઘણાં, રાખ્યાં ખાર અપાર, પ્રભુજી,
કપટ કળા કાયમ કેળવી, ભટક્યો ભવ મોઝાર, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૩

માન અને મગરૂરીમાં, મજબૂત મેળવ્યા પાપ, પ્રભુજી,
અહંકાર ધર્યો મેં અંગમાં, જપ્યા નહીં તુમ જાપ, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૪

મોટાઈના મધુ પાનથી, પૂરો થયો જળવંક પ્રભુજી,
જાણ્યો નહિ જોન ધર્મને, પડ્યો પાપ ને પંથ, પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૫

એ આદિ અવિનય કીધાં કહેનાં ન આવે પાર પ્રભુજી,
અરમ જિનેશ્વર નમીશ હું, આલોઉં છું નિરધાર પ્રભુજી,
તે મુજ મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. ૧૬

ઇતિ સમાપ્ત

શ્રી ઉવસગહરં સ્તવનમ્

ઉવસગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં ।

વિસહર વિસનિન્નાસં, મંગલ-ફલ્લાણ આવાસં ॥ ૧ ॥

(વસંતતિલકા વૃત)

છે પાર્શ્વ યક્ષ ઉપસર્ગ નિવારનારો,

એ પાર્શ્વનાથ નમું કર્મથી જેહુ ન્યારો,

જે સર્પાતુ અતિશયે કરી ઝેર કાપે,

કલ્યાણ મંગલ નિવાસ સદૈવ આપે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ : ઉપસર્ગનો હરનાર પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેનો સેવક છે એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન કે જે કર્મના સમૂહથી મુક્ત છે, જે અતિશય વડે સર્પના ઝેરનો નાશ કરે છે, અને જે મંગલ કલ્યાણના ઘર છે તેમને હું નમસ્કાર કરૂં છું ॥ ૧ ॥

વિસહર ફુલિંગમંતં, કઠે ધારેહ જો સયામણુજો ।

તસ્સ ગહરોગમારી, દુઢ્ઢજરા જંતિ ઉવસામં ॥ ૨ ॥

છે મત્ર ઝેર હરનાર સ્ફુલિંગ નામા,

તે નિત્ય જેહુ મનુજે ધરતા ગળામાં,

તેના ખરાણ થહ રોગ મહાન મારી,

દુષ્ટ જ્વરો કરત શાન્ત વ્યથા નિવારી ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ : જે મનુષ્ય નિરંતર (શ્રી પાર્શ્વનાથના નામગર્ભિત) વિષધર સ્ફુલિંગ નામના મત્રને કઠને વિષે ધારણ કરે છે, તેના થહ, રોગ, મહામારી (મરકી-કોલેરા) અને દુષ્ટ જ્વર (તાવ) વ્યથા નિવારીને શાંત પામે છે ॥ ૨ ॥

ચિહ્નુ દૂરે મંતો, તુજ્ઞા પળામોવિ વહુફલો હોહ ।

નર તિરિપ્પુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુઃખ દોગચ્ચં ॥ ૩ ॥

એ મંત્ર જાપ દૂર હો તદાપિ તમારો;
 થાયે પ્રણામ અતિશે ફળ આપનારો;
 જીવો મનુષ્ય તિર્યચ ગતિ રહ્યા જે,
 પામે ન તેહ પણુ દુઃખ દરિદ્રતાને; ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ : એ મંત્રનું સ્મરણુ તો દૂર રહ્યો; પરંતુ તમોને કરેલ
 નમસ્કાર પણુ ઘણું ફળ આપનાર થાય છે એટલે કે મનુષ્ય અને તિર્યચને
 વિષે રહેલા જીવોના પણુ દુઃખ અને દારિદ્ર તમારા નામ સ્મરણુ માત્રથી
 ટકી શકતાં નથી ॥ ૩ ॥

તુહ સમત્તેલધ્વે, ચિંતામણિ કલ્પપાવઘ્મહિષ ।
 પાવંતિ અવિગ્વેણં, જીવા અચરામરં ઠાણં ॥ ૪ ॥
 પામેલ યોધિ બીજનો મહિમા તમારો;
 ચિંતામણી સુર દુમોથી વિશેષ મારો,
 જેના વડે સકલ વિઘ્ન સદા વિગમે,
 ને લગ્ય જીવ અજરામર સ્થાન પામે. ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ : ચિંતામણિ રત્ન અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમાવાળું
 એવું તમારું સમ્યક્ દર્શન પામવાથી જીવો નિર્વિઘ્નપણે અજરામર
 સ્થાનને પ્રાપ્ત કરે છે ॥ ૪ ॥

દ્વજ સંથુઓ મહાયસ, મત્તિવ્મરનિવ્મરેણ હિજયણ ।
 તાદેવ દિજ્ઞં વોહિં, મવે મવે પાસ જિણચંદ ॥ ૫ ॥
 હે કીર્તિવંત પ્રભુ! આ સ્તવના કરી મેં,
 લકિત ભરેલ પરિપૂર્ણ હૃદય કરીને,
 જે યોધિ બીજ મળવા પ્રભુ આપ સેવા,
 દેજો લવો-લવ મને જિન પાર્શ્વ દેવા ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ હે કીર્તિના સાગર પ્રભુ! ભકિતના સમૂહથી પૂર્ણ ભરેલા અંતઃકરણવડે મેં આ સ્તવના કરી, તે કારણથી હે દેવ! હે શ્રી પાર્શ્વજિનચંદ્ર! મને જન્મોજન્મને વિષે બોધિ બીજ (સમ્યગ્દર્શન) આપો ॥ ૫ ॥

આ સ્તોત્રના કર્તા શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી છે. સંઘની વિનંતિથી મરકી (કોલેરા)ના ઉપદ્રવની શાંતિ માટે રચ્યું હતું આ સ્તવનની સાત ગાથાઓ હતી, ઘણાજ ચમત્કાર કરનાર આ સ્તોત્ર હોવાથી સંસારનાં ઘણાં કામમાં (સ્વાર્થ માટે) આ સ્તવનનો ઉપયોગ કરવા લાગ્યા તેથી બે ગાથાઓ ભડારી મૂકવામાં આવી છે, એમ પરંપરાથી જાણવા મળે છે કેટલાક જુના ગ્રંથોમાં સાત ગાથાઓ પણ જોવામાં આવે છે પરંતુ તે પ્રચલિત નથી.

અથ શ્રી સીમંધરજીન સ્તવન

સુણો ચઢા જી સીમંધર પરમાત્મ પાસે જાલો,
મુજ વિનતડી પ્રેમ ધરીને એણીપરે તુમે સંભળાવલો એ આંકણી
જે ત્રણ્ય ભુવનનો નાયક છે, જસ ચોસઠં ઇંદ્ર પાયક છે,
નાણુ દરિસણુ જેહને ખાયક છે સુણો ૦ ૧

જેની કચનવરણી કાયા છે, જસ ધોરી લછન પાયા છે,
પુડરીકિણી નગરીનો રાયા છે સુણો ૦ ૨

બાર પંચદામાંહિ બિરાજે છે જસ ચોત્રીસ અતિશય છાજે છે,
ગુણ પાત્રીશ વાણીએ ગાજેછે સુણો ૦ ૩

ભવિજનને જે પ્રતિબોહે છે, તુમ અધિક શિતળ ગુણ સોહે છે,
રૂપ દેખી ભવિજન મોહે છે સુણો ૦ ૪

તુમ સેવા કરવા રસીઓ છું, પણ ભરતમાં દૂર વસીઓ છું,
મહા મોહરાય કર ફસીઓ છુ સુણો ૦ ૫

પણ સાહિબ ચિત્તમાં ધરીયો છે, તું મેં આણુ ખડગ કર ચહીયો છે,
 તે કાંઈક મુજથી ડરીયો છે સુણો ૦ ૬
 જિન ઉત્તમ પુંઠ હવે પૂરો, કહે પદ્મવિજય થાઉં શૂરો,
 તો વધે મુજ મન અતિ નૂરો સુણુ ૦ ૭ ઇતિ

અથ શ્રી અનાથી મુનિની સજ્જાય.

શ્રેણિક રચવાડી ચઢ્યો, પેળીયો મુનિ એ કાંત,
 વાર ૩૫ કાંતે મોહીયો, રાય પૂછે રે કહોરે વિરતંત,
 શ્રેણિકરાય ? હું રે અનાથિ નિર્ગથ
 તિણે મેં લીધો રે સાધુજનો પંથ શ્રેણિક ૦ એ આંકણી ૧
 ઇણે કોમળી નયરી વસે, મુજ પિતા અનગળ ધન,
 પરિવાર પૂરે પરિવાર્યો, હુ છુ તેહનો રે પુત્ર રતન શ્રે ૦ ૨
 એક દિવસ મુજને વેદના, ઉપની મેં ન ખમાય,
 માત પિતા છૂરી રહ્યા, પણ કીણહિ રે તેન લેવાય શ્રે ૦ ૩
 ગોરડી ગુણમણિ ચોરડી, ચોરડી અબળા નાર,
 કોરડી પીડા મેં સહી, ન કોણે કીધી રે મોરડી સાર. શ્રે ૦ ૪
 બહુ રાજવૈદ્ય બોલાવીયા, કીધલા કોડી ઉપાય,
 બાવના ચઢન ચરચીયા, પણ તોહી રે સમાધિ ન થાય. શ્રે ૦ ૫
 જગમા કો કેહનો નહી, તે લાણી હુ રે અનાથ,
 વીતરાગના ધર્મ સરિણો, નહી કોઈ બીજો રે મુગતિનો સાથ. શ્રે ૦ ૬
 જો મુજ વેદના ઉપશમે, તો લેઉ સયમ ભાર,
 ઈમ ચિતવતાં વેદના ગઈ, મત લીધુ મેં હર્ષ અપાર. શ્રે ૦ ૭
 કરજોડી રાજા ગુણુ સ્તવે, ધનધન એહ અણુગાર,
 શ્રેણિક સમકિત પામીયો, વાંદી પહોત્યો રે નગર મોઝાર. શ્રે ૦ ૮
 મુનિ અનાથી ગુણુ ગાવતા, ટૂટે કર્મની કોડ,
 જણિ સમય સુંદર તેહના પાય, વદે રે એ કર જોડ. શ્રે ૦ ૯
 ઇતિ.

અથ શ્રી કોધની સજ્જાય

- કડુવાં ફળ છે ક્રોધનાં, જ્ઞાની એમ બોલે,
રીસ તણો રસ જાણીયે, હળા હળ તો લે.-કડુવાં-૧
- ક્રોધે ક્રોડ પૂરવ તણું, સયમ ફળ જાય,
ક્રોધે સહિત તપ જે કરે, તે તો લેજે ન થાય.-કડુવાં-૨
- સાધુ ઘણો તપીયો હતો, ધરતો મન વૈરાગ,
શિષ્યના ક્રોધ થકી થયો, ચંડકોશિયો નાગ.-કડુવાં-૩
- આગ ઊઠે જે ઘર થકી, તે પહેલું ઘર બાળે,
જળનો જોગ જો નવિ મગે, તો પાસેનું પ્રજાળે.-કડુવાં-૪
- ક્રોધતણી ગતિ એહવી, કહે કેવળ નાણી,
હાણુ કરે જે હિતની, જાળવજો ઇમ જાણી-કડુવાં-૫
- ઉદયરતન કહે ક્રોધને, કાઢજો ગણે સાહી,
કાયા કરજો નિર્મળી, ઉપરામ રસ નાહી-કડુવાં-૬ ધૃતિ

અથ શ્રી માનની સજ્જાય

- રે જીવ માન ન કીજીએ, માને વિનય ન આવે-રે
વિનય વિના વિદ્યા નહી, તો કિમ સમકિત પાવે-રે જીવ ૧
- અમકિત વિષુ ચારિત્ર નહિ, ચારિત્ર વિષુ નહિ મુકિત રે
મુકિત તણાં સુખ શાશ્વતા, તે કેમ લાહિયે યુકિત રે-રે જીવ ૨
- વિનય વડો સસારમા, ગુણ માં અધિકારી રે
ગર્વે ગુણ જાયે ગળી, ચિત્ત જીઓ વિચારી-રે જીવ ૩
- માન કર્યું જો રાવણે, તે તો રામે માર્યો રે
હુર્યો ધન ગર્વે કરી, અતે સવિ હાર્યો રે-રે જીવ ૪
- સૂકા લાકડા સારિજો, દુઃખદાર્ઢ જોટો રે
ઉદયરતન કહે માનને, દેજો - દેશ વટો રે-રે જીવ ૫
- ધૃતિ

અથ શ્રી માયાની સજ્જાય

સમકિતનુ ખીજ જાણીએ જી, સત્ય વચન સાક્ષાત,
સાગ્રામાં સમકિત વસે જી, માયામાં મિથ્યાત રે.

પ્રાણી, મ કરો માયા લગાર, એ આંકણી

મુખ મીઠો જુઠો મને જી, કૂડ કપટનો રે ડોટ,
જીભે તો જી જી કરે જી, ચિત્તમાં તાકે ચોટ, રે. પ્રાણી ૦ ૨

આપ ગરજે આઘો પડે જી, પણ ન ધરે વિશ્વાસ,
મેલ ન છડે મન તણે જી, એ માયાનો પાર રે પ્રાણી ૦ ૩

જેહ શું માડે પ્રીતડી જી, તેહ શું રહે પ્રતિકૂળ,
નવિ મૂકે મન આમણો જી, એ માયાનું મૂળ રે પ્રાણી ૦ ૪

તપ કીધો માયા કરી જી, મિત્ર શુ રાખ્યો લેહ,
મલ્લિ જિનેશ્વર જાણીએ જી, તો પામ્યા સ્ત્રીવેદ રે પ્રાણી ૦ ૫

ઉદયરતન કહે માલગો જી, મૂકો માયાની બુદ્ધ,
મુકિતપુરી જાવા તણે જી, એ મારગ છે શુદ્ધ રે પ્રાણી ૦ ૬ ધૃતિ

અથ શ્રી લોભની સજ્જાય

તમે લક્ષણ જો જો લોભના રે, લોભે મુનિજન પામે ક્ષોભના રે,
લોભે ડાઘા મન ડાઘ્યાં કરે રે, લોભે દુર્ઘટ પંથે મચરે રે-તમે-૧

તમે લોભ તેહનાં લેઉ ભામણાં રે, વળી પાય નમીને કડું ખામણા રે,
લોભે મર્યાદા ન રહે કેહની રે, તમે સગત મૂકો તેહની રે-તમે-૨

લોભે ઘર મૂકી રણમા મરે રે, લોભે ઊંચ તે નીચું આદરે રે,
લોભે પાપ લણી પગલા ભરે રે, લોભે અકાર્ય કરતા ન ઓસરે રે-તમે-૩

લોભે મનડું ન રહે નિર્મળ રે, લોભે સગપણ નાસે વેગળું રે,
લોભે ન રહે પ્રીતિ ને પાવડું રે, લોભે ધન મેળે ગહુ એકડું રે-તમે-૪

લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણે રે, લોભે હત્યા પાતક નવિ ગણે રે,
તો તો દામ તણે લોભે કરી રે, ઉપર મણિધર થાયે તે મરી રે-તમે-૫

જોતાં લોલનો થોલ દીસે નહીં રે, એવું સૂત્ર સિદ્ધાંતે કહ્યું સહી રે,
લોલે ચક્રી સુલૂમ નામે જુઓ રે, તે તો સમુદ્ર માંહે રૂપી મુઓ રે.—તમે—૬
એમ' જાણીને લોલને છંડો રે, એક ધર્મ શુ મમતા મંડો રે,
કવિ ઉદયરતન ભાંખે મુંદા રે, વંદું લોલ તને તોડને સદા રે—તમે—૭

અથ શ્રી જખૂસ્વામીની સજ્જાય

સરસ્વતી સ્વામીને વિનવુ, સત ગુરૂ લાગુજી પાય,
ગુણ રે ગાથું જખૂસ્વામીના, હરખ ધરી મન માંય.
ધન ધન ધન જખૂસ્વામીને—એ આંકણી. ૧

ચારિત્ર છે વચ્છ દોહિલુ, વ્રત છે ખાડાની ધાર,
પાયે અણુવાણેજી ચાલવું, કરવાજી ઉચ વિહાર ધન૦ ૨

મધ્યાહ્ન પછી કરવી ગૌચરી, દિનકર તપે રે નિલાડ,
વેળુ કવલ સમ કોળિયા, તે કિમ વાળ્યા રે જાય ધન૦ ૩

કેડી નવાણું સોવન તણી, તમારે છે આઠે જી નાર,
સ સારતણાં સુખ સુણ્યા નહી, ભોગવો ભોગ ઉદાર. ધન૦ ૪

રામે સીતાને વિજેગડે, બહોત ક્રિયા રે સગ્રામ,
છતી રે નારી તુમે કાઈ તજો, કાઈ તજો ધન ને ધામ ધન૦ ૫

પરણીને શુ જી પરિહરે, હાથ મળ્યાનો સંબધ,
પછી તે કરશે સ્વામી ચોરતો, જિમ કીધો મેઘમુર્છીદ ધન૦ ૬

જખૂ કહે રે નારી સુણો, અમ મન સયમ ભાવ,
માથો સ્નેહ કરી લેખવો, તો સંયમ લ્યો અમ સાથ ધન૦ ૭

તેણે સમે પ્રલવોજી આવીઓ, પાંચશે ચોર સઘાત,
તેને પણ જખૂસ્વામીએ ખૂઝવ્યો, ખૂઝવ્યા માત ને તાત. ધન૦ ૮

સાસુ સસરાને ખૂઝવ્યા, ખૂઝવી આઠે નાર,
પાંચશે સત્તાવીશ શુ, લીધો જી અયમ ભાર. ધન૦ ૯

સુધર્મા સ્વામી પાસે આવીયા, વીચરે છે મન ને ઉદલાસ,
કર્મ ખપાવી કેવળ પામીયા, પહોત્યા જી મુકિત મોઝાર ધન૦ ૧૦

ઉપદેશી સંજ્ઞાય

ઘડી એક તણે વિશ્વાસ,	શ્વાસનો નાણે રે,	
આણુચિત્યો આવશે કાળ,	તણે તે આણે રે.	૧
જેમ તોરણે આવ્યો વિંદ,	પાછો નહિ વળશે રે;	
હારા સંજ્ઞન કુટુંબ પરિવાર,	સહુ ટળવળશે રે	૨
અહિ સાપ ઉઠરને જેમ,	ચીડી સીંચાણે રે;	
જમરાજ કોપે ત્યાંહી,	નથી ઠેકાણે રે	૩
જેમ તેતર ઉપર બાજ,	મચ્છ ને બગલો રે;	
હારી નવલ સુરંગી દેહ,	કરી દેશે ઢગલો રે.	૪
માવજ મુખથી કુરંગ,	ન શકે નાસી રે,	
અગ્નિક આવી કાળ,	દેશે ગળે ફાસી રે	૫
વળે દળ વાદળ ને પૂર,	વિવિધ પ્રકારે રે,	
પણ કાળ ઓચિતો કોઈ	પાછો નવિ વાળે રે	૬
દેવ, દાનવ, માનવ, ઇંદ્ર,	સુરજને અંદા રે;	
તીર્થંકર ચક્રી કેશવ,	રામ મુણિદા રે	૭
નૃપ, શેઠ, સેનાપતિ ઇન્દ્રિય,	તલાળ તલાટી રે,	
તેને બાળી કીધા રાખ,	હુઈ ગઈ માટી રે.	૮
હુતી ઓકી આડી સાત,	દૈત ને જુદા રે,	
ભીડી બખતર પહેરી ટોપ,	ગ્રહી આચુદા રે.	૯
આવ્યો કાળસેન કોટવાળ,	નાખ્યા સવિ ઊંધા રે;	
તેણે લક્ષ્યા ત્રણે લોક,	લાગી બહુ ક્રુધા રે	૧૦
શુ ધરવી આશા મહોટી,	ખોટી શુ થાવું રે,	
તજી રમણી રાજ્ય લડાવ.	અં તે બાવુ રે	૧૧
ધરીયા કેશરિયા વેશ,	મોહિ લેરખડા રે;	
કાને કુડળ હેડે હાર,	બાહિ બેરખડા રે	૧૨

કડાં પોંચી બાબુખંધ,	વેઠ ને વીંટી રે,	
શિર પર બાંધી રૂડી પાઘ,	સોનેરી લીંટી રે.	૧૩
રૂડી કુંમકુંવરણી કાય,	છાયા નિરખે રે;	
રૂપે રાભાસરખી નાર,	દેખી દિલ હરખે રે.	૧૪
મુખ, આંખને મટકે,	મોઢ્યો, કરને લટકે રે;	
અણુતેડયો આવી કાળ,	ગળી બશો ગટકે રે.	૧૫
હારે સુંદર મંદિર મહોલ,	ઝળકતી જ્યોતિ રે;	
કાઈ કૂલે ગુથી મેજ,	જડિયા મોતી રે.	૧૬
પોઠે ઓઢી પટકૂળ,	મખમલ ધોતી રે;	
પંખાથી પવન ઝંકાળ,	નિદ્રા હોતી રે.	૧૭
આવ્યો જમદડીદૂત,	સાહ્યો ગોતી રે;	
રહી રડતી પડતી માત,	રમણી રોતી રે.	૧૮
આ કાચી કાયા છાયા,	જેસી બદલકી રે;	
જખં બિઠ ચલેગો હસ,	માટી જગલકી રે.	૧૯
જેવો ખોટો સધ્યા વાન,	પીપળ પાન રે;	
કાચી માટી કેરો કુભ,	કુંજર કાન રે.	૨૦
ઢગ રહિત પતંગનો રંગ,	થાએ ભંગ રે;	
વળી કાચના કૂપા રૂપ,	એહી અગ રે.	૨૧
પ્રાણીછંડો અનંગનો રંગ,	એહવુ જાણી રે;	
અંજળી જળ આયુ જેમ,	પૂરનું પાણી રે.	૨૨
અતે બવુ છે એકવાર,	મન સમજાવી રે;	
ખોડીઢાસ ગુરને ચરણે,	શીશ નમાવી રે.	૨૩
સવત ઓગણીસે સોળ,	આસો માસે રે;	
કરી જેતપુર માંહે જોડ,	રહી આમાસે રે.	૨૪

શ્રી કૃષ્ણ જન સ્તવન

(અખર દે હો મુરારી હમારો-એ દેશી)

મનડું કિમહી ન બાજે, હો કૃષ્ણ જન મનડું કિમહી ન બાજે,
જિમ જિમ ચત્ન કરીને રાખું, તિમતિમ અલગું લાજે હો,

કું ૦ એ આંકણી ૧

રજની વાસર વસંતી ઉજડ, ગયણ પાયાલે જાય,
સાપ ખાય ને મુખડું થેથું, એહ ઉખાણો ન્યાય હો. કું ૦ ૨

મુક્તિ તણા અલિલાપી તપીયા, જ્ઞાન ને ધ્યાન અભ્યાસે,
વૈરીડું કાંઈ એવું ચિતે, નાખે અવલે પાસે હો. કું ૦ ૩

આગમ આગ મંધર ને હાથે, નાવે કિણ વિધ આંકું,
કિહાંકને જો હઠ કરી હટકું, તો બ્યાલતણી પરે વાંકું હો. કું ૦ ૪

જો ઠંગ કહું તો ઠંગતું ન દેખું, આહુકાર પણ નાહી,
સર્વે માંહીને સર્વથી અલગું, એ અચરજ મનમાંહી હો. કું ૦ ૫

જે જે કહું તે કાન ન ધરે, આપ મતે રહે કાળું,
સુરનર પાડેત જન સમજાવે, અમજે ન મહા રોસાળું હો. કું ૦ ૬

મેં જાણ્યું એ લિંગ નપુમક, સકળ મરદને ઠેલે,
ખીજ વાતે મંમરથ છે નર, એહને કોઈ ન જોલે હો. કું ૦ ૭

મન સાધ્યું તેણે સધળું સાધ્યું, એહ વાત નહિ ખોટી,
ઈમ કહે સાધ્યું તે નવિ માનું, એકહિ વાત તે મોટી હો. કું ૦ ૮

મનડું દુરારાધ્ય તે વશ આણ્યું, તે આગમથી મતિ આણું,
આનંદધન પ્રભુ મહાઈ આણો, તો સાચું કરી જાણું હો. કું ૦ ૯

ધર્મજીવન સ્તવન

ધર્મ જિનેશ્વર ગાઉ રંગ શુ,

લંગમ પડશે હો પ્રીત જિનેશ્વર,

ખીજો ભવ મંદિર આણું નહીં,

એ એમ કૃણવટ રીત જિનેશ્વર. ધર્મ ૦ ૧

- ધરમ ધરમ કરતો જગ સહુ પ્રીરે,
જાણે ન ધર્મનો મર્મ જિનેશ્વર,
ધરમ જિનેશ્વર ચરણ ગહ્યા પછી,
કોઈ ન આંધે હો કર્મ- જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૨
- પ્રવચન અજન જો સદ્ગુરુ કરે,
દેખે પરમ નિધાન જિનેશ્વર,
હૃદય નયાણુ નિહાળે જગ ધણી,
મહિમા મેરુ સમાન જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૩
- દોડત દોડત દોડત દોડીયો,
જેતી મનની રે દોડ જિનેશ્વર,
પ્રેમ પ્રતિત વિચારો ઢુકડી,
ગુરુગમ લેજો રે જોડ જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૪
- એક પખી કેમ પ્રીતિપરે વડે,
ઉભય મિલ્યાહુએ સધિ જિનેશ્વર,
હું રાગી હું મોહે ફરીઓ
તું નિરાગી નિરખધ જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૫
- પરમ નિધાન મુખ પ્રગટ આગળે,
જગત ઉદ્ધવી હો જાય જિનેશ્વર,
જ્યોતિ વિનાશે જુઓ જગદિશની,
અધો અધ પડાય જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૬
- નિર્મળ ગુણમણિ રોહણુ ભૂધરા,
મુનિજન માનમ હંમ જિનેશ્વર,
ધન તે નગરી ધનવેળા ભરી,
માત પિતા કુળ વશ જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૭
- મન મંદુકર વર કરજોડી કહે,
પદકજ નિકટ નિવાસ જિનેશ્વર,
ધન નામી આનંદ ધન સાલળો,
એ સેવક અરદાસ જિનેશ્વર ધર્મ ૦ ૮

માંજે પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી બોલવાની રતુતિ

અરિહંતા મજ્ઞ	મંગલ,	અરિહંતા મજ્ઞ	દેવય,
અરિહંતા	કિત્તઈત્તાણું,	વોસિરામિ	પાવકમ્મં. ૧
સિદ્ધા મજ્ઞ	મંગલ,	સિદ્ધા મજ્ઞ	દેવય,
સિદ્ધા	કિત્તઈત્તાણું,	વોસિરામિ	પાવકમ્મ ૨
આયરિયા મજ્ઞ	મંગલ,	આયરિયા મજ્ઞ	દેવય,
આયરિયા	કિત્તઈત્તાણું,	વોસિરામિ	પાવકમ્મં ૩
ઉવજ્ઞાયા મજ્ઞ	મંગલ,	ઉવજ્ઞાયા મજ્ઞ	દેવય,
ઉવજ્ઞાયા	કિત્તઈત્તાણું,	વોસિરામિ	પાવકમ્મં. ૪
સંવસાહુ મજ્ઞ	મંગલ,	સંવસાહુ મજ્ઞ	દેવય,
સંવસાહુ	કિત્તઈત્તાણ,	વોસિરામિ	પાવકમ્મ ૫
ઈઈ પચ મજ્ઞ	મંગલ,	ઈઈ પચ મજ્ઞ	દેવય,
ઈઈ પચ	કિત્તઈત્તાણું,	વોસિરામિ	પાવકમ્મ ૬

ભાવાર્થ:—અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુઓ
એ પાંચ મારા મગજકારી દેવ છે, તેમનું કીર્તન કરી પાપકર્મને
તજુ છું.

ગાર મના છપા

જીવ દયા નિત્ય પાળીએ, વ્રત પહેલુ કહીએ,
સૂક્ષ્મ બાદર જીવને, અભયદાનજ દઈએ,
સાધારણ પ્રત્યેકમા, - બાહુ પાપજ બાણો,
અનત કાયને ઝોળખી, દયા મન આણો;

છકાયની રક્ષા કરો, સર્વ કુટુબ બાણો આપણું,
પ્રકાશમિત્ર વાણી વહે, તો ખરું તુજ કાહ્યાપણું ૧

મૃષાવાદ નવિ બોલીએ, વ્રત ખીજું કહીએ,
ભરવી ફૂડી સાખ, તેથી અગગા રહીએ,
પંચમાં પૂછે વાત, ત્યાં નવિ બોલીએ બોલું;
આ ભવ પામે માન, પરભવ સુખજ મોટું;
એહવું જાણી પ્રાણીયા મૃષાવાદ નવિ ભાખીએ;
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, જીભા જતન કરી રાખીએ. ૨

અદત્તાદાન ન લીજીએ, ચોરી નવિ કીજે;
વસ્તુ પરાઈ હાથ જડે, તો પાછી દેજે;
ફૂડા તોલાં ત્રાજુવા, વળી માપજ મોટું;
મીઠું બોલે સુખ થકી, પણ ચાલે બોલું;
એહવી માયા કેળવી, મલકાણો મનમાં ઘણું;
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (કે) રાજ નથી બાઈ પોપા તણું. ૩

પરનારીનો સગ નિવારો, (તમે) ઉત્તમ પ્રાણી,
શિયળ પાળો નિર્મળ, આતમ-હિત જાણી,
પરનારીના સગ થકી, તમે નિર્ધન થાશે,
આ ભવ દડે રાજ્ય, પરભવ નરકે જાશે,
એવું જાણી પ્રાણીયા, શિયળ વ્રત પાળો સોહામણો,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (કે) મહિમા વ્રત ચોથા તણો. ૪

મોતુ, રૂપું, ધન, માલ તુ તો પામ્યો કોડી,
કુડ કપટ, છળ, ભેદ કરી તે માયા જોડી,
આશા-તૃષ્ણા નવિ મટે, મન વાજે ભેરી,
તૃપ્તિ ન પામ્યો આત્મા, મન હોશ ઘણેરી,
અત સમય મૂકી કરી, એકલડા જાણુ સહી,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (કે) મનની મમતા મનમાં રહી, ૫

ઝંચી નીચી, જળ-થળ વાટની, મર્યાદા કરજે,
છઠ્ઠા વ્રતની વાત, હારે હૈડે ધરજે,
અધિક રાવઝ એહની, તુ ટાળે પ્રાણી,
તો સુખ પામીશ શાશ્વતા, ધંમ બોલ્યા નાણી;

એહવુ જાણી પ્રાણીયા રાવઈ (ટાળ) દેશ પરદેશની,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે (તો) ભૂગળ ભાગે કષ્ટની. ૬

સાત વ્યસન નવિ સેવિએ, નવિ પીજે તાડી,
છવ્વીસ જોડની ધારણા, તુ ધરજે દહાડી,
પાપ તણો વ્યાપાર, પ્રાણી તું પરિહરજે,
ધન, ધાન, કુવિય, જાતની મર્યાદા કરજે,
સખ્યા દુપદ ચૌપદ તણી, દઢ રાખે ત્હારો આત્મા,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (કે) એ મત પાળો સાતમા. ૭

વશ રાખજે ત્હારી જીભડી, અનર્થા દહે,
કાજ ન સીએ આપણુ તુ શીદને મહે,
જેથી લાગે પાપ, તેથી અળગો રહેજે,
ધર્મ-ધ્યાનની વાતમા. તુ વળગ્યો રહેજે,
પોતાથી પગતુ નથી, ને પારકુ તુ ક્યાં લહે,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, કે ત્હારા કર્યા તુ સહે. ૮

નિત્ય સામાયિક કીજીએ મુણુ ઉત્તમ પ્રાણી;
લાલ ઘણો છે એહમા, ઇમ જોડ્યા નાણા,
મેરૂ કચનડી આધક, કોઈ દાનજ આપે,
તોલ ન આવે તેહની, ઇમ જીનવર થાપે,
એવું જાણી પ્રાણીયા, નિત્ય સામાયિક કીજીએ,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (તો) મુક્ત તણા મુખ લીજીએ. ૯

વહેતો ઉઠી આતમા, તુ ધ્યાનજ ધરજે,
દશમા મતની વાર્તા, તુ હૈહે ધરજે,
ઘણા દ્રવ્ય નવિ ધારીયે, ગૃહિ નવિ થઈએ,
આધુ-સાધ્વીન વાદવા, દિન પ્રત્યે જઈએ,
એવું જાણી પ્રાણીયા, ઘણું દ્રવ્ય નવિ ધારીએ;
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (કે) ઇદ્રનો રત્ન ગાળીએ. ૧૦

પૌષધ કીજે લાવશું, આતમ વશ રાખી;
જીમ કીધા દશ શ્રાવકે, સૂત્રને સાખી,
જતના કરજે જીવની, સૂક્ષ્મ ને બાદર,
ધ્યાન ધરે નવકારનું, એહ વૃત આદર,
ક્રોધ, માન, માયા તજી, સમતાનો રસ પીજીએ;
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (કે) એહવા પૌષધ કીજીએ. ૧૧

હવે કહું વ્રત બારમું, સુણુ ઉત્તમ પ્રાણી;
જન્મવા વેળા આતમા, ચિતવણા આણી,
જો આવે મુનરાજ, પંચ મહાવૃતધારી;
દોષ રહિત દેઉ દાન, હેડે હર્ષ વધારી;
દ્વાદશ વ્રત શ્રાવક તણા, શુદ્ધ સમકિતથી પાળશે,
પ્રકાશસિંહ વાણી વહે, (તે) મુકિતના સુખ મહાલશે. ૧૨

સવત અઢાર પચોતેરની, શુકલ પક્ષે,
માસ અષાઢો શોભતો, આઠમને દિવસે.
મજ્જાય કીધી શોભતી, ગામ ગોડલ વાસે.
સેવક વિનવે લાવશું, મન હર્ષ ઉઠાસે;
એહ બાર વૃત શ્રાવકતણા, શુદ્ધ સમકિતથી પાળશે;
ઉત્કૃષ્ટ પદરે લવે, મુકિતપુરીમાં મહાલશે. ૧૩

ક્ષ મા પ ના

(ભજનની દેશીનો એ-રાગ)

મન તું કરી લે વિચાર, જાવું પેલે રે પાર,
 નથી કોઈ તારી સંગાથ, જાવું જમને દ્વાર. મન તું ૧
 વસતી બહુ છે રે વાટ, જાવું મૂકી રે પરિવાર,
 ચતુરાઈ નહિ આવે કામ, ભણ લેને ભગવાન. મન તું ૨
 નથી કર્યાં ધર્મનાં કામ, નથી દીધા સુપાત્રે દાન,
 ન કર્યાં કલેશ અપાર, જેથી રજ્યો તું સંસાર. મન તું ૩
 કાયાથી કર્યાં તેં દોષ, પણ શાને કરે અફસોસ,
 ચાંદિ નથી રે લગાર, પછી પસ્તાયે શુ થાય મન તું ૪
 થીર કરી મન વચ્ચ કાય, દોષનું બધ કર દ્વાર,
 ક્ષમા માગીલે આ વાર, સર્વે પ્રાણીની સાથ મન તું ૫
 માનમાં રહીશ ના લગાર, તેથી વધે છે સંસાર,
 પડવું નરક મોઝાર, તેથી ચેતો નર ને નાર મન તું ૬
 નાવે સમજણ લગાર, તે તો ગમાર કહેવાય,
 ચાલવ લડયા માંહો માંહા, કૌરવનો થયો રે સંહાર. મન તું ૭
 ચૂકશો નહીં રે લગાર, અવસર એળે ચાલ્યો જાય,
 છુ હું આપનો દાસ, ક્ષમા આપો આ વાર. મન તું ૮

શ્રી દાન, શીલ, તપ અને ભાવનું પ્રભાતિયું.

દે જીવ જિન ધર્મ કીજીએ, ધર્મના ચાર પ્રકાર,
 દાન શિયળ તપ ભાવના, જગમાં એટલું સાર. ॥ દે જીવ ૦ ॥ ૧
 વરસ દિવસને પારણે, આદીશ્વર સુખકાર,
 શેલડી રંસ વહોરાવિયો, શ્રી શ્રેયાંસક્રમાર. ॥ દે જીવ ૦ ॥ ૨
 ચં પા પોળ ઉઘાડવા, ચાળણીએ કાઢ્યાં નીર,
 સતી ચ સુભદ્રા જશ થયો, શિયળે સુર નર ધીર. ॥ દે જીવ ૦ ॥ ૩
 તપ કરી કાયા શોષવી, અરસ નિરસ આહાર,
 વીરજિણુંદ વખાણિયો, ધન્ય ધન્નો અણુગાર. ॥ દે જીવ ૦ ॥ ૪
 અનિત્ય ભાવના ભાવતાં, ધરતાં નિર્મળ ધ્યાન,
 ભરત આરીસાભુવનમાં, પામ્યા કેવળ જ્ઞાન. ॥ દે જીવ ૦ ॥ ૫
 જૈનધર્મ સુરતર સમો, જોડની શીતળ છાંય,
 સમયસુંદર કહે સેવતાં, વાંછિત ફળ પાચ. ॥ દે જીવ ૦ ॥ ૬

*

પ્રભાતિયું.

સ્વારથકી સળ હે રે સગાઈ, કુણુ માતા કુણુ બેનડે ભાઈ. સ્વા....૧
 સ્વારથ ભોજન સુકત સગાઈ, સ્વારથે બિને કોઈ પાણી ન પાઈ. સ્વા....૨
 સ્વારથ માળાપ શેઠ બડાઈ, સ્વારથ બિન ન હુ હોત સડાઈ. સ્વા....૩
 સ્વાર્થ નારી દાસ કડાઈ, સ્વાર્થે બિન લાઠી લે ધાઈ. સ્વા....૪
 સ્વાર્થ ચેલા ગુરુ ગુરુભાઈ, સ્વાર્થે બિન નિત હોત લેડાઈ. સ્વા....૫
 સમયસુંદર કહે સુણો રેલોકાઈ, સ્વાર્થે ભલી પરમ સગાઈ. સ્વા....૬

*

શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામીની લાવણી.

પારસનાથ વિખ્યાત જગતમેં, જિનશાસનમેં જયકારી,
 જસ ગુણ મહિમા અપરંપાર હે, ધ્યાન ધરે સુર નર નારી—પા ૦
 નાથ નિરંજન લવહુખ લંજન, તત્ત્વજ્ઞાનકે દરિયા હે,
 જ્યોતિસ્વરૂપ જગદાનંદન, જગજસ કીરતિ વરિયા હે—પા ૦
 નગર બનારસી વરતે જગમેં, અશ્વસેન નૃપ અધિકારી,
 વામાકૂખે કુળ અજવાળણુ, પ્રગટયા પારસ પટધારી—પા ૦
 નરક નિગોદ લયા અજવાળા, આસન કંખ્યાં સુરપતિકા,
 છાપન દિગ્ગુમારી કરવા આઈ, જનમ મહોત્સવ જગપતિકા—પા ૦
 ચોસઠ સુરપતિ પ્રણુમી પ્રભુને, મેઝગિરિ લઈ ન્હવરાવે,
 કરી મહોત્સવ માતા પાસે, મૂકી સ્વર્ગે સુર જાવે—પા ૦
 અનુક્રમે ચોવન પાયા જિનજી, વિષયારસમેં વરણાવે,
 માત પિતા કરી-હરખે મહોત્સવ, રાણી પ્રભાવતી પરણાવે—પા ૦
 અદ્ભૂત રૂપ અનુપમ જોડી, દંપતિ વિલસે સુખ સારા,
 મહેલ મનોહર મનકી મોજાં, પ્રેમ પુરાતન ધરી ખ્યારા—પા ૦
 એક દિન ગોખે રમતાં રસભર, સારી પાસા સુખકારી,
 લોક કુળાહળ કૌતુક કરતાં, જાતાં દેખ્યાં નર નારી—પા ૦
 પાસકુમર તખ મૂછત પ્રેમે, કહાં ચલત હે જન સારે,
 લોક કહે એક આયા તાપસ, કઠોરકે હે ખમનારે—પા ૦
 ખલક ચાલે દુનિયા દરશનકું, લેઈ પૂજકી પતરાળી,
 મિષ્ટાન્નાદિક મોદક મેવા, ખાનપાનકું ઘૂતશાળી—પા ૦
 સુનકે પાસકુમાર પણુ જોવા, આવે આશ્રમ કાનનમેં,
 દીઠા જોગી તપ હી તપતા, તમક તેજસેં તાનનમેં—પા ૦
 પંચ કુંડ પાવક પરજળતા, અધળીચ બેઠા આસનસેં
 બિર્ધ બુજ કરી ગ્રહી જપમાળા, ધ્યાન ધરંતા નાસનસેં—પા ૦

ભૂયે લુઠતી જટા રોલેઈ,	દગમુદ્રિત કરી દુનિયાસેં,
લાલ સિંદુર લપેટા લાલે,	અંગ વિભૂતિ ભુંસિયાસેં—પા૦ ૧૨
નાગ જલંતા દેખા દયાળા,	અવધિજ્ઞાન ધરી માનનસેં,
કહે જોગીકું કયા તન જાળે,	જીવદયા ધિન જાનનસેં—પા૦ ૧૩
તળ જોગી કહે સુણો નૃપનંદન,	મત છેડો તુમ મુનિયન કોં,
ગજ ઘોડા રથ ખેલ ખેલાઓ,	જાઓ ડરાવો દુનિયન કોં—પા૦ ૧૪
હમ જોગી અવધૂત એકિલા,	વનવાસી વિચરંદા હે,
શુરુકે જ્ઞાન સહી ઘટ ભીતર,	જોગી જિહાં શંકરદા હે—પા૦ ૧૫
કોન શુરુ તુજ લેખ ધરાયા,	નવિ ઝોળખાયા ધરમનકું,
દીક્ષા ભરમ ભરાયા તુજકું,	કાયા કષ્ટ જ કરનનકું—પા૦ ૧૬
હમ શુરુ ધરમ પિછાના એસે,	માયા મમતા નવિ ધરતા,
કંચન કામિની સંગ ન કરતા,	અવિનાશી પદ અનુસરતા—પા૦ ૧૭
કાષ્ટ ચિતાસેં નાગ નિકાલા,	કાન સુનાયા નવપદકું,
પ્રભુ દરશે પરમેષ્ટી ધ્યાને,	લઈ અવતાર અસુર ઈદરકું—પા૦ ૧૮
પાસકુમરકી થઈ પરશંસા,	કમઠ લજાણા લોકનમે,
દ્વેષ ધરંતો પાસ પ્રભુ પર,	રહેતો અહોનિશ શોકનમે—પા૦ ૧૯
કષ્ટ ક્રિયા અજ્ઞાન કરીને,	દેવ થયો સુન ગરજનકો,
અવધિ પ્રયુજી વૈર સુભાવે,	પૂરવ પારસ તર્જનકો—પા૦ ૨૦
નિજ ઘર આવી નાથ નિહાળે,	ચિત્રમાં રાજુલ નેમિને,
સુખ સંસાર તજી તનમનથી,	વરશીદાને વ્રત લીને—પા૦ ૨૧
તપ જપ સંયમ સમતા સંગે,	રહેતા અહનિશિ ધ્યાનનમેં,
વડતળે ઊભા કાઉસ્સગે,	તપ ઝડ લાગી તાનનમે—પા૦ ૨૨
જિન નાસા લગે નીર ભરાણા,	તો ભીનચળિયા ધ્યાનનસેં,
આસન કંપિત દેખત અપના,	ધરણીધર જીવે જ્ઞાનનસેં—પા૦ ૨૩
દમતા દેખી અપના સાહિબ,	કમઠાસુર મદં હારણકું,
ધરણીધર પદમાવતી આવે,	શ્રીજિન કષ્ટ નિવારણકું—પા૦ ૨૪

સહસ ક્ષણ શિર છત્ર ધનાવી, ધરણીધર રહે કરનેડી,
 પદમાવતીકું લહી શિર સાહી, કમઠ હંકાર્યો જઈ દોડી—પાં ૨૫
 હુંહુલિનાદ ધળયા દેવે, રંગ રાગ ગુણ ઉચ્ચરંતા,
 ધરણીધર પદમાવતી નાચે, ઠમકે પાયલ પગ ધરતા—પાં ૨૬
 ઝાંઝર ઝણકે નેઉર રણકે, ઘમકે ધુધરી પાયનમેં,
 ધૂમરી દેતા લુછન લેતા, તત થેઈ તાન મચાવનમેં—પાં ૨૭
 નવ નવિ ભાતે નચતી નાટક, લાગિ લાગિ નાક નમાવત હે,
 અષ્ટકરમ દળ દૂર હઠાવી, શુકલધ્યાન પ્રભુ ધ્યાવત હે—પાં ૨૮
 નાથકે ચરણે શીશ નમાવી, અમર ગયા નિજ આવાસે,
 પ્રગટયા કેવળજ્ઞાન પ્રભુકું, પહોત્યા શિવપુર સહવાસે—પાં ૨૯
 જ્ઞાન ધ્યાનસે ગોઠ મચાવે, રગ મચાવો અનુભવકો,
 જિન ગુણ ગાવો ભાવના ભાવો, તાપ સમાવો ભવદવકો—પાં ૩૦
 અધિક માસ ઓગણીશેં એકે, શ્રાવણ માસે શુદ્ધિ શાળી,
 રંગવિભ્ય રહી રાજનગરમેં, કહી લાવણી લટકાળી—પાં ૩૧

શ્રી અજિતનાથ સ્વામીની લાવણી.

શ્રી અજિતનાથ મહારાજ, ગરીબ નિવાજ,
 જરૂર જિનવરણ, સેવક શિર નામે તને, ઉચ્ચારે અરણ;
 કરી માપી મહારા વાંક, રઝગિયો રાંક, અનંત ભવમેં. (૨)
 આંચો છુ ત્હારે શરણ, યાળી હુઃખદવમેં,
 કોધાદિકે ધૂકતા ચાર, ખરેખર ખાર, લાગ્યા મુજ કેડે (૨)
 વળી પાપી મહારો નાથ, છે ક છં છે કે,
 આ મુજરો મુજ ભગવાન, કડું ગુનગાન, ધ્યાનમા ધરણ. (૨) સેવક—૧
 મે પૂર્ણ કર્યાં છે પાપ, મુણને આપ, ક હું કરનેડી, (૨)
 મુજ ભૂ હા માં ભગવાન, ભૂલ નહી થોડી;
 ભવહિંસા અપરંપાર, કરી કિરતાર, હવે શું કરવું. (૨)

જ્યુઠું બહુ યોલી નાથ, સાચને શું હરણું,
તું જોળામાં મુજ શીશ, જાણુ જગદીશ, ગમે તે કરજી (૨) સેવક—૨
મેં કર્યા બહુ કુકર્મ, ધરી નહીં ધર્મ, પૂર્ણ હું પાપી. (૨)
અવળો થઈ ત્હારી આણ, મેં જ ઉત્થાપી,
મેં મૂરખ નિદા ઘણી, મુનિવર તણી, કરી હરખાયો. (૨)
પર દાસ દેખી લખાડ, હું લલચાયો,
કિંકર કહે કેશવલાલ, આણીને બહાલા, હું ખ તું હરજી (૨) સેવક—૩

શ્રી અનંતજિન સ્તવન.

ધાર તરવારની સોહલી દોહલી, ચઉદમા જિનતણી ચરણ સેવા,
ધારપર નાચતાં દેખ બાજીગરા, સેવના ધારેપર રહે ન દેવા
ધા૦—૧ એ આં

એક કહે સેવિયે વિવિધ કિરિયા કરી, ફળ અનેકાત લોચન ન દેખે,
ફળ અનેકાત કિરિયા કરી બાપડા, રડવડે ચાર ગતિમાહિ લેખે
ધા૦—૨

ગરછના લેદ બહુ નયણુ નિહાળતા, તત્તવની વાત કરતા ન લોખે,
ઉદરભરણાદિ નિજ કાજ કરતાં થકાં, મોહ નડિયા કળિકાળ રાજે
ધા૦—૩

વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર જૂઠો કહ્યો, વચન સાપેક્ષ વ્યવહાર સાચો,
વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર સસાર ફળ, સામળી આદરી કાંઈ રાચો
ધા૦—૪

દેવ ગુરુ ધર્મની શુદ્ધિ કહો કિમ રહે, કિમ રહે શુદ્ધ શ્રદ્ધાન આણો,
શુદ્ધ શ્રદ્ધા વિષુ સર્વ કિરિયા કરી, છારપર લીંપણું તેહ જાણો
ધા૦—૫

પાપ નહિ કોઈ ઉત્સૂત્ર લાપણુ જિશે, ધર્મ નહિ કોઈ જગ સૂત્ર સરિખે,
સૂત્ર અનુસારે જે લવિક કિરિયા કરે, તેહનું શુદ્ધ ચારિત્ર પરિખે
ધા૦—૬

એહ ઉપદેશનો સાર સક્ષેપથી, જે નરા ચિત્તમાં નિત્ય ધ્યાવે,
તે નરા દિવ્ય બહુ કાળ સુખ અનુભવી, નિયત આનંદધન રાજ પાવે
ધા૦—૭

શ્રી રાજેમતી રહનેમિની સજ્જાચ.

- એક દિવસ વિષે રહનેમિ રહ્યા કાઉત્સગ્ગ ધ્યાને,
રાણુલ રહી તસ શુકામાં ચિવર સૂકાવે છાને. એ. આ.
- ઋષિ રાણુલ દેખીને ગળિયા છે, કાઉત્સગ્ગ કરવાને બળિયા છે,
મુ નિ માં હી થી ચ ગિ યા છે. ૧
- રહનેમિ હર્ષ હૈડે લાવે, પેખી રાજેમતી બહુ સુખ પાવે,
મન ચિંતવે રાણુલ પ્રિયે આવે, ઓ વહુઅર જી,
અમ સાથે સંસાર તણાં સુખ માણો, સો પરિહરિ જી,
પ્રેમ પ્રિય કે બંધવ ઉપર આણો. ૨
- આપણે સંસાર સફળ કરશું, પછી વૃદ્ધપણે વળી મત ધરશું,
લેઈ સંયમ ભવસાગર તરશું, ઓ વહુઅર જી. ૩
- ઇમ નિસુણી વચન રાણુલનારી, દે સાર શિખામણ સુખકારી,
કહે ઉત્તમ વાણી હિતકારી, ઓ દેવર જી,
મત ભૂલ્યાં ભમશે લહેશે ભય ભારી. ૪
- મત ચૂકીને દુર્ગતિ અવતરશે, પરમાધામીને વશ પડશે,
જો આળ હમારી તુમે કરશે, ઓ દેવર જી. ૫
- તેં નિજ કુળની લજ્જા મૂકી, અતિચાર ગયો સંયમ ચૂકી,
કુણ નિરખે હો મુનિ નિજ થૂંકી, ઓ દેવર જી. ૬

- એહ વાત તુને નવિ છાજે છે, ઇમ જપતાં ચદુકુળ લાજે છે,
 વળી મહાવ્રત ત્હારાં લાજે છે, ઓ દેવરણ. ૭
- જુઓ અમ સરખી રાણી રૂડી, ભરયોવન તુજ ખ્રાતે છોડી,
 તોયે મૂર્ખાં ત્રીતિ કિસિ જોડી, ઓ રહનેમિ,
 નેમિતણી હુ નારી તે જોને વિચારી.
 અતિ હિતકારી, ગુરૂબંધવની નારી તે જનની ત્હારી. ૮
- પ્રતિબોધ ઇત્યાદિક ઇમ આપી, દેવરનુ દિલડું થિર થાપી,
 દેઈ મિથ્યા દુષ્કૃત અઘ કાપી, ઓ રહનેમિ. ૯
- તવ તે તિહાંથી તુરત જ વળિયા, કહે ઉત્તમ જન પથે ભળિયા,
 રહનેમિ રાણુલ જિનને મળિયા, ઓ રહનેમિ. ૧૦
- સહસ્રાવન સયમ નિરધારી, શિવ પહોલ્યા જિન રાણુલ નારી,
 એ અવિચળ જોડે વંદુ અવતારી, પ્રભુ સુખકારી,
 લેઈ સંયમ રહનેમિ વર્યા શિવનારી, ભવિ ઉપકારી,
 નેમિ નવ ભવ નેહ પ્રથમ ત્રિય તારી ૧૧
- રહનેમિ સંસાર જણાવ્યો છે, રાણુલ શુદ્ધ માર્ગ સુણાવ્યો છે,
 ઇહાં એ અધિકાર બતાવ્યો છે, પ્રભુ ઉપકારી ૧૨
- સંવત પચોતેર અઢારે, કાર્તિક શુદ્ધ બીજ રવિવારે,
 ચિત્ત ચોકસ ચાર ચતુર ધારે, પ્રભુ ઉપકારી ૧૩
- ગુરૂ ગૌતમ નામે જસ પાંચો, તસ શિષ્ય ખુશાલવિજય ભાચો,
 તસ શિષ્ય ઉત્તમચંદ ગુણગાચો, પ્રભુ ઉપકારી ૧૪

શ્રી રાત્રિભોજનની સજ્જાય

પુણ્ય સંયોગે નરભવ લાધ્યો, સાધ્યો આત્મ કાજ,
 વિષયારસ નાણો વિષ સરીખો, એમ ભાજે જિનરાજ રે.
 પ્રાણી ! રાત્રિભોજન વારો, આગમવાણી સાચી જાણી,
 સમકિત ગુણ સહિનાણી રે, પ્રાણી ! રાત્રિભોજન, ૧ એ.આં.

અભક્ષ બાવીશમાં રચણીલોજન,
 તેણે કારણ રાત્રે મત જમજો,
 દાન સ્નાન યુદ્ધ ને લોજન,
 એ કરવાં સૂરજની સામે,
 ઉત્તમ પશુ પંખી પણ રાત્રે,
 તુમે તો માનવી નામ ધરાવો,
 માખી જૂ કીડી કરોળિયા,
 કોઠ જળોદ્ધર વમન વિકળતા,
 છન્નુ ભવ જીવ હત્યા કરતાં,
 એક તળાવ ફેડંતા તેટલું,
 એકોત્તેર ભવ સર ફેડયા સમ,
 અઠોત્તેર ભવ દવ દીધા જિન,
 એકસોચુરમાળીસ ભવલગે કીધાં,
 ફૂડું એક કલંક દીધંતા,
 એકસો એકાવન ભવ લગે,
 એક વાર શીલ ખંડયા,
 એકસો નવાણુ ભવ લગે ખંડયા,
 તેહવો એક રાત્રિલોજનમાં,
 રાત્રિલોજનમાં દોષ ઘણા છે,
 કેવળી કહેતાં પાર ન પાવે,
 એવું જાણીને ઉત્તમ પ્રાણી,
 માસે માસે માસખમણનો,
 સુણી વસ્તાની એહ શિખામણ,
 સુર નર સુખ વિલાસીને હોવે,

દોષ કહ્યા પરધાન,
 ને હોય હેડે સાન રે. પ્રાણી ૨
 એટલાં રાત્રે ન કીજે,
 નીતિવચન સમજી જે રે. પ્રાણી ૩
 ટાળે લોજન ટાણે,
 કેમ સંતોષ ન આણે રે. પ્રાણી ૪
 લોજનમાં ને આવે,
 એવા રોગ ઉપાયે રે. પ્રાણી ૫
 પાતક જેહ ઉપાયું,
 દૂષણ સુચુર ખતાવ્યું રે. પ્રાણી ૬
 એક દવ દેતાં પાપ,
 એક કુવણિજ સંતાપરે. પ્રાણી ૭
 કુવણિજના જે દોષ,
 તેહવો પાપનો પોષ રે. પ્રાણી ૮
 દીધાં ફૂડાં કલંક અપાર,
 જેહવો અનરથનો વિસ્તાર રે. પ્રાણી ૯
 શિયળ વિષય સંબંધ,
 કર્મ નિકાચિત બંધ રે. પ્રાણી ૧૦
 કહેતાં ના આવે પાર,
 પૂરવ કોડી મોઝાર રે. પ્રાણી ૧૧
 નિત ચઉવિહાર કરી જે,
 લાલ એણી વિધ લીજે રે. પ્રાણી ૧૨
 જે પાળે નર નારી,
 મોક્ષતણા અધિકારી રે. પ્રાણી ૧૩

શ્રી અરણિકમુનિની સન્ન્યાય.

અરણિક મુનિવર આલ્યા ગોચરી, તડકે દાઝે શીશો જી,
 પાય આણવાણે રે વેળુ પરજળે, તન સુક્રમાળ મુનિશો જી. અ—૧
 મુખ કરમાણું રે માલતી કૂલ જયું, ઊભો ગોખની હેઠો જી,
 ખરે ખપેરે રે દીઠો એકલો, મોહી માનિની મેટો જી. અ—૨
 વયળ રંગીલી રે નયણે વીંધિયો, ઋષિ થંભ્યો તેણે ઠાણો જી,
 દાસીને કહે જા રે ઉતારવળી, ઋષિ તેડી ઘર આણો જી. અ—૩
 પાવન કીજે રે ઋષિ ઘર-આંગણુ, વોહરો મોહક સારો જી,
 નવયોવન રસ કાયા કાં દહો, સફળ કરો અવતારો જી. અ—૪
 ચંદ્રવદનીએ ચારિત્રથી ચૂકવ્યો, મુખ વિલસે દિન રાતો જી,
 બેઠો ગોખે રે રમતો સોગઠે, તવ દીઠી નિજ માતો જી. અ—૫
 અરણિક અરણિક કરતી મા ફરે, ગલિયે ગલિયે બળરો જી,
 કહો કેણે દીઠો રે મહારો અરણીલો, પૂછે લોક હજારો જી. અ—૬
 હું કાંચર છું રે મહારી માવડી, ચારિત્ર ખાંડાની ધોરો જી,
 ધિક્ક ધિક્ક વિષયા રે મહારાજીવને, મેં કીધો અવિચારો જી. અ—૭
 ગોખથી ઉતરી રે જનનીને પાય પડ્યો, મન શું લાગ્યો અપારો જી,
 વચ્ચ તુજ ન ઘટે રે ચારિત્રથી ચૂકવું, જેહથી શિવ મુખ સારો જી. અ—૮
 એમ સમજાવી રે પાછો વાળિયો, આણ્યો ગુરુની પાસે જી,
 સદ્ગુરુ દીયે રે શીખ લલી પરે, વૈરાગે મન વાસો જી. અ—૯
 અગ્નિ ધખંતી રે શિલા ઊપરે, અરણિકે અણસણ કીધો જી,
 રૂપવિનય કહે ધન્ય તે મુનિવર, જેણે મનવાંછિત લીધો જી. અ—૧૦

શ્રી મહાવીરસ્વામીના સત્તાવીશ ભવનું

પંચ દાં લિંચું.

(દોહા)

શ્રી શુભવિનય સુગુરુ નમી, નમી પદ્માવતી માય,
 ભવ સત્તાવીશ વણું વું, સુષુતા સમકિત થાય.

સમકિત પામે જીવને, લેવ ગણુતી ય ગણાય,
 જો વળી સંસારે લમે, તો પણ મુગતે જાય. ૨
 વીર જિનેશ્વર સાહેબો, લમિયો કાળ અનંત,
 પણ સમકિત પામ્યા પછી, અંતે થયો અરિહંત. ૩

ઢાળ ૧ લી.

[કપૂર હોય અતિ ઉજળો રે—એ દેશી.]

પહેલે લવે એક ગામનો રે, રાય નામે નય સા ર,
 કાઠ લેવા અટવી ગયો રે, લોજન વેળા થાય રે,
 પ્રાણી ધરિયે સમકિત રંગ, જિમ પામિયે સુખ અલંગ રે.

પ્રા. ધરિયે—૧ એ આં.

મન ચિંતે મહિમા નીલો રે, આવે તપ સી કોય,
 દાન દઈ લોજન કરે રે, તો વંછિત ફળ હોય રે. પ્રાં ૨
 મારગ દેખી મુનિવરા રે, વંદે દઈ ઉપયોગ,
 પૂછે કેમ ભટકો ધડાં રે, મુનિ કહે સાથ વિભેગ રે. પ્રાં ૩
 હરષ ભરે તેડી ગયો રે, પડિ લાભ્યા મુનિરાજ,
 લોજન કરી કહે આલીએ રે, સાથ લેળા કરે આજ રે. પ્રાં ૪
 ચગવટીએ લેળાં કર્યાં રે, કહે મુનિ દ્રવ્ય એ માર્ગ,
 સંસારે ભૂલા લમો રે, લાવ મારગ અપવર્ગ રે. પ્રાં ૫
 દેવ શુર જોળખાવિયા રે, દીધો વિધિ નવકાર,
 પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં રે, પામ્યો સમકિત સાર રે. પ્રાં ૬
 શુભ ધ્યાને મરી સુર હુઓ રે, પહેલા સ્વર્ગ મોઝાર,
 પદ્યોપમ આયુ ચવી રે, ભરત ઘરે અવતાર રે. પ્રાં ૭
 નામે મરિચી જોવને રે, સંયમ લીએ પ્રભુ પાસ,
 હુકરણ ચરણ લહી થયો રે, ત્રિદંડી શુભ વાસ, રે. પ્રાં ૮

દાળે ૨ જી

[વિવાહાલાની દેશી]

નવો વેષ રચે તેણી વેળા, વિથરે આદીસર લેળા,
 જળ થોડે સ્નાન વિશેષ, પગ પાવડી ભગવે વેષ ૧
 ધરે ત્રિદંડ લાકડી મ્હોટી, શિર મુંડણ ને ધરે ચોટી,
 વળી છત્ર વિલેપન અંગે, થૂલથી મત ધરતો રંગે. ૨
 સોનાની જ નો ધ રાખે, સહુને મુનિ મારગ ભાખે,
 સ મો સરણે પૂછે ન રેશ, કોઈ આગે હોશે જિનેશ. ૩
 જિન જ પે ભરતને તામ, તુજ પુત્ર મરીચિ નામ,
 વીર નામે થશે જિન છેલ્લા, આ ભરતે વાસુદેવ પહેલા. ૪
 ચંદ્ર વર્તી વિદેહે થાશે, સુણી આખ્યા ભરત ઉલ્લાસે,
 મરિચીને પ્રદક્ષિણા દેતા, નમી વંદીને એમ કહેતા. ૫
 તમે પુન્યાર્થવત ગવાયો, હરિ ચંદી ચરમ જિન થાશે,
 નવિ વંદુ ત્રિદંડક વેષ, નમું ભકિતએ વીર જિનેશ. ૬
 એમ સ્તવના કરી ધર ભવે, મરિચી મન હર્ષ ન આવે,
 મ્હારે ત્રણ પદવીની છાપ, દાદા જિન ચંદી આપ. ૭
 અમે વાસુદેવ ધૂર થઈશુ, કુળ ઉત્તમ મ્હારું કહીશું,
 નાચે કુળ મદ્ય ભરાણો, નીચ ગોત્ર તિહાં બધાણો. ૮
 એક દિન તતુ રાગે વ્યાપે, કોઈ સાધુ પાણી ન આપે,
 ત્યારે વંછે ચેલો એક, તવ મળિયો કપિલ અવિવેક. ૯
 દેશના સુણી દીક્ષા વાસે, કહે મરિચી દીયો પ્રભુ પાસે,
 રાજપુત્ર કહે તુમ પાસે, લેશું અમે દીક્ષા પાઉલ્લાસે. ૧૦
 તુમ દરશને ધરમનો બ્હેમ, સુણી ચિંતે મરિચી એમ,
 મુજ ચોખ્ય મળ્યો એ ચેલો, મૂળ કડવું કડવો વેલો. ૧૧

પ્રજ્ઞાપ વરસ દીક્ષા, ખર્ચાય તે પાળતા,
 ઇન્વીસમે ભવ, પ્રણિત કહેવે દેવતા સાગર
 વીશનું ભવિત, સુખભર ભાગ
 શ્રી શુભવીરજિનેશ્વર, ભવ સુભુજે

ઠાળ પ મી

[ગજરા મારુછ ચાલ્યા ચાખડી રે. ઓ]

નયર માહણકુંડમાં વસે રે, મહાક્રદિ
 દેવાનંદા દિજ શ્રાવિકા રે, પેટ લીધો
 પેટ લી

ખ્યાશી દિવસને અંતરે રે, સૂર
 સિદ્ધારથ રાજા ધરે રે, ત્રિ

નવ માસાંતરે જનમિયા રે,
 પરણી યંશોદા ચોવને રે,

સંસારલીલા ભોગવી
 ખાર વરસે હુઆ કેવળી

સંઘ ચતુર્વિધ થાપી
 સંયમ દઈ શિવ

ચોત્રીશ અતિશ
 છત્રીશ સંહ

ત્રીસ
 ખંડો

પુન
 તો અમને હ

અખય (ખનનો) નાથનો રે, મેં દીઠો (ગુરુ) ઉપદેશ, (૨)
લાલચ (લાગી) સાહેબો રે, નવિ ભલું ક્રમતિનો લેશ રે નવિ-૧૦
મહોટાનો (૨) જે આશરો રે, તેથી પામીએ લીલવિલાસ,
દ્રવ્ય ભાવ (શત્રુ) હણી રે, શુભવીર સદા સુખ વાસ રે. શુભ ૧૧
કળશ, (ઓગણીસ) એકે, વરસ છે પૂર્ણિમા શ્રાવણ ધરો,
મેં (સુ) હયો (લા) ચંક, વિશ્વનાથકો વર્દમાન જિનેશ્વરો,
સંવેગ રંગ તરંગ ગીતે, જસવિજય સમતા ધરો,
શુભ વિજય પંડિત ચરણ સેવક, વીરવિજયો જય કરો. ૧૨

શ્રી પાર્શ્વજિનનું સ્તવન.

“કારતક મહિને કાનજીરે, મેલી જાઓ મા મહારાજ, મેલી.” એ. દેશી.
પાસ જિણુંદશુ પ્રીતડી રે, લાગ્યો નવલસનેહ, (૨)
સ્વામી તો શિવ રમણી વર્યા, ભવદ્વ દારણ મેહ. (૨) પાસ-૧
સાહેબને સેવ્યા તણો રે, અલબે હુતો અનંત, (૨)
નાશીને ન્યારા રહ્યા, શિવ સુદરીના કત (૨) પાસ-૨
મન મોહનજી મહારા રે, તુમથી પૂરણ ખ્યાર, (૨)
સ્વામી તુમ શરણા વિના, અમને કવણ આધાર, (૨) પાસ-૩
મનહું થાયે ઉતાવળું રે, મળવા જીવનકાં આણું, (૨)
કાગળ પણું પોંચે નહીં, ન્યાઈ નગર નિરવાણું (૨) પાસ-૪
હરખળ દાસની ઉપરે રે, મેહિર કરો મહારાજ. (૨)
કર્ણગરીએ કરૂણા કરો, ગિરવા ગરીબ નીવાંજ (૨) પાસ-૫
છટકાવીને સાહેબો રે, થઈ મેહા વીતરાગ, (૨)
અરજ કરું કર જોડીને, તોડી ન ઉપજેરે રાગ (૨) પાસ-૬
નિરાગીશું નેહડો રે, ફેકટ કરવો પ્રયાસ, (૨)
સુખમાં સ્થાના સાંભળે, દરશન ઇચ્છક દાસ (૨) પાસ-૭

વાંક હોવે તો વાલહા રે, ગુન્ડો કરો અક્ષિસ, (૨)
 હલગિયા જાણી કરી, સામું જૂવો જગદીશાં (૨) પાસ-૮
 મોક્ષ મંદિરમાં મોહિયાં રે, મીઠો મોહનલાલ, (૨)
 સાર કરો સેવક તણી, લકત વસલ પ્રતિપાળ. (૨) પાસ-૯
 મેહિર શ્વેદ મહારાજની રે, પસરી મંગળ માળ, (૨)
 ખોડીદાસ પ્રભુ નામથી, લહિયે રંગ રસાળ. (૨) પાસ-૧૦

ચોવીશ તીર્થ કરનું ચોઢાળિયું

ઢાળ ૧ લી

॥ કાનજી આખડીએથી ચડીને ખડ્યા તો ભલે પડ્યા રે લોલ એ દેશી ॥

પ્રભુજી આદિ જિનેશ્વર, નાલિ નરેશ્વર નંદતારે લોલ,

મજરો માનજો મહારાજ.

ઋષભ જિણુંદા કર્મ નિકંદા લેજો વંદણા રે લોલ. મ-૧

ખીજા અજિત જિણેશ્વર જગત પરમેશ્વર જાણિયે રે લોલ,

ત્રિભુવન ત્રાતા જગત વિખ્યાતા દેવ વખાણિયે રે લોલ. મ-૨

સુરત ખોરી મોહનગારી સંભવ સ્વામિયા રે લોલ,

મોહને ટાળી કર્મ પ્રજાળી કેવળ પામિયા રે લોલ. મ-૩

અલિનંદન, અવિધારો દેવ ઉગારો દાસને રે લોલ,

સવખંધનથી છોડો ત્રોડો મોહના પાશને રે લોલ. મ-૪

સુમતિ નગીના તુજ ગુણ લીના દેવી દેવતા રે લોલ,

ચોસઠ ઇંદ્રા હર ગોવિંદા ચરણા સેવતા રે લોલ. મ-૫

પદ્મ જિણુંદા પર અરવિંદા અલી ઇંદ્રા વસે રે લોલ,

નાથ ત્રિલોકી વદન વિલોકી તન મન ઉલ્લસે રે લોલ. મ-૬

પેહલી ઢાળે રંગ રસાળે જિન ગુણ ગાઇયા રે લોલ,

ઋપિ ખોડીદાસે અધિક ઉલ્લાસે ધીરથી ધ્યાઇયા રે લોલ. મ-૭

ઢાળ ૨ જી

“જ્યારે જિનજી ચવિને આવ્યારે ત્રિશક્તા કૂંખ ઊપનાં, એ દેશી.”

સુપારસ સખ્તમા દેવારે,	પ્રાણેસર મુજ ખ્યારા છે;
સુખદાયક તુમચી સેવારે,	પ્રાણેસર મુજ ખ્યારા છે;
તુમે રંકને રામ બનાવો રે, પ્રા	નવી થાયે તમારો દોવો રે-પ્રા.
શુભ ચંદ પ્રભુ મુખ ચંદો રે, પ્રા	શીતળ જ્યું અમૃત કંદો રે-પ્રા.
લોચન કરુણાએ ભરિયાં રે, પ્રા	પ્રભુ ઉપશંભ રસના દરિયા રે-પ્રા.
સુવિધ જિન સુખુદ્ધિ દાતા રે, પ્રા	શરણાગતને દીયો સાતા રે-પ્રા.
પ્રભુ મહેર નજર ફરમાવો રે, પ્રા.	મુજ મન મદિરે આવો રે-પ્રા.
શીતળ જિન સાતાકારી રે, પ્રા	તુમે તાર્યા બહુ નરનારી રે-પ્રા.
પ્રભુ સુરતરૂ શીતળ છાયા રે, પ્રા.	ખટ કાયાને સુખદાયા રે-પ્રા.
અગિયારમા અશ કહીજે રે, પ્રા	પ્રભુ દાસને દરશણ દીજે રે-પ્રા.
ક્રિકરપર કરુણા કીજે રે, પ્રા.	હવેહું નહી વળશુ બીજે રે-પ્રા.
દ્વાદશમા દેવના દેવા રે, પ્રા	કરૂં વાસપૂજ્યની સેવા રે-પ્રા.
તેનુ રકત વરણ શુભ શેભે રે, પ્રા.	દેખીને હુંરજન ક્ષેભે રે-પ્રા.
મને લાલ નિહાલ કરીજે રે, પ્રા	કરુણાથી કારજ સીજે રે-પ્રા.
કહી બીજી ઢાળ રસાળી રે, પ્રા.	ખોડીદાસને મંગળ માળી રે-પ્રા.

ઢાળ ૩ જી

“આવોને નંદલાલ રમવા આવોને રે” એ દેશી

તેરમા વિમળનાથ શેભાળી,	મોહ નિદ્રાથી મે નેથા બાળી,
પ્રીતિ પ્રભુસંગ લાગી,	દિલ માં આ વો ને રે;
	આવોને જિનરાજ, દિલમાં આવોને રે ૧
અનંત શુણાલય અનંત ધિરાજે,	અઉદશ લોકને છોગલે છાજે,
જ્ઞાન ગગન માંહિ ગાજે,	દિલ માં આ વો ને રે ૨

પંદરમા ધરમ પરમ હિતકારી, કુમતિ કુભારજી દૂર નિવારી;
 જઈ વરિયા શિવનારી, દિલ માં આ વો ને રે ૩
 સોળમા શાંતિ જિણુંદ છબીલા, આતમ ધ્યાનમાં લીન રંગીલા,
 અનુભવ જ્ઞાન અરવીલા, દિલ માં આ વો ને રે ૪
 કુંથુ જિણેશ્વર જ્ઞાન ત્રિકાળી, પ્રભુ નામે નિત્ય મંગળ માળી,
 દિન દિન પર્વ દીવાળી, દિલ માં આ વો ને રે ૫
 અધમ ઉધારણુ શ્રી અરનાથ, દુર્ગતિ પડતાં રાખે ગ્રહી હાથ,
 સદ્ગુણુ સ્વામીનો સાથ, દિલ માં આ વો ને રે ૬
 ત્રીજી ઢાળ કહી સુખકારી, સાંભળી ચિત્ત ધરો નરનારી,
 ઋષિ ખોડીદાસને ખ્યારી, દિલ માં આ વો ને રે ૭

ઢાળ ૪ થી

“પધારો પિયર ભણી” એ દેશી.

મારા મનના મોહન મલિનનાથજી, તનુ નીલ વરણુ સુકુમાળ;
 વચન છે રસાળ, સુગુણુ જિન સાહેબા. ૧
 મુનિમુવ્રત સ્વામી મુનિતણા, પ્રભુ વીશમા જગત વિખ્યાત;
 ભણું દિનરાત, સુગુણુ જિન સાહેબા. ૨
 નમિનાથ નમું એકવીશમા, કર જોડી કરું અરદાસ,
 છોડો ભવ પાશ, સુગુણુ જિન સાહેબા. ૩
 નેમનાથ નંદન હરિવંશના, જેને પરહરી રાજીલ નાર,
 જાણે સહુ સંસાર. સુગુણુ જિન સાહેબા. ૪
 પારસનાથ પારસમણિ સારિખા, અશ્વસેન રાજા કુળચંદ;
 આરાધે આનંદ, સુગુણુ જિન સાહેબા. ૫
 જિન શાસન પતિ શ્રી મહાવીરજી, પ્રભુ ચોવિશમા અરિહંત,
 ગુણુ છે અનંત, સુગુણુ જિન સાહેબા. ૬

ચોથી ઢાળ રસાળ રાગે - કરી, કર જોડી કહે જોડીદાસ;
પૂરો મુજ આશ, મુંગુણ જિન સાહેબા. - ૭

*

કુળશ

નાથ વાસે મન ઉલ્લાસે, યોગણીસે, અષ્ટાદશે;
ચંદ્ર વારે શુકલ પદ્મે, ગાઇયા ગુણ તેરસે.

*

શ્રી નેમનાથનું સ્તવન.

“નાથ કેસે ગજકે ખંધ છોડાયો” એ દેશી

શામ તુમે સુરતી ભલી રે સંભારી,
હારે હું તો જાઉં તોરી ખલિહારી —ટેક.

તોરન આયે નેમ પ્રભુજી, સકળ જંતુ હિતકારી;
હળધર ગિરધર નેમ મનાવે તો, છોડ ચલે નિજ નારી —શા.
ઘેર આઈ પ્રભુ સંજમ લીનો, ચઢ ગયે ગઢ ગિરનારી;
તપ જપ ધ્યાનસે કર્મ ખપાઈ તો, આપ તર્યા પર તારી —શા.
સખી સઘાતે શામકું ભેટન, આઈ રાજુલ નારી;
અષ્ટ ભવાકિ પ્રીત સંભારી તો, ભવજળ પાર ઉતારી —શા.
પીયુજ પહેલાં મુગત સીધાઈ, સકળ કરમ નિવારી;
સાસવતો સુખ પામીયાં જ્યાં, દુઃખ નહીં રે લગારી. —શા.
ચોપન દિવસે કેવળ પાયો, શોભા અપરંપારી;
કર જોડી જોડીદાસ કહે પ્રભુ, પ્રીત લાગે મુને ખ્યારી. —શા.

*

સાધુજીને વાંદવા જવાની સજાઓ.

(દેશી ગીતના)

ચાલો સાધુજીને વાંદવા રે, મુગતિદાયક મુનિરાય રે, ઉત્તમ પ્રાણી;
ભાવ ધરીને ભેટતા રે, ભવભવના દુઃખ જાંચ રે;
ઉત્તમ પ્રાણી, ચાલો સાધુજીને વાંદવા રે. —ટેક.

પૂરણ ભાવે પધારીઆ રે, દરશન લાયક દેવ રે. ઉ,
 સંજમ ધારી શોભતા રે, કીજીએ નિરમળ સેવ રે. ઉ-૨
 નામ લેતાં અણુગારનું રે, સીઝે વાંછિત કામ રે. ઉ,
 દરશનથી સુખ સંપન્ને રે, પૂરણ હૈડાની હામ રે. ઉ-૩
 મહાવ્રતધારી મોટકા રે, જીવદયા પ્રતિપાળ રે. ઉ,
 ગધહસ્તી સમ ગાજતા રે, આચારે ઉજમાળ રે. ઉ-૪
 મમત્વ મોહને પરિહર્યા રે, પરિહર્યા પાપ અઢાર રે. ઉ,
 બારે લેહે તપશ્યા કરે રે, જ્ઞાનતાણા ભંડાર રે. ઉ-૫
 અમૃતવાણી સુણાવશે રે, આપશે સમકિત સાર રે. ઉ,
 અણુવ્રત આદરશું અમે રે, પામશું હર્ષ અપાર રે. ઉ-૬
 મનહું તે થાય ઉતાવળું રે, વાંદવા ગુરુ ગુણવંત રે. ઉ,
 બ્રહ્મચારી ભંવ કાપશે રે, કરશે તે દુખડાનો અંત રે. ઉ-૭
 સત્ય મારગ સમજાવશે રે, ભાંગશે ભરમ મિથ્યાત રે. ઉ,
 તારણ તારણ સંસારનાં રે, અવિચળ તસ અવહાત રે. ઉ-૮
 ક્ષમાવંતને ખમાવશું રે, ધારશું ધર્મના લેહ રે. ઉ,
 પાંચ અંગની આકરી રે, વંદનનો છે ઉમેહ રે. ઉ-૯
 ગુરુ હીઠે પાતક ગયાં રે, હૃદયે વુઠા મેહ રે. ઉ,
 વૈરાગી ગુરુ વાંદીઆ રે, વાંધ્યો છે અધિક સનેહ રે. ઉ-૧૦
 આજ ભલો દિન ઊગીઓ રે, મળીયાં છે મહામુનિરાય રે. ઉ,
 દરશનથી દિલહું ઠરે રે, તનમન ઉદ્દાસિત થાય રે. ઉ-૧૧
 હુઃખદુરિયા સંસારમાં રે, સહગુરુ તારણી નાવ રે. ઉ,
 શ્રાવક સહુ સેવા કરે રે, ધન ખરચી લીએ લાવ રે. ઉ-૧૨
 ગુરુમુખ પૂતમ અંદલો રે, લોચન કરુણા પાત્ર રે. ઉ,
 સર્વ તીરથ મુજને રૂપ્યાં રે, ગુરુસમ નવી કેઈ જાત્ર રે. ઉ-૧૩
 ગુરુતણા ગુણ ગાઈઆ રે, નૌતમ નગર મોઝાર રે. ઉ,
 ખોડાજી કહે ખરી ખાંતમુ રે, સેવો માધુ સુખકાર રે. ઉ-૧૪

ઓગણીસે સતરની સાલમાં, કાર્તિક શુકલ છઠ્ઠે સાર રે. ઉ,
ભાવ ધરી કરે વંદણા રે, ગુરુનામે જયજયકાર રે. ઉ:-૧૫

શીળવંતા સાધુની સંજ્ઞા.

હુહા

સરસ્વતી સ્વામીને વિનવું, ગૌણધર લાગું પાય;
બદ્ધચારી ગુણ ગાવતાં, પાતક દૂર પળાય.

*

ઢાળ.

“નારીને સંગે મુનિવરને નવી રહેવું” - એ રામ.

શીળવંતા સાધુ વનિતાની વાત ન કરવી રે,
ગુણવતા સાધુ વનિતાની વાત ન કરવી;

હાસ્ય વિલાસ વિનોદની વાતો,
કાને પણ નવી ધરવીરે

શી ૧

અમળા અંગે કાળી ગોરી, નયણુ ભરી નવી નીરખે;
રાગ રંગ આલાપ સુણીને, મુનિ હૃદયે નવી હરખેરે. શી ૨
એકાંતે અમળા સઘાતે, વાત કરે મુનિરાય;
ઓર્ચિતાનું આગળ આવે, જગત કંજેતી થાયરે. શી. ૩
વાટે જતા વનિતા પાસે, ઊંચું પણ નહીં રહેવું;
આલાપ સ્વલાપ મુખે નવી કરવો, સૂત્રવેણુ નવી દેવું રે. શી. ૪
ગોચરી જાવું નવી રોકાવું, ગૃહસ્થીનાં ઘર માંધ;
નિષ્કામી નર નારી સાથે, વાત ન કરવી કાંઈ રે. શી-૫
પરહિતકારી ઘર જાણીને, તે ઘર આહાર જ લેવો;
જે ઘરનો વિશ્વાસ નહિ છે, તે ઘર પગ નવ દેવો રે. શી. ૬

સંગ ન રહેવું વાત ન કરવી, ચિત્તમાં પણ નવી ધરવી;
 નેત્ર વિકારે મુખ ન જોવું, નવ વાડે પરહરવી રે. શી. ૭
 ગોચરી કેરો મસ કરીને, લંપટ ઘેર ઘેર ભટકે;
 વિષયવાયો પડે પાશમાં, અખળા આંખને મટકે રે. શી. ૮
 સરાગી નારીને ઘેરે, જે મુનિવર નિત્ય જાવે;
 હૈયાકૂટો તે પોતાનું, હાથે નાક કપાવે રે. શી. ૯
 ભામીનિયોને ભેળી કરીને, ભઠે ભેસે ને ભણાવે;
 અખળા ઇન્દ્રિય નિરખવાને, આંખડીઊં લટકાવે રે. શી. ૧૦
 જોખનવંતી યુવતી કેરો, સંગ સાધુ નવી કરીએ;
 ખોડાજીની એ શિખામણ, હૈયામાંહી ધરીએ રે. શી. ૧૧
 સંવત ૧૯૧૩ની સાલે, કાલાવડ મોઝાર;
 માગશર શુદ્ધ પાંચમને દિવસે, એહ કહ્યો અધિકાર રે. શી. ૧૨

સાધુને સ્ત્રીના સંગ તજવા વિષે

નારીને સંગે મુનિવરને નવિ રહેવું (૨)
 કળહાગારી કાળી નાગણ, મન વિચારી એવું રે. ના-૧
 સંયમની લૂંટારી નારી, લટપટ કરશે ભારી;
 સંગ કર્યાથી નંગ શિયળનો, રંગ દેશે ઉતારી રે. ના-૨
 હાવ ભાવ દેખાડી ખારી, વાત કહે બહુ સારી,
 સાંભળવાના સ્વાદી થાશે, જાશે સંયમ હારી રે. ના-૩
 વાણી મીઠી દિલની ધીઠી, શીળ દહન અંગીઠી;
 સાધુ થઇને સંગત કરશે, લાજ તેહની નીઠી રે. ના-૪
 આખડિયો ઉલાળી ત્હારું, ચિત્તડું લેશે ચારી;
 પ્રેમ ખ્યાલો પાશે તુજને, દુર્ગતિ જાશે દોરી રે. ના-૫

મુખને મટકે કરને લટકે, ચાલમાં ચિત્ત રહું અટકી;
 હાવ ભાવ દેખાડી નારી, પાડી દેશે પટકી રે ના-૬
 કામ કુતૂહળ ક્રીડા કરી, ગીત ગાવે લલકારી;
 રાગ રંગમાં જે લુપ્ધાણા, જાણે બ્રહ્માચારી રે ના-૭
 રમઝમ કરતી આવે જાવે, વંદન કરે ખહુ ભાવે,
 ભરજોખનમાં જે ભણાવે, તે ઝાઝા ખત્તા ખાવે રે ના-૮
 એકાંતે અખળા સગાથે, કરે વાતોના કિલોલ;
 નાક વિહૂણા જે નિટોળા, જાણે ફૂટલ ઢોલ રે ના-૯
 અગ્નિ આગળ દાડ રહેવે, નિશ્ચે જાવે ઊડી;
 નારીને સંગેથી જાશે, ભવસાયરમાં ખૂડી રે ના-૧૦
 વાટે જાતાં વનિતા સાથે, વાતડિયો નવિ કરિયે;
 દૂર રહો જાણી સાપણિયો, પાપણીયો પરિહરિયે રે ના-૧૧
 જાણે કૂળ કપટની કૂડી, ભામા ભાવઠ ભૂડી;
 ભવમાં કેઈ ભટકાવ્યા ને, કેઈ ગયા છે ઊડી રે ના-૧૨
 છતા ભોગને છટકાવી ને, લીધો સ ય મ ભાર,
 વચ્ચા વિષની વાછા કરતાં, સહુ દેશે ધિછાર રે ના-૧૩
 આંખ કાનને નાક વિહૂણી, વિણઠયાં સરવે અંગ;
 સો વરસની ડોશીનો પણ, કરવો નહી તસ સંગ રે ના-૧૪
 દેવાંગનાના ચળાવ્યા તો, નવિ ચળે મુનિરાચ;
 દઠ શીર્ષળ વ્રતધારી તેહના, ઇંદ્રાદિક ગુણ ગાય રે ના-૧૫
 નવ વાડે વિશુદ્ધ વ્રત પાળો, નારીથી રહો ન્યારા;
 મૂળ ઉત્તર ગુણ આરાધો તો, પરમેશ્વરના આરા રે ના-૧૬
 ઓગણીશે સત્તરની સાલે, નૌતમ પુર ચો મા સો;
 આશ્વિન પંચમી શુકલ પક્ષે, વાર સ્થિર છે ખાસો રે ના-૧૭
 ખોડાજી કહે છોડો આણી, અખળા નો આસંગો;
 મોહ ભરમ છોડીને આતમ, ધર્મને રંગે રંગો રે ના-૧૮

શ્રી કૃષ્ણવાસુદેવની સંજ્ઞાયા.

નગરી દ્વારકામાં નેમિ જિજ્ઞેસર, વિચરતાં પ્રભુ આયે,
 કૃષ્ણ નરેસર વધાઈ સુણીને, જીત નિશાન યજ્ઞયે,
 હો પ્રભુજી, નહિ જાઉં નરક ગેહિ,
 નહિ જાઉં નહિ જાઉં હો પ્રભુજી, નહિ જાઉં નરક ગેહિ—૧એ. આં.
 અઠાર સહસ્ર સાધુજીને વિધિશું, વાંઘા અધિક હરખે,
 પછી નેમિ જિજ્ઞેસર કેરાં, ઊભા મુખડાં નિરખે—હો. નહિ-૨
 નેમિ કહે તુમે ચાર નિવારી, ત્રણુય તણાં હુઃખ રહીયાં;
 કૃષ્ણ કહે હું ફરી ફરી વાંદું, હર્ષ ધરી મન હઈયા—હો. નહિ-૩
 નેમિ કહે એ ટળ્યા ન ટળે, સો વાતે એક વાત;
 કૃષ્ણ કહે મહારા બાળ પ્રજ્ઞચારી, નેમિ જિજ્ઞેસર જ્ઞાત—હો. નહિ-૪
 મહોટા રાજાની ચાકરી કરતાં, રાંક સેવક બહુ રણશે,
 સુરતરં સરીખા અફળ જશે ત્યારે, વિષ વેલડી કેમ ફળશે—હો. નહિ-૫
 પેટે આવ્યો તેહ ભોરંગ વેઠે, પુત્ર કપુત્રજ જાયો,
 લલો ભૂડો પશુ જાદવ કુળનો, તુમ બંધવ કહેવાયો—હો. નહિ-૬
 છાપ્પન કોડ જાદવનો રે સાહેબો, કૃષ્ણ જ નરકે જાયો;
 નેમિ જિજ્ઞેસર કેરોરે બંધવ, જગમાં અપજશ થાયો—હો. નહિ-૭
 શુદ્ધ સમકિતની પરીક્ષા કરીને, બોલ્યા કેવળ વાણી,
 નેમિ જિજ્ઞેસરે દિયોરે દિલાસો, ખરો રૂપેયો જાણી—હો. નહિ-૮
 નેમિ કહે તુમ ચિંતા ન કરશો, તુમ પદવી અમ સરખી;
 આવતી ચોવીશીમાં હોશો નીર્થકર, હરી પોતે મન હરખી—હો. નહિ-૯
 જાદવકૂળ અજવાળ્યું રે નેમિજી, સમુદ્રવિજય કૂળ દીવો,
 ધ્રુવ કહેરે શિવાદેવીના નંદન, કોડ દીવાળી જીવો—હો. નહિ-૧૦

શ્રી મનભમરાની સજાયા.

ભૂલ્યો મન ભમરા તું ક્યાં ભમ્યો, ભમિયો દિવસ ને રાત,
 માયાનો આંધ્યો પ્રાણિયો, ભમે પરિમલ જાત. ભૂલ્યો-૧
 કુંભ કાચો રે કાચા કારમી, તેહનાં કરો રે જતન,
 વિષ્ણુસતાં વાર લાગે નહીં, નિર્મળ રાજોરે મન ભૂલ્યો-૨
 કેનાં છોડે કેનાં વાછડે, કેનાં માય ને ખાપ,
 અંતે જાવું છે એકલું, સાથે પુન્ય ને પાપ. ભૂલ્યો-૩
 જીવને આશા કુંગર જેવડી, મરવું પગલાં રે હેઠ,
 ધન સંચી સંચી કાઈ કરો, કરો દવની વેઠ ભૂલ્યો-૪
 ધધો કરી ધન મેળવ્યું, લાખો ઉપર કોઠ,
 મરણની વેળા માનવી, લીધો કંઠોરો છોડ. ભૂલ્યો-૫
 મૂરખ કહે ધન માહરું, ધોખે ધાન ન ખાય,
 વસ્ત્ર વિના જઈ પોઠવું, લાખપતિ લાકડાંમાંય. ભૂલ્યો-૬
 ભવસાગર દુઃખ જળ ભર્યો, તરવો છે રે તેહ,
 વચ્ચમાં ભય સળંગો થયો, કર્મ; વાયરો ને મેહ ભૂલ્યો-૭
 લાખપતિ છત્રપતિ સવિ ગયા, ગયા લાખ બે લાખ,
 ગર્વ કરી ગોખે બેસતા, સર્વ થયા બળી રાખ. ભૂલ્યો-૮
 ધમણ ધખંતી રે રહી ગઈ, છુગ ગઈ લાલ અંગાર,
 એરણકો ઠંબકો મટયો, ઊઠ ચાલ્યો રે હાહાર ભૂલ્યો-૯
 ઉવાટ મારગ ચાલતાં, જાવું પેલેરે પાર,
 આગળ હાટ ન વાણિયો, સંખળ લેજો રે સાર. ભૂલ્યો-૧૦
 પ ર દે શી પ ર દે શ મેં, કુણુશું કરો રે સ્નેહ,
 આયા કાગળ ઊઠ ચલ્યા, ન ગણે આંધી ને મેહ ભૂલ્યો-૧૧
 કેઈ ચાલ્યા રે કેઈ ચાલશે, કેઈ ચાલ જી હાર,
 કેઈ બેટારે ખૂઠા ખાપડા, જાએ નરક મોઝાર. ભૂલ્યો-૧૨

જે ઘેર નોખત વાગતી. થાતાં છત્રીસે રાગ,
ખંડેર થઈ ખાલી પડ્યાં, બેસણુ લાગ્યા છે કાગ ભૂલ્યો-૧૩
ભમરો આવ્યો રે કમળમાં, લેવા કમળનું ફૂલ,
કમળની વાંછાયે માંહિ રહ્યો, જિમ આથમતે સૂર. ભૂલ્યો-૧૪
રાતનો ભૂલ્યો રે માનવી, દિવસ મારગ આય,
દિવસનો ભૂલ્યો રે માનવી, ફીર ફીર ગોથાં ખાય. ભૂલ્યો-૧૫
સદ્ગુરુ કહે વસ્તુ વેરિયો, જે કાંઈ આવે રે સાથ.
આપણો લાભ ઉગારીએ, લેખું સાહિળ હાથ. ભૂલ્યો-૧૬

શ્રી એલાચી કુમારની સન્ન્યાસ.

નામ એલાપુત્ર બાણીએ,	ધનદત્ત શેઠનો પુત્ર,	
નટવી દેખીને મોહિયો,	નવિ રાખ્યું ઘર સૂત્ર	
	કર્મ ન છૂટે રે પ્રાણીયા. એ આંક. ૧	
પૂરવ નેહ વિકાર,	નિજકૂળ છંડીરે નટ થયો,	
નાણી શરમ લગાર,	કર્મ ન છૂટે રે પ્રાણીયા	કર્મ-૨
માત પિતા કહે પુત્રને,	નટ નવિ થઈએ રે જાત,	
પુત્ર પરણાવું રે પદાણી,	સુખ વિલસો તે સંઘાત.	કર્મ-૩
કહેણુ ન માન્યું રે તાતનું,	પૂરવ કર્મ વિશેષ,	
નટ થઈ શીખ્યો રે નાચવા,	ન મટે લખિયા રે લેખ.	કર્મ-૪
એક પૂર આવ્યો રે નાચવા,	ગિચો વંશ વિશેષ,	
તિહાં રાય જોવાને આવિયો,	મળીયા લોક અનેક.	કર્મ-૫
ઢોલ ગજવે રે નટવી,	ગા વે કિન્નર સાદ,	
પાય તળ ધુધરા ધમધમે,	ગાજે અંખર નાદ.	કર્મ-૬
દોય પગ પહેરીને પાવડી,	વંશ ચડ્યો ગજ ગેત,	
નોધારો થઈ નાચતો,	ખેલે નવ નવા ખેલ	કર્મ-૭

નટવી રંભારે સારિળી, નયણે દેખેરે જામ,
 જો અંતેઉરમાં એ રહે, જનમ સફળ મુજ તામ. કર્મ-૮
 તવ તિહાં ચિંતે રે ભૂપતિ, લખ્યો નટવીની સાથ,
 જો નટ પડેરે નાચતો, તો નટવી કડં મુજ હાથ. કર્મ-૯
 કર્મ વશે રે હું નટ થયો, નાચું છું નિરધાર,
 મન નવિ માને રે રાયનું, તો કૌણ કરવો વિચાર. કર્મ-૧૦
 દામ ન આપે રે ભૂપતિ, નટે જાણી તે વાત,
 હું ધન વંછું છું રાયનું, રાય વછે મુજ ઘાત. કર્મ-૧૧
 દાન લહું જો હું રાયનું, તો મુજ જીવિત સાર,
 એમ મનમાંડેરે ચિંતવી, ચઢિયો ચોથીરે વાર. કર્મ-૧૨
 થાળ ભરી શુદ્ધ મોદકે, પદાણી ઊભી છે ખાર,
 દ્યો દ્યો કહે છે લેતા નથી, ધન્ય ધન્ય મુનિ અવતાર. કર્મ-૧૩
 એમ તિહાં મુનિવર વહોરતા. નટે દેખ્યા મહાભાગ,
 ધિક ધિક વિષયા રે જીવને, એમ નટ પામ્યો વૈરાગ. કર્મ-૧૪
 સંવર ભાવે રે કેવળી થયો, તે કર્મ ખ પા ય,
 કેવળ મહિમા રે સૂર કરે, લખિધવિજય ગુણ ગાય. કર્મ-૧૫

શ્રી કામિનીના દુર્ગુણ વિષે-ઈંદ્ર વિજય છંદ.

નારીકી ખ્યાસ કરે નર મૂરખ, પૂગે ન આશ નિરાશ થવાનો,
 દીર્ઘ નિશ્વાસ મૂકે સુખથી, સુખથી ન સૂવે કહું છું સત્ય માનો;
 આખે દિલે અગની સળગે, વળગે નહીં ધર્મમા જીવ પોતાનો;
 એહ સાડ અટવાઇ મરે પણ, પાવૈયાને ચઢે નહીં પાનો. ૧
 કામિની કૂતરી એહુ ખરાખર, રીઝે તો ચાટે ને ખીજે તો કાટે;
 ભામિની લેખક તુલ્ય બની, જશ કીરતિ સુખ સપત્તિને દાટે;
 કામિની સાપણિ પાપણિ તાપણિ, પોષકને પણ નાખે ઉચાટે;
 સમર્થ છે ખોડીદાસ કહે નર, એહની આગળ કોઈ ન ખાટે. ૨

કામિની કારણ રાવણનાં વીશ,
કીચકને કચર્યો શિલા હેઠળ,
પૂરણ દુઃખ પામ્યો પદ્મોત્તર,
પોકારીને ખોડીદાસ કહે નર,
લેખ લેઈ કેઈ ભ્રષ્ટ થયા,
ભોજ નૃપતિને ભાનુમતિ સતી,
સ્વર્ગથી ગર્વ રહિત કરી,
તોળા તોળા ખોડીદાસ કહે,
ગોપીએ ગોવિદને ભરમાવ્યા,
ઈંદ્રનું માન ઉતાર્યું ઇંદ્રાણીએ,
જન્મદહની તપસી લપસી ગયા,
એમ અનેકની ટેક તળવી,
માનવતી માનતુંગ નરેશને,
અરણિક આષાઢભુતિ નદિષેણ,
હરિહર બળી નાગ પુરંદર,
અવર કોણ ગણે ખોડીદાસજી,
ક્ષણ રૂસે ક્ષણમાહી તુસે,
ક્ષણે કરે દીનતા વનિતા વળી,
ક્ષણમાં દાસી થઈ ચરણે નમે,
નારી ચરિત્રનો પાર નથી,
માનની મોહનવેલ વધી વધી,
વીંટિયા છેલ છંછાળ છોગાળાને,
ઋદ્ધિવંતા મદવંતા હતા,
બચ્યો નહિ બળવંત કોઈ,
દોરડું દેખીને દોટ દિયે,
શિયાળ શબ્દ સુણી ડરપે,
નિઃસત્વની નિસરણી ચડતાં,
ખરેખર ખોડીદાસ કહે,

ભુજને દંશ મસ્તક કપાણાં,
મુજ અખૂઝનાં અંગ દહાણાં;
માનની માટે તો મૂળ ખણાણાં,
નારીને કારણ નીચ કહાણાં. ૩
મહામુનિને ભામનિયે ભટકાવ્યા;
અશ્વ કરી ચાળખે સટકાવ્યા,
કેઈ અમરોને અવની ત્રટકાવ્યા;
કેઈ સિદ્ધને સ્વર્ગ જતા અટકાવ્યા. ૪
ઉમાએ ઇશને નૃત્ય નચાવ્યા;
એકલશૂંગી ઋષિ અથડાવ્યા;
તારાણીએ તસ પ્રાણ તળાવ્યા;
ખોડાજી કહે ઋષિએ રઝળાવ્યા. ૫
ચતુરાએ નિજ ચણું ચટાડ્યાં;
સજ્જમ પહાડ ઉપરથી પાડ્યાં,
સૂર અસૂરનાં તોલ ઘટાડ્યાં;
દુર્ધરને પણ દુઃખ દેખાડ્યાં. ૬
વળી ક્ષણ હસે ક્ષણમાંહી રહે છે;
ક્ષણમા સિહણ સાથ લહે છે,
ક્ષણમા ફાંસી નાખી ઢરડે છે,
ખોડીદાસ કહે મૂઢ પાસ પડે છે. ૭
ત્રણ જગતમાંહી પથરાણી;
મર્દ મૂછાળાનું ઊતર્યું પાણી;
ખત્તા ખાઈને તેહ થયા ધૂળધાણી;
ખોડીદાસ કહે અચરજની કહાણી. ૮
મહા પન્નગને પકડે નિજ હાથે,
લડવા ધરે હિમ્મત સિંહની સાથે,
નિભીત ચડે ગિરિશીખર માથે;
અળખા સળખા નર છે પણ નાથે. ૯

વાત કરીને ખસે ક્ષણમાં, અનરથ કરી વળી થાય અબાણી;
અંતર વિષ હળાહળ સારિણી, મિષ્ટ મધુર વદે મુખ વાણી;
બાણી સમયને શાણી સયાણી, ભણી જાય સર્વમાં લીંબુનું પાણી;
સ્વારથ સાધી રહે અળગી, ખોડીદાસ કહે એ વાત પુરાણી ૧૦

કલ્પિત કોડ કરે ન ડરે, એણહુતાં અનેકને આળ દીયે છે;
નાથને હાથ તાળી દબને, વહી જાય અવરની ચોટ લીયે છે;
સોગન જૂઠ લવી જીવતિ, સમજી નરને ચઢી ચોટ લીયે છે;
પરાક્રમ પાર નહી ખોડીદાસ, કથી કહુ વાત હજી ઘણીએ છે. ૧૧

સાયર ભુજ તરે તરણી, વળી છીલર નીર દેખી ડરપે છે,
રેન તમસ્વી દેખી મેરે, જેમ ચેહુ સમાન તેમાં અડપે છે;
કૂલની માળ હરે મૂર છે, ઝટ લોહની સાંકળને ઝડપે છે;
ખાડની ખૂળ ડરે કરી ખુળ, કહે ખોડીદાસ કૂવા તલપે છે. ૧૨

મનહરે છંદ.

વાકડી મૂછડી વાળ, રગીલા જે રદિયાળા,
છયલ છોગાળા ભાળ્યા, નારીએ ન માડિયા;
માની મનહરાળા રાની, ધ્યાની વળી ગુણવાળા,
હંદાળા કુંદાળા ચોર, ચડાળ ને ચાડિયા;
વૃદ્ધ જીવાન ગાળા, જોગી લોગી ને દયાળા,
વરણે ઉજવળ કાળા, ભા માએ ભમાડિયા;
દેવતાનાં દિગપાળા, જળ થળ વ્યોમવાળા,
ખોડીદાસ સ્વાર પાળા, રા માએ રમાડિયા. ૧

શ્રી ઉપદેશી સંજ્ઞાય.

[રાગ કુંભરી]

ળિગરી કૌન સુધારે, નાથ બિન, ળિગરી કૌન સુધારે,
 શાસન નાયક સખ ગુન લાયક, વીતરાગ જિનરાયા રે,
 દાયક ખાયક સમ્મત સુહંકર, તારક બિરુદ ધરાયા રે, ભલા તારક.
 ળિગરી કૌન સુધારે, નાથ બિન, ળિગરી કૌન સુધારે.
 એ. આ. ૧

સાધ સરોષી હુવો ચંડકોશી, પન્નગ પરમ દુઃખદાઈ રે,
 ડંખ દિયો તખ પ્રભુ પ્રતિબોધ્યો, દિયો સ્વર્ગ સુખદાઈ રે, (૨)
 ભલા દિયો, ળિગરી. ૨

સતિ સુકુમાળા ચંદનખાળા, પગમેં જડ દિયાં તાળાં રે,
 દીન દયાળા સંકટ ટાળ્યાં, કર દિયા આકળમાળા રે, (૨)
 ભલા કર, દિયા ળિગરી ૩

ઇંદ્રભૂતિ અન્ય મત મેલીને, જિનસેં ખાદ મચાયા રે,
 મનકે સંશય મેટ દિયા તખ, ગણુધર પદવી પાયા રે, (૨)
 ભલા ગણુધર, ળિગરી. ૪

મગધદેશ નરનાથ નગીનો, નિયમ વ્રત વિહીનો રે,
 શ્રેણિક નૃપકું નિજ પદ દિનો, આપ બરોબર કીનો રે, (૨)
 ભલા આપ, ળિગરી. ૫

અર્જુન માળી કરત સંહારી, ષટ નરને એક નારી રે,
 પ્રભુ ઉપકારી કર્મ વિહારી, કર દિયો ખેવો પારીરે, (૨)
 ભલા કર દિયો, ળિગરી. ૬

સંયમસેં ચળ ચિત્ત ભયો તખ, પરભવ ખાત સુનાઈ રે,
 મેઘકુમરકો મન ધિર કીનો, જાતિસ્મરણુ ઉપજાઈ રે, (૨)
 ભલા જાતિ, ળિગરી. ૭

આજીવક મતમે અધિકારી, કુંભકાર સકડાળો રે,
સ્વામી સાન્નિધ્યે સમકિત પાચો, ત્યાગ દિયો ગોશાળો રે, (૨)
ભલા ત્યાગ, બિગરી ૮

ભયો દહર દર્શનકું વામી, નિજ પુષ્કરણી નંદો રે,
તિર્યંચ ભવમે તાર્યો પ્રભુજી, સૂર હુવો સુખકદો રે, (૨)
ભલા સૂર, બિગરી. ૯

શ્રેણિક નૃપ અર ચેલણા રાણી, વીર વદનકું આચારે,
અદ્ભૂત રૂપ દપતિકો દેખી, સયમ ચિત્ત ચળાચારે, (૨)
ભલા સંયમ, બિગરી. ૧૦

શ્રમણ શ્રમણીએ ક્રિયાં નિચાણાં, તપ - સયમ રૂળ હારી રે,
કેવળ દિનકર સખ જન સુખકર, દિયા નિદાન નિવારી રે, (૨)
ભલા દિયા, બિગરી ૧૧

કયા તારીફ કરું સાહિબકી, સફળુ સાચર ભરિયા રે,
ખોડીદાસ કરનોડી જંપે, જીવ અનત ઉદ્ધરિયા રે, (૨)
ભલા જીવ, બિગરી ૧૨

શ્રી વાદની સંજ્ઞામ.

કિણુશું વાદ વિવાદ ન કીજે, તેમાં વીશ જણાશું વિશેષ જી,
નામ કહું હવે ન્યારાં ન્યારાં, તે સુણજો સુવિવેક જી.

વીશ જણા શું વાદ ન કીજે—એ આંક ૧

પહેલે બોલે ધનવંત સાથે, નહીં વાદનું કામ જી,
મૂરખ હોય તે વાદ બનાવે, નિરધન જોવે દામ જી-વીશ-૨

બીજે બોલે બળવંત સાથે, નહીં વાદનું કામ જી,
લંકાગઢ જેણે લૂટી લીધો, દે જો લક્ષ્મણ રામ જી-વીશ-૩

ત્રીજે બોલે બહુ પરિવારજી, તુરત લગાવે લંકા જી,
જીજીજી જોર ક્રિયાં નહીં જીતે, રાયને કર દીયે રક જી-વીશ-૪

ચોથે બોલે તપસ્વી સાથે,	ઝગડો બંડો જંજળા જી,
દ્વીપાયનને પરગટ દેખો,	દ્વારિકા દીધી બાળ જી. વીશ-૫
પાંચમે બોલે ગુરુની સાથે,	વાદ કરે અવિનીત જી,
જમાડીને લેને જોઈ,	રૂડી, કદિય ન રીત જી. વીશ-૬
છઠ્ઠે બોલે રાજા સાથે,	વાદ ક્રિયાં નહિ શુદ્ધ જી,
પંદકમાંડી કરિ દેવે પરવશ,	પાવે નહીં માયાનું દૂધ જી. વીશ-૭
સાતમે બોલે નીચ મનુષ્ય શું,	વાદ ક્રિયાં હોય ભંડ જી,
આઠમે બોલે કોધી સાથે,	વાદ ક્રિયાં પડે ખંડ જી. વીશ-૮
નવમે બોલે જુગારી સાથે,	વાદ ન કીજે કોઈ જી,
પાંચે પાંડવ દ્રૌપદી હાર્યા,	નળરાજા લિયો જોય જી. વીશ-૯
દશમે બોલે ચોર ચુગલશું,	વાદ ક્રિયાં ધન હાણુ જી
ઈગ્યારમે બોલે રોગી સાથે,	મત કરો ખેંચતાણુ જી વીશ-૧૦
બારમે બોલે અતિ અહંકારીશું,	મત કરો વાદ સુભણુ જી,
તેરમે બોલે જુઠા બોલો,	તરત પલટાવે વાણુ જી વીશ-૧૧
વડેરાશું કદિ વાદ ન કીજે,	એ હુવો ચોદસો બોલ જી,
પંદરમે બોલે સાધર્મીશું,	વાદ ક્રિયાં ઘટે તોલ જી. વીશ-૧૨
સોળમે બોલે શિયળવંતશું,	સત્તરમે લઘુ બાળ જી,
અઠારમે બોલે અતિ ખૂદ્દાશું,	વાર ક્રિયા દિયે ગાળ જી. વીશ-૧૩
ઓગણીસમે બોલે દાનેશ્રીશું,	વાદ ન કીજે કોય જી.
કૃપણ પ્રાણિયો કદિ નવિ જીતે,	હૃદય વિમાસી જોય જી. વીશ-૧૪
વીશમે બોલે જ્ઞાની સાથે,	જ્ઞાની ગુણ ગંભીર જી,
ઇંદ્રભૂતિ અહંકારમે આયો,	મદ ગાજ્યો મહાવીર જી. વીશ-૧૫
વાદ ક્રિયાં કોઈ ભલો ન જાણે,	હૃદય વિમાસી ધારજી,
ઋષિ રામચંદ્રજી જોડી જુગતિશું,	મેડત નગર મોઝાર જી. વીશ-૧૬

ધર્મ પ્રભાવ

[ચુલ્લુકા ૭૬]

ધર્મ કર આતમા, ધર્મથી હોય સસાર પારો;
 ધર્મ કરતાં કદી ધાડા આવી પડે, પૂર્વના કર્મથી તે વિચારો. ધર્મ-૧
 ધર્મથી દેવતા ધર્મથી માનવી, ધર્મથી નરપતિ શ્રેષ્ઠ થાવે;
 ધર્મથી ઇષ્ટ સંયોગ આવી મળે, ધર્મથી હુખ હુર્ભાગ્ય જાવે. ધર્મ-૨
 અગ્નિ પાણી જલ હુવે સર્પ માલા હુવે, ધર્મથી કીર્તિ જગમા ગવાતી,
 ધર્મથી સિદ્ધિને પામતો માનવી, ધર્મથી રૂદ્ધિયો સહુ પામતી. ધર્મ-૩
 ધર્મના તેજથી મેઘ વર્ષા કરે, ધર્મના તેજથી વાયુ વાયુ,
 ધર્મના તેજથી રાત્રિ દિવસ થતા. ધર્મના તેજથી દીર્ઘ આયુ. ધર્મ-૪
 માનવી ઊંઘતો ધર્મ પણ જાગતો, ધર્મનું જાંધીએ સત્ય ભાતુ,
 ચોર ચોરે નહીં અગ્નિ જાળે નહીં, સમજજો ધર્મનું સત્ય ખાતું. ધર્મ-૫
 ધર્મથી પરભવે ઉચ્ચ અવતાર લે, ધર્મથી પાપ સર્વે પ્રણુશે,
 ધર્મથી લખ્ષ્યઓ જીવને સ પળે, ધર્મથી સર્વે બુદ્ધિ પ્રકાશે. ધર્મ-૬
 પળે પળે રૂદ્ધિઓ પ્રગટતી ધર્મથી, ધર્મથી દુનીઆ હાથ જોડે;
 ધર્મ હીરો તજી મૂઢ માનવ અરે, પાપના પથથરે શીર ફેડે. ધર્મ-૭
 સત્ય આનન્દને મોજ છે ધર્મથી, પૂર્વભવના કર્યા આજ પાવે,
 હાલના ધર્મને ભોગવે પરભવે, પામતો ફલ યથા બીજ વાવે. ધર્મ-૮
 આમ બાવળ અને લી જડો આંખલી, માનવી જે રચે તેહિ વાવે;
 વાવીએ જેહું પામીએ તેહું, નાસ્તિ તેમા જરા કોઈ દાવો. ધર્મ-૯
 ધર્મનાં બીજ વાવો સદા પ્રેમથી, ચાલજો ધર્મથી મુક્તિ વાટે;
 બુદ્ધિસાગર અરે ચેતજે આતમા, માલ છે મુક્તિનો શીરસાટે ધર્મ-૧૦

સંસારની અસારતા.

બુદ્ધિ છંદ

સર્વ સંસારના ભાવ છે કારમા, સાર તેમાં નથી સત્ય ભાષું,
 રૂપ બુદ્ધિ ધરે ખ્યાર ત્યાં શું કરે, સમજળે આતમા સત્ય દાષું. સર્વ-૧
 ક્ષણિક આનંદમાં મોહથી મૂંઝીને, ભવ્ય માનવપણું કેમ હારે;
 આજને કાલ કરતાં થતાં માનવી, કાળ આયુ હરે કે વિચારે. સર્વ-૨
 ગાહ્ય આનંદનો રંગ છે અભિનવો, નષ્ટ તે તો થશે ચિત્ત ધારે,
 આધિને વ્યાધિથી મુકત કર આતમા, સમજળે સત્યને તેમ હારે સર્વ-૩
 લક્ષ ચોરાશીમાં વિવિધ દેહો ધર્યાં, મોહ અજ્ઞાનથી પાર નાવ્યો,
 આતમા સત્ય જાણ્યો લહી જ્ઞાનને, દીલમાં તે સદા ખૂળ ભાવ્યો સર્વ-૪
 જૂઠું સંસારમાં સાર છે નહિ કશું, તત્ત્વદષ્ટિ થકી લે વિચારી;
 વર્ણને વેષ લિંગાદિકે ધર્મ નહિ, બ્રાન્તિમાં ભૂલતાં છે ખુવારી સર્વ-૫
 સદ્ગુરુ ખડગથી સમજ રે ધર્મને, ધર્મથી પાપ સઘળાં પ્રણાશે,
 સાધનત્વ સ્થિતિ પામતો આતમા, ધર્મથી શુદ્ધ રૂપ પ્રકાશે. સર્વ-૬
 વિત્તના ક્ષેત્રમાં દુઃખના કન્દ છે, સત્ય વૈરાગ્યથી તે વિચારે;
 સત્ય આનંદમાં રમણુતા રાખવી, જાપ અજાપ થકી જીવ તારે. સર્વ-૭
 ફેક ઝગડા કરી ધર્મના ક્ષેત્રમાં, કેમ આયુ અરે ભવ્ય ગાળો,
 તત્ત્વ નહિ અન્યથા કોઈ કાળે થતું, સત્ય સારાંશથી ધર્મ પાળો. સર્વ-૮
 વીર વચનો સદા સર્વ સાપેક્ષ છે, સમજળે જો જ્ઞાનને દિલ ધારી;
 બુદ્ધિસાગર સદા મુકિતના પંથમાં, વીરવચનો મહા ઉપકારી. સર્વ-૯

મહાવીર સ્તુતિ.

“આધવજી સંદેશો કેને મારા શ્યામને”-એ રાગ.

એક અરિહંત કેરો મારે આશરો,
બીજું સર્વે દીસે આળપંપાળ ને,
મહાવીર નામ હવું મંગળકારી સદા,
રાત દિવસ રટવું તે નામ રસાળને.

એક અરિહંત—૧

ઉચ અતિ તપશ્ચર્યા તો જોણે આદરી,
માસખમણુ છ માસ તણા ઉપવાસને;
એકાગ્ર ધ્યાને કાઉસ્સગ્ગ તો કરતા હવા,
પ્રભુમું પ્રભુને હુ તો ક્રિકર દાસ ને

એક અરિહંત—૨

લાટ દેશમાં પ્રભુજી જ્યારે વિચર્યા,
આહાર સાટે આપે લોકો મારને;
ક્ષમા ક્ષમા ઉરમા અદકી વ્યાપી રહી.
ગિયા ગુણુ છે એવા અંપરંપારને

એક અરિહંત—૩

ગોસાળે તેજી લેશ્યા મૂકી જુઓ,
તો પણ તપીયા પ્રભુ નહીં તે વાર ને;
કર્મ ખપાવ્યા કરુણાળુ પ્રભુજી તમે,
વદતા નાવે તેનો તો વિસ્તાર ને.

એક અરિહંત—૪

દીન જીવેને કદીએ તો દૂષ્યા નહીં
દયાંરૂપી દરિયો તો ઊછળ્યો જાય ને;
દશ શ્રાવક મોટા તો આપે ધૂળવ્યા,
જોણે સુખ મેળવ્યાં આજ સદાય ને

એક અરિહંત—૫

શ્રવણ કરે છે જોધ પ્રભુનો સામટો,
ખાર જાતની પ્રખદા ત્યાંય ભરાય ને;
દીસે તેમાં દેવીને વળી દેવતા,
ધન્ય ધન્ય વાણી પ્રભુની ઉચ્ચરાયને

એક અરિહંત—૬

ખૂઝ્યા કેંક જનો મૂકી દીધું બધું,
છોડી નીકળ્યા છે ઘરખાર ને;
દીક્ષા લીધી પ્રભુની પાસે પ્રેમથી,
જાણીને સંસાર સદાય અસાર ને.

એક અરિહંત—૭

મુશળધારા વૃષ્ટિ જેમ પડે વળી,
તેવી દેશના પ્રભુની છે તે વાર ને,
કેંક રાય રાણાએ મૂકી રાજને,
સાધી લીધો સાધ તણા શણગાર ને.

એક અરિહંત—૮

અતિ અપરાધી દીસું છું હું તો વળી
દોષ ક્ષમાના છે પ્રભુજી કરનાર ને,
કિંકરપર કરુણા પ્રભુજી આને કરે,
હમેશાં કષ્ટોના છે હરનાર ને

એક અરિહંત—૯

સંવત ઓગણીસો પાંસઠની સાલમાં,
કાગણ માસે શુભ ગાવાની હામ ને,
અમરેલીમાં આનંદ મુજને ઉલ્લસિયો,
ઉપાશ્રય પાસે મારો મુકામને

એક અરિહંત—૧૦

શુર મુજ સ્વામી દેવજી ને સ્વર્ગે ગયા,
સંઘાડા ગોંડળના ને શીરતાજ ને;

બોધ દઈને મુજને જોણે બૂઝવ્યો,
કર્મ બોધ સમજાવી રાખી લાજ જો

એક અરિહંત—૧૧

મુનિ જાદવજી જેના શિષ્ય હતા, વળી,
તેણે પણ મુજને દીધો સદ્બોધજો;
શામજી કહે સમરુ ઉપકાર, સદા વળી,
વળી નહીં કદીએ રાખું હું વિરોધજો

એક અરિહંત—૧૨

નરસા શ્રાવક વિષે.

શાણા શ્રાવક થઈને ડોલે, મુખેથી સત્ય વચન નવિ બોલે,
મમ્મા અચ્ચાની ગાળ દિયે, ને આળ અનાહૂત બોલે,
નિંદા કરતા નવરો ન થાયે, એ તો બેઠો ગપોડા ફોલે. શા-૧
છિદ્રગ્રાહી છળ તાકતો હીંડે, ને મર્મ પરાયા ખોલે;
દગલખાજી કરે રાજી થઈ, પાજી ત્રાજવે એણું તોળે શા-૨
અવગુણરૂપી આજો દેખી, તિહાં કાગડો થઈને ડોલે;
અગડ લઈ એકે પાળે નહિ, એ તો ચલાવે પાને પોલે શા-૩
મુખે બાંધી મુહપતિ લખાવી, ને ધર્મ લખવ્યો ઢોલે;
ખોડાજી કહે માતતાતને લખવ્યાં, ને શુરુને લખવ્યા ગોલે શા-૪

*

છેલ્લાઈ વિષે.

બુલણા છેદ

ટાપટીપ કરી શિર પાઘ ધરી; ઘાટ ઠાઠ અચ્છીયેરે લાવતાં હે;
ઝીણા ઉજળાં કપડાં આઢણેકુ, પાય જીવિયાળી અમકાવતાં હે;
કરી અમલ લોચન લાલ કીયે, મુખે પાનકી ખીડીમાં આવતા હે;
ખોડીદાસ કહે ખળરદાર બંદા, તેરાં કાળ અચ્ચાનક આવતા હે ૧

કર્મની રેખ ન ટળવા વિષે.

(સવૈયા)

એકકું પુત કપુત કુલંછન. એકકું નારી મહા વઢકારી;
 બંધુસે વેર ભયો નર એકકું, મિત્ર વિછોડ ભયો હુઃખ ભારી.
 આળ અચાનક આઈ ચડયો શિર, મિત્ર પુરાતન પ્રીત ઉતારી;
 ચિત્તમે નિત્ય સંતોષ ધરો. મિત્ર કર્મકી રેખ ટળે નહિ ટાળી
 બાળક માત વિભોગ મહા હુઃખ, નારી વિભોગ બુઢાપન ભારી;
 સંપત્તિ પાય વિલાય તમે હુઃખ, થાય શરીર દુર્દર્દ અપારી.
 ચિત્ત આશ ક્ષે ન તમે હુઃખ, પુત ન એક અનેક હુલારી;
 ચિત્તમે નિત સંતોષ ધરો, મિત્ર કર્મકી રેખ ટળે નહિ ટાળી.

ઉપદેશી [દોહરા]

જન્મ ધરે આ જગતમાં, તે નિશ્ચે જનનાર;
 ભુવન ભલે ઊંચા ચાહ્યા, છે અંતે પડનાર ૧
 ખાતા ભોજન ભાવતા, રાતા માતા રૂપ;
 જતા જોયા જમપુરમાં, ભાતા વગરના ભૂપ ૨
 મૂળવતા ધમધમ ધરા, પડતાં જેના પાય;
 એવા નર ઉપડી ગયા, જે જન્મ્યા તે જાય ૩
 ક્રોડપતિ અળજેપતિ, ધરાપતિ મહાશય;
 કરડી દાઢ છે કાળની, સહુને ચાવી જાય ૪
 ત્રણ જણા ત્રણ લોકમાં, પંકાયા ધીરવીર,
 રામ નેમ ને કૃષ્ણજી, રહ્યા નહીં તે સ્થિર ૫
 ખીકાય પુષ્પની પાંખડી, કળીઓ તે કરમાય,
 ઉદય અસ્તના ચક્રમાં, જન્મ્યા સર્વ દગાય ૬

માટે ભલાઈ વાપરો, ભલા કરી લો કામ;
સ્મરણ કરો નવકારનું, મળે અવિચળ ધામ ૭

[સોરઠો]

જેની ન મળે જોડ, મહામત્ર નવકાર છે;
વંદન કો ડા કો ડ, આંખાણ એમ ઉચ્ચરે ૧

બ્રહ્મચર્યની નવવાડે

[દોહરો]

પહેલે સ્ત્રી સંગ ન કીજીએ, બીજે ન કરીએ વાત,
ત્રીજે સ્ત્રીને આસને, બેસીએ બે ઘડી જાત. ૧
ચોથે રૂપ ન નિરખીએ, ન કરીએ તારીનો નેહ;
પાંચમે ભીતને આંતરે, સાધુ ન રહે તસ જોહ ૨
છઠ્ઠે સુખ સસારના, વલી વિલસ્યા હોય જોહ;
“સિદ્ધારથ સુત” એમ કહે, સુનિ ન સંભાળે તેહ ૩
સાતમે સરસ આહારની, લાલચ ન કરે લગાર;
આઠમી વાડે એમ કહ્યું, અધિક ન કરવો આહાર. ૪
વળી વિલેપન ન કરે, ન કરે શરીર શણગાર,
ત્રિકરણ શુદ્ધે આરાધતાં, પામીએ ભવનો પાર. ૫

આવકનાં એકવીસ ગુણ

સરસ્વતી ચરણ નમાવું શીશ, આવકના ગુણ કહું એકવીસ;
પહેલે બોલે લજ્જા ધરે, બીજે બોલે દયા આદરે.
આનંદકારી પ્રસન્ન ચિત્ત, આગમ વચન વિશ્વાસે નિત્ય;
ઢાંકે વળી પરાયા દોષ, પર ઉપકારી સજે સંતોષ.

સૌમ્ય નજર, સમદૃષ્ટિ જુએ, અવગુણ હાંકીને ગુણ લીએ;
 બોલે મધુર વચન જન ઈષ્ટ, દીર્ઘ વિચારી હોય ગરીબ.
 ચાલે નિત્ય ભલી પરે સદા, નિર્માળ બુદ્ધિ વસાવે હૃદા;
 કીધો ગુણ ન વિસારે જેહ, દયા ધર્મ લઈ લીને તેહ.
 નહીં દીન નહીં મુખ અહંકાર, નહીં લોપે કુળનો આચાર;
 વહે જન દર્શન સંજતિ, ન અણે કૃષ્ણ પરે સમકિતી.
 પાપકર્મનો મારગ તજે, જિનની આજ્ઞા મનમાં ભજે;
 એ એકવીસ ગુણ પ્રમાણ, ધન્ય શ્રાવક તેહ સુખણ.

*

શ્રાવકના એકવીસ ગુણો.

ધર્મ રત્નને લાયક સહુ શ્રાવક ! સુણો,
 ધર્મ વિના ઉત્તમ ભવ એણે જાયજો;
 પણ ગુણવિણ ન પમાએ ધર્મની યોગ્યતા,
 અંક વિના જેમ મીઠા વ્યર્થ મનાયજો

ધર્મરત્નના ધારક સહુ શ્રાવક ! સુણો. ધર્મ-૧

૧ ક્ષુદ્રપણું તણ ગંભીરતા અતિ આદરે,
 ૨ શુભ સંઘવણી સમર્થ રૂપ નિધાન જો;
 ૩ સૌમ્ય પ્રકૃતિ પાંચ કર્મ વર્તે નહીં,
 ૪ જન વિરુદ્ધ ન સેવે જન પ્રિયવાન જો

ધર્મ-૨

૫ મલિનભાવ તણ અકૂર ગુણ અગીકરે,
 ૬ ઈહ પરલોકે પાપથી ભીરુ જેહ જો;
 ૭ અશઠપણું શ્રાદ્ધી પરને નવી વંચે, કદા,
 ૮ પર ઉપકાર કરે સુદાક્ષિણ્ય તેહ જો.

ધર્મ-૩

૯ અંગીકૃત ન તજે, તજે અનિષ્ટ લજ્જાજીઓ,
 ૧૦ કરે દયાલુ દયાધર્મનાં કામ જો;

- ૧૧ ધર્મ પરમ અવિતત્થ લાઈ મધ્યસ્થ ગુણ ધરે,
- ૧૨ ગુણરાગી ગુણ સગ્રહે જે અભિરામ જો. ધર્મ-૪
- ૧૩ ધર્મથી સત્ય કથક અશુદ્ધ કથા તજે,
- ૧૪ ધર્મશીલ સુપક્ષ જાસ પરિવાર જો,
- ૧૫ દીર્ઘદર્શી થઈ કાર્ય વિચારીને કરે,
- ૧૬ ગુણ દોષોનો વિશેષજ્ઞ ગુણ ધારજો ધર્મ-૫
- ૧૭ વૃદ્ધ સગતથી પરિણત બુદ્ધિ સંપન્ને,
- ૧૮ વિનયવંત નિયમા પામે સુજ્ઞાન જો,
- ૧૯ તત્ત્વબુદ્ધિનો જાણ કૃતજ્ઞ તે કહ્યો,
- ૨૦ ધર્મબોધ દે પર-ઉપકારી સુજાણ જો ધર્મ-૬
- ૨૧ અદ્ય પ્રયાસે સમજે ધર્મના તત્ત્વને,
- લબ્ધલક્ષ ગુણ ઉત્તમ જાણો એહ જો;
- એ એકવીસ ગુણ અંગીકૃત કરતાં થકા,
- ન્યાલેંદુ કહે ધર્મરત્ન લહે તેહ જો. ધર્મ-૭

છેલ્લી શીખ

- શ્રદ્ધાવંત સુસજ્જન સ્નેહે સાંભળો,
- ઉચ્ચકોટિનું જીવન કરવા આજજો,
- મહાપુરુષોનાં વચનો દુર્ગતિ દુઃખનાં,
- ખાડામાંથી કાઢી આવે સહાય જો. શ્રદ્ધા-૧
- સદ્બોધ સાંભળી સમજો ધારો હૃદયમાં,
- વર્તનમાં મૂક્યે જીવન શુદ્ધ હોય જો;
- ચાખ્યા વિષ સાકરનો સ્વાદ આવે નહીં,
- શ્રવણ તણું ફલ તેમને મેળવે ફાયજો. શ્રદ્ધા-૨
- કુટુમ્બ-કલેશને નરસી સોળત નવ કરો;
- સત્ય નિષ્ઠાથી પાળો સત્ય સ્વધર્મ જો,

ધર્મ સંસ્કાર પાડ્યા વિણ જીવન કૈઈનું,
ઉન્નત ન બને ન ટળે મિથ્યા ભ્રમ જો. શ્રદ્ધા-૩

પત્થર સમ ગણજો પરધનને સર્વદા,
પરશ્ચીને ભગિની માતા સમ જાણજો;
આ શિક્ષા વચનોને ક્ષણ નવિ ભૂલશો,
પ્રમાણિકપણાનું મળશે તમને સ્થાનજો. શ્રદ્ધા-૪

ખીબતોની દુષ્ટતા ભાળીને તમે,
દુષ્ટ ન બનશો પણ બનજો ગુણવાન જો;
જેવું કરશો તેવું ફળ તમે પામશો.
કુદરતના નિયમોનું રાખજો ધ્યાન જો. શ્રદ્ધા-૫

પ્રાણ જતાં પણ સત્ય ધર્મ નવ છોડશો,
પ્રાણ તો ખીજવાર પામશે કયાંય જો;
પણ સત્યધર્મ ફરી મેળવવો મુશ્કેલ છે,
વ્યાલેંદુની શિક્ષા એ સુખદાય જો. શ્રદ્ધા-૬

માર્ગાનુસારીના પાંત્રીસ બોલ

- ૧ ન્યાય થકી ધન સંપાદન કરવું સદા;
- ૨ શિષ્ટાચાર પ્રશંસા કરવી નિત્ય જો.
- ૩ સ્વગોત્રી સાથે સગપણ કરવું નહીં;
- ૪ પાપ ભીરુ થઈ વર્તે મારગ સત્ય જો.

માર્ગાનુસારી શુદ્ધ શ્રાવક સુણો-૧

- ૫ પ્રસિદ્ધ દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું;
- ૬ કોઈના અવર્ણવાદ ન બોલવા સુખજો.
- ૭ અતિગુપ્ત અતિદ્વારનું ધાનક વર્જવું;
- ૮ શુભ પડોશમાં વસતાં થાએ સુખ જો. મા-૨

- ૯ સારા જનની સોળતમાં વસવું સદા;
- ૧૦ વિનયે માતપિતાની કરવી સેવ જો.
- ૧૧ ભયવાળા સ્થાનકમાં કદી વસવું નહીં;
- ૧૨ નિંદિત કાર્યની તજવી માઠી ટેવ જો. મા-૩
- ૧૩ આવકને અનુસારે વ્યય કરતો રહે;
- ૧૪ વિત્ત અનુસારે ધારે સાદો વેષ જો.
- ૧૫ આઠ ગુણો બુદ્ધિનાં ઉરમાં ધારવાં;
- ૧૬ અજીજી નવિ ભોજન કરવું વિશેષ જો. મા-૪
- ૧૭ સાત્વિક રુચિ અનુસરે અન્ન આરોગવું;
- ૧૮ અભાધિત ત્રણ વર્ગો સાધવા પૂર્ણ જો.
- ૧૯ ગુણીજનની ભક્તિ કરવી રૂડી પદે;
- ૨૦ અસત કદાચહને તજવો કરી ચૂર્ણ જો. મા-૫
- ૨૧ પક્ષપાત સૌજન્ય તણો કરવો મને;
- ૨૨ નિષિદ્ધ દેશે નવિ કરવો વ્યવહાર જો.
- ૨૩ કાર્યારંભ સ્વશક્તિ અનુસારે કરે;
- ૨૪ અભ્યુત્થાન કરવું જ્ઞાનીનું ઉદાર જો. મા-૬
- ૨૫ પરિજનનું પોષણ કરવું પ્રેમે કરી;
- ૨૬ વિશાળ દષ્ટિએ પૂર્વાપર વિચારજો.
- ૨૭ સ્વપર કૃત્યાકૃત્યનું અતર જાણવું;
- ૨૮ ભૂલવો નહિ અન્યજનનો કૃત ઉપકાર જો. મા-૭
- ૨૯ જનવલ્લભ થવાનાં સદ્ગુણ આચરો;
- ૩૦ લજ્જાવંત જનો મતિવંત સુસંત જો.
- ૩૧ હયાવત થઈ આય કાર્ય કરવાં સદા;
- ૩૨ સૌમ્ય પ્રકૃતિ રાખવી હૃદયે અનંત જો. મા-૮
- ૩૩ પર-ઉપકારમાં સત્વર અતર જોડવું;
- ૩૪ અંતરંગ છ શત્રુ કરવા દૂર જો.
- ૩૫ વિજય મેળવો ઈંદ્રિય ઉપર સર્વદા,
દેશપ્રતી થવાના ગુણ એ ધૂરજો મા-૯

અહો અણુમતી આ ઉત્તમ શિક્ષા અનુસરે,
 શુભ આચારે ધર્મ વૃદ્ધિગત થાય જો;
 વ્યોમેહુ ઋષિ નિધિ સોમ અષ્ટ અર્જુનપૂરે,
 વ્યાલેહુ કહે સદ્ગુરુની સુપસાય જો. મા-૧૦

પાંચ ગતિમાં જવાનાં કારણો

[અરણ્યક સુત્રિવર ચાલ્યા ગોચરી] એ દેશી.

આરંભ કરતાં રે જીવ શંકે નહીં, ધન મેલણ તૃષ્ણા અપારોજી,
 ઘાત કરે રે પચૈદ્રિય જીવની, વળી મદ માંસનો કરે આહારોજી,
 એ ચાર પ્રકારે રે જીવ જાય નરકમાં.-૧

કૂડ કપટને રે ગૂઢ માયા કરી, વળી જોડે સુસાવાયોજી;
 કૂડાં તોલાં રે કૂડાં માપલાં, વળી જોટા લેખ લખાયોજી;
 એ ચાર પ્રકારે રે જીવ જાય તિયંચમાં.-૨

સરળ સ્વભાવીરે ભદ્રિક પરિણામથી, વળી વિનયતણો ગુણ આયજી;
 દયા ભાવરે રાજો દિલમાં, વળી મત્સર નહીં ઘટમાંયજી,
 એ ચાર પ્રકારે રે જીવ જાય મનુષ્યમાં ૩

સરાગપણથી રે પાળે સાધુ પણુ, વળી શ્રાવકનાં વ્રત ખારોજી,
 અજ્ઞાન કષ્ટ રે કરે વિવિધ પદે, વળી અકામ નિર્જરા બહુ વારોજી;
 એ ચાર પ્રકારે રે જીવ જાય દેવમાં. ૪

જ્ઞાનથી જાણે રે જીવ અજીવને, વળી શ્રદ્ધા સમકિત આવેજી;
 ચારિત્રથી રોકે રે નવાં કર્મ આવતાં, તપે પૂર્વલાં કર્મ ખપાવેજી;
 એ ચાર પ્રકારે રે જીવ જાય મોક્ષમાં. ૫

જનની

મીઠાં મધુને મીઠા મેહુલા રે લોલ, એથી મીઠી તે મારી માત રે,
જનનીની જોડ સખી ! નહિ જડે રે લોલ.—ટેક.

પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પૂતલી રે લોલ, જગથી જુદેરી એની જાત રે જનનીનીં
અમીની ભરેલ એની આંખડી રે લોલ,

ઠહાલના ભરેલ એનાં વેણુ રે જનનીનીં

હાથ ગુથેલ એના હીરનાં રે લોલ,
હૈયું હેમત કેરી હેલ રે જનનીનીં

દેવોને દૂધ એનાં દોહલાં રે લોલ,
શશીએ સિંચેલ એની સોડય રે જનનીનીં

જગનો આધાર એની આંગળી રે લોલ,
કાળજમાં કેંક ભર્યાં કોડ રે જનનીનીં

ચિત્તડું ચડેલ એનું ચાકડે રે લોલ,
પંખનાં બાધેલ એનાં પ્રાણુ રે જનનીનીં

મૂંગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ,
લેતા ખૂટે ન એની લ્હાણુ રે જનનીનીં

ધરણી માતા એ હશે ધૂજતી રે લોલ,
અચળા અમુક એક માય રે જનનીનીં

ગંગાના નીર તો વધે-ઘટે રે લોલ,
સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે જનનીનીં

વરસે ઘડીક વ્યોમ વાદળી રે લોલ,
માડીનો મેઘ બારે માસ રે જનનીનીં

ચળકતી ચંદ્રાની દીસે ચાંદની રે લોલ,
એનો નહીં આથમે ઉજાશ રે

જનનીની જોડ સખી ! નહિ જડે રે લોલ

નામ વિષે.

ધનજી ઉઘાડે પાય, ભૂપ ભીખંતો દીઠો,
 શૂરો ના સી જાય, બોલતો કડવું મીઠો.
 વ્યાજ ભરે રણછોડ, કામ કલ્યાણ જ કરતો;
 અવિચળ ચલ્યા અપાર, દીઠો અજરામર મરતો;
 હીરા, માણેક, મોતિયો, રતનીયો, કથીર દેખે નહીં,
 કવિ શામળ કહે સંસારમાં, કારણ નામ રહ્યું નહીં. !
 દીઠા અમર મહંત, નાના કાંઈ દીઠા ધરડા,
 ના ગો પ હે રે વજ્ર, વાઘ સિંહ કુતરે કરડયા,
 પર્વત ક્રે પરદેશ, દીઠા મંગળને દુઃખિયો,
 સંતોષી અદકું ખાય, કાસદું કરે છે સુખિયો.
 દયાઅંદમાં દયા નહીં, ખુશાલ કહીં રાતો ક્રે,
 શામળ કહે નામ પનોતીયો, કંઈ લાખ કુંવારા મરે,
 કુબેર નામ કહેવાય, ખજાને દીઠા ખાલી;
 કરે ધર્મો ગહુ પાપ, ન્યાલ આવે ઘર ઘાલી,
 બહાલો રાખે વેર, ઝેર જેવો તે મીઠો,
 ભોગી ક રે વેપાર, ભોગી ભીખંતો દીઠો,
 ઘેલો જાય છેતરી, ગળિયોજી હારી જશે,
 રૂઠા કાંઈ ભૂંડા કહું, શામળ કહે નામે શું થશે ?
 હાથી નામ કહેવાય, ખીયે ઉંદરને સાદે,
 સૂરજ હોય કાળો, શ્યામહો સુંદર ભાસે,
 રૂપો હોય કુરૂપ, ભૂષણનાં દૂષણ આઝાં
 કૃપાલ રાખે કૂડ, ભૂપત વગાડે વાળાં,
 હેમો ન દેખે હેમ, કલંક નિર્મળ શિર ચઢે,
 ફાગટ ક્રે કંઈ ભેઈતા, શામળ નામને શું અડે ?

વાડો વાળીને બેઠારે.

(રાગ : ધીરાના પદનો)

વાડો વાળીને બેઠારે, પોતાનો પંથ કરવાને;
 નવા ખેલ ભડાવે રે, ઉપાય ઉદર ભરવાને—વાડો વાળીને.
 અજાનો વાડો, કુકડીનો વાડો, ગાયનો વાડો વળી ભેસોનો વાડો;
 અખંધ સવારી ખંધમાં નાવે, મને વાઘનો વાડો દેખાડો;
 દિવસને દહાડો રે, અગમ ઠામ કરવાને.—વાડો વાળીને.
 રામાનંદીને નીમાનંદી, વલ્લભ સેજનંદ સમજાવે,
 કળીર પથીને તારજ તુંખી, ભણી ભણીને ભૂલાવે,
 શુર થઈને ગાજરે, પારકું ધન હરવાને—વાડો વાળીને.
 પ્રીત કરીને પ્રેત પૂજાવે, પિત્તળને પાષાણ,
 વૈશ્ય સેવાને કળર પૂજાવે, એમાં કોણ કરશે કલ્યાણ ?
 તીર્થ ત્રે તે ડોલે રે, અકળાઈ મરવાને—વાડો વાળીને.
 સિંહરાયથી ડરે સૌ દુનિયા, સિંહને ડર નહીં કોનો સંખંધ.
 સોહમ્ શખ્દ સચ્ચિદાનંદ સ્વામી એવો અખંડ આત્મા પ્રજ્ઞ,
 ધીર શૂર વીરા રે આત્મધ્યાન ધરવાને.—વાડો વાળીને.

શરણાર્થવાળો.

એક શરણાર્થવાળો સાત વર્ષ સુધી શીખી,
 રાગ રાગણી વગાડવામાં વખણાણો છે;
 એકને જ જાણ્યું એવી ટેક છેક રાખી એક,
 શેઠને રીઝવી મોજ લેવાને મંડાણો છે;
 કહે દલપત પછી બોલ્યો તે કંબુસ શેઠ,
 ગાયક ન લાયક તું ફેગટ કુલાણો છે.
 પોણું છે તે બોલ્યું તેમાં કરી તે શી કારીગરી.
 સાંભણું બળાવે તો હું જાણું કે તું શાણો છે.

નમેલી ડોશી.

કેડથી નમેલી ડોશી દેખીને જુવાન નર
કહે શું શોધો છો ? કંઈ ચીજ અછતી રહી ?
કહે ડોશી બાળપણું, ખબર વિના મેં જોયું.
જુવાનીમાં દીવાની તારા જેવી ગતિ રહી !
છવાઈ જરાની છાયા, કાયાના વિંખાયા બંધ,
ગાયા ન ગોવિંદ રાયા, માયામાં મતિ રહી;
ઝૂકી ઝૂકી ડોકી વાંકી, રાખી દલપતરામ,
ભેતી હું ફરં છું જે જુવાની ક્યાં જતી રહી.

નાણાનું જાપ જપનાર.

જીવડો જપે નાણું રે નાણું રે ઓચિંતાનું આવશે મોતનું ટાણું;
નાણા કમાવા દાણા લીએ, ભરે કોઠાર કોઠીયું ને ખાણું;
કીડી મકોડી ધનેડા જેવા ઘણાં જીવોનું વાળે છે ઘાણું, જીવડો. ૧
ભરવાડ રણારી વેચે બહુ ગોકડાને રોકડું લેવા નાણું,
જીવતાં જીવડાં કસાઇ ઘેર કાપવા આપવા જાય છે ટાણું. ૨
જર કારણ કરે કસણણુનેા ધંધો કંઈક કરે છે છાનું છીનાણું,
દમડા કારણ દીકરાને વેચે જુઓ જુઓ જગતમાં નાણું. ૩
બાવા અતીત ભાટ પ્રાક્ષણની થાપણ ઓળવી કૂંકે દીવાણું,
અરધી રાત્રે મોત ઓરું આવે ચોર ખાતર પાડી લેવા ટાણું. ૪
લેતાં દેતાં ધન સાચવતા સુખ વળવા ન દે વધારો,
બહાલા માણસમા વેર કરાવે એ છે કાળાં કાવતરાં વાણું. ૫
દોષદી વેળાએ ડમડોળ ખરચે લીડી ભેઠા પટારાને તાણું,
દુર્લભ કહે દમ જાયે તારી માથે ગાળે છે ગેળી ત્રાંખાણું. ૬

અનિત્ય સાહેબી.

હાયવોય હૈયા કુટાદે મેલી ખાયડી છોકરાં નથી કોઈનાં બેલી,
 કર્મના ઉકેરા કાયામાથી નીકલે ત્યારે પીડા શકે ન કોઈ બેલી;
 હીરાભાણેકને હજારા ભર્યા મેલી મૂકી મરવું રૂપીઆની થેલી. ૧
 ઠામૂકો કાલો ઠાલો થઈ બેસ માને, પાપના પલીતાને મેલી,
 ધનોત પનોત કાયા ફાની થઈ જશે, તારી માનવ મુસાફરી છે છેલી, ૨
 સતમારગે ધન સંપાદન કર, નથી કેતું કોઈ ધંધો દે મેલી,
 પેટનું ક્યાં પેંછી શેઠને સમરલે, મૂળગી પડે ન મુંશકેલી. ૩
 પાંચ આંગળીએ પરમારથ અથે, નથી વાપરતો પાઈ કે અધેલી,
 દુર્લભ કહે દાવ આથે જેમ, જીવ દાદરો દેશે ઠેલી હાથ. ૪

જ્યાં સાસુ-વહુનો મેળ હશે.

ઘર સ્વર્ગ થકી અઢિયાતું થશે, જ્યાં સાસુ વહુનો મેળ હશે;
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ આવી ત્યા વસશે, જ્યાં સાસુ વહુનો મેળ હશે. ૧
 પુત્રી સમ માને પુત્રવધૂ, લેણું થાતું ત્યાં સુખ બધું;
 આંખોની કીકી ત્યાં હસશે, જ્યાં સાસુ વહુનો મેળ હશે. ૨
 સુખ દુઃખમા, પરસ્પર, ભાગી, એ દિલમા છે જ્યોતિ જાગી,
 એ એક બીજા સાથી બનશે, જ્યાં સાસુ વહુનો મેળ હશે. ૩
 સંસ્કારો પડશે બાળકમાં, નહીં ઈર્ષા રોગ કદી નખમાં,
 સાળાં નરવાં જગમાં જીવશે, જ્યાં સાસુ વહુનો મેળ હશે. ૪
 'પુનિત' આ વિશ્વે થઈને, પહોંચે પ્રભુ ચરણોમા જઈને,
 સૌને દાખલો લેવાનો મળશે, જ્યાં સાસુ વહુનો મેળ હશે. ૫

પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત

લે. સતબાલ

[આર્યા]

પરમાત્માને પ્રભુમીને પાપે બધાંને પ્રતિક્રમું આજે,
મન વાણી કાયાથી દોષો નિંદી શુદ્ધ બનું આજે. ૧

[ઉપજતિ]

પ્રમોદ જાગે ન શુભીજનોમાં, મૈત્રી ન જામે જગ જ તુઓમાં,
દિલ દ્રવે ના જન દુઃખ દેખી, તે કળ્પનું મૂળ મને જણાયે. ૨

કુબુદ્ધિથી હું વ્રતને ઉલ્લઘ્યો, પ્રમાદથી મે અતિચાર કીધો,
અરે ! અનાચાર ઘણાં કર્યાં મેં, નિંદા બધા દોષને પ્રતિક્રમું છું. ૩

પંચેન્દ્રિયો કે વિકલેન્દ્રિયોને, શાથી અરે ચિત્ત હણી દુભવ્યાં,
સંકલ્પ આજે સવળો કરીને, હિસાથી મારા મનને નિવારું. ૪

જ્યા સૂક્ષ્મ જંતુ અધિકાં હણાયે, તે દોષનું કાર્ય ખરું ગણાયે,
વિવેક ને સંયમ આજ શીખી, તે દોષને હું ન કરું હવેથી. ૫

અરે પાડોશી (કુટુંબી) જન લાગણીને, હા કર્મ વાણી મનથી દુભાવી,
તે સૂક્ષ્મ હિસા પણ દોષપુજ, હુકર્મ તે આજ બધું પ્રજાળું. ૬

પ્રાણી જનોઠો હણુશો ન તેથી, હણાય દેહો ન હણાય દોષો,
શેધી હણો દોષ તણુંજ, મૂળહિંસા થકી ચિત્ત તમે નિવારી. ૭

દેખાય આ વિશ્વતણુંજ પ્રાણી, સૌ ઇચ્છતા મિત્ર થવાં ન વૈરી,
આત્મા બધા છે સ્વસમાનરૂપ, શાને હણે મૂઠ ! વિવેક શૂન્ય ! ૮

બ્યાપાગમાં કે બહુ અન્ય સ્થાને, લોભી બની મેં સુવિચારશૂન્ય,
કીધા દગા કેક મૃપા પ્રપંચ તે, તે હણું આજ અસત્ય દોષ. ૯

કે સત્ય એ સૌ વ્રતનુંજ મૂળ, જ્યાં સત્ય ત્યાં જ્ઞાન સુશાન્તિ મૂળ,
તે સત્યમાં હું મન દેહ વાણી જોડીશ, એ નિશ્ચય આજ મારો. ૧૦

ખાધું પીધું વસ્ત્ર સજ્યાં મળનાં
કીધા બધા શોખ અરે નકામાં,
સ્વાથી ખની મેં ધન અલ્પ આપી,
રે રે અનર્થો બહુ સ્વાર્થ કાળે,
કીધી કુદ્રષ્ટિ પરદાર દેખી,
કીધા અરે સૃષ્ટિ વિરૂદ્ધ સંગો,
ભાર્યા સખા ને સતપ્રેમપાત્ર,
માની સદા હું સહચારિણીથી,
વેચી સુતા વિત્ત લઈ ખૂદાને,
સ્વાર્થે ઠગ્યાં કેંક સુદંપતિને,
રાખી સદા સંયમ ઇંદ્રિયોનો,
વિકારને લોગવિલાસ છોડી,
ધને ધરામાં સુત કામિનીમાં,
અધર્મમાં વ્યાકુળ ચિત્ત તેથી,
સંચેલ આ વસ્તુ ન શર્ણુ આપે,
છે અલ્પ આયુકર કર્મ સાડું,
મળ્યું ઘણું તોય ન લોભ છૂટયો,
વ્યાપારમાં પાપ અનેક કીધાં,
ખાવાપીવામાં ન મળે સીમા કેં,
જરૂરિયાતો અધિક વધારી,
અનિષ્ટ યોગે પ્રિયના વિયોગે,
પીડા અને શોક અનર્થ થાય,
વિશુદ્ધ સામાયિક પોષધાદિ,
કીધાં પ્રતો આશા અનેરી રાખી,
જે દ્રવ્ય વિદ્યા અધિકાર શક્તિ,
તે સાધનોથી ન થયા સુકર્મ,

આનદ લૂંટયો ધનથી ખીજનાં,
તે સ્તેયના દોષ હવે નિવાડું. ૧૧
લીધું વધું કાર્યેજ અન્ય પાસે,
છાળે ન તે દોષ હવે તણું છું. ૧૨
સેવી પરત્ની વિષયાંધભાવે,
હુકર્મ તે મૂળ થકી પ્રજાળું. ૧૩
સફરતનાત્રી ન વિકારપાત્ર
રાખીશ સુસ્નેહ અરે હવેથી. ૧૪
કીધાં હશે મેં અણુમેળ લભ,
તે દોષની આજ કડું વિશુદ્ધિ. ૧૫
સૌ જીભના સ્વાદ હવે જીતીને,
ત્રી માત્ર માનું જનની સમાન. ૧૬
પદાર્થમાં રાગ મમત્વ પોષ્યું,
સ સારમાં શાંતિ ન દેશ પામે. ૧૭
મૂકી સિંધાવ્યાં નર કેંક શાણા,
હિ આત્મા તું આ નર દેહ પામી. ૧૮
વિદેશ આવી કરતાં કમાણી,
હુકર્મ તે સર્વ હવે વિદાડું. ૧૯
કિંવા ગ્રહી ટેક કદી ન પાળું,
તે દોષને આજ થકી નિવાડું. ૨૦
ચિંતા વિષે રોગ વિષે તથા જે,
તેને હણું આત્મજળોથી આળે. ૨૧
અધ્યાત્મ ભાવે ન કર્યાં કદાપિ.
તે પાપને આજ હણું વિચારી. ૨૨
પાપ્યો પ્રજાની ભીડ ભાંગવાને,
તે હુઝખ મારા મનમાં ન માય ૨૩

કયાં ઉપાયો સુખ શાન્તિ સાર, તથાપિ દુઃખો જગમાં જણાયાં,
 તે દુઃખનું મેં મૂળ આજ શોધ્યું, જ્યાં દુઃખ ત્યાં હું સુખનેજ માનું. ૨૪
 આત્મા જરા મૃત્યુ થકી વિભિન્ન, વિજ્ઞાનરૂપે સુખ સિંધુલીન,
 'સાચું' અરે આ સુખ છોડી મારું, દેહે લમે શું મન તે નકારું. ૨૫
 છોને સજો ભૂષણ વસ્ત્ર ખાસ, સિંચો ભલે પુષ્પ તણી સુવાસ.
 દુર્વાસપૂર્ણ પ્રતિરોજ થાય ત્યાં, મોહ શો રોગ ગૃહ ગણાય. ૨૬
 પળે પળે આયુષ્ય અલ્પ થાય, સંધાય ના જીવન આલ્યું જાય,
 મૂકી છતાં બાહ્ય સુખ સ્વમાર્ગે, વળે ન આત્મા મમ મૂઢ કેવો ૨૭
 માતા પિતા મિત્ર સુપુત્ર પત્નિ, ન એ બધાં મૃત્યુ થકી નિવારે,
 વિપત્તિ ને મૃત્યુ તણાજ કાળે, સદ્ધર્મ પુણ્ય શરણું જ આપે. ૨૮
 રાગાદિ દોષ ધનધાતી કર્મ, મારી અધ્યાત્મ જ્યોતિ વળી,
 કેવળજ્ઞાનધારી;
 ચોત્રીશ જે અતિશયો ધરીને વિલાસે, ને વિશ્વના જન હિતાર્થે,
 સુખોધ ભાષે; ૨૯
 છે સૂર્ય કાન્તિ સમદેહ સુદીપ્યમાન, આકાર વર્ણ શુભ ચિન્હ,
 સુરસ્યસ્થાન;
 ભંડાર તે શુણ્ણતણા અરિહંતદેવ, તેની કરૂં મન અને,
 મુખેથી સુસેવ. ૩૦

[માલિની]

સકલ સુભગ વર્ણ દુઃખ સસાર તીર્ણ
 અચલ સુખસ્વરૂપું સિદ્ધિસ્થાન પ્રપન્ન,
 વિગત સકલ કર્મ જ્યાં નથી જન્મધર્મ
 જિનપતિ શુણ્ણગાઉ તે તેજ સર્વજ્ઞના હું. ૩૧

[વસંત તિલકા]

છત્રીસ સદ્ગુણ ધરી સમભાવ ચુકત,
 જ્ઞાન ક્રિયાધર સુવાચક શાસ્ત્રપૂર્ણ;
 સદ્બોધ દાન કરતા જગજંતુઓને,
 આચાર્ય દીર્ઘધરને મુજ વંદના હો. ૩૨-૩૩

[વસંત તિલકા]

પાપ ડભંગ કરતાં અગિયાર અંગો,
 શીખી સુયુદ્ધ કરતા નિજકર્મ સંગે;
 શંકા નિવારી જનને નિજધર્મ સ્થાપે,
 નિર્મોહી દાન્ત નમુ પાઠક સાધુજીને. ૩૪-૩૫

જ્યાં નિત્ય પાંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિભાન,
 ને ત્યાગ, સંયમ, ક્રિયા, ધનનાં નિધાન;
 જ્યાં ક્ષાન્તિ કોપ શમવા જલના સમાન,
 તે ધ્યાન, પાપ વિકથા હણવા કૃપાણુ ૩૬

સ્વાધ્યાયરક્ત, દુરિતોધ વિદારનાર,
 સંસાર પાર કરનાર સુધર્મધાર,
 જે છે સુસંત ગુણવંત મહંત તેને,
 કાયા વચન મન થકી નમું વારંવાર. ૩૭

[અનુબંધ ૫]

દેવ ગુરુ તથા ધર્મ આરાધીને સુભાવથી,
 કલ્યાણુ ધ્યેયને સાધું ખીજી આશા કંઈ નહિ ૩૮

[શાદ્દલ]

છેલ્લા શ્વાસ સુધી નિરંતર રહો,
 આ સંયમી ભાવના;
 અધ્યાત્મ સ્થિતિમાં વહો મુજ ઉરે,
 કલ્યાણુની સાધના;
 આવે કાળ ભલે વિપદ શિર પડે,
 ના દુઃખ કે વાસના;
 થાજો પ્રાપ્ત સુધર્મ અંત સમયે,
 એકે ખીજી આશ ના. ૩૯

સાધક સહચરી.

લે. સંતખાલ.

(૧) સાધક વર્ગ.

- પ્રતિભાસે કરે દાન જે દશલાખ ગાયનું;
તેનાથી સંયમી શ્રેષ્ઠ લલે આપે ન તે કશું. ૧
- પે'લું જ્ઞાન દયા પશ્ચાત્ માની સૌ સંયમી રહે;
અજ્ઞાની જાણશે ક્યાંથી હિતાહિત વિવેક ને ? ૨
- તેજ જ્ઞાનીજનો છે જે ન હણે કોઈ જીવને;
અહિંસા સમતા એ બે જ્ઞાનીનાં ખાસ લક્ષણો. ૩
- હિંસા અસત્ય ને ચોરી અપ્રહયર્થ સેવન;
લોભલિપ્સા તથા લોભ સંયમી તે સદા તને ૪
- સંયમી જે ગૃહસ્થો તે ઉત્તમ કોઈ ભિક્ષુથી;
પણ સુસાધુનો ત્યાગ ગૃહસ્થોથી ચડે સદા. ૫
- ગૃહવાસે રહીનેય વિવેકી સંયમી જાન;
અશુદ્ધ દેહને ત્યાગી સાધશે સ્વર્ગ લોકને. ૬
- મહા તળાવને જેમ આવ રોકી ઉલ્લેચતા;
સૂર્યના તાપથી પાણી શોષાશે ક્રમથી બધું. ૭
- તેમ સંયમથી પાપો રોકાતાં સંયમી તણાં;
કરોડો ભવથી સમ્યાં તપથી જીર્ણ તે થશે. ૮
- રુદ્ધવૃત્તિ સુસંતુષ્ટ અદ્યેચ્છુ સંયમીજન;
કરે ના તે કદી ક્રોધ જિન ધર્મે રતિ ધરી. ૯
- પ્રહયર્થ, દયા, લજ્જા ચોથે સ્થાને સુસંયમ;
એ વિશુદ્ધિ તણાં સ્થાન છે આત્માથી મુમુક્ષુનાં. ૧૦
- નિર્ભય, નિરહંકારી નિઃસંગી, ત્યકત ગોરવ;
સમતા સર્વ જીવોમાં ધરે છે તે મહામુનિ ૧૧

- સંયમ ન કરે સાધુ સંયમી આણુ માત્રનો;
નિઃસ્વાથી ને અનાસકત બને તે જગવલ્લભ ૧૨
- આતંતા રોદતા છોડી ધરે જે ધ્યાનને મુનિ;
જ્ઞાનીઓએ કહ્યું ધ્યાન ધર્મ કે શુકલ તે ખરું. ૧૩
- કોઈને જે ન ધિકકારે ન કરે કલેશની કથા;
મિત્રતા સર્વથી રાખે જ્ઞાનનો મદ ના કરે. ૧૪
- અથપલ બને નમ્ર નિર્માયી અકુતૂહલી,
છૂપાંધી પાપ ના રાખે ન કોપે મિત્ર સૌ ગણી. ૧૫
- અપ્રિય મિત્રનું શ્રેય ગુપ્ત રીતે સમાચરે;
કીડા ને કલેશનો ત્યાગી બુદ્ધિમાન કુલીન તે ૧૬
- લજ્જાયુકત તથા શ્રેષ્ઠ જિતેન્દ્રિય સદા રહે;
પદર લક્ષણોથી જે યુકત તે સુવિનીત છે ૧૭
- બહીને ભાગી જતાં દૂરે મૃગલા જેમ સિંહથી;
તેમ ધર્મિષ્ઠ મેધાવી સાધકો પાપથી ડરે ૧૮
- ધર્મ કાળે ક્ષુધા, ઠંડી, તૃષ્ણા, તથા ભય;
સહે તે હુબને માની દેહદુષ્ટ મહાક્ષણ ૧૯
- નિજ ઘર બળે જ્યારે ત્યારે તે ઘરનો ધણી;
મૃત્યુવાન પદાર્થોને સૌથી પ્રથમ કાઢશે. ૨૦
- જરા ને મૃત્યુથી તેમ આ બધું સળગે જગત,
તેમાંથી સત્ત્વ આત્માનું ઊગારી લે સુસાધક. ૨૧
- અગ્નિહોત્રી નમી હોમે અગ્નિ મંત્ર આહુતિ;
તેમ ગુરુ તણી ભક્તિ પૂર્ણ જ્ઞાની કરે મુનિ. ૨૨
- જેનાથી ધર્મશિક્ષા લે વિનય તે તણે કરે;
કૃતજ્ઞલિ, શિરે વદે વાણી ને મન કર્મથી. ૨૩
- નિઃશાંત મિત્રભાવેથી જ્ઞાની જન થકી સદા;
શીખી લે અર્થ વિજ્ઞાન અર્થહીન તણ બધું. ૨૪

જિનાજ્ઞા આચરે લાવે તે માંહે અનુરકત જે;	
સાધુ પવિત્ર અક્રોધી તે પામે ભવપારને.	૨૫
જે રસાસકત દુઃશીલ નરકાવાસ તે જશે;	
લિહુ હો કે ગૃહસ્થી હો સ્વર્ગ પામે સુસંયમી.	૨૬
બ્રહ્મચર્ય ક્ષમા જેને પ્રિય છે તપ, સંયમ;	
પ્રાણાંતે સાધકો તે તો પામે દિવ્યગતિ શિવ.	૨૭
નિદ્રાનો શોખ ના રાખે તજે હાંસી મળકને;	
રમે ન ગુપ્ત વાતોમાં સ્વાધ્યાયરકત સાધક	૨૮
નિંદે ન અન્યને કિંવા પ્રશસે નિજને નહીં;	
તપને બળ વિદ્યાનું અભિમાન ધરે નહીં	૨૯
દુર્જય કામભોગોને નિશ્ચે ત્યાગે સુસાધક;	
સર્વ શંકા તણાં સ્થાનો તપસ્વી તે વળી તજે.	૩૦
બુદ્ધોની શત્રુતા જેવું વાણી કે કર્મથી કંઈ;	
પ્રગટ ગુપ્ત રૂપે વા કદાપિ તે કરે નહીં.	૩૧
કરે ન કોપ શિક્ષાથી ક્ષમા રાખે સુપંડિત;	
દુદ્રોના સંગને છોડી કીડા હાસ્ય તજે સદા.	૩૨
કદી ચંડાલનાં કર્મો ક્રોધાદિક કરે નહીં;	
બહુ પ્રલાપ છોડીને એકાત ધ્યાનમાં રહે.	૩૩
કરી ચંડાલનું કર્મ કદી છુપાવશે નહીં;	
ગુરુની સન્મુખે સર્વ સ્વ દોષાદોષ દાખવે.	૩૪
યતાં અધર્મનું કર્મ બાણુતાં કે અબાણુતાં;	
પ્રાયશ્ચિત્તે થઈ શુદ્ધ બીજું પાપ કરે નહીં.	૩૫
ભૂલથી દોષને સેવી છુપાવે ગુરુથી નહીં;	
શુદ્ધ હૃદય તે રાખે અનાસકત જિતેન્દ્રિય.	૩૬
સડેલી કૂતરી જેમ તિરસ્કારાય સર્વથી;	
દુઃશીલ શત્રુ જેવા તે તેવી પામે તિરસ્કૃતિ.	૩૭

દાવાગ્નિથી બળે જ્યારે વનમાં અન્ય જંતુઓ;	
મોજ માણે 'બીજ' પ્રાણી વશ્ય જે રાગદ્રેષને	૩૮
કામ ને ભોગમાં રકત મૂઢ તેવાજ માનવો;	
બળતું આ નથી જોતા રાગ દ્રેષાગ્નિથી જગત.	૩૯
શુભાની બાળ માયાવી દુર્વાદી કોધી ને શઠ;	
લવાબ્ધિમા વહે તે તો કાષ્ટ જેમ પ્રવાહમાં	૪૦
દેવલોક સમી દીક્ષા લાગે મીઠી મહર્ષિને;	
સંયમ શક્તિ હીણાને મહા નરક સદૃશ.	૪૧
ધાન્યની ટોપલી છોડી વિષ્ટાને ભૂડ ખાય છે,	
તેમ સુશીલતા છોડી મૂઢ કુશીલમાં રમે.	૪૨
સ્વાર્થમાં રકત ને લુબ્ધ જે બહુ પાપને કરે;	
અસંતુષ્ટ 'સદા બ્રાંત તે નિર્વાણ ન પામશે.	૪૩
કીધુ શું મેં ? ન શુ કીધું ? શક્ય તે શું ન આચર્યું;	
ભૂલ્યો કયાં ને થયું પાપ ફરી શાથી નહીં બને.	૪૪
બીજ માને મને ધર્મી હું કેવો આત્મવચક !	
પેલે કે પાછલે પોરે રાત્રિએ એમ ચિંતવે,	૪૫

આત્મવર્ગ

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તપ ને વીર્ય સાધનો;	
ઉપયોગ સદાવર્તી આત્માના એજ લક્ષણો.	૧
અમૂર્ત ભાવથી આત્મા ઇંદ્રિયોથી અતીત છે;	
નિત્ય છતાં 'સ્વદોષોથી' તેને છે ભવબંધનો.	૨
આત્મા કર્તા તથા ભોક્તા કર્મથી સુખ દુઃખનો;	
શત્રુ જેવો કુકર્મોથી સુકર્મોથી સખા સખો.	૩

નંદનવન શો આત્મા કામધેનુ સમો પુન;	
વૈતરણી નદી જેવો આત્મા આ કૂટશાદમલી	૪
દમવા યોગ્ય આત્મા છે આત્મા દુર્દમ્ય છે ખરો,	
દમો આત્મા સુખી થવા લોકમા પરલોકમાં.	૫
સંયમ ને તપશ્ચર્યાથી આત્માને દમવો ભલો;	
દમાશે નહીં તો બીજાં વધ ને બંધનોથી તે.	૬
મહા સંગ્રામમાં જીતે જે યોદ્ધો દસ લાખને;	
તેથી શ્રેષ્ઠ દુરાત્માનો વિજેતા જય મેળવે	૭
ગળાનો કાપનારો એ શત્રુ ધુરુ કરે ન જે;	
દુર્બુદ્ધિ તે દુરાત્માની પોતામાં રહીને કરે.	૮
લડો સૌ આત્મસંગ્રામે બીજા સંગ્રામ શા કરો !	
શુદ્ધાત્માથી દુરાત્માને જીતીને સુખ મેળવો.	૯

ધર્મમાર્ગ

ધર્મ મંગલ ઉત્કૃષ્ટ અહિંસા તપ સંયમ;	
દેવો પણ નમે તેને જેનું ધર્મે સદા મન,	૧
પ્રાણીહિંસા, મૃધાવાદ મૈથુન ને પરિગ્રહ;	
અદત્ત ને નિશાલોભ્ય ત્યાગે ધર્મિષ્ઠ તે બને	૨
આજ ધર્મ ખરો નિત્ય શાશ્વતો નિજ વર્ણવે;	
મુક્તિ પામ્યા ઘણા એથી બીજાએ મુક્તિ પામશે.	૩
સરળ શુદ્ધ છે જેનું ચિત્ત ત્યાં ધર્મની સ્થિતિ;	
ધી સિંચ્યા અગ્નિની પેઠે શુદ્ધ નિર્વાણ પામશે	૪
મનુદેહ મળે તોયે ધર્મની શ્રુતિ દુર્લભ;	
જે ધર્મ શ્રુતિથી પામે અહિંસા તપ ને ક્ષમા.	૫

મનો રમ્ય મળે ભોગો સંપત્તિ દેવની મળે, પુત્ર, મિત્રો મળે તોયે એક ધર્મ ન સાંપડે.	૬
પ્રવાસી આવી ભાગે જાય ભાતું લીધો વિના; જઈને થાય તે દુઃખી પીડા પામી ક્ષુધા થકી.	૭
આચર્યા વિણ સદ્ધર્મ જે જાયે પરલોકમાં; દુઃખી તે જઈને થાયે વ્યાધિ-રોગથી પીડિત.	૮
પીધેલું ઝેર ને શસ્ત્ર પકડેલું કુરીતિથી; હણે માલિકને તેમ વિષયાપન્ન ધર્મ તે.	૯
સડે છે ઘોર દુઃખોમાં જે નરો પાપ આચરે; સંપત્તિ સ્વર્ગની પામે જે નરો ધર્મ આચરે.	૧૦
સ્વજેવા સર્વ જીવોને દેખે સમાન દૃષ્ટિથી; પાપ પ્રવાહ રોકીને દાનત પાપ ન બાંધશે.	૧૧
ચાલતાં, બોલતાં, ખાતાં, સૂતાં કે બેસતાં વળી; જાતિ-વર્તતી જેની તેને પાપ ન પીડશે.	૧૨

વિકાસ વર્ગ.

મૂળથી થડ વૃક્ષોનાં ડાળીઓ થડથી ઉગે; ડાળીથી ડાંખળીઓ ને પાન, ફૂલ તથા ફળ.	૧
વિનય ધર્મનું મૂળ કમથી મોક્ષને ફળે; કીર્તિ જ્ઞાન પ્રશંસા ને કલ્યાણ પ્રાપ્તિ તે થકી.	૨
જ્ઞાન શ્રવણથી જન્મે વિજ્ઞાન જ્ઞાનથી ઉગે; વિજ્ઞાને પાપનો ત્યાગ સંયમ પાપ ત્યાગથી.	૩
સંયમે પાપનો રોધ ને તેથી તપ સંભવે; તપથી કર્મનો નાશ અક્રિય આત્મા મુક્તિ ને	૪

ત્રત વિચાર વર્ગ.

- વિષય, વિકૃત, નિંદા કષાય, મદ પાંચ એ;
વેરી રૂપ પ્રમાદો જે ભાભાવે ભવચક્રમાં. ૧
- નિત્ય આળસને ત્યાગી મન વાણી તથા ક્રિયા;
જે જોડે સાધુના ધર્મ તે યોગી મુક્તિ મેળવે. ૨
- પોતાના સ્વાર્થના કાળે હણાયે બહુ જંતુઓ;
મથી કલ્યાણ તેમાં કે પોતાનું કે પારકું. ૩
- ત્રતોમાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ અહિંસા વીર વર્ણવે;
સર્વ જીવો દયા પાળો દયાનું મૂળ સંયમે. ૪
- જીવવા ઇચ્છતાં પ્રાણી ન ઇચ્છે કોઈ મૃત્યુને;
તેથી પ્રાણી તણી હિંસા ત્યજે નિર્ગોશ સાધકો. ૫
- લોકમાં જેટલા પ્રાણી સ્થાવર અથવા ત્રસ;
જાણીને કે ન જાણીને હણાવે કે હણે નહિ. ૬
- આ લોકમાં મૃષાવાદ નિંદો છે સર્વ સાધુએ;
અશ્રદ્ધા લોકમાં વ્યાપે મૃષા તેથી સહુ તને, ૭
- પોતા માટે પરાર્થે વા ક્રોધથી લયથી તથા,
કદી હિંસા ભરી ભાષા વદાવે કે વદે નહીં. ૮
- જો બોલનારની વચ્ચે બોલાવ્યા વિણ ના વદે;
પૂઠે નિંદા સદા ત્યાગી માયા અસત્યને તને. ૯
- કાઠયે લોખંડના કાંટા ક્ષણિક દુઃખ જીપને;
કહુ વાણી તણા કાંટા જન્માવે વૈર ને ભય. ૧૦
- અશ્રદ્ધા જીપને જેથી શીઘ્ર કોપે ખીલે જન;
તેવી દૂષિત ભાપાને ન વદે સાધુ સર્વથા. ૧૧
- પરિમિત અસંદિગ્ધ સંપૂર્ણ વ્યક્ત ને સ્ફુટ;
પરિચિત અનુદેગી ભાપાને સંયમી વદે, ૧૨

નિર્જીવ જીવતી કિંવા વસ્તુ હો. અદ્ય કે બહુ;	
દાતણની સંખી માત્ર આજ્ઞા આંખ્યાં વિના કદી.	૧૩
નહીં 'અહે' સ્વયં કિંવા અહાવે અન્યથી નહીં;	
અદ્ય જે 'અહે' તેને 'અનુમોદે' ન સંયમી.	૧૪
વસ્ત્ર પાત્ર તથા જે કે 'રજોહરણ' કંબલ;	
સાધુ સયમ રક્ષાર્થે રાખે કિંવા ભલે સજે.	૧૫
ન પરિગ્રહ તે કીધો જ્ઞાતપુત્ર મહર્ષિએ;	
તે પરિગ્રહ મૂર્છામાં માને છે લોકના પ્રભુ	૧૬
પ્રાયશ્ચિત્ત તથા સેવા સ્વાધ્યાય ને વિનીતતા;	
કાયંચ્યુત્સર્ગ ને ધ્યાન એ આભ્યંતર છે તપ	૧૭
કાયકલેશ રસ ત્યાગ વૃત્તિ-રોધ ઉણોદરી;	
પૂર્ણોપવાસ એકાંત કહ્યું છે બાહ્ય તે તપ.	૧૮
આંતરિક તથા બાહ્ય આચરે તપ જે મુનિ;	
વિવેકી શીઘ્ર તે સાધુ કર્મથી મુક્ત થાય છે.	૧૯
તપનો બાણથી વીધે જે સાધુ કર્મકંચુકો;	
તે સાધુ બંધનો કાપી સર્વથા મુક્ત થાય છે.	૨૦

અપ્રકાશ્ય વર્ગ

અપ્રકાશ્ય છે ઘોર દુષ્ટ પ્રમાદનું ગૃહ,	
મુનિઓ તે નહિ ઇચ્છે સાવધાન રહી સદા.	૧
મૂળ એ છે અધર્મેનું પાત્ર છે મહાદોષનું;	
મૈથુન સંગને તેથી નિર્ગંધો સર્વથા તજે	૨
વિભૂષાઓ તણા સંગ રસાણાં સ્વાદુ લોભન;	
કરાલ ઝેરના જેવાં તે આત્માથી મુમુક્ષુને.	૩

જેમ કુકકુટ બચ્ચાને બિલાડીનો સહા ભય;
તેમ છે બ્રહ્મચારીને સ્ત્રીના સંસર્ગનો ભય. ૪

ન સેવવા બહુ સ્વાદો જે કરે દીપ્ત ઇંદ્રિયો;
વિકારો પીડો જેમ પક્ષીઓ ફળ સ્વાદુને. ૫

શૃંગાર ચિત્ર ભીંતોનાં તથા સૌંદર્ય સ્ત્રીતાણું,
વિકારી દ્રષ્ટિથી કે દી બ્રહ્મચારી જુઓ નહીં. ૬

સ્ત્રીઓનાં અંગ પ્રત્યંગ ચારુ વેણુ નિરીક્ષણ;
ન દેખે ચિંતવે સાધુ કામ રાગ વિવર્ધક. ૭

સ્ત્રીનાં સ્તનિક ને ગીત હાસ્ય કન્દન ક્ષુબ્ધિત;
આંખ કે કાનથી તેને બ્રહ્મચારી ન ભોગવે. ૮

શુદ્ધિવર્ગ.

જીવ છે જ્યોતિર્મુ સ્થાન તપ શાશ્વત જ્યોતિ છે;
સત્કર્મ કડછી રૂપ શરીર યજ્ઞ વેદિકા. ૧

કુકર્મ લાકડાં રૂપે સંયમ શાંતિ મંત્ર છે;
એવો યજ્ઞ કરો ભાવે જે પ્રશંસ્યો મહર્ષિઓ. ૨

ધર્મ છે જળનો કુંડ બ્રહ્મચર્ય સુતીર્થ છે;
તેમાં નાહો જશે દોષો શાંતિ ને શુદ્ધ પામશે. ૩

શ્રમાણુવર્ગ.

હરાત્મા છે મહાશત્રુ કષાયો ઇંદ્રિયો વળી;
છતી તેને યથા ન્યાયે વિહરે તે મહાસુનિ. ૧

ભવ તૃષ્ણા લતા ભુંડી બીપણુ ફળને ફળે;
છેલીને મૂળથી તેને વિહરે તે મહાસુનિ. ૨

- પૂજા સત્કાર ને સેવા કીર્તિ સન્માન અર્ચન;
થાઓ કિંવા ન થાઓ તે વાંચ્યા સેવે ન સાધકો. ૩
- અવ્યગ્રહ ચિત્તને રાખી પ્રશસ્ત સંયમી સદા;
આક્રોશ વધ ને કષ્ટો સહિ ધૈર્યથી સાધુ તે. ૪
- વસ્ત્ર, ગંધ, અલંકારો સ્ત્રીઓ ને શયનાસનો;
પરાધીનપણે ત્યાગે તેથી ત્યાગી ન તે બને. ૫
- સુંદર પ્રિય ભોગોને જે પામી અળગા કરે;
સ્વાધીન પ્રાપ્ત ભોગોને ત્યાગી તે ત્યાગી છે ખરો. ૬
- પશુ, નર તથા દેવો લોકમા દુ.ખ જે સહો;
તે જન્મ્યું કામ તૃષ્ણાથી તે આસક્તિ તજે મુનિ. ૭
- વૃક્ષ પુષ્પો વિષે જેમ પીએ છે ભમરો રસ;
પુષ્પને કષ્ટ ન આપે પોતાને પોષવા છતાં. ૮
- તેમ તપસ્વી ને ત્યાગી સાધુઓ લોકને વિષે;
દત્તલિક્ષા ગવેષીને ભમરા જેમ નિર્વહો. ૯
- ધર્મ ખાગે ફરે ભિક્ષુ ધીર ને ધર્મ સારથી;
ધર્મમાં રક્ત દાનતાત્મા પ્રદક્ષ્યર્થ સમાહિત. ૧૦
- લાભ કે હાનીમાં નિદા સ્તુતિમાં મૃત્યુમાં તથા,
સુખ કે દુઃખમાં જીવી સાધુ રાખે સન્માનતા. ૧૧
- આતક મૃગને જ્યારે થાયે મહા અરણ્યમાં;
ચિકિત્સા કે કરે તેની વૃક્ષના મૂળમાં જઈ ? ૧૨
- લાવી કોણ દવા આપે કે પૂછે સુખ કે દુ.ખને;
તેને દે કોણ લાવીને ખાન પાન કહો તમે ? ૧૩
- નિરોગી તે બને જ્યારે ત્યારે જાય અરણ્યમાં;
લીલા ઘાસ અને પાણી શોધે છે ભોજનાર્થ તે ૧૪
- ખાઈ પી ઘાસ અને પાણી લીલાં વને સરોવરે;
ચરીને મૃગચર્યાને પોતાનું સ્થાન પામતો ૧૫

રાગ દ્વેષ હણે તેમ સંયમી રહી એકલો;	
મૃગચર્યા કરી તેમ પાંખે આત્માવિકાસને	૧૬
મોક્ષ સાધન હેતુથી ધારતો સાધુ દેહને;	
આ લિક્ષાવૃત્તિ નિષ્પાપી તે સારૂ વર્ણવી જિને.	૧૭
સમયે જાય લિક્ષાથે ને પાછો સમયે ફરે;	
કાળને ઓળખી કાર્ય કરે લિક્ષુ વિચક્ષણ.	૧૮
તપસ્વી, સંયમી ત્યાગી સરલ ને સહિષ્ણુ જે;	
સાધુ સંકટને વેઠે તેને સુલભ સફળતિ.	૧૯
જેમ ગોવાળ ગાયોનો રખેવાળ ન માલિક;	
રક્ષે ભંડાર ભંડારી કિંતુ ન દ્રવ્યનો ધણી.	૨૦
તેમ જ માનવી કોઇ સજીને સ્વાંગ સાધુનો;	
સંયમને ન પાળે તો ન તે શ્રામણ્યનો ધણી.	૨૧
કરે કલહ જે લિક્ષુ વાણી દારણુ જે વહે;	
હણાયે સાધુતા તેની તેવું કરે ન પંડિત	૨૨
સાંભળે બહુ કાનોથી દેખતો આંખથી ઘણું;	
દેખેલું સાંભળેલું સૌ લિક્ષુ બોલે નહીં કદી.	૨૩
જોયેલું સાંભળેલું તે જે પીડા પરને કરે;	
તેવું કં ના વહે લિક્ષુ ગૃહસ્થાચારને તજે,	૨૪
દેહ સૌંદર્ય વૃત્તિથી ખાંધતો કર્મ ચીકણા;	
તે સાધુ કર્મના ભારે રૂખે સંસાર સાગરે.	૨૫

કર્મવર્ગ.

કર્મ પાથે કરી મૂઠ અત્યત દુઃખ વેઠતાં,
એવા છવે હણાયે છે અમાનુષાદિ યોનિમાં.

એકદા દેવલોકોમાં નરકોમાંય એકદા;	
એકદા આસુરી કાર્યા પામે જીવ સ્વકર્મથી.	૨
કર્મના પડળો કાપે ભોગવે ક્રમથી પુન;	
ત્યારે તે શુદ્ધિને પામી પામે જ્ઞાનવદેહને.	૩
સૂકેલાં મૂળિયાંવાળાં વૃક્ષો સિંચ્યાં ફળે નહીં;	
તેમ ફળે નહીં કર્મો મોહનીય બળ્યા પછી.	૪
હિંસક મૂખ ને જૂઠો માયાલી, ચાડિયો, શક;	
મીસ ને મદિરા મસ્ત તે તેમાં મોજ માણતો.	૫
જે રકત ધન, માયામાં મત્ત છે કર્મ વાણીથી;	
અણસિંચું દ્વિધા માટી સચે તે તેમ પાપને.	૬
બને છે ભોગથી રોગી ત્યારે કંઈપણ તે કરે;	
દેખી ફળ સ્વકર્મોનાં બીએ છે પરલોકથી.	૭
જલાયો ચોર ચોરતા પામે દુઃખ સ્વકર્મથી;	
તે કર્મ તણી મુકિત ન થાયે ભોગબ્યા વિના.	૮
સુત, તાત, સંખા, બધુ કર્મભાગી બને નહીં;	
એકાકી જીવ લોકતા છે કર્તવ્ય કર્મ બોળખે.	૯

વિશ્વવર્ગ.

જન્મ દુઃખ, જરા દુઃખ રોગ ને મૃત્યુ એ દુઃખ;	
અહો છે દુઃખી સંસાર જ્યાં પામે દુઃખ જંતુઓ.	૧
શરીર એક છે નોકા તેનો છે જીવ નાવિક;	
સમુદ્રરૂપ સંસાર જે તરે તે મહાજન.	૨
અજ્ઞાની જેટલાં લોકો તે સર્વે દુઃખપાત્ર છે,	
મૂઠો અનંત સસારે જન્મ મૃત્યુ વિષે બમે.	૩

ઝેર ખાઈ મરે કોઈ મરે કો જળમાં ડૂબી;	
શસ્ત્રનો ઝાટકો ખાઈ મરે કો અગ્નિમાં બળી.	૪
અનાચારી દુરાચારી અકાળ મૃત્યુ જે કરે;	
તે ફરે જન્મના ફેરા તોયે પાર ન પામતો.	૫

વેરી વર્ગ.

રાગ ને દ્વેષ કર્મોનાં બીજ કર્મ છે મોહનું;	
જન્મ મૃત્યુ રૂપી દુઃખ તેનું ચે મૂળ કર્મ છે.	૧
રાગ ને દ્વેષ બે પાપી પાપકર્મ પ્રવર્તે;	
તે સદા ભિક્ષુ કે જે ન ભમે ભવચક્રમાં.	૨
ખગને પ્રસવે ઇંડું ઇંડાને પ્રસવે ખગ,	
તેમ મોહ થકી તૃષ્ણા તૃષ્ણાથી મોહ જન્મતો.	૩
ક્રોધ, માન તથા માયા લોભ છે પાપ વર્ધક;	
વમે તે ચાર દોષોને આત્મ કલ્યાણ ઈચ્છુક.	૪
હેત પ્રીત હણે ક્રોધ માન વિનયને હણે;	
મિત્રતાને હણે માયા લોભ તો સર્વને હણે.	૫
શ્રુત શીલ તપશ્ચર્યા રૂપી પાણીની ધારથી;	
અગ્નિ તુલ્ય કષાયો જે કરીને ન દગડતાં.	૬
પૂર્ણ જ્ઞાન પ્રકાશતાં અજ્ઞાન મોહ વર્જતાં;	
રાગદ્વેષ જતાં પામે એકાંત સુખ મુક્તિનું.	૭

*

પાપઅમણ વર્ગ.

જે કોઈ થઈને સાધુ નિદ્રાશીલ રહે બહુ;	
ખાઈ પીને સુખે પોઢે પાપ સાધુ ગણાયતે.	૧

- હહીં દૂધ તથા ખીજા રસીલાં લોજનો લજે;
તપમાં પ્રીતિ નાં ધારે પાપ સાધુ ગણાય તે. ૨
- આચાર્યાધ્યાપકો જેણે વિનય જ્ઞાન શીખવ્યાં;
તેમની જે કરે નિંદા પાપ સાધુ ગણાય તે. ૩
- સ્વપ્નજ્ઞાન તથા જ્યોતિષ જ્યંગવિદ્યા પ્રયોગથી;
આજીવિકા ચલાવે જે તે સાધુ સાધુ ના કદી ૪
- માયાવી બહુ વાચાલ હુબ્ધ માની, અસંયમી;
સ્વાર્થી અસ્નેહનું પાત્ર પાપ સાધુ ગણાય તે. ૫
- વિવાહને ઉછેરે છે અધર્મી આત્મવંચક;
યુદ્ધ ને કલેશમાં રકત પાપ સાધુ ગણાય તે ૬
- મહાત્રતો ગ્રહી સાધુ પાળે નહીં પ્રસાદથી;
અનિગ્રહ રસાસક્ત તેના બધન ના તૂટે. ૭
- જટા, મુંડન, નમસ્ત્વ ચર્મ વલ્કલ છે સજે;
બાહ્ય વેશ બચાવે નાં દુઃશીલ સાધુને કદી. ૮
- જ્યારે અશક્તિથી સાધુ ઇંદ્રની જેમ પૃથ્વીમાં,
સર્વ ધર્મ થકી બ્રજે થતાં પસ્તાય છે પછી ૯
- અનાર્થ ભિક્ષુ કે જ્યારે ભોગાર્થે ધર્મને ત્યજે;
ત્યારે તે બાલવત મૂર્ખ ન જાણતો ભવિષ્યને ૧૦
- ઘેરાઈ પુત્ર દારાથી ફરે જે મોહજાળમાં;
પંકમાં નાગની પેઠે પુનઃ પસ્તાય છે પછી ૧૧

ભતિ વર્ગ.

- પ્રાક્ષણ કર્મથી થાયે થાયે ક્ષત્રિય કર્મથી;
વૈશ્ય કર્મ થકી થાયે થાયે શુદ્ર સ્વકર્મથી ૧

પ્રભાવ તપનો સાચો જાતિની ન વિશેષતા,	
ચંડાલ જાતિમાં જન્મી હરિકેષ થયા ઋષિ	૨
જેમ પાણી વિષે જન્મી પદ્મ લેપાય ના જલે,	
તેમ અલિપ્ત કામોથી રહે તેને ગણું પ્રાક્ષણ	૩
સુવર્ણ નિર્મળું થાય જેમ અગ્નિ વિષે તપી,	
રાગદ્વેષ તણ તેમ શુદ્ધ થાયે સુપ્રાક્ષણ	૪
જ્ઞાતિ ને બંધુઓ કેરા પૂર્વ સંબંધને તણ;	
ન ભોગોમાં ફરી ચોટે તેને પ્રાક્ષણ હું વહું.	૫
ક્રોધ, માન, મૃષા હિંસા અદત્ત ને પરિશ્રદ,	
ધરે તે પ્રાક્ષણો શાના ? જાતિ ને જ્ઞાન હો ભલે.	૬
ન સાધુ કેશ ચૂંટયેથી ન ઈં ઉચ્ચાર કર્યેથી દ્વિજ,	
ન મુનિ વનવાસેથી વલ્કલોથી ન તાપસ	૭
સમતાથી અને સાધુ પ્રાક્ષણ પ્રક્ષયર્થથી,	
તપસ્વી તપથી થાયે જ્ઞાનથી મુનિપુંગવ	૮

શિક્ષા વર્ગ.

જંને છે મૃત્યુથી મૈત્રી જે જાણે મરવું નથી;	
મૃત્યુથી જે છુટી ભાગે તે સૂએ સુખથી ભલે.	૧
આ માઈ આ નથી માઈ આ કર્યું મેં, ન આ કર્યું;	
જલપતા એમ જીવોને હરે કાળ પ્રમાદ શો !	૨
જરા જ્યાં સુધી ના પીડે જ્યાં સુધી વ્યાધિ ના વધે;	
થઈ ઈન્દ્રિય હાનિ ના ત્યાં સુધી ધર્મ આચરે.	૩
જનો જાગે, ન જાગ્યા તો પછી સદ્ગોષ્ઠ દુર્લભ;	
વીરો કાળ નહીં આવે પુનઃનરદેહ દુર્લભ	૪

- માનવી દેહની પ્રાપ્તિ દુર્લભ આર્યતા વળી;
 ઘણા મ્લેચ્છો ભિન્ને મૂઢ મોટે પ્રમાદ ના કરો. ૫
- વહી જો જાય છે રાત્રિ તે પાછી ફરતી નથી;
 અંધમર કરનારની જાયે નિષ્ફળ રાત્રિઓ. ૬
- કુશાગ્રે ચોસનું ઊંદુ, સ્વલ્પ કાળ ટકી રહે;
 જીવન તેવું મનુષ્યેનું ક્ષણે પ્રમાદ ના કરો. ૭
- હા સુવર્ણ રૂપાના હો કેલોસં સમા ભલે,
 ન છીપે લુબ્ધની તૃષ્ણા નભ જેવી અનત જે. ૮
- સાહસિક અને ભીમ હુબ્બો ઘોડા સમું મન;
 દોડે તે વશ થાય છે ધર્મ શિક્ષા લગામથી. ૯
- સર્વે ગીતો વિલાપો છે સર્વે નૃત્યો વિટખના,
 સર્વે આભૂષણો ભોળો કામના સો દુઃખાંવહ. ૧૦
- જે જાણે ધ્રુવ આત્માને, જાણે અધ્રુવ જીવન;
 આયુને અલ્પ માને તે નિવૃત્ત લોગથી બને. ૧૧
- ફળો કિંપાકનાં મીઠાં, પરિણામે ન સુંદર;
 લોગવ્યા લોગનું તેમ પરિણામ ન સુંદર. ૧૨
- છે કર્મ લેપ લોગોમા લેપાયે, ન અલોગી કો ?
 લોગી ભમે, ભવાધિષ્ઠાં અલોગી મુક્ત થાય છે. ૧૩
- ચાર ઐયાંગની પ્રાપ્તિ દુર્લભ જીવને, કહી;
 મનુષ્યત્વ, શ્રુતિ, શ્રદ્ધા ચોથી સંયમમાં ગતિ ૧૪
- લઈ જે કુળમાં જન્મ વસે જે સ્થાનને વિષે;
 માઈ તાઈ કરે મૂર્ખ, મમતા તે તણી ધરી. ૧૫
- દ્રવ્ય, સહોદરો સર્વે પ્રાણરૂપ થતાં નથી;
 તેમ જાણી જનો વર્તે કર્મથી મુક્ત થાય તે ૧૬
- જેમ કો કોડીને કાજે સોના મ્હોરો ગુમાવતો;
 મૂર્ખ રોગી મરે જેમ અપચ્છ કિળ ખાઈને. ૧૭

જે કર્મભારથી મૂઢ અજ્ઞાની અંધ તે જનો;
 સંતપુરુષો તણી શિક્ષા સુણીને આચરે નહીં. ૧૮
 નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ જે વૃત્તિઓ સર્વ જીવને;
 પ્રવૃત્તિ સંયમે રાખે ને નિવૃત્તિ અસંયમે. ૧૯

શ્રી અજિત જિન સ્તવન.

પંચકો નિહાળું રે બીજા જિન તણોરે, એજીત એજીત ગુણધામ;
 તે જે જીત્યારે તેણે હું જીતીઓરે, પુરુષ કીર્યું મુજ નામ.—પં. ૧
 ચર્મ નયનથીરે મારગ જોવંતારે. ભૂદ્યો સકળ સંસાર;
 જે નયને કરી મારગ જોધયેરે, નયન તે દિવ્ય વિચાર.—પં. ૨
 પરંપરાઓરે જગ જોતો ફેરેરે, અંધો અંધ પલાય;
 વસ્તુ વિચારે જો આગમે કરીરે, ચરણ ધરણ નહિ કાય.—પં. ૩
 તર્ક વિચારેરે વાદ પરંપરારે, પાર ન પહોંચે કોઈ;
 અભિમતે વસ્તુ વસ્તુગતે કહેરે, તે વિરલા જગ જોય.—પં. ૪
 વસ્તુ વિચારે રે દિવ્ય નયન તણોરે, વિરહ પડ્યો નિરધાર;
 તરતમ જોગેરે તરતમ વાસના રે, વાસિત બોધ આધાર.—પં. ૫
 કાળ લખિ લહી પંથ નિહાળશું રે, એ આશા અવિલંબ;
 એ જન જીવેરે જિનજી બાણજો રે, આનંદ ધન મત અબ.—પં. ૬
 શ્રી આનંદધનજી મહાત્મા.

સ વેગ સાવના.

અનુવાદક: શ્રીચુત મુખલાલ જીવરાજ શાહ

હરિગીત

વિદ્યા જાણી પરિત જાન્યો સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતમાં,
 તત્ત્વ કંઈ લીધું નહીં વિદ્યા તણા મેં વેષમાં;

રહસ્ય કંઈ જોયું નહીં તે પાંઠ ભણવામાં બધા,
વૈરાગ્ય અને સંવેગ એ રહસ્ય છે સાચું સદા. ૧

આ જગત તો રાચી રહ્યું બની મૂઢ માયામાં એરે !
તે ભટકતું દિશ દિશ છોડી સ્થિરતા બંધુ બરે !
નહીં જંપ જરીએ પામતું આકુલ ને વ્યાકુલ બને,
સમજાય નહીં ક્યાં દોડતું ક્યા હેતુને આશ્રય ગણે ? ૨

પામ્યો કદિ સદ્ભાગ્યથી શાસન રૂડું જૈન ધર્મનું,
શું ઈંદ્રિય મુજને કરે શીદ ખેલ ચેતનના રમુ;
પ્રમાદ હું શાને કરું વિકલ્પ હું શાને કરું,
ભયભીત હું શાને બનું વિલાપ હું શાને કરું ? ૩

હું વિષયને છોડું નહીં તો રોષ કોના પર કરું ?
કરી ખ્યાલ મારા આત્મનો હું રોષ આત્માપર કરું;
પડિત બન્યો પુરો પરંતુ અનુભવ નહીં આદરું,
વાણી વડે તો બોધ પરને કયમ કરી આપી શકું ? ૪

વૈરાગ્યની જે વાતને દિન રાત કરતાં વાણીથી,
અલ્પ પણ રાખે નહીં જે ભેદ મન વ્યાપારથી;
આ દિલમાં રહેતી દયા તે પામરોના કૃત્યની;
પણ હા શી દશા થશે તે જગતના જીવો તણી ? ૫

હું શું કરું, હું જાઉં ક્યાં, ક્યાં સ્થિર બની ઊભો રહું ?
શું સાંભળું ? આ કાનથી સંસાર ભયથી યુક્ત હું;
સંસારના તો ભય વડે, મન મારું આ મુંઝાય છે,
ને દુષ્ટ મન વ્યાપારથી વ્યાકુલ બહુ તે થાય છે. ૬

એ ખેદ નિષ્ફલ છોડીને મુજ ચિત્તને હું બાંધતો,
મુજ ચિત્તને બાંધ્યા પછી પ્રયત્ન ધર્મે રાખતો;
પ્રયત્ન જો રાખું નહીં તો દુર્દશાને પામતો,
કર્મો તણા હું કાયદા નહીં તોડવા સમર્થ તો. ૭

જૈન કેરું તત્ત્વ જો સમજાય છે સાચું તમે,
તેની શ્રદ્ધા તું રાખજો તન્મય બનાવી દિલને;
વાણી મન કાયા થકી શુભ ભાવનાને રાખીને,
બહુ પાળવું વિચારવું અનુમોદવું તે સત્યને. ૮

સંસારની મોહ જાલને જે કંચુકીવત્ ત્યાગતા,
ચિત્તને સદા શુદ્ધ આત્મમાં શુભ ભાવનાથી જોડતા;
તે સિંચતા શરીરને અમૃત કેરા સાગરે,
અમોઘ એ સાગરમાંડી સ્વ આત્મને રસખસ કરે. ૯

અનિત્યતા સંસારની જાણ્યા છતાં જે ઊંઘતા,
અહોરાત્ર મન વ્યાપારમાં મોંઘા સમયને ગાળતા;
અગ્નિ વડે બળતા બિચારા ગૃહમાંડી તે બેસતા,
નિર્ભય બનીને પોઢતા વિસારીને અનિત્યતા. ૧૦

તું ઊંઘ નહીં નિરાંતથી નિર્ભય બની સંસારથી,
નિહાળ મા તુજ કૃત્યને ગતાનુગતિક બની;
ઊંઠા કુવામાં અંધને તું જોઈને બંધુ અરે !
તું આંખને ધરવા છતાં પડશે કુવામાં શું અરે ? ૧૧

જે સુરિઓના ઘંટમાં છે રત્નસિંહ શૂરા ઘણા,
તે સુરિએ રૂડી રચી, સંવેગની આ ભાવના;
આ ભાવના રૂડી રચી નિજ આત્મને જગાડવા,
આત્મા તણા ઉપકારમાં નિજ આત્મને અનુશાસવા, ૧૨

શ્રી ગૌતમ કુલક.

ગગ ઈન્દ્રવજ્રા વૃત્ત

બુદ્ધા નરા અત્યપરા હવંતિ, મૂઢા નરા કામ પરા હવંતી
બુદ્ધા નરા ખંતિ પરા હવંતિ, મિસ્સા નરા તિન્નિવિઆયરંતિ....૧

અર્થ :- લોભી માણસો પૈસો મેળવવામાં તત્પર હોય છે, મોહમાં ફસાયેલા માણસો ઇન્દ્રિયોના વિલાસમાં તત્પર હોય છે, હાહ્યા માણસો ક્ષમા રાખવામાંજ સાવધાન હોય છે ત્યારે મિશ્ર જીવો (સંમકિતી) અંગર માર્ગાનુસારી શ્રાવક) ઉપરોક્ત ત્રણે બાબત યોગ્ય રીતે આચરે છે ૧

તે પડિયા જે વિરયા વિરોધે, તે સાહુણે જે સમય ચરતિ; તે સત્તિણે જે ને ચલતિ ધમ્મ, તે બધવા જે વસણે હવતિ...૨

અર્થ :- જે ઈર્ષા, કુસંપ, વેર-ઝેર આદિ દુર્ગુણથી મુક્ત રહે તે પડિત, જે સત્શાસ્ત્રને અનુસરીને વર્તે તે સાધુ, જે વીતરાગના ધર્મથી ચલાયમાન ન થાય તે સત્યવંત, અને દુઃખમા જે પડખે ઊભા રહે તે બધુ સમજવા ૨

કોહાભિભૂયા ન સુહં લહતિ, માણુસિણે સોયપરા હવતિ, માયાવિણે હુતિ પરસ્સપેસા, લુહા મહિચ્છા નરયં ઉવિતિ...૩

અર્થ :- કોપી માણસો સુખ પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી, અભિમાની માણસોને હમેશાં પસ્તાવું પડે છે, માયા-કપટ કરનારને પરભવમાં શ્રીવેદ કે તિયં ચપણું પ્રાપ્ત થાય છે, અને લોભી માણસો તો નરક-ગતિને જ પ્રાપ્ત કરે છે. ૩

કોહો વિસં કિં? અમયં અહિંસા, માણો અરિં કિં? હિયમખપમાઓ; માયા ભયં કિં? સરણું તુ સચ્ચં, લોહો હુહો કિં? સુહમાહતુહી...૪

અર્થ :- ઝેર કયું? ક્રોધ, અમૃત શું? અહિંસા, શત્રુ કોણ! માન કે ગર્વ, હિત શું? અપ્રમાદ, ભય શું? માયા-કપટ, શરણુ શું? સત્ય, દુઃખ શું? લોભ, સુખ શું? સંતોષ. ૪

ખુદ્ધિ અચંડ ભયએ વિણીય, કુદ્ધ કુસીલ ભયએ અકિત્તી, સંભિન્ન ચિત્તં ભયએ અલચ્છી, સચ્ચે ઠિયં સભયએ સિરીય...૫

અર્થ :- શાંત તેમજ વિનીત માણસને બુદ્ધિ અને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. ક્રોધી અને લંપટ માણસની અપકીર્તિ થાય છે, અસ્થિર મગજવાળાને— દરિદ્રતા અને બીજી વિપત્તિઓ આવી પડે છે, ત્યારે સત્ય માર્ગે ચાલનારા મનુષ્યોને હ્રમેશાં લક્ષ્મી કે બીજાં સુખો પ્રાપ્ત થાય છે ૫.

(ઉપેન્દ્રવજ્રા વૃત્ત)

અયંતિ મિત્તાણી નરં કયઘ્ઘં. અયતિ પાવાઇ મુણિ જયંતં;
અયતિ સુકકાણિ સરાણિ હંસા, અયેઇ બુદ્ધિ કુવિય મણુસસં ૬

અર્થ :- સૂકાઇ ગયેલા તળાવને જેમ હંસ છોડી દે છે, તેમ કૃતઘ્ની માણસને મિત્રો છોડી દે છે, ક્રોધાયમાન થયેલા માણસની બુદ્ધિ જેમ ચાલી જાય છે, તેમજ જિતેન્દ્રિય-જય પામતા મુનિઓનાં પાપ નાશ પામે છે ૬

(ઉપજાતિ વૃત્ત)

અરોઇ અત્થં કહિએ વિલાવો, અસપહારે કહિએ વિલાવો;
વિદિખત્ત ચિત્તે કહિએ વિલાવો, બહુ કુસીસે કહિએ વિલાવો ૭

અર્થ :- સાંભળનારને અફઝિકર કહેવું એ વિલાપ કરવા બરાબર છે, જેની પાસે કાંઈ પણ નથી તેની પાસે કોઈ વસ્તુની માગણી કરવી એ વિલાપ કરવા બરાબર છે, અસ્થિર ચિત્તવાળા મનુષ્યને કાંઈપણ હિત શિક્ષા કહેવી તે પણ વિલાપ કરવા બરાબર છે તેમ ઘણા કુશિષ્યોને ઉપદેશ દેવો તે પણ વનમાં વિલાપ કરવા જેવું છે ૭

દુદ્ધાહિવા દંડપરા હવતિ, વિજ્ઞાહરામંતપરા હવતિ;
સુકખાનરા કૌવ પરા હવતિ, સુસાહુણો તત્તપરા હવંતિ ૮

અર્થ :- દુષ્ટ રાજાઓ પ્રજાને દંડ દેવમાં તત્પર હોય, વિદ્યાધરો મંત્ર સાધવામાં તત્પર હોય, મૂર્ખ માણસો ક્રોધ કરવામાં તત્પર હોય,

ત્યારે સતપુરુષો તત્ત્વની-પરમાર્થની (કર્મથી મુક્ત થવા રૂપ આત્મ-
સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ) માટે તત્પર રહે છે ૮

સોહા ભવે ઉગ્ગતવસ્સ ખંતી, સમાહિન્નેગોપસમસ્સ સોહા,
નાણું સુઝાણું ચરણસ્સ સોહા, સૌસસ્સ સોહાવિણુએ પવિત્તી ૯

અર્થ :- ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરનાર તપસ્વીની શોભા શી ? ક્ષમા
અને પ્રશમ ગુણની શોભા સમાધિયોગ છે, જ્ઞાન અને શુભ ધ્યાન એ
સંયમની શોભા છે, અને વિનય એ શિષ્યની શોભા છે ૯

અભૂસણો સોહઈ ખંભયારી, અકિંચણો સોહઈ દિક્ખધારી;
બુદ્ધિ બુઝો સોહઈ રાયમંતી, લજ્જા બુઝો સોહઈ એગપત્તી.....૧૦

અર્થ :- ઘરેણાં વિનાનો બ્રહ્મચારી પુરુષ શોભે છે, બાહ્ય
તથા આભ્યંતર પરિચ્છેદ રહિત એવો સાધુ શોભે છે, તીક્ષ્ણ બુદ્ધિવાળો
એવો રાજાનો પ્રધાન શોભે છે તેમજ એકજ પત્નીવ્રતવાળો પુરુષ
તથા પતિવ્રતા સ્ત્રી શોભે છે ૧૦

ઇન્દ્રવજ્રા વ્રત

અખ્યા અરીહોજ્જ-ભુવદ્વિયસ્સ, અખ્યા જસોસીલમએનરસ્સ;
અખ્યા દુરખ્યા અભુવદ્વિયસ્સ, અખ્યાજિઅંખ્યા સરણું ગઈય.....૧૧

અર્થ :- જેના મન, વચન અને કાયાના યોગ અસ્થિર હોય,
તેનો પોતાનોજ આત્મા શત્રુ છે, જેઓ શીલવ્રત છે તેઓનો આત્મા
યથા પ્રાપ્ત કરે છે, ધર્મ કરણીમાં જેનું ચિત્ત અસ્થિર છે તેનો આત્મા
દુરાત્મા કહેવાય છે, પરંતુ જેઓ ઇન્દ્રિયો અને મનને જીતે છે તે
જિતાત્માજ સસારના પ્રાણીઓને આધારભૂત છે. ૧૧

ઉપેન્દ્રવજ્રા વ્રત

ન ધમ્મ કંજ્જા પરમત્થિ કંજ્જા, ન પાણી હિંસા પરમં અકંજ્જા;
ન પેમરાગા પરમત્થિ બધો, ન બોહિલાભા પરમત્થિ લાભો ૧૨

અર્થ :- ધર્મના કાર્ય સરખું બીજું કોઈપણ શ્રેષ્ઠ કાર્ય નથી. અને જીવ હિંસા જેવું બીજું કોઈપણ અકાર્ય-પાપ નથી. પ્રેમ કે સ્નેહથી ઉત્કૃષ્ટ બીજો કોઈ બંધ નથી અને સમકિત રૂપ યોધિલાલ કરતાં વિશેષ બીજો કોઈપણ લાલ આત્માને મળતો નથી ૧૨

ન સેવિયંવા પમયાપરક્ષા, ન સેવિયંવા પુરિસા અવિજ્ઞા,
ન સેવિયંવા અહિમાનહીણા, ન સેવિયંવા પિસુણા માણુસ્સા ૧૩

અર્થ :- મનુષ્યોએ પરદારા સેવન કરવું ન જોઈએ તેમજ વિદ્યા વિનાના પુરુષની સેવા કરવી નહીં તેમજ અભિમાની અને નીચ વ્યક્તિઓની સેવા કરવી નહીં. તેમજ ચાડીચુગલી કરનારની સોબત પણ કરવી નહીં ૧૩

ઇન્દ્રવજ્ઞા વૃત્ત

જે ધર્મિય યા તે જાણ સેવિયંવા, જે પંડિયા તે જાણ પુચ્છિયંવા;
જે સાહુજો તે અભિવંદિયંવા, જે નિમ્મમા તે પડિલાભિયંવા.....૧૪

અર્થ :- જે ધર્મીઆ હોય તેની અવશ્ય સેવા કરવી, જે પંડિત પુરુષો હોય તેમની પાસેથી શંકાના ખુલાસા મેળવવા, જે સાચા સાધુ-સંત પુરુષો હોય તેમને લાવથી વંદન કરવું તેમજ જેણે મારા-પણાનો ત્યાગ કર્યો છે એવા સંત પુરુષોને ઉત્કૃષ્ટ લાવથી આહારાદિક ૧૪ પ્રકારની વસ્તુ અવશ્ય વહોરાવવી. ૧૪

ઉપજાતિવૃત્ત

પુત્તા ય સીસા ય સમં વિભત્તા, રિસીય દેવાય સમંવિભત્તા;
મુદ્ધા તિરિદ્ધિયાય સમં વિભત્તા. મુઆ દરિદ્રાય સમં વિભત્તા. ...૧૫

અર્થ :- પુત્રો અને શિષ્યો જાને સમાન જાણવા, ઋષિ, મુનિ તથા દેવો જાને સરખા જાણવા, તેમજ મૂખ માણસ અને તિર્યચ પશુઓ પણ સરખા સમજવા, વળી દરિદ્રી અને મુવેલા પણ સરખાજ છે. ૧૫

ઇન્દ્રવજ્રાવૃત્ત

સંવા કલા ધમ્મ કલા જિણાઈ, સંવા કલા ધમ્મ કલા જિણાઈ;
સંવં બલં ધમ્મબલં જિણાઈ, સંવં સુહં ધમ્મ સુહં જિણાઈ.....૧૬

અર્થ :- સર્વ કળાઓને ધર્મકળા જીતે છે, સર્વ કથાઓને
એકજ ધર્મકથા જીતે છે બધાં બળને એકલું ધર્મબળ જીતી શકે છે,
અને સર્વ સુખમાં ધર્મસુખ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે સર્વ સુખોને તે જીતી
શકે છે ૧૬

જૂઓ પસત્તસ્સ ધણુસ્સનાસો, મંસં પસત્તસ્સ દયાઈ નાસો;
મજ્જં પસત્તસ્સ જસસ્સનાસો, વેસાપસત્તસ્સ કુલસ્સનાસો.....૧૭

અર્થ :- જુગારી માણુસોનાં ધનનો નાશ થાય છે, માંસાહારીના
હૃદયમાંથી દયા આલી જાય છે, દારૂ-પીનારની કીર્તિનો નાશ થાય છે,
તેમજ વેશ્યાગમન કરનારના કુળનો નાશ થાય છે ૧૭

ઉપજતિવૃત્ત

હિંસા પસત્તસ્સ સુધમ્મ નાસો, ચોરી-પસત્તસ્સ સરીર નાસો;
તહા પરત્થી સુપસત્ત યસ્સ, સંવસ્સ નાસો અહમા ગર્ધય ૧૮

અર્થ :- જીવહિંસા કરનારનો સાચો ધર્મ નાશ પામે છે.
ચોરી કરનારનો તાડન. તર્જન, શૂળી, ફાંસી વગેરે શિક્ષાથી નાશ
થાય છે તેમજ પરત્તીમાં આસક્ત થનાર પુરુષના સર્વ દ્રવ્યનો તેમજ
શુભોનો નાશ થાય છે, અને પરમ દુઃખરૂપ નરકગતિને પામે છે. ૧૮

ઇન્દ્રવજ્રાવૃત્ત

દાણુ દરિદ્ધસ્સ પહુસ્સ ખતિ, ઇન્ધિનિરો હોય સુહોઈયસ્સ;
તારેન્નએ ઇદ્ધિનિગ્ગ હોય, ચત્તારિ એયાણિ સુદુક્કરાણિ ૧૯

અર્થ :- ઘણો ગરીબ માણસ થોડું પણ પોતાની શક્તિ મુજબ સુપાત્રને દાન આપે તો મહાકૃપાને પ્રાપ્ત કરે, અતિ બળવાનને, પરાક્રમી માણસને ક્ષમા-સહનશીલતા રાખવી હુકમ છે, અતિ સાધન સંપન્નને ત્યાગભાવ સેવવો એ પણ હુકમ છે, તરુણાવસ્થામાં ઇન્દ્રિયો વશ રાખવી કઠણ છે છતાં પણ જો તે શુભો પ્રાપ્ત કરે તો આ ભવ તથા પરભવ બંને સુધારે, ૧૯

ઉપજાતિવૃત્ત

અસાસયં જીવિયમાહુલોએ, ધર્મ ચરે સાહુ જિજ્ઞાસુઃ;
ધર્મોયતણું સરણું ગમય, ધર્મ નિસેવિતુ સુહં લહંતિ....૨૦

અર્થ :- જીવન અસ્થિર છે, માટે શ્રી જિનેશ્વરોએ બતાવેલો માર્ગ મુમુક્ષુ જીવોએ આદરવો, જોઈએ, ધર્મ એજ હર્ગતિમાંથી મૂકાવનાર છે, ધર્મ એજ કર્મરૂપ ઉપદ્રવથી ભય ખામેલાને આશરો આપનાર છે ઉત્તમ ગતિ પણ ધર્મથીજ મળે છે. આ ધર્મનું આરાધન કરનાર જીવો મોક્ષનું સુખ મેળવે છે ૨૦

શ્રી ભાવના કુલક

ઉપજાતિવૃત્ત

નિસાવિરામે પરિભાવયામિ, ગિહં પલિત્ત કિમહ સુયામિ;
જન્યંત મમ્પાણું સુવિક્ષણયામિ, જંધર્મમરહિસો દિવસે ગમામિ,....૧

અર્થ :- રાત્રિના પાછલા ભાગમાં જાગૃત થઈને કોઈ બળ્યાત્મા ભાવના ભાવે છે કે આ શરીરરૂપી ઘર કોધાદિ કપાયોરૂપ અગ્નિ વડે સળગી રહ્યું છે, તેમાં મારા આત્માને સળગતો જોઈ રહ્યો છું. એટલે કે ધર્મ-અનુષ્ઠાન વગરનો હું દોષકટ દિવસો ગુમાવી રહ્યો છું;

‘ખરે! હું’ મોહ નિદ્રામાંજ સૂતો. આ સળગતા ઘરને પ્રત્યક્ષ જોયા પછી
કાળ ગુમાવવો એ મને ઉચિત નથી’ ૧

ઇમસ્સ દેહસ્સ દુહાલયસ્સ, કિર જીવ ! બુદ્ધેવો ઠાણુસ્સ કસ્સ ?
અન્નં સરં કિંપિ અપિચ્છરસ્સ, જાયાવિધં કૂવિયદ્દદુરસ્સ ...૨

અર્થ :- હે આત્મા ! દુઃખના ઘરરૂપ એવા આ દેહને વિષે
‘શા માટે તું લોભાઇ રહ્યો છું ? તળાવ કે સમુદ્ર જેવાં બીજાં પાણીનાં
સ્થાનને ન જોનાર માત્ર કૂવાના દેડકાની પેઠે કૂવાનેજ શ્રેષ્ઠ માનનારના
જેવી મારી આ વૃત્તિ છે તે દુઃખરૂપ છે. ૨

માણુસ્સ જન્મં તડલદ્ધએણું, જિણ્ણિદ્ધ ધમ્મે ન કમ્મે ચ જેણું;
તુદ્દે ગુણે જહ્ બાણુકખએણું, લદ્ધં ગયં મજ્જ અવસ્સ તેણું.... ૩

અર્થ :- મનુષ્ય ભવરૂપ કિનારો પામ્યો છતાં મેં જિનેશ્વર
ધર્મ જાણ્યો નહીં, અને ધર્મરૂપી દોરી તૂટવાની પેઠે આ અમૂલ્ય
મનુષ્ય ભવ જોઇ બેઠો મનુષ્યની દોરી તૂટતાં બાણુ જેમ ત્યાજ પડી
જાય છે તેમ હું આ સંસાર સમુદ્રમાં પડીને વારંવાર ગોથાં ખાઇશ. ૩

હુદ્દે વિ લદ્ધે માણુસ્સજન્મે, ચિંતામણિ તુદ્ધલ જિણ્ણિદ્ધ ધમ્મે,
પુવ્વિવલ્લએ કિંચિ વિ હુદ્ધ કમ્મે, સુહાણુ ઠાણુમ્મિ અણાયરામે... ૪

અર્થ :- હૃદય એવો મનુષ્યનો ભવ મહત્વા છતાં તેમજ
ચિંતામણિ રત્ન કરતાં પણ અમૂલ્ય જિનેશ્વર પ્રભુનો ધર્મ પ્રાપ્ત
થવા છતાં સૂત્તામાં રહેલા પૂર્વ સચિત દુઃખહાયક કર્મોને નાશ કરવા
માટે હું કાંઈપણ આચરણ કરતો નથી એથી ખરેખર ખેદ થાય છે. ૪

ચરણ ચરે ઉ જઇનોતરેસિ, ગિહ્થા ધમ્મં ન સમાયરેસિ;
સન્નવસ્સ ગમણે અદ્ધં જલેસિ, પરછા ઘણું જીવ ! વિઝૂરએસિ....૫

અર્થ :- હે આત્મા ! જો તું ગૃહસ્થ ધર્મ અગીકાર કરી
પાળતો નથી, તેમજ ચારિત્ર ગ્રહણ કરીને સંસારરૂપ સમુદ્રને પણ

તરતો નથી, તો ઘર બાળીને તીર્થ કરવા જેવું કામ કરનાર હો આત્મા!
તને પાછળથી ઘણો પસ્તાવો થશે. ૫

વિસુદ્ધયં દંસણુ નાણુ સારં, ન ધારિયં સંજમસીલ ભારં,
સડકંતણુ તંપિય નામ ધારં, કહં ચ મે હોધ ભવોડપારં....૬

અર્થ :- નિર્મળ જ્ઞાન તથા નિર્મળ જ્ઞાનપૂર્વક દર્શન અને
એવા જ્ઞાન, દર્શનપૂર્વક શીલ મેં પાડ્યું નહીં, તેમજ પાંચ આશ્રવોના
ત્યાગરૂપ સંયમ પણ સ્વીકાર્યો નહીં. તેમજ શ્રાવક છતાં શ્રાવકપણાના
ગુણો ધારણ કર્યા નહીં, હવે હું સંસાર સમુદ્રનો પાર કેમ પામીશ ! ૬

દેવો જિણો સાહુગરૂપસત્યા, જીવાઈ તત્તાઈનવ પયત્યા;
મન્નંતિ જે કોઈ નરા કયત્યા, અચ્છંતુતા પંચ મહુવવયત્યા....૭

અર્થ :- રાગ દ્વેષ રહિત જિનેશ્વર દેવ, પારકાને પોતાના
હિતને સાધનાર સાધુ જેવા શુર, અને જીવાદિ નવતત્ત્વને તથા
અહિંસા, સંજમ અને તપરૂપ ધર્મને જે માને છે, તેને ધન્ય છે,
તો પછી પાંચ મહાવ્રત ધારણ કરી યથાર્થ સંયમ પાળનારનું તો
કહેવું જ શું ? ધન્ય છે તેમને. ૭

ધન્ના મુણિ જેયઈ ઊણુગેહ, તવેણુ ઉગ્ગેણુ દમંતિ દેહં;
નમન્નિયં પુત્ત કલત્ત નેહં, જહુ માણુસારં પણુમામિ તેહં.....૮

અર્થ :- ધન્ય છે તે મુનિઓને કે જેમણે ઘર છોડ્યું, મેં
સ્રી પુત્રાદિકને વશ ન થયા, તેમજ ઉગ્ર તપ વડે પોતાની કાયોને
દરી એવા જહુમાન કરવા યોગ્ય મુનિઓને હું વંદન કરું છું. ૮

માયા પિયા બંધવ સયણુવિદં, લહુ જિઝયં ગેહ વાવારદંદં,
ઉમ્મૂલિયં મોહણુવલ્લિકદં, પણુમામિતે સિચ્ચરણુરવિદં.....૯

અર્થ :- જેઓએ માતા, પિતા, બંધુઓ અને સ્વજનાદિ
વર્ગને એકદમ છોડ્યો, ઘર સંબંધી કરેક વસ્તુઓને તિલાંજલિ આપી

અને મોહનવેલી સરખા મોહને જડમૂળથી છેદી નાખ્યો. એવા મહા-
પુરુષોના ચરણકમળને હું પ્રણામ કરું છું ૬

પુર્વિવર્ણિતે ગિહગુત્તિલીલા, ધિતુ વયંશુરકુલ વાસલીલા,
અમુચ્છિયાગિહ અદીયવયલા, કાલોચિયા જે પાલંતિજયલા ૧૦

અર્થ :- જેઓ પૂર્વ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રાખ્યા નહીં, અને દીક્ષા
લીધા પછી શુરકુલ વાસમાં લીન થયા, તેમજ મૂર્છા રહિત, રસ
ગૃહીપણા રહિત અને દીનતા રહિત થઈ, જે કાળે જે ક્રિયા કરવાની
હોય તે કાળે તે ક્રિયા પાળે છે તેમને મારા વંદન હો. ૧૦

સમિધસમિયાતિ ગુત્તિ ગુત્તા, સન્નિય ઝાણેસુ સયાણરતા;
સંવેગ ચિત્તા વિસયે વિરતા, ન મોહ પકે મણુયપિષુતા.... ૧૧

અર્થ :- જેઓ પાંચ સમિતિઓથી યુક્ત છે, ત્રણ ગુપ્તિઓથી
ગુપ્ત ચપલા રહિત છે, સ્વાધ્યાય અને ધ્યાનમાં સદા મગ્ન રહે છે,
વૈરાગ્યવાળું જેઓનું ચિત્ત છે, શબ્દાદિ પાંચ વિષયોથી જેઓ વિરક્ત
છે તેમજ જેઓ મોહરૂપ ક્રીડામાં જરાપણ ખૂચેલા નથી એવા
મહામુનિવરોને મારા વંદન હો. ૧૧

ન મૂસિયા ઇન્દ્રિયતકકરેહિ, વિહા ન જે મકરજન્યસરેહિ;
ન ગુણિયા દુષ્ટ પરિસહેહિ, ન ગંજિયા કોહમાઈભડેહિ....૧૨

અર્થ :- ઇન્દ્રિયરૂપ ચોરોથી જેઓ લુંટાયા નથી, કામળાણોથી
જેઓ વિધાયા નથી, દુઃખરૂપ પરિણામોમાં જેઓ ક્ષોભ પામતા નથી
કોષાદિક કષાયોરૂપ સુભટો જેમને હરાવી શક્યા નથી એવા મહાત્મા-
ઓને મારા વંદન હો. ૧૨.

અદાઈ રુદાઈ પરિચયંતિ, ધર્મમાઈ સુકકાઈ સમાયરંતિ,
ન વાઈ પાવાઈ ન બંધયંતિ, પુર્વિવલ્યાઈ નિવિસોન્યતિ ૧૩

અર્થ :- જેઓ આત્મધ્યાન ને રૌદ્રધ્યાન ધરતા નથી પરંતુ ધર્મધ્યાન તથા શુકલ ધ્યાન ધરે છે, જેઓ નવાં પાપકર્મો ગાંધતા નથી, પરંતુ સંચિત કર્મોનું શોધન કરે છે, એવા જ્ઞાનીઓને મારા વંદન હો. ૧૩.

તે સિં નમો હુક્કર કારયાણું, મહાન્વએ હુન્નર ધારયાણું.
જિણા ગમે શુદ્ધપરવગાણું, વિશુદ્ધ કરણે ચરણે રયાણું ૧૪

અર્થ :- હુઃખે પાળી શકાય એવા પાંચ મહાવ્રતોને ધારણ કરનારા, જિનાગમેને અનુસરી શુદ્ધ ઉપદેશ આપનારા, તેમજ વિશુદ્ધ ચરણ સિત્તેરી અને કરણ સિત્તેરીનું વહન કરનારા એવા હુક્કર કાય કરનારા સાધુ પુરુષોને મારા નમસ્કાર થાઓ. ૧૪

અહં તુ પુન્નિં ગિહવાસલીણો, સુ સાહુ ધમ્મે વિમલે ન લીણો;
ઇન્દિં પુણ્ણો હંબલસત્તહીણો, ત્રિદં જહાજલવિરહમ્મિ મીણો.....૧૫

અર્થ :- ખરે! હું ગૃહસ્થાશ્રમમાં સ્ત્રી, પુત્ર તથા વિષય-સુખમાં લીન થયો પરંતુ નિર્દોષ સાધુધર્મ સ્વીકાર્યો નહીં, હવે તો રોગ અને વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે શક્તિહીન થઈ ગયો છું જેથી પાણી સૂકાઈ જતાં માછલું જેમ કાંઈ કરી શકતું નથી તેમ હું પણ શક્તિ વગરનો શું કરી શકું? ૧૫

જાણંતઓ ભોગ સુહં અણિચ્ચં, ઘોરે ભવે હુકખભર નિભિરચ્છે;
ન લગ્ગઓ હુવિહે ધમ્મ કિચ્છે, ઠિઓ અહં કૂડકવાડકિચ્છે ૧૬

અર્થ :- હુઃખથી ભરેલ અને તિરસ્કાર કરવા લાયક એવા આ મંસારને વિષે ભોગવાતા કામભોગના સુખો અનિત્ય જાણુતાં છતાં તેને ત્યાગી હું ધર્મકરણીમાં જોડાયો નહીં, અને વિષયનો ગ્રેમી એવો હું કૂડકપટ કરવારૂપ કૃત્યમાં ફસાઈ ગયો. ૧૬.

આસાપિસાએણુ ધમ્મે વિમુક્કો, મણો રહે સંવમણોવિથકકો;
કમ્પોવરોહોવ્વ ગિહેનિલુકકો, ચિદ્દં જહાવાનરોહાલચુકકો ૧૭

અર્થ :- અનેક પિશાચરૂપ આશાઓથી પરવશ થઈ, આવા સર્વ મનોરથોમાં મશગૂલ થયો ને કોઈ જાણે આથક કરી રોકતું હોય તેમ ગૃહસ્થાશ્રમમાં પડ્યો રહ્યો જેથી કાળ ચૂકેલા વાંદરાના જેવી મારી દશા થઈ. ૧૭.

અર્ધસં કિલિહં વિસયા અણિહં, કરંડએણુહં ભુયંગપુહં;
મોહં ધગારે વિઝિત્તિ દઠ્ઠા, અમ્હારિસાનેવ જગ્ગતિ મૂહા ૧૮

અર્થ :- વાદીના કંડિયાંમાં પૂરાયેલા ભયકર સર્પો અંધારામાં પણ સ્પર્શ થતા ડંખે છે ને ઝેરથી માણસને ખેલાન કરે છે તેમ વિષય સુખો ભલે અજ્ઞાનથી સેવાય તો પણ આ ભવમાં રોગાદિક કષ્ટ ઉત્પન્ન કરે છે અને પરભવમાં દુર્ગતિ પ્રાપ્ત કરાવે છે, એવું જાણતાં છતાં મૂઢાતમા મોહમાં પડ્યા રહે છે ૧૮.

ઈત્તો પુમન્નિજજ અહં કયથ્યો, જંપાવિઓ સિવપુરગમણુ સત્યો;
જિણિંદ ભણિઓ ધમ્મોપસત્યો, સંસાર જલહિતરણે સમત્યો ૧૯

અર્થ :- ખરેખર હવે હું મારા આત્માને કૃતાર્થ થયો માનું છું, કેમકે મોક્ષનગરે જતાં સહાયરૂપ અને સસાર સમુદ્રને તરવામાં સમર્થ એવો જિનેદ્ર પ્રભુએ ભાંખેલો ધર્મ મને પ્રાપ્ત થયો. ૧૯

ભત્તિભરોણામસિણો અણોહં, વિણુણ્ણીયં પરમદ્દાણુકાહં;
પત્યેમિ વત્થુ અહં કિંપિ નાહં, ભવે ભવે દિતુસુખોહિલાભં ૨૦

અર્થ :- હું પ્રભુ! આપ મારા નાથ હોઈ, હું અનાથ નથી, ભક્તિપૂર્ણ હૃદયથી હું આપને આત્મ કલ્યાણ માટે વિનંતિ કરું છું તે સ્વીકારો હું અળીખી કોઈ વસ્તુની માગણી કરતો નથી. જે માણું છું તે એજ છે કે મને બોધિલાભ આપો. ૨૦

ખમાવણા સંવજિયા ખમાણું, આલોયણાએચઉસરણુગમણું,
આણુસણું પરચક્રખાણું ચકરણું, અંતંભિમેહુજ્જ સમાહિમરણું.....૨૧

અર્થ :- મરણ સમયે હું સર્વ જીવોને ખમાવું, સર્વ જીવો મને ક્ષમા આપે, અને આલોચના પૂર્વક ચાર શરણું અંગીકાર કરું, સર્વ પાપ સ્થાનકના પરચક્રખાણું પૂર્વક આણુસણું-સંધારો કરું અને છેવટે સમાધિલાવે માફ મરણ થાય, એજ હે પ્રભુ મારી પ્રાર્થના છે ૨૧

જે ભાવણાએ કુલયં પકંતિ, એચસ્સ ચિત્તે પરિભાવયંતિ;
આણું જિણુંદાણુ સયાકુણંતિ, તેજત્તિ નિંવાણુ સુહં લહંતિ.....૨૨

અર્થ :- આ બધા કુલકને જે ભવ્યાત્માઓ ભણે છે અગર ભણશે તેમજ પોતાના હૃદયમાં જે ચિંતન કરે છે કે કરશે, અને જિનેશ્વર દેવની જેઓ આજ્ઞા પાળે છે અગર પાળશે તે જીવાત્માઓ શીઘ્ર મોક્ષનાં સુખ પામે છે અગર પામશે ૨૨

શ્રી ગુણાનુરાગ કુલક.

[આર્યાવૃત્ત]

મૂળ-સયલકલ્લાણુ નિલયં, નભિજીણુતિત્થનાહ પય કમલં;
પરગુણુ ગહણુઅરૂપં, ભણામિ સોહગ્ગસિરિ જણુયં.....૧

અર્થ :- સકળ કલ્યાણના નિવાસરૂપ શાસન નાયક શ્રી મહાવીર પ્રભુના ચરણકમળને નમીને સૌભાગ્ય અને શોભાને ઉત્પન્ન કરનારા પારક શુણોને ગ્રહણ કરવાનું સ્વરૂપ હું-જિન હર્ષ ગણી આત્માર્ય કહું છું. ૧

મૂળ:-ઉત્તમગુણાનુરાગો નિવસઘ હિયંય મિજસ્સા પુરિસસ્સ,
આતિથયરપયાઓ, ન હુલ્લહા તસ્સ રિદ્ધિઆ....૨

અર્થ :- જે પુરુષના હૃદયમાં, ઉત્તમ ગુણવાન જનો તરફ
અનુરાગ-પ્રેમ વસતો હોય તે પુરુષને તિર્થંકર પદ સુધીની દરેક
રિદ્ધિઓ મળવી હુલ્લહા નથી. ૨

મૂળ:-તે ધન્નાતે પુન્ના, તેસુ પણ્ણામો હવિન્નમહ નિચ્ચં;
જે સિં ગુણાનુરાગો, અકિત્તિમોહોઠ અણુવરયં...૩

અર્થ:- તેઓજ વખાણવા લાયક છે, તેઓજ પુણ્યશાળી છે,
અને તેઓના પ્રત્યે મારો હ્રમેશ નમસ્કાર હો ! કે જેમને નિરંતર
ખરેખરો અથાગ ગુણાનુરાગ-ગુણગ્રાહીપણું રહે છે. ૩

મૂળ:-કિં બહુણા ભણિએણું, કિંવા તવિએણું કિંવ દાણેણું;
ઈકકં ગુણાનુરાયં, સિક્ખખં સુક્ખાણુ કુલ ભવણું...૪

અર્થ :- બહુ ભણવાથી શું ? કે બહુ તપ કરવાથી શું ?
અથવા બહુ દાન દેવાથી શું થનાર છે ? (જો વણુગ્રાહીપણું ન હોય
તો) ફક્ત એક ગુણાનુરાગજ શીખવા યોગ્ય છે કે જે સર્વ સુખનું
ઉત્પત્તિ સ્થાન છે ૪

મૂળ:-જઠવિચરસિતવ - વિઉલં, પઠસિસુયંકરિસિવિવિહકકાઈં;
ન ધરસિ ગુણાનુરાયં, પરે સુતા નિષ્કલં સયલં....૫

અર્થ:- જો કે તું ભારે તપ કરે છે, શાસ્ત્ર ભણે છે અને
અનેક પ્રકારના કષ્ટ સહન કરે છે પરંતુ ખીજના ગુણો તરફ પ્રેમ
રાખતો નથી તો એ બધું નિષ્ફળ સમજવું પડે.

મૂળ:-સોઊણુ ગુણુકકરિસં, અન્નસ્સં કરેસિ મચ્છરં જઠં વિ;
તા મૂણું સંસારે, પરા હવં સહસિ સંવત્થ....૬

અર્થ :- બીજાના ગુણોની પ્રશંસા સાંભળીને જો તું અદેખાઈ
કરે છે તો તું નકકી આ સંસારમાં સઘળા સ્થળે પરાભવ પામીશ ૬.

મૂળ:-ગુણવંતાણું નરાણું, ઇચ્છાભરતિમિરપૂરિઓ ભણસિ;
જઈ કહાવિ દોસ લેસં, તા ભમસિ ભવે અપારંમિ ....૭.

અર્થ :- ગુણવંત પુરુષોની ઇર્ષ્યાના જ્વરરૂપ અંધારાથી આંધળો
બનીને કોઈપણ રીતે લેશ માત્ર તેમના દોષ કાઢીશ તો અપાર
સંસારમાં ભગીશ

મૂળ:-જં અબલસેઈ જીવો, ગુણં ચ દોસં ચ ઇત્ય જન્મંમિ;
તં પરલોચે પાવઈ, અબલસેણું પુણે તેણું.....૮

અર્થ :- જીવ આ જન્મમાં ગુણ કે દોષમાંથી જેનો અભ્યાસ
પાડે તે અભ્યાસે કરીને ફરી પરલોકમાં પણ તેજ ગુણ-દોષ પ્રાપ્ત
કરે છે ૮.

મૂળ:-જો જંપઈ પર દોસે, ગુણસય ભરિઓ વિમચ્છર ભરેણું,
સો વિઉસાણુ મસારો, પલાલપુંજંવ પડિભાઈ.....૯

અર્થ :- કોઈ પુરુષ પોતે સેંકડો ગુણોથી ભરેલો હોય છતાં
ગર્વના આવેશથી પરાયા દોષ બોલે તો તે વિદ્વાન્ માણુસોમાં પરાળના
પુળા સરખો દમ વગરનો ગણાય છે. ૯.

મૂળ:-જો પરદોસે ગિહઈ, સંતા સંતેવિ ઉઠૂભાવેણું;
સો અપ્યાણું બંધઈ, પાવેણુ નિરત્યએણાવિ ૧૦

અર્થ :- જે પુરુષ દુષ્ટ ભાવથી છતાં કે અછતા પરાયા દોષ
શકણુ કરે તે પોતાના આત્માને નિર્થક પાપથી જોડે છે. ૧૦.

મૂળ:-તં નિયમા ગુત્તવં, જત્તો ઉપ્પજ્જએ કસાયગ્ગી;
તં વત્થુ ધારિજ્જ, લેણો વસમો કસાયણું.....૧૧

અર્થ :- જેનાથી કષાયરૂપ અગ્નિ પ્રતીત થાય તેવા કામને ચોકસપણે છોડી દેવું, અને જેનાથી કષાયો શાંત થાય તે વસ્તુ ધારણ કરવી. ૧૧.

મૂળ :- જઈ ઇચ્છઈ ગુરૂ આત, તિહુઆણુ મજ્જમિ અપ્પણુ નિયમાઃ
તા સંવપયત્તાણું, પરદોસ વિવજ્જણુ કુણ્ણ. ...૧૨

અર્થ :- જો તમે ત્રણે જગતની અંદર પોતાની મોટાઈ મેળવવા ઇચ્છતા હો. તો સર્વ પ્રયત્નથી પરાયા દોષો ગાવાનું છોડીદો ૧૨

મૂળ :- ચઉહા પસ સણિજ્જા, પરિસા સંવુત્તમુત્તમાલોચ્ચે;
ઉત્તમ ઉત્તમ ઉત્તમ, મજ્જિમભાવાય સંવે સિં ...૧૩

જે અહમ અહમ અહમા, ગુરૂ કર્મમા ધર્મવજ્જિયા પુરિસા;
તે વિચન નિદ્ધણિજ્જા, કિંતુ કયા તેસુ કાયવ્યા ... ૧૪

અર્થ :- આ જગતમાં ચાર પ્રકારનાં પુરુષો સર્વને પ્રશંસા કરવા યોગ્ય છે ૧ સવોત્તમોત્તમ, ૨ ઉત્તમોત્તમ, ૩ ઉત્તમ ૪ મધ્યમ ૧૩

પાંચમા અધમ છઠ્ઠા અધમાધમ આ પાંચમા અને છઠ્ઠા વર્ગના પુરુષો ભારે કર્મી અને ધર્મવર્જિત હોય છે, છતાં તેઓની નિંદા પણ ન કરવી જોઈએ ૧૪

મૂળ :- પચ્ચં ગુણ્ણાણુવણુ-વંતીણું સુર હિસાર દેહાણુ;
જુવઈણુ મજ્જગચ્ચો, સંવુત્તમ રૂવ વંતીણું; ...૧૫

આજન્મ ગંભયારી, મણુવયકાચ્ચેહિ જો ધરઈ સીલ;
સંવુત્તમુત્તમો પુણુ, સો પુરિસો સંવનમણિજ્જે ૧૬

અર્થ :- અગેઅંગમાં પ્રકટી નીકળેલા આકરા યૌવનવાળી સુગંધથી બહેકતા શરીરવાળી અને સર્વથી ઉત્તમ રૂપવાળી એવી

શ્રીઓની વચ્ચે રહીને જે પુરુષ જન્મથી મન, વચન, કાયાથી શીલવંત એટલે બ્રહ્મચારી રહે તેને સર્વોત્તમોત્તમ જાણવો. જે સર્વને નમવા લાયક છે. (નેમનાથજી ને જંભુસ્વામીના દષ્ટાંતે) ૧૫, ૧૬.

મૂળ:-એવં વિહંગુવધગઓ, જો રાગી હુજ્જ કહવિ ધગ સમયં,
બીય સમયમિ નિદર્ધ, તં પાવં સંવ ભાવેણં. ..૧૭
જન્મમિ તમ્મિ ન પુણો, હવિજ્જ રાગો મણંમિ જસ્સ કયા;
સો હોઈ ઉત્તમુત્તમ-રૂવો પુરિસો મહાસત્તો. ..૧૮

અર્થ :- સર્વોત્તમ રૂપવાળી શ્રીઓની વચ્ચે રહેનારો પુરુષ કદાચ કોઈપણ પ્રકારે માત્ર એક ક્ષણ મનમા ડોલાયમાન થાય, પરંતુ અકાર્યમાં નહીં ફસાતાં તુર્તજ સાવધાન થઈ બીજી ક્ષણે જ તે મનથી થયેલા પાપને નિંદે, અને ફરીથી આખા જીવનમાં તેવો રાગ ઉત્પન્ન ન થાય એવા પુરુષને ઉત્તમોત્તમ જાણવો. ૧૭, ૧૮.

મૂળ:-પિગ્ગઈ જુવઈ રવં, મણુસા ચિંતેઈ અહવખણમેગં;
જો નાયરઈ અકજ્જ, પત્થિજ્જતો વિ ઈથી હિં ...૧૯
મા હૂ વા સહોવા, અદાસતોષ સાયરો હુજ્જ,
સો ઉત્તમો મણુસ્સો, નાયજવો થોવ સસારો ..૧૦

અર્થ :- જે પુરુષ શ્રીનું રૂપ જોઈને ક્ષણવાર મનથી તેના તરફ જોવાય પરંતુ તે શ્રીએ લોગબ્યા છતાં પણ અકાર્યમાં ફસાય નહીં, પરંતુ સાધુ હોય તો સાધુ તરીકે પોતાનું બ્રહ્મચર્ય વ્રત જાળવી રાખે અને શ્રાવક હોય તો સ્વદાર સંતોષી બની પરશ્રીગમનનું સર્વથા પચ્ચદ્રખાણુ પાળે તે સાધુ કે શ્રાવક એ બંનેને ઉત્તમ પુરુષ સમજવા ૧૯-૨૦.

મૂળ:-પુરિ મત્થેસુ પવટ્ઠં, જો પુરિસો ધમ્મ અત્થ પમુહિસુ;
અન્નુન્નમવાળાહં, મ નિજ મ રૂવો હવઈએસો. ...૨૧

અર્થ :- જે પુરુષ ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણે પુરુષાર્થને અરસ્પરસ બાદ ન આવે એવી રીતે વર્તે તે મધ્યમ પુરુષ બાણવે આ વિભાગમાં સમકિત નહીં પણ સમકિત પામવાને યોગ્ય બનેલા માર્ગાનુસારીના ૩૫ ગુણવાળા પુરુષનો સમાવેશ થાય છે ૨૧

મૂળ:-એ એસિં પુરિસાણું, જઈ ગુણ ગહણું કરેસિ બહુમાણા,
તો આસન્ન સિવ સુહો, હોસિ તુમ નતિ સ દેહો ...૨૨

અર્થ :- એ ચારે પ્રકારના પુરુષોના ગુણોની જે તુ બહુમાન ધરી પ્રશંસા કરીશ તો તુ થોડા કાળમાં મોક્ષનું સુખ મેળવીશ એ નકકી છે ૨૨

મૂળ.-પાસત્યાઈસુ અહુણા, સજમ સિદ્ધિલેસુ મુક્કભેગેસુ;
નો ગરિહા કાયન્વ, નેવ પસસા સહા મજઝે ...૨૩

અર્થ :- આજકાલ સંયમ પાળવામાં ઢીલા પડેલા, યોગક્રિયા-હીન સયમની કરણી કે આચાર વગરના એવા પાશ્વસ્થ-માત્ર સાધુ કે વેશધારી પુરુષોની બાબતમાં સલા વચ્ચે તેમની નિંદા કે પ્રશંસા કરવી નહીં ૨૩

મૂળ:-કાઝિણુ તેસુ કરણુ, જઈ મન્નઈ તો પયાસયે મગ્ગાં,
અહ રસઈ તો નિયમા, ન તેસિં દોસ પયાસેઈ ...૨૪

અર્થ :- તેઓ પર કરણા લાવીને જે તેઓ માને એમ હોય તો ખરો રસ્તો બતાવવો, પરંતુ તેમ કરતા તેઓ ગુસ્સે થાય તો પછી આપણે તેમના દોષ પ્રકાશવા નહીં ૨૪

મૂળ:-સ પછ દૂસમસમએ, દીસઈ થોવોં વિ જસ્સ ધર્મ ગુણો;
બહુમાણો કાયન્વો, તસ્સ સયા ધર્મ બુદ્ધાએ. ...૨૫

અર્થ :- આજના વિષમ સમયમાં જેની પાસે થોડોક પણ ધાર્મિક ગુણ દેખવામાં આવે તે પ્રતિ હમેશાં ધર્મ બુદ્ધિથી બહુમાન બતાવતા રહેવું ૨૫

મૂળ:-પરગરછે સયગરછે, જે સંવવિગ્ના બહુસ્સુયા મુણિણો;
તે સિ ગુણાણુરાયં, મા મુંચસુ મચ્છરપહમો.....૨૬

અર્થ:- પરાયા ગરછમાં અગર પોતાના ગરછમાં જે વૈરાગ્યવાન
અને વિદ્વાન્ મુનિઓ હોય તેમના તરફ ઈર્ષાભાવથી ગુણાનુરાગ મૂકવો
નહીં ૨૬

મૂળ:-ગુણ રયણ મડિયાણું, બહુમાણું જો કરેઈ સુદ્ધ મણો,
સુલહા અન્નભવમિય, તસ્સ ગુણાહુતિ નિયમેણું.....૨૭

અર્થ :- ગુણરૂપી રત્નોથી શણગારાયેલા પુરુષોનું જે શુદ્ધ
મનથી બહુમાન કરે તેને બીજા ભવમાં તે તે ગુણો સુલભ થઈ
પડે છે. ૨૭

મૂળ:-એયં ગુણાણુરાયં, સન્મં જો ધરઈ ધરણીમજ્જમિ;
સિરિસોમ સુંદર પયં, સો પાવઈ સુવ નમણિજ્જં....૨૮

અર્થ :- આ ગુણાનુરાગને જે પુરુષ આ પૃથ્વીમાં રહીને
સારી રીતે ધારણ કરે તે સોમસુંદર-શોભતા અંદ્ર જેવા શાંતિમય
અને સર્વને નમવા યોગ્ય પદને પામે ૨૮

મારી ચાર ભાવના

ગગ-સાવશી

૧ દેવ ભાવના

રાગ દ્વેષ કામાદિ જેણે, છતી સહુ જગ જાણી લિયો,
સર્વ છવેને મોક્ષ માર્ગનો, નિઃસ્પૃહ થઈ ઉપદેશ દિયો;
એવા પ્રભુના ચરણકમળમાં, દે તેને સ્વાધીન કહો,
બકિતભાવથી પ્રેરિત થઈ, આ ચિત્ત તે આમાં લીન રહો.....૧

૨ ગુરુ ભાવના.

વિષયોની આશા નહિ જેને, સામ્ય ભાવ વ્રત પાળે છે,
સ્વપરના હિત સાધનમાં જે, નિશ્ચિન તત્પર ચાલે તે,
સ્વાર્થ ત્યાગની કઠિન તપસ્યા, વિના ખેદથી જે કરતા,
એવા સાચા સાધુ જગતના, દુઃખ સમૂહના છે હરતા.... ૨

સદા રહે સત્સંગ તેઓનો, ધ્યાન તેઓમાં નિત્ય રહે,
તેના જેવી ચર્યામાં આ ચિત્ત, સદા અનુરક્ત રહે,

આત્મ ભાવના.

નહીં સત્તાવું કોઈ જીવને, કદી અસત્ય નહીં ઉચ્ચરે,
પરધન વનિતા પર ન દોહાઉં, સંતોષામૃતથી આ કરે....૩

અહંકારનો ભાવ ન રાખું, નહીં કોઈ પર ક્રોધ કરે,
અન્ય જનની ચક્રની દેખી, કદી ન ઈર્ષ્યા ભાવ ધરે;
રહે ભાવના એવી મારી, સરલ સત્ય વ્યવહાર કરે,
ખને ત્યાં સુધી આ જીવનમાં, અન્ય ઉપર ઉપકાર કરે...૪

૪ વિશ્વ ભાવના

મૈત્રીભાવ જગતમાં મારો, સહુ જીવોથી નિત્ય રહે,
દીન દુઃખી જીવો પર મારા, ઉરમાં કરૂણા શ્રોત વહે;
સામ્યભાવ સદા રહે તે પર, એવી પરિણતિ મુજ થાવે....૫

ગુણી જનોને દેખી હૃદયમાં, પ્રેમ મારો ઉભરી જાયે,
ખને ત્યાં સુધી તેમની સેવા, કરીને આ મન પુશ થાયે;
થાઉ નહીં કૃતદન કદી હું, દ્રેષ ન મારા ઉર થાયે,
ગુણુ અહણુનો ભાવ રહે નિત્ય; દષ્ટિ ન દોષો પર જાયે...૬

રોગ મારી દુર્લિક્ષ ન થાયે, જીવો-શાન્તિથી જીવ્યા કરે,
પરમ અર્હિસા ધર્મ જગતમાં વ્યાપી સર્વ હિત કર્યા કરે;
રહે અઢોલ અકંપ નિરંતર, આ મન દઢતર થઈ જાયે,
ઇષ્ટ વિયોગ અનિષ્ટ યોગમાં, સહનશીલતા વરતાએ...૭

સુખી રહે સર્વજીવ જગતના, કોઈ કદી ના-ગભરાયે,
વૈરભાવ અભિમાન તણ જગ, નિત્ય નવા મંગળ ગાયે;
ઘર ઘર ચર્ચા થાય ધર્મની, દુષ્કૃત દુરતર થઈ જાયે,
ચારિત્રજ્ઞાન ઉન્નત કરી નિજનું, સફળ જન્મ સૌનાં થાયે.....૮

વ્યાપે પ્રેમ પરસ્પર જગમાં, મોહભાવ દૂર થઈ જાયે,
અપ્રિય, કટુ, કઠોર શબ્દને, કદી ન મુખથી બોલાયે;
સર્વ બને યુગવીર હૃદયથી, વિશ્વોન્નતિરત નિત્ય રહે,
વસ્તુ સ્વરૂપ વિચારી વિવેકે, અનંત આત્મ સુખ સર્વ લહે....૯

(પ્રબુદ્ધ જૈન)

જુગલકિશોર મુખતારના હિંદી ઉપરથી

અનુવાદક : શિવસાહ લવજી શાહ.

જીવના આઠ પ્રકારના સંબંધી અષ્ટક

રચયિતા- મગનલાલ મોતીચંદ શાહ

રાગ-હરિગીત.

જાગે નહીં નહીં અંદરે, સયમ નિયમ નહીં પાળતા,
અતિ મોહવશ થઈ મુગ્ધભાવે, જ્ઞાન ધ્યાન ન ધારતા;
મિથ્યાત્વ પૂરના વમળમાં, જાણે તણાતા માનવા,
ભાવાબ્ધિ પાર ન પામતા, સસારી જીવ તે જાણવા....૧

જાણે નહીં નહીં આદરે, પ્રત પાળવા રૂચી ધરે,
બાંધે સાવ ના કારણે, સવેગ હૃદયે ન ઊતરે,

સ્વભાવનાં જ્યાં અકૂરો, કૂટયાં નથી જેનાં ખરે !
અજ્ઞાન તપસ્વી જાણવા, એમ શાસ્ત્રકારોરે ! વહે ...૨

ઇચ્છા કરીને આદરે, પણ પાળવે અપૂર્ણતા,
દર્શનની અવિશુદ્ધતા એ, અનુકમ્પ ભાવ ન આણતા,
પ્રભાવ પ્રગટાવે ખરે, પણ અંતિમ ધ્યેય ન જાણતા,
પા સ ત્યા નાં લ ક્ષ ણો, આ વિવેકથીજ વિચારવા ૩

વ્રત પ્રત્યાખાન આદરી, પાલન કરે છે પ્રેમથી,
સમ્યગ્ જ્ઞાન અપૂર્ણતાએ, ન રહે સ્વરૂપમાં ટેકથી;
શ્રદ્ધાદિ ગુણની ભૂમિકા, પૂરી નથી અહીં જાણવી,
અ ગી તા થૌ જીવની, કરણી સદૈવ પિછાણવી. ...૪

આદર અને પાલન નહીં, પણ જ્ઞાનથી તો જાણતા,
યથાતથ્ય સ્વરૂપમાં રહી, ધર્મ ધ્યાન ન ધારતા;
પુરુષાર્થ કરવાના પ્રયત્નો, ઉદ્ભવે આ જીવનમાં,
અવિરતિ જીવને કહ્યા, ખરે ! શાસ્ત્રકુજ નિકુંજમાં ૫

જાણે સદા પાળે ખરા. આદરપાણુ નવ સંભવે,
મનુષ્ય ભવને ઇચ્છીને, જે આત્મસાર્થકને ભજે;
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પામવા, મનોમંથનો અહીં ઉદ્ભવે.
અ નુ ત્ત ર વા સી દેવના, જીવે સુખોમા બહુ ચડે ૬

ધર્મભાવે જાણીને જે, વિવેકથી નિત્ય આદરે,
પાળી શકે ન પૂર્ણ ભાવે, દે હા ધ્યા સ ના કારણે,
જ્ઞાન દશા પ્રગટાવવાનો, આસ્તિક્ય ભાવ અહીં ધારવો,
સંવિજ્ઞ પક્ષી જીવનો, મહિમા ઘણો જ વિચારવો ૭

સમ્યક્ પ્રકારે જાણીને, જે પાળવામાં પૂર્ણ છે,
અનુકમ્પ ભાવે આદરી, વળી ન્યાયમાં નિપુણ છે;
દેશથી ને સર્વથી જે, વ્રત સંયમાદિ પાળતા,
શાસ્ત્રકારો એ જીવને, મહાવ્રતધારી માનતા.....૮

કેટલાક જાણવા યોગ્ય અટકો.

૧. આઠ પ્રકારના પાપી જીવો

૧. આત્મઘાત કરનાર, ૨. વિશ્વાસઘાત કરનાર, ૩. ગુણોને લોપનાર, ૪. ગુરુનો દ્રોહ કરનાર, ૫. ખોટી સાક્ષી પૂરનાર, ૬. ખોટી સલાહ આપનાર, ૭. હિંસામય ધર્મ સ્થાપનાર, ૮. વારંવાર પરચક્ષાણુ ભાંગનાર.

૨. બુદ્ધિના આઠ ગુણો

૧. શ્રવણ કરવાની ઇચ્છા, ૨. શ્રવણ, ૩. ગ્રહણ, ૪. ધારણ, ૫. ઊહા, ૬. અપોહ, ૭. અર્થ વિજ્ઞાન, ૮ તત્ત્વ નિર્ધાર.

૩. આઠ પ્રકાર અંધ

૧. દિવસે અંધ, ૨. રાત્રે અંધ, ૩. જન્માંધ, ૪. ક્રોધાંધ, ૫. માયાંધ, ૬. માનાંધ, ૭. લોભાંધ, ૮. કામાંધ.

ક્ષમા યાચના.

(વસંત તિથકા છંદ)

૧

તારા ગુન્હા પ્રભુ ! અમે અધિકા કર્યા છે,
ભૂલો તણાં નિધિ ઘણા હૃદયે ભર્યા છે;
સ્વાર્થાંધ થૈ હિત બહુ જનનાં હર્યા છે,
જાણ્યા છતાં નયન ઝેર સદા ગર્યા છે

૨

તોડ્યા અહો નિયમ મેં બહુવાર દેને,
મોડ્યાં હથે અવરનાં સુખ અંધ થૈને;
ભાંગ્યા ભલાં વચન મેં વર્ણો કોલ દેને,
સેવ્યા ન સત્પુરુષને વિમુખે રહીને.

૩

એ સર્વ પાપ હર દેવ ! દયા કરીને,
ભૂલે ભરેલ ગુણહીન શિશુ ગણીને;
ચાતું દયા પરમદેવ ! પગે પડીને,
માગું ક્ષમા ફરી ફરી હૃદયે રડીને.

ચિત્ત મુનિ અને બ્રહ્મદત્ત

(દ્રુતવિલાપિત)

શ્રી જિનવીરપદે નત મસ્તકે,
પ્રભુમીને કહું એક કથાનક;
શ્રી જિનભાષિત વાણી વિષે કહી,
કથનો એહ ગુંથી કવિતા મહી, ૧

નગર શોભિત કંપિલપુર છે,
નૃપતિ નીતિ શીલ બ્રહ્મરાય છે,
કુંવર સુદર સુભદ્રદત્ત છે,
ભરતખંડ તણા સુમહીપ છે ૨

પુરો મતાલપુરી અતિ શોભતી,
ધનદ શ્રેષ્ઠ વસત મહામતિ;
મનુષ જન્મ મહી સુરલોકના,
વિવિધ સૌખ્ય સદા વિલસી રહ્યો ૩

પૂરવ પુણ્ય તણા શુભ યોગથી,
ધનદ શ્રેષ્ઠ ગૃહે ચિત્ત ઉપન્યા;
દેવ મનોહર કોમળ અંગ છે,
સરવ ઇન્દ્રિય પૂર્ણ અભગ છે ૪

વ્યર્તીત ગાલ થઈ વય જ્યાહરે,
ખીંલો વસંત મુવા ચિત્તની તદા;
વિષમ મોહ તણું વિષ બંધનો,
ત્યજે દઈ ચિત્ત સંયમ આદરે.

૫

(શાર્દૂલ વિક્રીત)

પામ્યા સંયમ ધ્યાનથી અવધિનું, સદ્જ્ઞાન ચિત્તર્પિએ,
ભાણી લીધો બધી કથા જીવનની, જોયા ત્રણે કાળને.
ભણ્યા પ્રજ્ઞદત્તે ભવો પૂરવના, જાતિ સ્મૃતિ જ્ઞાનથી,
કયાં છે બાંધવ પૂર્વ પાંચ ભવનો ? જોઈ શક્યો તે નહીં

૬

(અનુષ્ટુપ)

પૂર્વ બંધુ વિયોગથી, થયો તે દુઃખો રાજવી;
જરાએ સુખ ના પામે, વૈભવો કે વિલાસમાં.
બંધુની લાળને માટે, અર્ધો શ્લોક બનાવીને,
સર્વત્ર રાજ્યમાં એનો, સંદેશો નૃપ પાઠવે
“અર્ધા રાજ્ય તણો લાગી, હું બનાવીશ એકને;
ઉત્તરાર્ધ શ્લોકનો જોડ, બનાવી આપશે મને”.

૭

૮

૯

(હરિગીત)

નિજ આત્મને પર આત્મનું શુચિ હિત કરતા આવીઆ,
કંપિલપુરે ઉદ્યાનમાંહી ચિત્ત મુનિવર વિહરિયા;
સંયમ અને તપથી સદા નિજ આત્મ લાવે રાચતા,
છોડી જગત જંજાળને નિજ મસ્તી માંહે મહાલતા.

૧૦

(દ્વિત વિનિષ્ક્રિત)

જલનું સિંચન વૃક્ષનો કયારોમાં,
કરત માર્ગો વહે અર્ધ શ્લોકને;
શ્રવણ શબ્દ જતાં મુનિ બોલીયા,
“કરી દઈ હું પૂરો ચક્ર શ્લોકને.

૧૧

પૂરણ શ્લોક કહ્યો નૃપ આગળે,
સુંણી થયો નૃપ મૂર્છિત તે સમે;
થઈ સચેત સહર્ષજ દોડીને,
જઈ મળ્યો મુનિ બાંધવ પ્રેમથી.

૧૨

(અનુક્રમ)

જાતિ સ્મરણ યોગેથી, જે જાણ્યા ભવ પાછલા,
મુનિ પાસે કહીને તે, પૂછે પ્રેમ થકી નૃપ

૧૩

(ઉપજાતિ)

‘પેલા હતા દાસપણે હિ બંધુ,
બીજે મૃગો પર્વત શ્રેણી માંહે;
હંસો ત્રાંજેને ચાંડાલ ચોથે,
ને પાંચમે દેવ ભવેય સાથે’

૧૪

(અનુક્રમ)

“કયા દોષે થયા જુદા આપણે બેઉ બાંધવા ?
કારણ એનું કહો બાઈ, જાણવા ચિત્ત ઉદ્દત્તે”

૧૫

ચિત્તમુનિ કહે છે :

(દ્રુત વિશંખિત)

“નિરખો ઋદ્ધિ અને રમણી વળી,
ચક્રવર્તી સનંતકુમારની;
ક્ષણિક સૌખ્ય વિષે બની આંધળા,
પરમ દુઃખતણાં બોજ વાવિયાં

૧૬

(મંદાકાન્તા)

“વાર્યો તુંને તદપિ ન સ્મર્યુ”, મોહમા ભાન ભૂલ્યો;
કોડી સાટે અમુલ્ય હોશે હાથથી તેં ગુમાવ્યો,

કર્મ અંધિ નિયતિ થકીં તેં મૂર્ખ થઈને વધારી,
જ્ઞાનાદિ જે નિજ ગુણ તણી ચિર શાન્તિ ગુમાવી.”

૧૭.

પ્રહ્લદત્ત પૂછે છે :

(દ્રુત વિલંબિત)

“સરલ સત્ય તપાદિક જે કર્યાં,
શુભ ફળો અનુભોશું હું એહના;
તપ સુસંયમનાં ફળ જે ફડાં,
ચિત્ત મુનિ તમને કયમ ના મળ્યાં?”

૧૮

મુનિ જવાબ આપે છે :

“શુભ અશુભ કર્યાં ગત કાળમાં,
ન છૂટકો બધું લોગવીયા વિના;
ફળ સુપુણ્ય તણાં મુજને મળ્યાં,
સુખ વિલાસની ઊણપના નૃપ !

૧૯

(વસંત' તિલકા)

“સદ્ભાગ્યવાન મનથી તુજને તું માન,
તેવો સુભાગી ચિત્તને મનથી પ્રમાણ;
ઋદ્ધિ અને શરીર કાન્તિ તણો સુયોગ,
પામ્યો હતો ચિત્ત ગૃહે સુખ લોગ પૂણ.”

૨૦

પ્રહ્લદત્ત પૂછે છે :

(અનુક્રમ)

“મળ્યાં જો લોગ એવા તો, લોગવ્યા કેમ ના તમે ?”
પ્રહ્લદત્તે પૂછ્યું જ્યારે, વહે છે મુનિ પુંગવ :

૨૧

મુનિ જવાબ આપે છે :

(દ્રુતવિલંબિત)

“નવૌન ષોકકડી શ્રવણે સુણી,
સવનિધિ તરતા કંઈ પ્રાણીઓ;

પરમયોગી કનેથીજ સાંભળી,
વિરતિ ભાવ સ્વ અંતર ઉદ્ભવ્યો.” ૨૨

બ્રહ્મદત્ત કહે છે :

“ઉદય, ઉચ્ચ, મધુ, કર્ક, બ્રહ્મ આ,
સુખ મહાલય ને વળી રાજ્ય આ;
રમણી રમ્ય સુ વૈભવ ભોગ આ,
તપ દુઃખો ત્યજી એ નિત ભોગવો.” ૨૩

(અનુક્રમ)

બધુ સ્નેહે અનુરકત, આમંત્રે નૃપ ભોગને;
અનાસક્ત વિરાગીએ, ચિત્ત મુનિ વદે તદા. ૨૪

મુનિ કહે છે :-

(દ્રુત વિલખિત)

“ગીત વિલાપ, વિડળન નૃત્ય છે;
વિષમ ભાર ગણું લૂંપણો બધાં,
વિષય ભોગ હળાહળ ઝેર છે,
ક્ષણિક સૌખ્ય અનંત દુઃખંકર.” ૨૫

“સુખ જે રહ્યું તપ ધન તથા ચારિત્રના શુભ પુંજમાં,
તેમજ અનંત સુખ સાસું વિરતિ કેરી કુંજમાં;
તે સુખ ભોગ અનંતમો ના હોય ભોગ વિલાસમાં,
કામાદિમાં જે મોજ માને અધ તે અજ્ઞાનમાં” ૨૬

(દ્રુતવિલખિત)

“નોંચ ગણાય મનુષ્યનો જાતિ જે,
અધમ એવું જીવન ભોગવ્યું;
અશુભ કર્મતણાજ વિયાકથી,
સ્થળે સ્થળે હડધૂત ગહું થતાં. ૨૭

(અનુષ્ટુપ)

રહી ચાંડાળ જાતિમાં, વેઠ્યાં દુઃખો અનેકથાં,
તિરસ્કાર પરિત્યાગ, શ્રવાનવત્ કરતા જનો. ૨૮

હતા એ જાતિમાં જ્યારે, શુભ કર્મો કંઈ કર્યા,
ઉદય એનો થયો આજે, સુખ સમૃદ્ધિ પામીઆ. ૨૯

(દ્રુતવિશ્લખિત)

પૂરવ પુણ્ય ફળે નૃપ ! પામિયો,
નિધિ સમૃદ્ધિ અને બડલાગ્યને,
દુઃખદ નશ્વર ભોગ ત્યજી દઈ,
લઈ સુસંયમ મેળવ તું સુખો. ૩૦

મનુષ્ય જન્મ અમુલ્ય પામીને,
ભૂદી જઈ નિજ આત્મ સ્વરૂપ આ,
જીવનમાં કદિ શુભ કર્યું નહીં,
થઈજ ગૃહ શરીર સુખો વિષે. ૩૧

અનુષ્ટુપ

સંજાળ શુભ ના લીધું, જાનાં પરભવે નરે;
મહાદુઃખે મૂંઝાયે એ, અતકાળે જ માનવી. ૩૨

(દ્રુત વિશ્લખિત)

હરણ ગ્રાસ બને મૃગરાજનો,
ત્યમ થઈ ચમરાજ મનુષ્યનો;
અદ્ય કાળ તણા દૈવ પાસથી.
સ્વજન કોઈ ન મુક્ત કરી શકે. ૩૩

જનક માત સુખાંધવ બેનડી,
રમણી પુત્ર સ્નેહી સમાજ જે;
દુઃખદ કર્મ ઉદય જળ આવતાં,
ન લઈ ભાગ શકે, મુખ દૈ શકે. ૩૪

(અનુષ્ટુપ્)

ઉદય આવતાં જ્યારે, ભોગવે કૃણ એહનાં,
વિપાકે ભાગી ના કોઇ, બાંધનારોજ ભોગવે ૩૫

(હરિગીત)

ત્યજીને જવું છે માત પિતૃ નોકર અને ધન ધાન્ય આ,
પશુ પક્ષીઓ મહેલાત ભૂમિ જાવું મૂકીં એકલા;
સાથે ન આવે જીવની નિજ કર્મવિણુ બીજું કંઈ,
શુભ અશુભ સ્થાને જન્મ લેવા કર્મ કેરી ગતિ સહી. ૩૬

[ક્ષિતિ]

સ્વજન સ્નેહીંઓ પ્રિય શરીરને,
મરણ પામતાં બાળીં નાખશે,
સમય વિતતાં ભૂલીં સૌ જતાં,
અવર સાથ એ સ્નેહ બાંધતાં ૩૭

(દ્રુતવિક્ષિત)

જલ પ્રવાહ સમુ અવિશ્રાન્ત આ,
ઘટતું જાય ક્ષણિક જ જીવન;
દૂર જતાં જન યોવન કાન્તિએ,
ઢૂંકડીં આવીં જરા તમને હરે ૩૮

પાંચાલ પુરના રાજા ! સુણીને શબ્દ આ બધા;
હુઃખદાયી મહારાજ-કાર્યનો કર ત્યાગ તું.”
સુણીને બોધ સાધુનો, દીન ભાવે વહે નૃપ. ૩૯

પ્રજ્ઞદત્ત કહે છે :-

જાણી શક્યો 'હું' એ સત્ય, વદા જે આપ હે મુનિ ! ૪૦

(ઉપજાતી)

“છે બધનું કારણ ભોગ રાગ !
ત્યજી શકે દીન ન હું સમાન,

નિદાન કીધું તપ તેજ હારી,
સનંતકુમારની ઋદ્ધિ માટે.” ૪૧

(અનુક્રમ)

“સુધારવા ભૂલો મારી, આપે ભોધ કયો ઘણો,
હઠાચ્છી બનીને મેં, ના ધાર્યો ઉર લેશ તે.” ૪૨

(દ્રુતવિક્ષિપ્ત)

“સ્વરૂપ જાણ્યું તમો થકી ધર્મનું
તદ્દપિ ભોગ જરા ન ત્યજી શકું;
નિરખતો તીર પંક ખૂંચ્યો કરી,
પણ જઈ ન શકે સરકાંઠે” ૪૩

(અનુક્રમ)

“એવી રીતે મહાભાગ, રૂખ્યો હું કામ પંકમાં.
ભોગાસકિત ત્યજીને હું, ત્યાગ પથે ન જઈ શકું.” ૪૪

મુનિ કહે છે :

(લક્ષિગીત)

રાત્રિ અને દિવસ રૂપે આ કાળ બહેણ વહી જતું,
નહીં સ્થિર છે આ કામ ભોગો આયુ પણ નહીં સ્થિર છે;
ફળ કૂલ વિનાના તરૂં ત્યજી પક્ષીગણો ફેર જાય છે,
તેમજ ત્યજી જાયે સહુ આ કામ ભોગ મનુષ્યને. ૪૫

(મંદાકાન્તા અને સ્વર્ગધરા)

ભોગાસકિત ત્યજી ન શકે જો સર્વથા હે તું રાજા !
સંસારે તું રહ્યો જીવનનાં ગોળ કાર્યો કરી લે;
સાધી લે તું નિજ જીવનમાં પ્રેમ કારણ્ય સૂત્રો,
પાણી પોષી પ્રજાને પરહિત કરીને ધર્મ આરાધી લે તું. ૪૬

(અનુષ્ટુપ)

સંસારે જો રહી રાજન્ ! જીવન શુદ્ધિ આચરે;
 ઇચ્છિત સુખનો લોકતા, દેવ મોટો થઈશ તું ૪૭
 વાત એકે નહીં માની, બ્રહ્મદત્તે મુનિ તણી;
 સમભાવી મુનિ ત્યારે, કહે છે રાજવી પ્રતિ. ૪૮

મુનિ કહે છે :

(વસંત તિલકા)

“આરભને પરિશ્રદ્ધે અતિરક્ત તું છે,
 તે છોડવા મન નહિ તુજને લગારે;
 મેં જે કહ્યું નિવડ્યું વ્યર્થ વિલાપ જેવું,
 તેથી હવે અહિંથી સઘ વિદાય થાઉં.” ૪૯

(ચાલુ કથા)

(દ્રુતવિશંખિત)

વિષયમાં અતિ અંધ થયો નૃપ,
 હૃદયમાં જરી બોધ ધર્યો નહીં,
 મનુજ જન્મ શુભાવી વિલાસમાં,
 નરક સાતમીએ જઈ ઉપન્યો ૫૦

મુનિ ચિત્તે સઘળાં નિજ કર્મને,
 તપ સુસંયમ અગ્નિ થકી કહ્યાં;
 પરમ જ્ઞાની તણું પદ પામિયા,
 નમે ચિત્તના લઘુ પદપકળે. ૫૧

(અનુષ્ટુપ)

ભવ્ય માનવને અર્થે, કાવ્યમાં આ કથા કહી;
 ધ્રોણ ગ્રામે શેષ કાળે, વસીને પૂર્ણ છે, કીધી. ૫૨

(દ્રુતવિક્ષિપ્ત)

૨   ૬   ૬   ૧
 નયન નિધિ ગ્રંથો વસુધા વિષે,
 પૂનમ જ્યેષ્ઠ તાણી ભૃગુ વાસરે;
 કમળની શર્શો મુનિ સહાયથી,
 લઘુ કથે સુકથા પુરલાવથી.

૫૩

માટીનો મીનારો

કાયા કરમાઈ જાશે, શ્વાસ રૂંધાઈ જાશે, અંતે તારો,
 આ તો માટીનો છે મીનારો.

મુસાફરીએ મુસાફિર આવ્યો, સાકર વેંચીને હર્ષ મનાયો,
 ભૂલવણીમાં ભૂલ્યો, માયા માંહી ફૂલ્યો, અંતે તારો,
 આ તો માટીનો છે મીનારો.

ખાલપણું વીતાવ્યું ખેલો મેં, અમૃત પીવાનું આજે ગુમાવ્યું,
 નિંદા નરકે લઈ જાય, અતે વેદના થાય, અંતે તારો,
 આ તો માટીનો છે મીનારો.

અધમ પાપનાં પથે દોરીયો, વિષય વૃત્તિ માંહી લલચાયો,
 પીડા ચાલે અતિ, કેવી થાશે ગતિ, અંતે તારો,
 આ તો માટીનો છે મીનારો.

સત્ય નીતિનો લેજો સહારો, અંતે વિજય થવાનો તમારો,
 હવે ચેતી જાજો, મહાવીર ગુણ ગાજો, અંતે તારો,
 આ તો માટીનો છે મીનારો.

હે પ્રભુ !

(આધવજી સંદેશ કહેને શ્યામને-એ રાગ)

પાર્શ્વ જિણુંદા ચરણ નમીને તાહારા,
પ્રકટ કરું છું મહારા સઘળાં પાપ ને;
દેવ દયાળુ દયા કરી મુજ સાંભળો,
તુજ વિણ ક્યાં જઈ પોકારું સંતાપ ને. પાર્શ્વ.

પૂરવ પુણ્યે માનવ તન હું પામિયો,
પણ ના જાણ્યું તેનું મૂલ્ય અમૂલ્ય ને;
પ્રભાપતિને કર જેમ હીરો લાધિયો,
ખાંધી ગર્ધવ કંઠે કરીઓ ધૂળ ને. પાર્શ્વ.

જગ છેતરવા ઢોંગ કરું વૈરાગ્યનો;
રંજન કરવા લોક કરું વ્યાખ્યાન ને;
ભાનરહિતના લણતરનો ઉપયોગ શું ?
વાદવિવાદે ખોયું સત્ સન્માન ને. પાર્શ્વ.

વાણી તો પરનિહા દોષ થકી ભરી,
વિષયોનું દષ્ટિમાં ભરિયું ઝેર ને;
હુટ વિચારે મનડું અહોનિશ રાચતું,
પામું ક્યાંથી પ્રભુ ! તમારી મહેર ને ? પાર્શ્વ.

ભગીને આથમતાં સુધી પાપમાં,
જીવન વિતાવ્યું જાણ્યો ના કંઈ ધર્મને;
સદ્ગુણનાં તો સ્વપ્ને પણ દર્શન નહીં,
અવિચારી મેં કીધાં કાળાં કર્મ ને. પાર્શ્વ.

હુઃખથી ત્રાસી આવ્યો શરણે નાથજી !
રાખ ! રાખ ! આ દીનદયાળુ દેવ ને;

સ્વર્ગ અને અપવર્ગ તણાં સુખ ના ગ્રાહું,
લઘુ ચહે છે તુજ પદ કરી. સેવ જો. પાર્શ્વ.

મુનિ છારાલાલજી.

પાર કરજો !

(શિખરિણી)

સદા ઇચ્છું બહાલા ! તુજ ચરણમાં વાસ કરવા,
મને સ્વપ્નામાંએ કદિય નવ હો જગત પરવા;
જૂઠી જંજળોથી જરૂર મુજને દૂર કરજો,
ખડેલાવી મારા દિલ મહીં સદા શાન્તિ ભરજો.

નમેરો તું થાતાં જીવન મુજે તો ધૂળ મળશે,
રહું છું વિશ્વાસે દૌનશરણ એવું ન કરશે;
તરી જાવા અખિય પ્રવહણ જાની સંકાય કરજો,
નેમી યાચું પ્યારા ! તનમન તાણા તાપ હરજો.

ખડેકે છે બહાલા ! તુજ પરિમલ સહુ દુઃખ હરવા,
નથી મ્હારે માટે તુજ વિણ, ખીજી કામ ઠરવા,
ત્રિવિધિના તાપો જરૂર મુજને પામર કરે,
ઉગારો એ દેવા ! મુજ પર દયા જો કંઈ ઉરે !

અપાપી પાપીનો નથી તુજ કને લેદ જરીએ,
અમે મેલા ઘેલા તુજ ચરણમાં વાસ કરીએ,
પ્રેતો ! અંતર્યામી ! દૌન ચરજ આ ધ્યાન ધરજો,
“ ભવામ્ભોધિપોતં ” લઘુ કર અહી પાર કરજો.

મુનિ છારાલાલજી.

મારા જેવો અધમ કોણ ?

(રાગ-કેદાર ત્રીન તાલ)

મેા સમ કોન કુટિલ ખલ કામી —ટેક
જિન તનુ દિયો તાહિ ગિસરાયો, ઐસો નિમકહરામી,
ભરી ભરી ઉઠર વિષયકો ધાવોં, જૈસે સૂકર આમી
હરિજન છાંડ હરિ વિમુખનકી, નિશદિન કરત શુલામી
પાપી કોન ગડો હૈ મોંસે, સળ પતિતનમે નામી,
'સૂર' પતિતકો ઠોર કહાં હૈ, સુનિયે શ્રીપતિ સ્વામી.

સુરદાસ

પ્રભુના નામ વિના

(રાગ-કાફી-ત્રીન તાલ)

રે મન ! મૂરખ જનમ ગૈવાયો,
કરી અભિમાન વિષય રસ રાચ્યો, શ્યામ-સરન નહીં આયો.
યહ સંસાર કૂલ સેમર કો, સુંદર દેખી ભૂલાયો.
આખન લાગ્યો રુઝ ગઘ ઉડી, હાથ કછુ નહીં આયો.
કહા ભયો અળકે મન સોચે, પહિલે નાહિ કમાયો.
કહત સૂર ભગવંત ભજન ગિનુ, સિર ધુનિ ધુનિ પછિતાયો

સુરદાસ

કર્મ કથન

(રાગ-પાપ તારુ પરકાશ જડેજ)

શરણુ ગ્રહ્ય મેં આજ પ્રભુજી ! શરણુ
મારી બેઝલી ખૂડવા ના દિયો....પ્ર. શ
દયા કરી પ્રભુ તારજો પ્રભુજી રે ! શરણુ

પાળ્યું નહીં શુદ્ધ વ્રત પ્રભુ ! મેં પાળ્યું નહીં શુદ્ધ વ્રત રે,
મૂળ ઉત્તર ગુણ તોડીઆ....પ્ર. શ

ગુણીનો કીધો ખાર પ્રભુ ! મેં ગુણીનો કીધો ખાર રે,
અછતાં આળ ઝોઢાડીઆં....પ્ર. શ.

નિંદા મહીં લયલીન પ્રભુ ! હું નિંદા મહીં લયલીન,
સદ્ગુણ હાડે ના વસ્યા....પ્ર. શ.

લવ મુજ સ્વાર્થને માટ, પ્રભુ ! લવ મુજ સ્વાર્થને માટ,
નિદા કર્મોથી ના, ડર્યો....પ્ર. શ.

કર્યાં ફૂડનાં કામ પ્રભુ ! મેં કર્યાં ફૂડનાં કામ,
પરદુઃખ દેખી ના રડ્યો....પ્ર. શ

નથી કયું સતકર્મ પ્રભુ ! મેં નથી કયું સતકર્મ,
દુષ્કર્મોમાં ફૂળિયો....પ્ર. શ.

મન વાણી ને કાય પ્રભુ ! મુજ મન વાણી ને કાય,
પાપ રંગથી પૂરીયાં... પ્ર. શ

કહેતાં દોષ અપાર પ્રભુ ! મુજ કહેતાં દોષ અપાર
હૃદયે દાહ મૂકાય છે....પ્ર. શ.

રૂવે રૂવે ભર્યાં પાપ પ્રભુ ! મુજ રૂવે રૂવે ભર્યાં પાપ,
કીણ વિધ હવે હું ઉગરું....પ્ર. શ

હવે ગ્રહો મુજ હાથ પ્રભુ ! મુજ હવે ગ્રહો મુજ હાથ,
તુજ વિણ મુજ કો છે નહીં ...પ્ર. શ.

લઘુ લાલ તમ ખાળ પ્રભુ ! લઘુલાલ તમ ખાળ,
મહેર કરીને તારને ...પ્ર. શ.

મુનિ છાટાલાલજી

ઉપદેશી સંજ્ઞાયા.

(સંક્ષિપ્ત છંદ)

પરમ દેવનો દેવ તું ખરો, ધરમ તાહ્યરો મેં નથી કર્યો,
ભરમમાં ભમ્યો તું નવીગમ્યો, કરમ પાશમાં હું અતિ દમ્યો.
ગરીબ પ્રાણીના પ્રાણ મેં હણ્યા, ત્રસ થાવરો જીવ ના ગણ્યા,
થરર! ધુજતા મોતથી ડરી, અરર, એહની ઘાત મેં કરી.
સદ્ સભા જઈ જૂઠું બોલિયો, ધરમી જીવનો મરમ બોલિયો,
સદ્ગુણી શિરે આળ આપીયાં, અરર પાપના પંથ થાપીયા.
અદત દાનથી હું નથી ડર્યો, પરધનો હરી કેર મેં કર્યો,
તસ્કરો તણા તાનમાં ચડ્યો, અરર પાપના પુંજમાં પડ્યો.
રમણી રંગમાં અંગ ઉલસ્યું, વિષય સુખમાં ચિત્તડું વસ્યું,
શિયલ ભંગનો દોષ ના ગણ્યો, અરર હાય રે બાઉરો બન્યો.
અથીર દામમાં હું રહ્યો અડી, ધરમ વાત તો ચિત્ત ના ચડી,
ઉદ્ધત મોહમાં હું થયો અતિ, અરર માહ્યરી શી થશે ગતિ.
કૂર ભાવથી ક્રોધ મેં કર્યો, સજન દુહવી રોષમાં રહ્યો,
સરવ જનથી સંપ છોડીઆ, તરણ તોલથી તુચ્છ હું થયો.
મચ્છર મનથી મેં બહુ કર્યો, મમત ભાવથી હું અતિ ભર્યો,
મદ છકે ચડ્યો માનમાં અડ્યો, વિનય ના કર્યો ગર્વમાં પડ્યો.
દગલબાજીએ હું બહુ રમ્યો, કપટ કૂડમાં કાળ નિર્ગમ્યો,
મુખ મીઠું લવી સૃષ્ટિ ભોળવી, અરર! કેમ રે ભૂલશે ભવિ.
ધન હીરાકણી મોતી ને મણી, અખુર આથનો હું થયો ઘણી,
અધિક આશ તો અતરે ઘણી, અરર! લોભને ના શક્યો હણી.
મગન મનથી સ્વજનો પરે, હિત ઘણું ધરી પોખીયા ખરે,
તરકટી તણા ફંદમાં ફસ્યો, અરર! રાગથી ના લહ્યો કસ્યો.

દિલ ડૂબી રહ્યું દેષ દર્દમાં, ગુણ નવી ગણ્યા મેરી મર્દમાં
 અરણ્ય આંખડી રોષથી ભરી, અરર ! સર્વનો હું થયો અરિ.
 નિજ કુટુંબ ને નાત જાતમાં, વઢી પડ્યો હું તો વાત વાતમાં.
 અબુજ આત્મા ઘાતમાં ઘડ્યો, અરર ! કલેશથી કૂપમાં પડ્યો.
 અણહુતાં દીધાં આળ અન્યને, અલિક ઓચરી મેળવ્યું ધનને,
 સદ્ગુરુ તણો સંગ ના કર્યો, અરર ! પાપથી પિડ આ ભર્યો.
 પરની ચોવટે ચુગલી કરી, નૃપ સભા જુઠી સાહેલી પૂરી,
 પિશુન ધૂત હું લાંચ લાલચી, પશુપણે રહ્યો પાપમાં પચી.
 પરપુંઠે પરા દોષ દાખવા, જશ તણો ઘણો સ્વાદ આખવા
 રહસ્ય વાત તો મેં કરી છતી, ભવ અરણ્યમાં હું રૂઢ્યો અતિ
 અધમ કામમાં હર્ષ મેં ધર્યો, ધરમ ધ્યાનમાં અમૃષે ભર્યો,
 હુશ્યે રચ્યો મોહમાં મર્યો, અરર ! કર્મના નૃત્યમાં નર્યો.
 છળ વિદ્યા કરી કર્મ સંચીયાં, જૂઠું ! લવી ઘણું લોક વંચિયા,
 પતિત રાંકને છેતર્યાં ગહુ, અરર ! પાપ હું કેટલા કહું ?
 શરીર શોધ તો મેં નવી કર્યો, જડ પ્રસંગથી ચોનિમાં રૂઢ્યો,
 શુદ્ધ વિચાર તો ચિત્ત ના ચડ્યો, મિછત શલ્ય તો મુજને નડ્યો.
 કરમ વેરીએ વિંટીએ મને, કરગરી કરૂં અરજ જિનને,
 કર એહા પ્રભુ ! રાંક જાણીને, દિલ દયા ધરો મહેર આણીને.
 તકસિરો ઘણી કેા શકે ગણી, બશ્વિસો ગુના જગતના ધણી,
 રીઝ કરી ખરી ત્રોડી ત્રાસને, શરણ રાખજો ખોડીદાસને.
 નભ ભુજ સહી ચંદ્રમા અહી, પટણ પ્રાચીથી પશ્ચિમે રહી,
 ચતુરમાસમાં બંદરે રહી, લલિત છંદની જોડ એ કહી
 સ્વ શ્રી ખોડાજી મહારાજ.

અંત સમે આવળો.

(ભજન-ધીરાના પદની ઢબ.)

દયાળુ મારા દિલમાં રે, આવી રહેજો અંત સમે;
 ભજન ભૂલવવા રે, દુશ્મનો આવી ન દમે ... દયાળુ
 માથું મારુ કરી મક્કતનો, અથડાયો અહોનિશ;
 જગમા નાયક તમે નિયતા, જાણ્યા હવે જગદીશ.
 તમારે ખોળે માથું રે... તારી લેજો તારક તમે. .... દયાળુ.
 ચાલી ચાલીને ચાલિયો (પણ) પથનો ના'વ્યો પાર;
 માથે ભાર ઉપાડી થાક્યો, છેવટ ન જડ્યો સાર,
 પ્રભુની રીત પીછાણી રે.. ખોટ હવે કોણ ખમે. .... દયાળુ.
 ઠીક પડે તેમ કર તું ઠાંકર, (તેમાં) મારે નથી તકરાર,
 વિષમ સમયે ન વીસડું (તુજને) કર એવું કિરતાર,
 અરજ છેલ્લી એ છે રે.... 'સંતશિષ્ય' નિત્ય નમે ... દયાળુ.

કવિવર્ય શ્રી નાનચંદ્રજી મહારાજ.

ખખર નહીં

ખખર નહીં આ જુગમે પલકી રે, ખખર નહીં આ જુગમે પલકી.
 સુકૃત કરના હોય શો કરલે, કોન જાને કલકી રે. ખખર
 એ સુષ્ટી હે જગતવાસકી, કાયા મંડલકી,
 શ્વાસ ઉશ્વાસ સમરલે સાહેબ, ઓયુષ્ય ઘટે પલકી રે ખખર
 તારા મંડલ રવિ ચંદ્રમા, સળ હે ચંદ્રને કી,
 દિવસ ચારકો ચમત્કાર, જ્યુ ગિજલી બાદલકી ખખર
 ફૂડ કપટ છલ લેલ કરીને, કર બાતાં છલકી,
 પાપ પોટલી શીર પર તેરે, કેસે હોય હલકી રે. ખખર.

માત તાત ત્રીયા સુત ધંધવ, સળ જગ મતલખકી,
 કાયા માયા હાટ હવેલી, એ તેરી કબકી રે. ખખર.
 એ જુગ હે સ્વપ્નેકી માયા, જૈ સે ખુદ જલકી,
 વીણસતા વાર નહીં લાગે, ખલક રહી ખલકી રે. ખખર.
 મન માવત તન અંચલ હસ્તી, મસ્તી હે ખલકી,
 સદ્ગુરુ અંકુશ ધરી શીર પર, ચલ મારગ સખકી રે. ખખર.
 પર ઉપકાર સમો નહીં સુકૃત, ધર સમતા સુખકી,
 પાપ મહા પર પ્રાણી પીડન, હર હિંસા દુઃખકી રે. ખખર.
 કોઈ ગોરા કોઈ કાલા પીલા, ન ચલે નીર ખનકી;
 એ દેખી મત રાચો પ્રાણી, રચના પુદગલકી રે. ખખર.
 અનુભવ જાને આતમ પુણ, કર ખાતા ધરકી,
 અમર પદ અરિહંતકુ ધ્યાવો, પદવી અવીચલકી રે. ખખર.
 દયા ધર્મ સાહેબ કે સમરણ, એ ખાતાં સચકી,
 રાગ દ્વેષ ઉપજે નહીં જનકુ, જિનતી અખમલકી રે. ખખર.

*

ઉપવાસનું અમૂલ્ય ફળ
 (તેનો ક્રમ નીચે મુજબ છે)

એક ઉપવાસ કરે તે એક જ ઉપવાસનો નફો
 બે ઉપવાસ લેગા કરે તે પાંચ ઉપવાસનો નફો
 ત્રણ ઉપવાસ લેગા કરે તે પચીસ ઉપવાસનો નફો
 ચાર ઉપવાસ લેગા કરે તે ૧૨૫ નો નફો
 પાંચ ઉપવાસ લેગા કરે તે ૬૨૫ નો નફો
 છ ઉપવાસ લેગા કરે તે ૩૧૨૫ નો નફો
 સાત ઉપવાસ લેગા કરે તે ૧૫૬૨૫ નો નફો
 આઠ ઉપવાસ લેગા કરે તે ૭૮૧૨૫ નો નફો
 નવ ઉપવાસ લેગા કરે તે ૩૬૦૬૨૫ નો નફો
 દસ ઉપવાસ લેગા કરે તે ૧૬૫૩૧૨૫ નો નફો

(એ પ્રમાણે ક્રમ આગળ ગણતારાં જવું)

ચંદ્રગુપ્ત રાજના સોળ સ્વપ્નની લાવણી (અર્થ સહિત) (કુહા)

શામના નાયક સુરતરૂ,	ભય ભંજન ભગવંત,	
ત્રીસલાનંદ દિનંદ સમ,	પ્રણમું મનધરી ખંત.	૧
વળી પ્રણમું ગૌતમ ગુરુ,	તપ મંચમ દ્વાતાર,	
તાકા પ્રસાદે વર્ણવું,	સુપન સોળ અધિકાર.	૨
પાટલીપુર નગર વિષે,	ચંદ્રગુપ્ત રાજન,	
બારે વૃતધારક ગુણી,	પરજને સુખકંદ	૩
ચૌદ પુરવ જ્ઞાન શુદ્ધ,	ભદ્રબાહુ મુનિરાજ,	
સમોસર્પા ઉદ્યાનમેં,	તરણ તારણ જીરાજ.	૪
પાખી પોષાને વિષે,	દેખાં સુપના સોળ,	
પૂછે નૃપ કર જોડીને,	અર્થ કરો મુનિ જોળ	૫

અર્થ

(અગડમ બગડમ બાજે ચોઘડીયાં-એ રાગ)

કલ્પવૃક્ષની શાખા ત્રુટી, અર્થ સુણો ચેહ સુપનેકા,
અળ જો રાજ હુવેગા, કોઈ સચમ વો નહિ લેનેકા,
હુને અસ્ત ભયા સૂર્ય અકાળે, ભેદ સુણો અળ ઇસ્કા સહી,
પચમ આરે જન્મ લીયા હે, ઉતકું કેવળ જ્ઞાન નહિ,
નહિ મન પરજવ અવધિ પૂરણ, એ અધકાર ભયા ભારી,
ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પચમ આરો હુ ખકારી ૧

ચાંદ દેખા તુમ ચાલણી જેસા, તીમરા સુપના કે માંહી,
અલગ અલગ સમાચારી હોયગી, બોલ ફરક કુછ દરસાઈ,
ભૂત ભૂતણી નચને હીલમીલ, દેખા ચોથે સુપને માંહી,
દેવશુર ધર્મ ખોટા જીનકુ, લોક માનેગા અધિકારી,
કયા, ધર્મ પર જહોત જલેગે, થોડા જોન ધર્મધારી,
ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પચમ આરો હુ ખકારી. ૨

પાંચમે દેખા સરપ ભયંકર, ભારે ક્ષણકર કુંકારે,
 કેતીક સાલ પીછે કાળ પડેગા, બાર વરમ લગે ભયકારી,
 ઉત્તમ સાધુ કરે સંથારા, આતમ કાજ સારેગા,
 કાયર સાધુઓ દીલે પડેગા, હિંસા ધર્મ વિસ્તારેગા,
 ખોટા દે ઉપદેશ લોકોકુ, હોવેગા કોઈ ધરબારી,
 ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશું, પંચમ આરો દુઃખકારી, ૩

છઠ્ઠે સુપને દેવ વિમાનકુ, આતા સો દેખા પ્રીરતા,
 જીસકા અર્થ સુણો તુમ રાજંદ, દીલ અંદર આણી થીરતા,
 જંઘાચારણ લખિધધારક, ઓર વીધાચારણ જાણો,
 એ દો લખિધ કે એ ધારક, એસે મુનિવરકી હાણો,
 વૈકિય ઓર આહારક, લખિધ એ બે વિચ્છેદીંગાસારી,
 ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશું, પંચમ આરો દુઃખકારી ૪

વિકર્યા કમળ ઉકરકા ઉપર, જીસકા ભેદ સુણો ભાઈ,
 ચાર વરણમે માજનકે ઘેર, ધર્મ રહેગા અધિકાઈ,
 શાસ્ત્રકી રુચિ રહેગી થોડી, સુણતાં નિદ્રા લેવેગા,
 સ્તવનમજાચ ઓર ઢાળ ચોપાઈ. જીસમેં જાહુત ખુશ રહેગા,
 પ્રતિબોધ પણ ઈન્દ્રિય પાળે, હોવેગા સંજમધારી,
 ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશું, પંચમ આરો દુઃખકારી ૫

આગિયાકા ચમત્કાર આઠમે, ભેદ સુણો ઈસકા નીકા,
 ઉત્તોત હોયગા મિથ્યાત્વ મતકા, જોન ધર્મ હોયગા ક્રિકા,
 ચમુદ્ર સુકો ત્રીન દિશાપર, દક્ષિણ દિશે ડાળો પાણી,
 દક્ષિણ દિશા ધર્મ રહેગા, ત્રીન દિશા રહેગી તાણી,
 પંચ કલ્યાણક લયે જીન પુરમે, ધર્મ હ.નિ તિકાં ઉચ્ચારી,
 ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશું, પંચમ આરો દુઃખકારી ૬

દસમે સોનેકી થાળી જીસમેં, કુતા દેખા ખીર ખાતા,
ઉત્તમ કુળકી દોલત હે, સો જાવેગી અધમ હાથા,
નટખટ સોદા ચોર ઠગારા, ધૂરત હોયગા ધનવાળા,
સાહુકાર સો જુરેગા દીલમેં, કહી ન શકે મનકી જવાળા,
ધન સપત સજ્જનકી આણી, સત્યવાદી કમ નરનારી,
ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૭

હસ્તીકે પર અગીઆરમેં સુપને, દેખા બદરકુ ખેઠા,
નીચ રાજ સો માલિક હોયગા, બિચ રાજ રહેગા હેઠા,
બારમે સુપને દેખા તુમને, દરિયે મરજદા છોડી,
ખેટા ખેટી માત પિતાકી, મરજદા રાખે થોડી,
વહુ સાસુના નહિ કરેગી કહેણા, બિલટી દુઃખ દેગી ભારી,
ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૮

લાચ ગ્રાહી સો ક્ષત્રી હોવેગા, વચન દેકે નહ જાવેગા,
દગાદાર વિશ્વાસઘાતી નર, સચ્ચે નરકુ હઠાવેંગા.
ભલા શબ્દકુ આદર કમતી, પાપી આદર પાવેગા,
ગુરુ ગોરાણીકી ચેલાચેલી, સેવા ભક્તિ કમ ગ્રહાવેગા,
અપની બડાઈ કરેંગે મુખસે, ગુરુકો હોયગા દુઃખકારી,
ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૯

જોડી દેખા સુપને તેરમે, વાછરૂ કે મંહારથ માંહી,
નાદાન ઉમરકા ધર્મ કરેગા, સજ્જન દેગા ઉલસાઈ,
લક્ષ્મીશુ તપ સજ્જન પાળી, તપ જપમેં ચિત્ત દેવેગા,
બુઢા દીઠા હોયગા ધરમમે, આજસ અધિકી રહેગા,
સગ્ગા નહિ સળ લડકા બુઢા, સમુ ચપ ભાગ કહા ભારી,
ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૧૦

રતનકી કાન્તિ મદી દેખી, ચૌદમે સુપનામે જાણે,
ભરતક્ષેત્રકા સત સાધુકે, હેત એખલાસ થોડો માને,
કોધી કલેશી અરૂ અભિમાની, અપની ખાત જમાવેગા,
ભલી શીખ જો દેગા કોઈ, ઉસ્કા અવગુણ ગાવેગા,
અદ્ય હોયગા સંયમવંતા, હોયગા ખોતસા લીંગ ધારી
ભદ્રગાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૧૧

રાજકુમાર સો ચડયા પોઠી પર, દેખા સ્વ'ન પત્તરમે,
રાજા જૈન ધર્મ તજ દેગા, રાચે ગામી થા ધર્મે,
ખાત કરે જો સન્ધ્યાવટકી, ઉસકી થોડા માનેગા,
જુઠેકી પરતીત કરેગા, ખોટેકા પક્ષ તાણેગા,
ધર્મી પુરુષકા કરેગા ઠંઠા, પાપીકા આદર ભારી,
ભદ્રગાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૧૨

હુસ્તી ખાગક લડતા દેખા, ભિત માવત આપસ માહી,
વારંવાર દુષ્ટાળ પડેગા, મન ચડાયા વરસેગા નાહી,
માન પીતા શુરૂ ખાતક કરતા, ખીચ ખીચ વાત કરેગા છોટા
ભાઈ ભાઈમેં મપત ઓછી, જોલેગા નિરર્થક ખોટા,
પિતા પક્ષકો આદર ઓછો, પ્રિયા પક્ષકી કરેગા ચારી,
ભદ્રગાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૧૩

કાયદાવાળા પ્રમાણિક ન્યાયી, ગુપ્તીજન થોડે હોવેગા,
જંગલ ટંટા નિરર્થક કરકે, રાજમાહી ધન જોવેગા;
કહેજુ ન માને ભક્ષા શખસકા, શ્રીર પીછા પસ્તાવેગા,
એકરીશ હજાર વરસ લગી રાજદં, એખી રીત કર તવેગા;
અરથ સુખી સોળે સુપનના, ગય ભયા મંચમધારી,
ભદ્રગાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પંચમ આરો દુઃખકારી ૧૪

સવત યોગણીસે સાલ સેંતીસ કી, ફાગણવદી અગીઆરસ આઈ,
 ત્રીસોકરૂં કહે સ્વપ્નની લાવણી, 'ગામ' - કઢામાં બનાઈ;
 પચમ આરો દુઃખમ નામે, દુઃખહે ઈનમે આધિકાઈ,
 ધરમ ધ્યાનઝોર સમતા હોવે, ઉતરોગે ભવજળ પારી,
 એસા બાણકે કરજો સુકૃત, ઉતરોગે ભવજળ પારી,
 ભદ્રબાહુ મુનિ કહે ભૂપશુ, પચમ આરો દુઃખકારી. ૧૫

દોહરો

સાત વ્યસન

જુવા ચોરી માંસ મેદ વેશ્યારમણ શિકાર
 પર રમણી રતિ વ્યસન ચે સાતોં હૈ દુઃખકાર

જુગાર, માંસલક્ષણ, મદિરાપાન, વેશ્યાગમન, શિકાર, ચોરી,
 પરસ્ત્રીગમન

ભોજરાજ અને પડિત કાળીદાસનુ દષ્ટાન્ત

ભોજરાજ-પડિતજી, કહો ભેઈએ, વાઝ, કયા મનુષ્યમાં વિચાર નથી હોતા ?

પડિતજી-કોઈ સમયે હું તમને તેનો જવાબ આપીશ

હૈ સાધુ ! આ તારી કફની જીર્ણ થઈ ગઈ છે, તો
 હું તને બીજી આપું ? ત્યારે પહેલો સાધુ કહે છે કે એ કફની ચાદર
 નથી, પણ માછલાં પકડવાની જાળ છે. આ સાલળી રાત્રીને આશ્ચર્ય
 થયું શું તમે માછલાં ખાઓ છો ? હા, શરાણની સાથે હું માછલાં
 ખાઉં છું ત્યારે તમે શરાણ પીઓ છો ? હા, હું વેશ્યાની પાસે
 જાઉં છું, ત્યારે તેની સાથે બેસીને શરાણતા ખાટલા ઉડાઉં છું, ત્યારે
 શું તમે વેશ્યાને ત્યાં પણ જાઓ છો ? હા હું દુશ્મનોતા મસ્તક પર
 પગ મૂકીને જાઉં છું ત્યારે શું તમારે દુશ્મનો પાણુ છે ? હા, કેમકે

હું રોજ એક ઘર ફાડું છું, અને માલ મિલકત ઉઠાવું છું. શું તમે ચોરી પણ કરો છો ? હા, કારણ કે જુગાર રમવામાં પૈસા તો જોઈએ જ ને ? શું ત્યારે તમે જુગાર પણ રમો છો ? હા, કારણ કે પરત્નીને ત્યાં જતાં તે જોઈએને. ત્યારે શું - તમારાં બન્નાયે દુર્ગુણ છે ?

જવાબ : મહારાજ, બ્રહ્મ પતિત થનાર માણસમાં વિચાર રહેતો નથી આ ઉપરથી તમે જોઈ શકશો કે મનુષ્ય જ્યારે પતિત થાય છે, ત્યારે તેને કોઈપણ જાતનો વિચાર રહેતો નથી

ઉપદેશી [દોહરા]

જન્મ ધરે આ જગતમાં,	તે નિશ્ચે જનનાર,	
ભુવન ભડે ઊંચા ચડ્યા,	છે અતે પડનાર	૧
ખાતા ભોજન ભાવતા,	રાતા માતા રૂપ;	
જતા ભેયા જમપુરમાં,	ભાતા વગરના ભૂપ	૨
ધનવતા ધનધન ધરા,	પડતા જેના પાય,	
એવા નર ઉપડી ગયા,	જે જન્મ્યા ને જાય	૩
કો ઉપતિ અળભે પતિ,	ધરાપતિ મહાશય	
કરડી દાઢ છે કાળની,	સહુને ચાવી જાય	૪
ત્રણ જણ ત્રણ લોકમાં,	પકાયા ધીંગલી	
નમ નેમ ને કૃષ્ણજી,	રહ્યા નહિ તે સ્થિર	૫
ખીડાય પુષ્પની પખડી,	કળીઓ તે કરમાય	
ઉદય અસ્તના ચક્રમાં,	જન્મ્યા સર્વ દગાય	૬
માટે ભણાયું વાપરે,	ભણા કરી લો કામ,	
કમરાગ કરો નવકારનું,	મળે અવિચળ ધામ	૭

[સોરઠો]

જેની ન મળે જોડ, મહામંત્ર નવકાર છે;
વંદન કો ડાકો ડ, આંખાળ એમ ઉચ્ચરે ૧

પશ્ચાતાપ કે આત્મદોષની કામુદાત

સકળ દેવનો દેવ તુ ખરો, ધર્મ તાહરો મેં નથી શ્રદ્ધો;
ભરમમાં ભમ્યો તું નહીં ગમ્યો, કરમ પાસમાં હું અતિ દમ્યો.
ગરીબ પ્રાણીનાં પ્રાણ મેં હણ્યા, તરસ થાવરો જીવ ના ગણ્યા;
થરથ મૂજતા મોતથી ડરી, અરર એકની ઘાત મેં કરી
સદ સભા મહી જૂઠું મોલિયો, ધર્મિજીવનો મર્મ ખોલીઓ,
સદગુણી શિર આળ આપિયા, અરર પાપના પંથ સ્થાપિયા
રમણી રગમા અંગ ઉલ્લસ્યું, વિષય સુખમાં ચિત્તડું વસ્યું;
શિયળભ ગનો દોષ ના ગણ્યો, અરર હાયરે ખાવરો બન્યો.
અદત્ત દાનથી હું નથી ડર્યો, પરધનો હરી કેર મેં કર્યો;
અધિર દામમાં હું રહ્યો અડી, ધરમ વાત તો ચિત્ત ના ચડી
ઉઘત મોહમાં હું થયો અતિ, અરર મારી શી થશે ગતિ;
ક્રૂર ભાવથી ક્રોધ મેં કર્યો, સુજન દૂભવી રોષમાં રમ્યો
ખડુજનોથી મેં સંપ છાંડીઓ, અરર તૃણથી તુચ્છ હું થયો,
મદ છકે ચડ્યો માનમા અડ્યો, વિનય ના કર્યો ગર્વમાં પડ્યો
દગલખાળએ હું ખડુ રમ્યો. કપટ કૂડમા કાળ નિર્ગમ્યો;
સુખ મીકું લરી સૃષ્ટિ લોળવી, અરર કેમરે ભૂલ સભવી.
ધન હીગકણી મોતી ને મણિ, અખૂટ અર્થનો હું થયો ધણી,
અધિક આશ તો અંતરે ઘણી, અરર લોભને ના શક્યો હણી

દિલ દૂખી રચું દ્રેષ દર્દમાં, ગુંણ નહિ ગણ્યા કોઈ મર્દમાં,
 અરુણ આંખડી રોષથી ભરી, અરર સર્વનો હું થયો અરી.
 નિજ દુઃખને નાત જાતમાં, લડી પડ્યો હું તો વાતવાતમાં;
 અખુલ આત્મા ઘાતમાં પડ્યો, અરર કલેશથી કૂપમાં પડ્યો.
 અણુક્રતા દઈ આળ અન્યને, અધિક દામ મે મેળવ્યાં ખરે,
 અદ્યુરુ તણો સંગ ના કર્યો, અરર પાપથી પિંડ મેં ભર્યો
 પરની ચોવટે ચુગલી કરી, નૃપ સભા જૂડી સાયલી ભરી;
 પિશુન ધૂર્ત હું લાચ લાલચી, પશુ પછે રક્ષો પાપમાં મચી
 પર પુઠે પરા દોષ દાખવા; યશ તણો ઘણો સ્વાદ આખવા,
 રહસ્ય વાત તો મેં કરી છતી, ભવ અરણ્યમાં હું રડ્યો અતિ
 અપ્રમ કામમાં હર્ષ મેં ધર્યો, ધર્મધ્યાનમાં ચિત્તના ભયો;
 છળ વિદ્યા કરી કર્મ સચિયા, જૂઠું-લવી ઘણું લોક વચિયા
 પતિત રાંકને દેતર્યા બહુ, અરર પાપ હું કેટલા કહું;
 ત્રત વિચાર તો મેં નથી કર્યા, છળ પ્રસંગથી જન્મ નોતર્યા
 શુદ્ધ વિચારમા ચિત્ત ના ચડ્યું, મિથ્યાત્વ શબ્દ તો મુજને નડ્યું,
 કરમ વેરીએ વીટીએ મને, કરગરી કહું અર્જ જિનને,
 કર ગ્રહો પ્રભુ રાંક જાણીને, દિલ દયા ધરો મેર આણીને;
 રીઝ કરો ખરી તેડી ત્રાસને, શરણ રાખજો ખોડીદાસને,
 નામ ભુજ સડી ચંદ્રમા ગડી, પટણ પ્રાચીથી પશ્ચિમે અડી,
 ગતુર માસમાં બંદરે રડી, લાલત છદની જોડ એ કરી

સંપાદક:- મગનલાલ મોતીચંદ શાહ “આકૃત્ય પ્રેમી”

શ્રી નેમ-રાજેમતીના ખાર માસ.

સખી તોરણ આઈ કંથ ગયા નિજ મંદિરે,
જે નજર મેળાવે કીધ તે મુજ સાંભરે;
ઘર લાવત ઝાલી હાથ, હું હેઠ ઉતરી,
પણ કરી વરઘોડો આય, છળીલે છેતરી:
મધુબિંદુ સમો સંસાર, મંઝાણા મહાલતા,
સંસારે સુખી અણુગાર, જિનેશ્વર બોલતા.—એ આંકણી. ૧

સખી શારે કહું અવદાત, વિયોગી હુ.ખી તણાં,
હુનિયામાં હુર્જન લોક, હાંસી કરે ઘણા,
મીઠી લાગે પરની વાત, અગન પગ ના લહે,
કેના મોલ ચુવે કેનાં નેવ, તે મુખ ના કહે મધુ....૨

સખી શ્રાવણ છઠું મેલી, મ હી ય રિ ચા ત જે,
છઠું છટકી વારધી વેલ, વાળી નાહી વજે,
કામ વરતી ફરતી ધરતી, ઝરતી વાદળી,
ગયો શ્રાવણ માસ નિરાશ, રાણુલ એકલી મધુ . ૩

સખી ભાદરવે ભરથાર, વિના કેમ રીઝીએ,
વિરહાનળ ઊઠી આળે, ધુંવાવિણ દાઝીએ,
ફળ પાકમાં કષણ શાળ, ન ખાઈએ ખેલીએ,
હોત હુ.ખના દહાડા ખેચાર, આ ઘેરા ઠેલીએ મધુ ...૪

ખને આસો માસે સેવ, સુંવાળી સુખ ડી,
ગયા દસ રે દશેરાના દિન, દીવાળી હું ક ડી,
સખી લાંઘણ કરીએ લાખ, સરસ નવિ લોજના,
રગતાનને નાટક શાળ, પિયુ વિના ખેખણા, મધુ....૫

માસ કારતકે કેલ કરે, નરનારી ગાગમાં,
જેણે માસે ટપુકે ટાઢ, કુમારી રાગ માં,
જેના વાલમ ગયા વિદેશ, સ દેશા મોકલે,
મારે ગામ ઘણી ઘરવટ, વસે પિયુ વેગળે. મધુ ..૬

સખી માગશીરે માગણના, મનોરથ પૂરતા,
 મને મેલી બાળે વેશ, ચતુર શુંબુ ચુરતા;
 સખી કાંઈ રે સદેશે લેઈ, આવે જાય મુજ કને,
 તેને દેઉં રે મોતનકો હાર, અમુલખ ભૂષણે. મધુ....૭
 પોષ માસે પોતાની છંડી, શિયાળે ચાલીયા,
 વાલેસર વિના વેરણ રાતી, સૂનાં મેહેલ માળીયાં;
 જાય જોખનિયું લરપૂર, અરણ્ય જેમ માલતી,
 જેના પિયુ રે ગયા પરદેશ, દુઃખે દિન કાઢતી. મધુ....૮
 પિયુ માહમાસે મત જાઓ રે, હિમાળો હાલશે,
 રચણી એક વરસ સમાન, વિયોગી સા લ શે;
 લંકાથી સીતા ખટ માસે, રામ ઘર લાવીયા,
 એવા વહી ગયા સાતે માસ, પ્રીતમ ઘેર નાવીયા. મધુ... ૯
 હલકારે હસંત વસંત, આકાશથી ઉતર્યો,
 માનું ફાગણ સુરનર રાય, મળીને નો ત ર્યો;
 હોળી ખેલે ગોપી ગોવિંદ, હમું ઘર આવતી,
 અતિ કેસુઆં ઝંપાપાત, વિયોગે મા લ તી. મધુ....૧૦
 સખી ચૈતરે ચિત્ત થકી, વિછોહી વા લ મે,
 આવા દુઃખના દહાડા કેમ જાય, જિગે રવિ આથમે;
 આંખ મીચાણે મળી જાય રે, ઉઘાડે વે ગ જો,
 સામળિયો સિદ્ધ સંરૂપ, સપનમાં આ ગ જો. મધુ....૧૧
 રમે હંસ યુગલ શુક મોર, ચ કો ર સરોવરે,
 નિજ નાથ સહિયરને સાથ, સુખી રમે વન ઘરે;
 મુખ મંજરી આંખા ડાળે, કાયલ ટહુકતી,
 સખી વાતમાં વીત્યો વસંત, રૂએ રા જે મ તિ. મધુ....૧૨
 સખી વૈશાખે વન માંહેરે, હીંચોળે હીંચતા,
 કદળી ઘર ફૂલ ઝિણાય, ખુશીથી ના ચ તા;
 સરોવર જળ કમળે ફેલ, દરં તા રા જ વી,
 મુજ સરખી છપીલી નાર, લગન લઈ લાજવી. મધુ....૧૩

જેઠ માસે જુલમના તાપ, તપંતી ભૂતળા,
આઠ માસનો મેઘ વિયોગ, બળે તરૂં કુંતળા,
પશુ પંથી વિસામા ખાયરે, શીતળ છાયા તરૂં,
મારે પિયુવિના નહિ વિશરામ, નાતીને નોતરૂં. મધુ...૧૪

સખી આવિયો માસ અષાઢ, ભરે જળ વાદળી,
ગરબારવે ટહુકે મોર, ઝખુકે વીજળી;
વરસાદે વસુધા નવ પલલવ હરીઆં ધરે,
નદી નાળે ભરીયાં નીર, બપેચો પિયુ પિયુ કરે. મધુ...૧૫

ચોમાસે કરી તરૂંમાળા, રમતાં પંખીયાં,
એમ વીત્યા બારે માસ, પ્રીતમ ઘેર નાવીયા;
શ્રાવણ શુદ્ધ છઠ્ઠે સ્વામી, ગયા સહસાવને,
લેઈ સંજમ કેવળી થાય, દિન પંચાવ ને મધુ...૧૬

નેમ મુખથી રાજુલ નવ ભવ, નેહ નિહાળતી,
વૈરાગ્ય સુધરસ લીન, સદા મન વાળતી;
કાળાંતરે નેમ દયાળ, તિહાં દેશના દીયે,
પ્રભુ હાથ સહેલી સાથ, રાજુલ દીક્ષા લીયે. મધુ...૧૭

લઈ કેવળ કરી પરીસાટન, બેહુ મુગતિ ગયા,
બની પ્રીત તે સાદી અનંત, ભાગ્યે ભેળાં થયા,
શુભ વીર વિજય સુખ, લીલ મગન વિશેષતા,
લોક નાળની નાટક શાળ, સમયમાં દેખતા. મધુ...૧૮

ઈતિ બાર માસ

તપની સજ્જાયા.

(ઇહર આંખા આંખલી રે, -એ દેશી)

કીધાં કર્મ નિકંદવા રે, લેવા મુકિતનું દાન,
વત્યા પાતક છૂટવા રે, નહીં કોઈ તપ સમાન;
ભવિકજન, તપ કરજો મન શુદ્ધ —એ આંકણી....૧

ઉત્તમ તપના યોગથી રે, સેવે સુર નર પાય,
 લબ્ધિ અઘ્નવીશ ઊપજે રે, મનવંછિત ફળ થાય ભ. ત....૨
 તીર્થકર પદ પામિયે રે, નાસે સઘળા રોગ,
 રૂપ લીલા સુખ સાહિબી રે, લહિયે તપ સંયોગ. ભ. ત....૩
 તે શું છે સંસારમાં રે, તપથી ન હોવો જોડ,
 જે જે મનમાં કામિયે રે, સફળ ફળે સહિ તેડ. ભ. ત....૪
 અષ્ટ કર્મના ઓઘને રે, તપ ટાળે તતકાળ,
 અવસર લહીને તેહનો રે, ખપ કરજો ઉજમાળ. ભ. ત....૫
 બાહ્ય અભ્યંતર જે કહ્યા રે, તપના બાર પ્રકાર,
 હોજો તેહની ચાલમાં રે, જેમ ધત્તો અણગાર ભ. ત....૬
 ઉદયરત્ન કહે તપ થકી રે, વાધે સુજસ સનૂર,
 સ્વર્ગ હુવે ઘર આંગણે રે, દુર્ગંતિ જાવે દૂર. ભ. ત....૭

વૈરાગ્યોપદેશી પદ

(રાગ-ભૈરવ)

વિરથા જનમ ગમાયો, મૂરખ વિરથા....એ આંકણી.
 રંચક સુખરસ વશ હોય ચેતન, અપનો મૂલ નસાયો,
 પાંચ મિથ્યાત ધાર તું અજહું, સાચ લેહ નવિ પાયો. મૂરખ....૧
 કનક કામિની અરૂં ઓહથી, નેહ નિરતર લાયો,
 તાહુથી તું ફિરત સોરાંનો, કનક બાજ માનું ખાયો. મૂરખ....૨
 જનમ જરા મરણાદિક દુઃખમેં, કાલ અનંત ગમાયો,
 અરહટ ઘટિકા જિમ કહો યાકો. અંત અજહું નવિ આયો. મૂરખ ...૩
 લખ યોગથી પેહર્યા ચોલના, નવ નવ રૂપ બનાયો,
 જિન સમકિત સુધારસ ગળ્યા, ગિણતી કોઈન જિનાયો. મૂરખ....૪

એતીપર નવિ માનત મૂરખ, એ અચરિજ ચિત્ત આયો,
ચિદાનંદ તે ધન્ય જગતમેં; જિણે પ્રભુશું મન લાયો. મૂરખ....૫

જ્ઞાનોપદેશી પદ

ઘેર ઘેર નહીં આવે, અવસર ઘેર ઘેર નહીં આવે,
જ્યું જાણે ત્યું કરલે ભલાઈ, જનમ જનમ સુખ પાવે. અવસર....૧
તન ધન જોખન સખહી જૂઠો, પ્રાણ પલકમેં જાવે, અવસર....૨
તન છૂટે ધન કૌન કામકો, કાયકુ કુ પણ કહાવે અવસર....૩
જાકે દિલમેં સાચ બસતહૈ, તાકું જૂઠ ન ભાવે અવસર....૪
આનંદધન પ્રભુ ચલત પંથમેં, સમરી સમરી ગુણ ગાવે. અવસર....૫

ઉપદેશી પ્રભાતી સ્તવન.

જાગ જાગ રચણ ગઈ ભોર ભયો પ્યારે,
પચકું પ્રપંચ કર, વશ કર ચારે
જાગ જાગ રચણ ગઈ ભોર ભયો પ્યારે એ આંકણી ૧
તૃષા નામે મીન મરે. લોગમેં મતગા,
શ્રવણમેં કુરંગ મરે, નયનમેં પતંગા જાગ....૨
વાસનામેં ભમર મરે, નાસા રસ લેતાં,
એક એક ઇદ્રીસંગ, મરે જીવ કેતા. જાગ....૩
પંચકે પડ્યો તું કંદ, કયું કર વશ આવે,
માર તું મન ઇચ્છાભૂત, જ્યું નિરંજન પાવે જાગ....૪

પ્રભાતિયું

(બુદ્ધિજ્ઞાન છંદ)

ચેત તું ચેત તું ચિત્તમાં આતમા, પ્રાણ પરલોકનો છે વિહારી;
 બાજ તેતરપરે ફાળ તાકી ભરે, કાળ પણ ફાળ દે રાતદા'ડી;
 અધિર તન ધન ગણો અધિર સુખ સાધનો, અધિર સંસાર આ સિંધુ ખારો;
 જાગ્ય તું જાગ્ય તું નિદ્રા તણ, પ્રહ સમે ધર્મનો મર્મ ધારો....૧
 જીવવું વર્ષ શત આયુ કલ્લોલવત, લોભનો થોભ નહીં કોઈ કાળે;
 સમયમાં ના સજે અંતમાં શું ભજે, વાત પિત કફ વિષે નાડ ચાલે;
 વ્યાધિની વેદના શુદ્ધ નહીં ચેતના, તે સમે નવ ગમે ધર્મ સારો;
 જાગ્ય તું જાગ્ય તું જીવ નિદ્રા તણ, પ્રહ સમે ધર્મનો મર્મ ધારો....૨
 અંધ નગરી ફરે દ્વાર કર ના ચક્રે, બાજ આવે જતાં દ્વાર પાસે;
 એમ ભમતાં જડ્યો સ્કેજ આવી ચડ્યો, મનુષ્યભાવ દ્વાર આવાર ભાસે;
 રંક હાથે ચડ્યો રત્ન ચિંતામણી, રાગ વશ કાગનો હોય ચારો;
 જાગ્ય તું જાગ્ય તું જીવ નિદ્રા તણ, પ્રહ સમે ધર્મનો મર્મ ધારો... ૩
 જીવ નટ નાચિયો નાચ ભાવ ભવનમાં, તદ્દિનહીં વિરમ્યો કોઈ વેળા;
 ચાર ગતિ વેદના છેદના ભેદના, સ્વજનના વિરહને થાય મેળા;
 માત પુત્રીપણે પુત્રી દારાપણે, ઉલટ ભવચક્રનો ભેદ ન્યારો,
 જાગ્ય તું જાગ્ય તું જીવ નિદ્રા તણ, પ્રહ સમે ધર્મનો મર્મ ધારો....૪
 ક્યાંથી અહીં આવવું પ્રાણિયા ક્યાં જવું, શું કયું આજ શુભ કામ જીવે;
 એમ ધરી ધારણા પાપથી જે હકે, ભવ તટે જઈ સુધા સ્વાદ પીવે;
 જ્ઞાનની વાતમાં રાગ પરભાતમાં, સાંકળે સાંકળ્યા આ વિચારો;
 જાગ્ય તું જાગ્ય તું જીવ નિદ્રા તણ, પ્રહ સમે ધર્મનો મર્મ ધારો...૫

(કવિત)

પહેલું સુખ જે દિલે નરા, બીજું સુખ જે ઘર દીકરા;
 ત્રીજું સુખ જે ઋણવિણ વરા, ચોથું સુખ જે પોતે ધરા;

પાંચમું સુખ જે ભક્તિનાર, છઠ્ઠું સુખ જે પ્રતિષ્ઠા બહાર;
 સાતમું સુખ જે આંગણ જીત, પુણ્યે લલિયે એ ઘરસુત....૧
 પહેલું સુખ જે ન જાયે ગામ, બીજું સુખ જે વસીયે ઠામ;
 ત્રીજું સુખ જે માને ભૂપ, ચોથું સુખ જે રૂપ સરૂપ;
 પાંચમું સુખ જે ઇચ્છાયે રમે, છઠ્ઠું સુખ જે વેલો જમે;
 કવિ કહે સાતમું સુખ ગમે, સકળ લોક ઘર આવી નમે....૨
 પહેલું દુઃખ પડેશી આડે, બીજું દુઃખ ઘર ઉગ્યું ઝાડે;
 ત્રીજું દુઃખ નિત્ય સહિયે માર, ચોથું દુઃખ જે નજરે આહાર,
 પાંચમું દુઃખ પાળા ચાલવું, છઠ્ઠું દુઃખ નિતનિત માગવું;
 કવિ કહે માંચે માંકેડ બહુ, એ સાતે દુઃખ સૂણજો સહુ....૩
 પહેલું દુઃખ જે પરની આશ, બીજું દુઃખ જે ઓછો વાસ;
 ત્રીજું દુઃખ જે બહુ ઋણ ચડે, ચોથું દુઃખ પરને વશ પડે;
 પાંચમું દુઃખ જે ન ટળે રોગ, વાંછયો ન મળે જેહને લોગ;
 કવિજન કહે નિત્ય ખાઈ નીર, એ સાતે દુઃખ સહે શરીર....૪

પાંચમો આરો પ્રવર્તે થકે ત્રીશ બોલ પ્રગટ થશે તે.

૧ નગર તે ગામસરખાં થશે, ૨ ગામ તે સ્મશાન સરખાં થશે, ૩
 રાજા તે ચમદંડ સરખાં થશે, ૪ કુટુંબી પુરુષ દાસ સરખાં થશે, ૫
 પ્રધાન મંત્રી લાંચ લેનારા થશે, ૬ સુખીજન નિર્લાજ થશે, ૭ કેટલી
 એક કુળવતી સ્ત્રીઓને પણ વેશ્યાનાં આચરણ પ્રિય થશે, ૮ પુત્ર
 સ્વચ્છદાચારી થશે, ૯ શિષ્ય તે ગુરુને પ્રત્યનિક થશે, ૧૦ દુર્જન
 પુરુષ સુખી અને ઋદ્ધિમાન થશે, ૧૧ સજ્જન જન તે દુઃખિયા,
 અદ્યઋદ્ધિવાળા અને અદ્ય માન મહત્વ પામવાના ધણી થશે, ૧૨
 દેશ તે પરચક ડમર દુર્ભિક્ષાકાંત થશે, ૧૩ પૃથ્વી તે દુષ્ટ સર્વાકુળ
 થશે, ૧૪ પ્રાણુ અસ્વાધ્યાયી તથા અર્થલુપ્થ થશે, ૧૫ શ્રમણ
 મહાત્માશુર કુળવાસત્યાગી થશે, ૧૬ યતિ મંદધર્મી તથા કષાય

કલુષીત ચિત્તવાળા થશે. ૧૭ સમકિત દૃષ્ટિ દેવને મનુષ્ય અલંપણી થશે
 ૧૮ મિથ્યાદૃષ્ટિ દેવ ને મનુષ્ય ઘણા બળવંત થશે, ૧૯ મનુષ્યને દેવ
 દર્શન નહીં થશે, ૨૦ વિદ્યા, મંત્ર તથા ઔષધિ આદિકના પ્રભાવ
 અલપ થશે, ૨૧ ગોરજ, કપૂર, શર્કરાદિ દ્રવ્ય વર્ણાદિ હીન થશે, ૨૨
 બળ, ધન, આયુષ્ય ઘણાં હીન થશે, ૨૩ માસકલ્પ યોગ્યક્ષેત્ર કોઈ
 રહેશે નહીં, ૨૪ અગ્નીઆર પ્રતિમારૂપ શ્રાવકધર્મનો વિનષ્ઠ થશે,
 ૨૫ આચાર્ય, શિષ્ય પ્રત્યે સમ્યક્ શ્રુત લણાવશે નહીં, ૨૬ શિષ્ય
 પણ કલહના કરનાર, ડમરનો કરનાર, અસમાધિ અનિવૃત્તિ કારક,
 મંદ બુદ્ધિવાળા થશે, ૨૭ મુંડ ઘણા અને શ્રમણ સ્વલ્પ થશે, ૨૮
 આચાર્ય પણ પોતપોતાના ગમ્મણી સમાચારી જુદી જુદી પ્રવર્તાવશે,
 તથાવિધ મુગ્ધજનને મોહ પમાડતા ઉત્સૂત્ર ભાંખતા પોતાની પ્રશંસા
 અને પારકી નિંદા કરતા એવા કેટલાએક કુમતિવાન થશે. ૨૯ મલેચ્છનાં
 રાજ્ય બળવંત થશે, ૩૦ આર્યદેશના રાજા અલ્પ બળવંત થશે.
 એ ભાવ શ્રી કલ્પસૂત્રની નિર્ચુકિતમાં કહ્યાં છે

પરમપદ પ્રાપ્તિની ભાવના.

અંતર્ગત

ગુણસ્થાન ક્રમારોહણ.

અપૂર્વ અવસર એવો કયારે આવશે ?
 કયારે ચર્મશું બાહ્યાંતર નિર્ગ્મ્ય જો ?
 સર્વ સંબંધનું બંધન તિક્ષણ છેદીને,
 વિચરશું ઠવ મહત્પુરુષને પંથ જો. અપૂર્વ. ૧
 સર્વ ભાવથી ઓઠાસીન્ય વૃત્તિ કરી,
 માત્ર દેહ તે સંયમ હેતુ હોય જો,
 અન્ય કારણે અન્ય કશું કલ્પે નહિ,
 દેહે પણ કિંચિત્ મૂર્છા નવ જોય જો. અપૂર્વ. ૨

દર્શનમોહ વ્યતિત થઈ ઊપજ્યો. મોહ જે,
દેહ ભિન્ન કેવળ ચૈતન્યનું જ્ઞાન જે,
તેથી પ્રક્ષીણ ચારિત્રમોહ વિલોકિયે,
વર્તે એવું શુદ્ધ સ્વરૂપનું ધ્યાન જે. અપૂર્વ. ૩

આત્મસ્થિરતા ત્રણ સંક્ષિપ્ત યોગની,
મુખ્યપણે તો વર્તે દેહ પર્યાત જે,
ઘોર પરિષદ કે ઉપસર્ગ લયે કરી,
આવી શકે નહિ તે સ્થિરતાનો અંત જે. અપૂર્વ. ૪

સંયમના હેતુથી યોગ પ્રવર્તના,
સ્વરૂપ લક્ષે જિન આજ્ઞા આધીન જે,
તે પણ ક્ષણ ક્ષણ ઘટતી જાતી સ્થિતિમાં,
અંતે થાયે નિજ સ્વરૂપમાં લીન જે. અપૂર્વ. ૫

પંચ વિષયોમાં રાગ દ્વેષ વિરહિતતા,
પંચ પ્રમાદે ન મળે મનનો ક્ષોભ જે,
દ્રવ્ય ક્ષેત્ર ને કાળ ભાવ પ્રતિબંધવણ,
વિચરવું ઉદ્યાધીન પણ વીત લોભ જે. અપૂર્વ. ૬

ક્રોધ પ્રત્યે તો વર્તે ક્રોધ સ્વભાવતા,
માન પ્રત્યે તો હીનપણાનું માન જે,
માયા પ્રત્યે માયા સાક્ષી ભાવની,
લોભ પ્રત્યે નહિ લોભ સમાન જે. અપૂર્વ. ૭

બહુ ઉપસર્ગ કર્તા પ્રત્યે પણ ક્રોધ નહિ,
વંદે ચક્રી તથાપિ ન મળે માન જે,
દેહ જાય પણ માયા થાય ન રોમમાં,
લોભ નહિ છે પ્રળય સિદ્ધિ નિદાન જે. અપૂર્વ. ૮

નગ્નભાવ, મુંઠભાવ સહ અસ્નાનતા,
અદંત ધોવન આદિ પરમ પ્રસિદ્ધ જે,

કેશ, રેશ, નથ કે અંગે શૂંગાર નહિ,
દ્રવ્ય ભાવ સંયમમય નિર્ઐશ સિદ્ધજ્ઞે. અપૂર્વ. ૯

શત્રુ મિત્ર પ્રત્યે વર્તે સમદર્શિતા,
માન અમાન વર્તે તે જ સ્વભાવ જ્ઞે,
જીવિત કે મરણે નહિ ન્યૂનાધિકતા,
ભવ મોક્ષે પણ શુદ્ધ વર્તે સમભાવ જ્ઞે. અપૂર્વ. ૧૦

એકાકી વિચરતો વળી, સ્મશાનમાં,
વેળી પર્વતમાં વાઘ સિંહ સયોગ જ્ઞે,
અડોલ આસન ને મનમાં નહિ દોષતા,
પરમ મિત્રનો જાણે પાન્યા યોગ જ્ઞે. અપૂર્વ. ૧૧

ઘોર તપશ્ચર્યામાં પણ મનને તાપ નહિ,
સરસ અન્ને નહિ મનને પ્રસન્ન ભાવ જ્ઞે,
રજકણ કે રિદ્ધિ વૈમાનિક દેવની,
સર્વે માન્યા પુદ્ગળ એક સ્વભાવ જ્ઞે. અપૂર્વ. ૧૨

એમ પરાજય કરીને ચારિત્રમોહનો,
આવું ત્યાં જ્યાં કરણ અપૂર્વ ભાવ જ્ઞે,
શ્રેણી ક્ષપક તણી કરીને આરૂઢતા,
અનન્ય ચિંતન અતિશય શુદ્ધ સ્વભાવ જ્ઞે. અપૂર્વ. ૧૩

મોહ સ્વયંભૂરભણ સમુદ્ર તરી કરી,
સ્થિતિ ત્યાં જ્યાં ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાન જ્ઞે,
અંત સમય ત્યાં પૂર્ણ સ્વરૂપ વીતરાગ થઇ,
પ્રગટાવું નિજ દેવજ્ઞાન નિધાન જ્ઞે. અપૂર્વ. ૧૪

ચાર કર્મ ધનધાતી તે વ્યવસ્થેદ જ્યાં,
ભવનાં બીજ તણે આત્યંતિક નાશ જ્ઞે,
સર્વ ભાવ જ્ઞાતા દૃષ્ટા સહ શુદ્ધતા,
કૃતકૃત્ય પ્રભુ વીર્ય અનંત પ્રકાશ જ્ઞે. અપૂર્વ. ૧૫

વેદનીયાદિ ચાર કર્મ વર્તે જહાં,
બળી સિંદરીવત આકૃતિ માત્ર ને,
તે દેહાયુષ્ આધીન જેની સ્થિતિ છે,
આયુષ પૂર્ણે મટિયો દૈહિક પાત્ર ને અપૂર્વ. ૧૬

મન વચન કાયા ને કર્મની વર્ગણા,
છૂટે જહાં સકળ પુદ્ગલ સંબંધ ને,
એવું અયોગી ગુણસ્થાનક ત્યાં વર્તતું,
મહાભાગ્ય સુખદાયક પૂર્ણ અબંધ ને. અપૂર્વ. ૧૭

એક પરમાણુ માત્રની મળે ન સ્પર્શતા,
પૂર્ણ કલક રહિત અડોલ સ્વરૂપ ને,
શુદ્ધ નિરંજન ચૈતન્ય મૂર્તિ અનન્યમય,
અગુરૂલધુ અમૂર્ત સદૃજપદ રૂપ ને. અપૂર્વ. ૧૮

પૂર્વ પ્રયોગાદિ કારણના યોગથી,
ઊર્ધ્વ ગમન સિદ્ધાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત ને,
સાદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમા,
અનંત દર્શન જ્ઞાન અનંત સહિત ને. અપૂર્વ. ૧૯

જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞ દીકું જ્ઞાનમાં,
કહી શક્યા નહિ પણ તે શ્રી ભગવાન ને,
તેહ સ્વરૂપને અન્ય વાણી તે શું કહે ?
અનુભવ ગોચર માત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન ને. અપૂર્વ. ૨૦

એહ પરમપદ પ્રાપ્તિનું કર્યું ધ્યાન મેં,
ગળ વગરને હાલ મનોરથ રૂપ ને,
તો પણ નિશ્ચય રાજચંદ્ર મનર્ન રહ્યો,
પ્રભુ આજ્ઞાએ થાશું તેજ સ્વરૂપ ને. અપૂર્વ. ૨૧

—મીમદ રાજચંદ્ર.

ચોદ ગુણસ્થાનની વિગત.

ગુણ એટલે આત્માની સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર વીર્ય આદિ શક્તિઓ અને સ્થાન એટલે તે શક્તિઓની તરતમલાવવાળી અવસ્થાઓ. જેમ જેમ આત્મા ઉપરના મોહનીય કર્મનો પડલ દૂર થાય છે, તેમ તેમ આત્માના સહજ ગુણો પ્રકટ થતા જાય છે. તેવા ગુણસ્થાનો અથવા આધ્યાત્મિક વિકાસક્રમની શ્રેણીઓ ૧૪ નીચે પ્રમાણે ગણાવેલી છે.

૧ મિથ્યાદષ્ટિ	૮ નિવૃત્તિ બાદર અથવા અપૂર્વકરણ
૨ સાસ્વાદન	૯ અનિવૃત્તિ બાદર
૩ સમ્યગ્ મિથ્યા (મિશ્ર) દષ્ટિ	૧૦ સૂક્ષ્મ સંપરાય
૪ અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ	૧૧ ઉપશાંત મોહનીય
૫ દેશવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ	૧૨ ક્ષીણ મોહનીય
૬ પ્રમત્ત સંયતિ	૧૩ સયોગી કેવળી
૭ અપ્રમત્ત સંયતિ	૧૪ અયોગી કેવળી

૧ મિથ્યાદષ્ટિ

જેમાં દર્શનમોહનીય અને અનંતાનુબધી નામના કષાય (ચારિત્રમોહનીય)ના સંસ્કારોની પ્રબળતાથી આત્મામાં તત્ત્વ રુચિ જ પ્રગટતી નથી, જે વીતરાગની વાણીથી ઓછું, અધિક કે વિપરીત સદૃષ્ટ છે, પ્રરૂપે છે કે દ્રુસે છે, તથા જેની દષ્ટિ મિથ્યા હોય છે તે 'મિથ્યાદષ્ટિ' નામનું પ્રથમ ગુણસ્થાન છે.

અવિકસિત આત્માની અવસ્થા એ પ્રથમ ગુણસ્થાન, મોહનીયની પ્રબળતાને લઈ અહીંયાં આત્માની સ્થિતિ ણિલકુલ પતિત થયેલી હોય છે. પરંતુ આ ગુણસ્થાને અનંતા હવે રહેલા હોઈ તરતમલાવે આ ગુણસ્થાનની અનંત કક્ષાઓ છે. અહીંયાં રહેલા હવના ત્રણ ભેદ છે.

- ૧ અભવ્ય હવ, જેના મિથ્યાત્વની આદિ કે અંત નથી તે.
- ૨ લવ્ય હવ, જેના મિથ્યાત્વની આદિ નથી પણ અંત છે.

૩ પડીવાઈ, જે આત્માઓ એક વખત સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યા બાદ વમન કરી પતિત થયેલા છે તે.

મિથ્યાત્વ છૂટે નહિ ત્યાં સુધી અનંત કાળ સુધી આત્મા ૪ ગતિ, ૨૪ ઢંડક અને ૮૪ લક્ષ જીવાયોનિમાં વારંવાર પરિભ્રમણ કરે અહીંયાંથી આત્મા વિકસિત થાય તો ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે અથવા સાતમે ગુણસ્થાને જાય. અહીંયાં ૮ કર્મોનો બંધ છે. સાત કર્મ બાંધે તો આયુષ્ય વળીને.

૨ સાસ્વાદન

સમ્યગ્ દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થયા બાદ પુનઃ પતન થતાં આત્મા મિથ્યાત્વની પ્રથમ ભૂમિકાએ પાછો વળતાં વચ્ચે બહુ થોડો વખત તત્ત્વચિંતા સ્વરૂપ આસ્વાદવાળી જે અવસ્થા પ્રાપ્ત કરે તે સાસ્વાદન ગુણસ્થાન છે. જેમ ઘટ વાગી રહ્યા બાદ રણકાર રહી ગયો. અથવા ક્ષીરનું ભોજન કરી વમન કર્યું ત્યારે જરા સ્વાદ રહી ગયો તે પ્રમાણે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનનું જાણવું સમ્યક્ત્વ નષ્ટ થયું, પાછળ રણકાર કે સ્વાદ રહી ગયો આત્મા કૃષ્ણપક્ષી હતો તે શુકલપક્ષી થયો.

આ ગુણસ્થાન આત્માની ઉત્ક્રાન્તિનું સ્થાન નથી, પરંતુ પતનનું સ્થાન છે. આ ગુણસ્થાનની સ્થિતિ એક સમયથી માંડી છે આવલિકા અને સાત સમયની છે અહીંયાં પણ આઠ કર્મોનો બંધ છે, સાત બાંધે તો આયુષ્ય વળીને આ ગુણસ્થાનવર્તી જીવને ઉત્કૃષ્ટ અર્ધ પુદ્ગલ, પરાવર્તન સંસાર ભોગવવો બાકી રહે.

૩ સમ્યગ્ મિથ્યા (મિશ્ર) દૃષ્ટિ

મિથ્યાત્વમાંથી નીકળીને સમ્યગ્ દૃષ્ટિ પામતાં અથવા સમ્યક્ત્વ પામ્યાં બાદ શુદ્ધ દૃષ્ટિ ન રહેતાં ફરીથી પતન થતાં જે મનોમથનની ભૂમિકા હોય છે તે અથવા સત્ય અને અસત્ય વચ્ચે ઠોલાયમાન સ્થિતિ હોય છે એટલે કે કેવળી પ્રરૂપિત શુદ્ધ જિનમાર્ગ ને અન્ય અસત્ય માર્ગ ઉભયને માને તે આ ગુણસ્થાન આ રીતે ઉત્ક્રાન્તિ અને અપક્રાન્તિ કરનાર ઉભય આત્માઓનું આશ્રયસ્થાન, ત્રીજું ગુણસ્થાન છે.

૪ અવિરતિ સમ્યગ્ દષ્ટિ

જે ભૂમિકા પર સત્યની ઝાંખી થાય તે આ ગુણસ્થાન. તેમાં આત્મા અસંદિગ્ધપણે સત્ય-દર્શન, તરવરૂચિ કરી શકે છે. અહીંયા આત્મા પહેલ-વહેલોજ આધ્યાત્મિક શાન્તિ અનુભવે છે. દષ્ટિ આત્મ સ્વરૂપાભિમુખ બને છે, અહીંયા દર્શનમોહ તથા અનંતાનુગંધી સંસ્કારોનો વેગ તો નથી રહેતો, પરંતુ ચારિત્ર શક્તિને રોકનાર સંસ્કારોનો વેગ અવશ્ય રહે છે, તેથી વિરતિ (ત્યાગવૃત્તિ) ઉદય પામતી નથી.

ચોથે ગુણસ્થાને દર્શન મોહનીયની ત્રણ અને ચારિત્ર મોહનીયની ચાર પ્રકૃતિ ક્રમશઃ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, મિશ્રમોહનીય, અનંતાનુગંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એમ કુલ ૭ પ્રકૃતિ કાંઈક ઉદયમાં આવે તેનો ક્ષય કરે અને સત્તામાં દળ હોય તેને ઉપશમાવે તેને (૧) ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહેવાય. ઉક્ત સાત પ્રકૃતિને ઉપશમાવે તો (૨) ઉપશમ સમ્યક્ત્વ કહેવાય, અને તે પ્રકૃતિઓનો સર્વથા ક્ષય કરે તો (૩) ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ કહેવાય.

અહીંયાંથી સાતમા ગુણસ્થાન સુધી આત્મા વિકાસ પામ્યે જાય તેમાં સમ્યક્ત્વના ત્રણ ભાવમાંથી એક ભાવ હોય. આઠમા ગુણસ્થાનથી સ્પષ્ટ રીતે જો શ્રેણી પડી જાય છે. તે (૧) ઉપશમ શ્રેણી અને (૨) ક્ષયક શ્રેણી. ઉપશમ શ્રેણીવાળાનું અવશ્ય પતન અને ક્ષયકવાળાનો અવશ્ય વિકાસ થાય છે છતાં ઉપશમ શ્રેણીવાળો આત્મા ત્યાંથી પાછો વળી ફરીથી ક્ષયક શ્રેણી માંડી તે જ ભવમાં સં જીવે વિકાસ સાધી શકે છે.

આ ગુણસ્થાને આત્મા છવાદિ પદાર્થ જાણે, વ્રત, પરચર્યાણ, તપ વગેરે જાણે, પ્રજ્ઞે, પણ પૂર્વકર્મને ઉદયે પોતે ફરસી શકે નહિ. સમકિત વ્યવહાર પ્રમાણે શુદ્ધ રીતે પ્રવર્તે તો જઘન્ય ત્રીજે ભવે, ઉત્કૃષ્ટ પંદર ભવે મોક્ષ જાય. પૂર્વે એટલે કે મિથ્યાત્વમાં આયુષ્યગંધ ન પડયો હોય તો નીચેના સાત ગોલમાં ગંધ ન પડે :—

૧. નરકનું આયુષ્ય.	૫. તિર્યંચનું આયુષ્ય.
૨. ભવનપતિનું આયુષ્ય.	૬ સ્ત્રીવેદ.
૩. વાણવ્યંતરનું આયુષ્ય.	૭ નપુંસકવેદ
૪. જ્યોતિષીનું આયુષ્ય	

જઘન્ય પહેલે દેવલોકે, ઉત્કૃષ્ટ ધારમે દેવલોકે ઉપજે તેમને સમદષ્ટિ સુશ્રાવક કહીએ.

આ ગુણસ્થાનેથી આત્મા પડે તો પહેલે, બીજે કે ત્રીજે આવે, ચડે તો પાંચમે કે સાતમે જાય સ્થિતિ જઘન્ય અંતમુહૂર્ત, ઉત્કૃષ્ટ ૬૬ સાગરોપમ ઝાઝેરી અહીંયાં આઠેય કર્મનો બંધ છે. સાત કર્મ બાંધે તો આયુષ્ય કર્મ વળીને.

૫ દેશવિરતિ સમ્યગ્ દષ્ટિ

અહીંયાં રૂચિ ઉપરાંત અદ્યાંશે વિરતિ (ત્યાગવૃત્તિ) ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી દેશવિરતિ કહેવાય અહીંયાં આવેલ જીવ તપ, વ્રત, પચ્ચક્ષુખાણુ જાણુ, સરદહે, પ્રરૂપે, યથાશક્તિ સ્પર્શે એક પચ્ચક્ષુખાણુથી માડી ૧૨ વ્રત, ૧૧ શ્રાવકની પડીમાં આદરે, યાવત્ સંલેખણા સુધી અનશન કરી આરાધે. અદ્ય ઇચ્છા, અદ્યારંભ, અદ્ય પરિગ્રહ, સુશીલ સુવ્રતી, ધર્મિષ્ઠ, ધર્મવ્રતી, મહાસંવેગવિહારી, ઉદાસી, વૈરાગ્યવંત, એકાંતેઅર્થી, સમ્યગ્માર્ગી, સુપાત્ર, ઉત્તમક્રિયાવાદી, આસ્તિક, આરાધક, જૈનમાર્ગ પ્રભાવક, ગીતાથી શ્રાવક કહીએ. શ્રાવકપણું એક ભવમાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રત્યેક હજારવાર આવે.

અહીંયાં મોહનીય કર્મની ૧૧ પ્રકૃતિનો (૧) ક્ષયોપશમ, (૨) ઉપશમ કે (૩) ક્ષય થાય છે તે પૂર્વે બતાવેલ સાત અને અપ્રત્યાખ્યાનના ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ મળી કુલ અગ્યાર. સમકિત વ્યવહાર પણે શુદ્ધ રીતે પ્રવર્તે તો જઘન્ય ત્રીજે ભવે, ઉત્કૃષ્ટ પંદર ભવે મોક્ષ જાય. જઘન્ય પહેલે દેવલોક ઉત્કૃષ્ટ ધારમે દેવલોક ઉપજે.

આ ગુણસ્થાનેથી આત્મા પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે અને ચોથે આવે, ચડે તો સાતમે જાય. આ ગુણ સ્થાનની સ્થિતિ અંતર્મુહૂર્ત, ઉત્કૃષ્ટ* કોટી પૂર્વમાં સાડા આઠ વર્ષ ઉણાં. અહીંયાં આઠેય કર્મોનો બંધ છે સાત કર્મ બંધાય તો આયુષ્ય કર્મ વળીને.

૬ પ્રમત્ત સંયંતિ.

વિકાસગામી આત્મા ચારિત્ર મોહને વધારે શિથીલ કરી વૈરાગ્યમાં દૃઢ થતાં સર્વવિરતિ સંયમ (સર્વથા સાવધ જોગના પચ્ચક્ષુઆણુ) ચક્રણ કરે છે ત્યાગવૃત્તિ ઉદય પામે છે, પૂર્વાધ્યાસોના ડોકિયાં વારંવાર થવાથી ભૂલો થાય છે, અને ભૂલોનો પશ્ચાત્તાપ પણ થયાં કરે છે.

અહીંયાં મોહનીય કર્મની ૧૫ પ્રકૃતિનો ક્ષયોપશમ, ઉપશમ અથવા ક્ષય થાય. તેમાં ૧૧ પ્રકૃતિ ઉપર કહી તે અને પ્રત્યાખ્યાના-વરણીય ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ મળી કુલ પંદર. સમકિત વ્યવહાર પણ શુદ્ધ રીતે પ્રવર્તે તો જઘન્ય ત્રીજે ભવે, ઉત્કૃષ્ટ પંદર ભવે મોક્ષ જાય. જઘન્ય પહેલે દેવલોક, ઉત્કૃષ્ટ અનુત્તર વિમાનમાં ઉપજે.

અહીંયાં સાધક દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવાદિક નવ પદાર્થ અને નોકારસી આદિ છ માસી તપ જાણે. સરદહે, પ્રરૂપે અને સ્પર્શે. ૧૭ લેદે સંયમ નિર્મળ પાળે, ૧૨ લેદે તપશ્ચર્યા કરે, પરંતુ યોગ, ક્રપાય, વચન, દષ્ટિમાં ચપળતાનો અંશ છે, તેથી અપ્રમાદી રહેવા છતાં, પ્રમાદ આવી જાય છે, માટે પ્રમાદી સંયતિ કહીએ. સાધુ-પણું એક ભવમાં નવસે વાર આવે

અહીંયાંથી આત્મા પડે તો પહેલેથી પાંચમે સુધી જાય, ચડે તો સાતમે જાય. સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત, ઉત્કૃષ્ટ કોટ પૂર્વમાં સાડા આઠ વર્ષ ઉણા. અહીંયાં આઠે કર્મોનો બંધ છે. સાત બંધાય તો આયુષ્ય કર્મ વળીને.

*એક પૂર્વ=૮૪ લાખ વર્ષ x ૮૪ લાખ વર્ષ,

૭ અપ્રમત સંયતિ

અહીંયાં વિકાસગામી આત્મા પ્રમાદનો ત્યાગ કરે છે, ન્યારે બીજી બાજુ પ્રમાદજન્ય પૂર્વ વાસનાઓ પોતાની તરફ ખેંચે છે; તેથી છઠ્ઠે અને સાતમે ગુણસ્થાને આત્મા અનેકવાર ચડે છે અને પડે છે.

સાતમાથી બારમા ગુણસ્થાન સુધીની બધી જ ભૂમિકાઓ આશા અને નિરાશાના હીંચકા જેવી છે આ બધી ભૂમિકાઓ ફક્ત એકાગ્ર ચિત્તની વિચાર ધારાઓ સ્વરૂપે છે એથી તેની સ્થિતિ જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્તની હોય છે એટલે બારમે ગુણસ્થાને પહોંચ્યા સુધી પતન અને વિકાસ-ભરતી અને ઓટ-વચ્ચે સાધકનું સાધના જીવન ડોલતું હોય છે એમ છતાં ત્યાં પણ આંતરદશાની તારતમ્યતા હોવાથી પૃથક્ પૃથક્ કક્ષાઓ કાયમ કરવામાં આવી છે.

અહીંયાં મોહનીય કર્મની ૧૬ પ્રકૃતિઓનો ક્ષયોપશમ, ઉપશમ અથવા ક્ષય થાય છે, તેમા પૂર્વે કહી તે અને સજવલનનો ક્રોધ મળી કુલ સોળ જઘન્ય તેજ ભવે, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય ગતિ તે પ્રાયઃ કલ્પાતીત દેવલોકની જ થાય.

અહીંયાં સાધક દ્રવ્યથી, કાળથી, ભાવથી જીવાદિક નવપદાર્થ અને નોકરસી આદિ છમાસી તપ, ધ્યાન જાણે, સરદહે, પ્રરૂપે, સ્પર્શે. ધ્યાન અને અનુષ્ઠાનમા અપ્રમત્ત અને શુભ લેશ્યાપણે સાધક રહે છે, તેથી અપ્રમત્ત ગુણસ્થાન કહીએ

આ ગુણસ્થાનેથી આત્મા પડે તો છઠ્ઠે કે ચોથે ગુણસ્થાને આવે ચડે તો આઠમે જાય. સ્થિતિ જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત, અહીંયાં આઠેય કર્મેનો બધ છે સાત બંધાય તો આયુષ્ય વર્ણને

૮ નિવૃત્તિ બાદર અથવા અપૂર્વ કરણ.

આમાં પૂર્વે કહી નહિ અનુભવેલો આત્મ શુદ્ધિનો અનુભવ થાય છે, અને અપૂર્વ વીર્યેલલાસ પ્રગટે છે સાધક બાદર કષાયથી

નિવર્ત્યો છે, અને બાદર સંપરાય ક્રિયાથી શ્રેણી કરતાં, અભ્યંતર પરિણામે અધ્યવસાય સ્થિર થતાં, બાદર અપગતાથી નિવર્તે છે, માટે નિવૃત્તિ બાદર ગુણસ્થાન કહીએ,

અહીંયાં મોહનીય કર્મની ૧૭ પ્રકૃતિનો ઉપશમ અથવા ક્ષય થાય છે, તે સોળ પૂર્વે કહી તે અને સંજવલનનું માન. જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય

અહીંયાં સાધક દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવથી જીવાદિક નવ પદાર્થ, નોકારસી આદિ છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પ્રરૂપે, સ્પર્શે.

આ ગુણસ્થાનેથી સ્પષ્ટ રીતે બે શ્રેણી પડી જાય છે, તે :-

(૧) ઉપશમ શ્રેણી (૨) ક્ષપક શ્રેણી

ઉપશમ-શ્રેણીવાળો સાધક મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ઉપશમાવતો કેમશઃ અગિયારમા ગુણસ્થાન સુધી જાય, પડિવાઈ પણ થાય, હાયમાન પરિણામ પણ પરિણમે

ક્ષપક શ્રેણી માંડતો સાધક મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને મૂળમાંથીજ ક્ષય કરતો અને ખપાવતો, નવમે, દશમે ગુણસ્થાને થઈ, અગિયારમા ગુણસ્થાનને ઉદ્દલંઘતો, ન સ્પર્શતો, સીધો બારમે ગુણસ્થાને પહોંચે આ શ્રેણીવાળાની આત્મશુદ્ધિ આત્મગણ શ્રેષ્ઠ હોય છે, અને તેમને વર્ધમાન પરિણામ જ પરિણમે છે.

અહીંયાથી આત્મા પડે તો સાતમે કે ચોથે ગુણસ્થાને આવે, ચડે તો નવમે જાય. સ્થિતિ જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુદ્ધર્ત. અહીંયાં સાત કર્મનો ગધ છે તે આયુષ્ય કર્મ વર્ણને.

૯ અનિવૃત્તિ બાદર

આ ગુણસ્થાને ચારિત્ર-મોહનીય કર્મના શેષ રહેલા અશોને ઉપશમાવવાનું કે ક્ષય કરવાનું કાર્ય સતત ચાલુ રહે છે. અહીંયાં સાધક માયાથી પણ સુકત થાય છે, અને માયાથી પ્રગટ થતા વેદ

ભાવ-સ્ત્રીને પુરુષ તરફ આકર્ષણ, પુરુષને સ્ત્રી તરફ, અને નપુંસકને ઉપર તરફ થતું આકર્ષણ ટળે છે, એટલે કે સાધક અવેદી થઈ નિર્વિકાર ભાવે અમાયી પણે રહે છે. ફક્ત સંજવલનનો લોભ બાકી રહે છે

આ ગુણસ્થાને મોહનીય કર્મની કુલ ૨૧ પ્રકૃતિનો ઉપશમ અથવા ક્ષય થાય, તેમાં ૧૭ ઉપર કહી તે, અને સંજવલનની માયા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ એમ કુલ ૨૧ પ્રકૃતિ જઘન્ય તેજ ભવે, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય.

બાહર સંપરાયની ક્રિયાથી સાધક સર્વથા નિવર્ત્યો નથી, અંશ માત્ર હજી ક્રિયા રહી છે તેથી અનિવૃત્તિ બાહર ગુણસ્થાન કહીએ.

અહીંયાંથી આત્મા પડે તો ચોથે કે આઠમે આવે, ચડે તો દશમે જાય. સ્થિતિ જઘન્ય એક સમયની ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્તની. અહીંયાં સાત કર્મનો બંધ, તે આયુષ્ય કર્મ વર્જીને.

૧૦ સૂક્ષ્મ સંપરાય

મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળોને ઉપશમાવવાનું કે ક્ષય કરવાનું અહીંયાં પણ ચાલુ જ રહે છે, અને તેથી સાધક ઉત્તરોત્તર વધારે શુદ્ધ બનતો જાય છે અહીંયાં રહેલો સાધક જીવાદિક નવ પદાર્થ અને નોકારસીં આદિ છ માસી તપ જાણે, સરદહે, પ્રરૂપે અને સ્પર્શે. વળી સાધક નિરભિલાષ, નિર્વાંછના, નિર્વેદકતાપણે, નિરાશી, અભ્યામોહ અને અવિભ્રમપણે રહે.

અહીંયાં મોહનીય કર્મની ૨૭ પ્રકૃતિનો ઉપશમ અથવા ક્ષય થાય તેમાં ૨૧ ઉપર બતાવી તે, અને કષાયના કારણભૂત વિકારી છ પ્રકૃતિઓ:-

૧ હાસ્ય, ૨. રતિ, ૩ અરતિ, ૪. ભય ૫ શોક, ૬. જીજ્ઞાસા મળી કુલ ૨૭ પ્રકૃતિ મોહનીય કર્મની કેવળ એકજ પ્રકૃતિ-તે સૂક્ષ્મ લોભ-બાકી રહે છે, પરંતુ ઉપશમ શ્રેણીવાળા સાધકને

તે સૂક્ષ્મ લોભ જ પતનનું કારણ બને છે. જઘન્ય તેજ ભવે અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રીજે ભવે મોક્ષ બન્ય.

સૂક્ષ્મ એટલે થોડીક, લગારેક, પાતળી સંપરાયની ક્રિયા હજી રહી છે તેથી સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણુસ્થાન કહીએ.

અહીંયાંથી આત્મા પડે તો નવમે કે એથે ગુણુસ્થાને આવે, એઢે તો અગિયારમે કે બારમે બન્ય. સ્થિતિ જઘન્ય એક સમયની, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુદ્દર્તની. આ ગુણુસ્થાને છ કર્મનો બંધ છે તે મોહનીય અને આયુષ્ય વર્ણને

૧૧ ઉપશાંત મોહનીય.

આ ગુણુસ્થાન કેવળ ઉપશમ શ્રેણી માંડેલ સાધક માટે જ છે. અહીંયાં મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ-સંજવલનનો લોભ-બાકી રહી હતી તેને પણ ઉપશમાવે છે, એટલે કે મોહનીય કર્મની કુલ ૨૮ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે છે.

સાધક દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવથી જીવાદિક દ્રવ્ય, નોકારસી આદિ છમાસી તપ બાણે, સરદહે, પ્રરૂપે, સ્પર્શે. વળી સાધક વીતરાગ ભાવે અને યથાખ્યાત ચારિત્ર્યપણે રહે. પરંતુ અહીંયાંથી આત્માનો આગળ વિકાસ બંધ થાય છે અધઃપતન અવશ્ય થાય છે. જો આ ગુણુસ્થાને રહી કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાનમાં ઊપજે. ત્યાંથી મનુષ્ય બાવ કરી મોક્ષ બન્ય.

જો સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય થાય તો કપાય અગ્નિ ઉપશમાવે. હતો તે પુનઃ પ્રગટે, પછી આત્મા પડે, તો પહેલા ગુણુસ્થાન સુધી પણ પહોંચે, એટલે કે પતનના ચક્રમાં પાછો ફરે છે અથવા આઠમા ગુણુસ્થાન સુધી પડી પુનઃ ક્ષપકશ્રેણી માડી કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે. સ્થિતિ જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુદ્દર્તની.

અહીંયાં બંધ એક જ કર્મનો, અને તે પણ સાતા વેદનીયનો પડે

૧૨ ક્ષીણ મોહનીય.

અહીંયાં દર્શન મોહનીય અને ચારિત્ર મોહનીય કર્મની કુલ ૨૮ પ્રકૃતિનો ક્ષય થઈ જાય છે, તેથી ક્ષીણ મોહનીય ગુણસ્થાન કહેવાય અહીંયાંથી પતન થતું નથી

જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અંતર્મુદૂર્તની હોઈ, અંતર્મુદૂર્ત જેટલા કાળમાં વીતરાગની પરાકાષ્ટા સાધી આત્મા જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય અને અંતરાય કર્મોનો ક્ષય કરણોદયમ કરી, તેરમા ગુણસ્થાનના પહેલા સમયે ક્ષય કરી સંપૂર્ણ જ્ઞાન જ્યોતિ-કેવળ જ્ઞાન અને કેવળ દર્શન પ્રાપ્ત કરે છે આ ગુણસ્થાને કાળ કરવો નથી, પુનઃ જન્મવાનું નથી.

ક્ષયક શ્રેણી, ક્ષાયક લાવ, ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ, ક્ષાયક યથાખ્યાત ચારિત્ર, કરણ સત્ય, જોગ સત્ય, લાવ સત્ય સહિત, અમાયી, અકષાયી, વીતરાગી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની, લાવ નિર્ગ થ, મહાતપસ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિકારી, સંપૂર્ણ ભવિતાત્મા અંતર્મુદૂર્તમાં કેવળી બને છે.

અહીંયાં બધ એક જ કર્મનો, અને તે પણ સાતા વેદનીયનો પડે

૧૩ સયોગી કેવળી

આ ગુણસ્થાને ચાર ઘનઘાતી કર્મ (જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય, અંતરાય)ના ક્ષયને લીધે વીતરાગ દશા પ્રગટવા સાથે સર્વસંપણું પ્રાપ્ત થાય છે. આ સ્થાનમાં યોગ (જોગ) એટલે મન, વચન, કાયાના વ્યાપારો હોય છે તેથી સયોગી કેવળી કહેવાય છે.

સયોગી કેવળી દશ બોલ સહિત વિચરે તે—

૧ સયોગી	૬ ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ
૨ સશરીરી	૭ પડિત વીર્ય
૩ સલેશ્યી	૮ શુકલ ધ્યાન
૪ શુકલ લેશ્યી	૯ કેવળ જ્ઞાન
૫ યથાખ્યાત ચારિત્ર	૧૦ કેવળ દર્શન

આદ્ય બોલ સહિત જઘન્ય અંતર્મુદ્ધર્ત, ઉત્કૃષ્ટ દેશે (૮૧૧ વર્ષ) ઉણા કોઠ પૂર્વ વર્ષ સુધી કેવળી ભગવંત વિચરે, ઘણા જીવોને તારે, પ્રતિબોધે.

અહીંયાં તીર્થંકર ભગવાન અને સામાન્ય કેવળી ભગવાન, એમ બે કોટીના મહા ઉત્તમ પુરુષો રહેલા હોય છે. અહીંયાંથી આત્મા ચૌદમે ગુણસ્થાને જઈ અયોગી બને. અહીંયાં કેવળ એક શાતા વેદનીય કર્મનો બંધ છે, તે ભગવાન પહેલે સમયે બાધે, બીજે સમયે વેદે અને ત્રીજે સમયે નિર્જરે

૧૪ અયોગી કેવળી

આ ગુણસ્થાને આત્મા મન, વચન અને કાયાના યોગને રૂધી, શ્વાસોશ્વાસનો નિરોધ કરી, સકળ ગિરીના રાજા મેરૂની પેઠે અચળ, અકોલ, શૈતેશીપણે રહી, રૂપાતીત પરમ શુકલ ધ્યાન ધ્યાતા પાંચ લઘુ અક્ષર ઉચ્ચાર કાળ પ્રમાણ, ૭ બોલ સહિત વિચરી, તે સાત બોલ—
૧ સશરીરી ૨ યથાખ્યાતચારિત્ર ૩ ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ ૪ પંડિત વીર્ય
૫ શુકલ ધ્યાન ૬ કેવળ જ્ઞાન ૭ કેવળ દર્શન

એ સાત બોલ સહિત વિચરી, ચાર અઘાતી કર્મ—

૧ વેદનીય ૨ આયુષ્ય ૩ નામ ૪ ગોત્ર

ને ક્ષીણ કરી, મુક્તિ પદ પામે, ત્યારે આત્મા ધનુષ્યમાંથી છૂટેલા તીરની જેમ, અન્ય આકાશ પ્રદેશને ન અવગાહતો, અણ ફરસતો, એક સમય માત્રમાં ઊર્ધ્વ ગતિ, અવિચ્છેદ, ગતિએ સિદ્ધક્ષેત્રે જઈ સાકારોપયોગે (જ્ઞાનના ઉપયોગે) સિદ્ધ થાય, પુરુષ થાય, પારંગત થાય, પરંપરાગત થાય, સકળ કાર્ય અર્થ સાધી, કૃતકૃતાર્થ, નિષ્ઠિતાર્થ અતુલ્ય સુખસાગર નિર્મલ સાદી અનંત ભાગે સિદ્ધ થાય

અયોગી તે યોગ રહિત કેવળજ્ઞાન સહિત વિચરે માટે અયોગી કેવળી કહેવાય તે સિદ્ધ પદનું ભાવ સ્મરણ, ચિંતન, મનન સદાકાળ આપણને હોને.

તીર્થંકર દેવના ગુણસ્થાનો

તીર્થંકર નામ ગોત્ર કેવળ ચાર ગુણસ્થાનોએ જ બંધાય તે ચાર ગુણસ્થાન આ પ્રમાણે :— ૪થું અવિરતિ સમ્યગ્ દૃષ્ટિ. ૫મું દેશ વિરતિ સમ્યગ્ દૃષ્ટિ ૬ઠું પ્રમત્ત અંયતિ ૭મું અપ્રમત્ત સંયતિ.

શેષ ગુણસ્થાને ન બંધાય. તીર્થ કર દેવ નવ ગુણ સ્થાનો
ફરસે તે આ પ્રમાણે:— ૪, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૨, ૧૩, અને ૧૪

સત્તાદ્વાર

પહેલા ગુણસ્થાનથી તે અગિયારમા ગુણસ્થાન સુધી આઠેય કર્મોની
સત્તા છે. બારમે ગુણસ્થાને સાત કર્મોની સત્તા છે, તે એક મોહનીય કર્મ
વળીને, તેરમે અને ચૌદમે ગુણસ્થાને ચાર કર્મોની સત્તા છે તે વેદનીય,
આયુષ્ય, નામ અને ગોત્ર

બંધ દ્વાર

પહેલે ગુણસ્થાનથી સાતમા ગુણસ્થાન સુધી, તેમાં ત્રીણું ગુણ-
સ્થાન વળીને આઠ કર્મોનો બંધ પડે ત્રીજે આઠમે અને નવમે ગુણ-
સ્થાને સાત કર્મ બાંધે, તે આયુષ્ય વળીને. દસમે ગુણસ્થાને છ કર્મો
બાંધે તે આયુષ્ય અને મોહનીય કર્મો વળીને. અગિયારમે, બારમે
અને તેરમે ગુણસ્થાને એક શાતા વેદનીય કર્મ જ બાંધે. ચૌદમે
ગુણસ્થાને બંધ નથી

ઉદય દ્વાર

પહેલા ગુણસ્થાનથી દસમા ગુણસ્થાન સુધી આઠેય કર્મોની ઉદય
અને આઠેય વેદે અગિયારમે અને બારમે ગુણસ્થાને સાત કર્મોની ઉદય
અને સાતેય વેદે તે મોહનીય કર્મ વળીને તેરમે અને ચૌદમે ગુણસ્થાને
ચાર કર્મોની ઉદય અને ચાર વેદે તે વેદનીય, આયુષ્ય, નામ અને ગોત્ર.

ઉદીરણા દ્વાર

પહેલા ગુણસ્થાનથી સાતમા ગુણસ્થાન સુધી આઠેય કર્મોની
ઉદીરણા કરે. અને સાત કરે તો આયુષ્ય વળીને આઠમે અને નવમે
ગુણસ્થાને સાત કર્મોની ઉદીરણા તે આયુષ્ય વળીને, અને છની કરે
તો આયુષ્ય અને મોહનીય કર્મ વળીને દસમે ગુણસ્થાને છ કર્મોની
ઉદીરણા કરે તો આયુષ્ય અને મોહનીય એ બે કર્મો વળીને, અને
પાંચની કરે તો આયુષ્ય મોહનીય અને વેદનીય એ ત્રણ વળીને.
અગિયારમે અને બારમે ગુણસ્થાને પાંચ કર્મોની ઉદીરણા તે આયુષ્ય

મોહનીય અને વેદનીય, વર્ણને અને જોની કરે તો નામ અને ગોત્રની કરે. તેરમે ગુણુસ્થાને જો કર્મોની ઉદ્ધરણા કરે તે નામ અને ગોત્રની. ચૌદમે ગુણુસ્થાને ઉદ્ધરણા કરે નહિ.

નિર્જરાદ્વાર

પહેલા ગુણુસ્થાનથી અગિયારમા ગુણુસ્થાન સુધી આઠેય કર્મોની નિર્જરા છે. બારમે ગુણુસ્થાને સાત કર્મોની નિર્જરા છે તે મોહનીય કર્મ વર્ણને. તેરમે અને ચૌદમે ગુણુસ્થાને ચાર કર્મોની નિર્જરા છે, તે વેદનીય. આયુષ્ય, નામ અને ગોત્ર

લેશ્યા દ્વાર

પહેલા ગુણુસ્થાનથી છઠ્ઠા ગુણુસ્થાન સુધી છએ લેશ્યા લાભે તે કૃષ્ણ, નીલ, કાપેતા, તેજો, પદ્મ અને શુકલ લેશ્યા

સાતમે ગુણુસ્થાને ત્રણ શુભ લેશ્યા જ લાભે, તે તેજો, પદ્મ અને શુકલ લેશ્યા.

આઠમા ગુણુસ્થાનથી બારમા ગુણુસ્થાન સુધી એક શુકલ લેશ્યા જ લાભે.

તેરમે ગુણુસ્થાને કેવળી અને તીર્થ કર પ્રભુને એક પરમ શુકલ લેશ્યા જ લાભે ચૌદમુ ગુણુસ્થાન અલેશ્યા છે, ત્યાં લેશ્યા નથી.

શાશ્વતા ગુણુસ્થાનો

૧, ૪, ૫, ૬, અને ૧૩ એ પાંચ શાશ્વતા ગુણુસ્થાનો છે, એટલે કે કોઈ સમય એવો જતો નથી જ્યારે કોઈ એકાદ આત્માએ પણ આ ગુણુસ્થાનોમાનું કોઈ પણ ગુણુસ્થાન સ્પર્શેલું ન હોય. શેષ નવ ગુણુસ્થાનો અશાશ્વતા છે.

સંઘયણ

પહેલા ગુણુસ્થાનથી સાતમા ગુણુસ્થાન સુધી છ સંઘયણ છે, તે વજ્રઋષભ નારાય સંઘયણ, ઋષભ નારાય સંઘયણ, નારાય સંઘયણ, અર્ધ નારાય સંઘયણ, કિલિકુ સંઘયણ અને છેવટું સંઘયણ. આઠમાથી ચૌદમા ગુણુસ્થાન સુધી એક વજ્રઋષભ નારાય સંઘયણ છે.

આહારણ

આર્યાવૃ, અવેદી, પર્વદ્વાર વિશુદ્ધ આસ્ત્રિવત, પુલાક લખિવત અપ્રમાદી સાધુ, ચૌદપૂર્વી સાધુ, આહારક શરીરી તે સાતનું કોઈ દેવતા આહારણ (પરણ) કરી શકે નહિ.

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક મી	સુર્યાસ્ત ક મી.	નોકાસી ક. મી.	પોરસી ક મી	બે પોરસીનળ પોરસી ક મી.
૧	૭ ૨૭	૬ ૧૪	૮ ૧૫	૨૦ ૬	૧૫ ૩૩
૫	૭ ૨૮	૬ ૧૬	૮ ૧૬	૧૦ ૧૦	૧૫ ૩૪
૧૦	૭ ૨૯	૬ ૨૦	૮ ૧૭	૧૦ ૧૨	૧૫ ૩૮
૧૫	૭ ૩૦	૬ ૨૩	૮ ૧૮	૧૦ ૧૩	૧૫ ૪૧
૨૦	૭ ૩૦	૬ ૨૬	૮ ૧૮	૧૦ ૧૪	૧૫ ૪૨
૨૫	૭ ૨૯	૬ ૩૦	૮ ૧૭	૧૦ ૧૪	૧૫ ૪૬
૩૦	૭ ૨૭	૬ ૩૩	૮ ૧૫	૧૦ ૧૪	૧૫ ૪૬

દેહસુધારી

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક મી	સુર્યાસ્ત ક મી.	નોકાસી ક મી	પોરસી ક મી	બે પોરસી નળ પોરસી ક મી
૧	૭ ૨૭	૬ ૩૫	૮ ૧૫	૧૦ ૧૪	૧૫ ૪૭
૫	૭ ૨૫	૬ ૩૭	૮ ૧૩	૧૦ ૧૩	૧૫ ૪૯
૧૦	૭ ૨૩	૬ ૩૯	૮ ૧૧	૧૦ ૧૨	૧૫ ૫૦
૧૫	૭ ૨૦	૬ ૪૩	૮ ૧૦	૧૦ ૧૧	૧૫ ૫૧
૨૦	૭ ૧૭	૬ ૪૫	૮ ૧૦	૧૦ ૧૦	૧૫ ૫૫
૨૫	૭ ૧૪	૬ ૪૮	૮ ૧૦	૧૦ ૧૦	૧૫ ૫૪
૩૦	૦	૦	૦	૦	૦

એપ્રિલ

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક મી	સુર્યાસ્ત ક મી	નોકાસી ક મી	પોરસી ક મી	બે પોરસીનળ પોરસી ક મી.
૧	૬ ૪૨	૭ ૦	૭ ૩૦	૯ ૨૭	૧૫ ૫૫
૫	૬ ૩૮	૭ ૨	૭ ૨૬	૯ ૨૪	૧૫ ૫૬
૧૦	૬ ૩૫	૭ ૨	૭ ૨૩	૯ ૨૨	૧૫ ૫૬
૧૫	૬ ૩૦	૭ ૫	૭ ૧૮	૯ ૩૬	૧૫ ૫૭
૨૦	૬ ૨૫	૭ ૮	૭ ૧૩	૯ ૩૬	૧૫ ૫૮
૨૫	૬ ૨૧	૭ ૯	૭ ૧૦	૯ ૩૩	૧૫ ૫૭
૩૦	૬ ૧૮	૭ ૧૧	૭ ૧	૯ ૩૧	૧૫ ૫૬

ક્ર. નં.	સુરોદ્ધય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસ્તી ક. મી.	પોન્ડી ક. મી.	બે પોન્ડી નળ પોન્ડી ક. મી.
૧	૧૬	૭ ૧૨	૭ ૪	૯ ૩૦	૧૨ ૪૪ ૧૫ ૫૮
૫	૧૪	૭ ૧૪	૭ ૨	૯ ૨૯	૧૨ ૪૪ ૧૫ ૫૯
૧૦	૧૧	૭ ૧૬	૬ ૫૬	૯ ૨૭	૧૨ ૪૪ ૧૬ ૧
૧૫	૯	૭ ૧૭	૬ ૫૭	૯ ૨૬	૧૨ ૪૩ ૧૬ ૧
૨૦	૬	૭ ૧૯	૬ ૫૫	૯ ૨૫	૧૨ ૪૩ ૧૬ ૧
૨૫	૬	૭ ૨૧	૬ ૫૪	૯ ૨૫	૧૨ ૪૪ ૧૬ ૩
૩૦	૬	૭ ૨૫	૬ ૫૨	૯ ૨૪	૧૨ ૪૫ ૧૬ ૫

જીવન

ક્ર. નં.	સુરોદ્ધય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસ્તી ક. મી.	પોન્ડી ક. મી.	બે પોન્ડી નળ પોન્ડી ક. મી.
૧	૪	૭ ૨૫	૬ ૫૨	૯ ૨૪	૧૨ ૪૫ ૧૬ ૬
૫	૪	૭ ૨૭	૬ ૫૨	૯ ૨૫	૧૨ ૪૬ ૧૬ ૭
૧૦	૪	૭ ૨૮	૬ ૫૦	૯ ૨૫	૧૨ ૪૬ ૧૬ ૭
૧૫	૪	૭ ૩૦	૬ ૫૨	૯ ૨૬	૧૨ ૪૭ ૧૬ ૮
૨૦	૫	૭ ૩૧	૬ ૫૩	૯ ૨૭	૧૨ ૪૮ ૧૬ ૯
૨૫	૬	૭ ૩૨	૬ ૫૪	૯ ૨૮	૧૨ ૪૯ ૧૬ ૧૦
૩૦	૭	૭ ૩૩	૬ ૫૫	૯ ૨૯	૧૨ ૫૦ ૧૬ ૧૧

ક્ર. નં.	સુરોદ્ધય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસ્તી ક. મી.	પોન્ડી ક. મી.	બે પોન્ડી નળ પોન્ડી ક. મી.
૧	૬	૭ ૩૩	૬ ૫૬	૯ ૨૯	૧૨ ૫૧ ૧૬ ૧૩
૫	૬	૭ ૩૩	૬ ૫૭	૯ ૩૦	૧૨ ૫૧ ૧૬ ૧૨
૧૦	૬ ૧૧	૭ ૩૩	૬ ૫૯	૯ ૩૨	૧૨ ૫૨ ૧૬ ૧૨
૧૫	૬ ૧૩	૭ ૩૩	૭ ૧	૯ ૩૩	૧૨ ૫૩ ૧૬ ૧૩
૨૦	૬ ૧૪	૭ ૩૩	૭ ૨	૯ ૩૪	૧૨ ૫૩ ૧૬ ૧૨
૨૫	૬ ૧૭	૭ ૨૯	૭ ૫	૯ ૩૫	૧૨ ૫૩ ૧૬ ૧૧
૩૦	૬ ૧૯	૭ ૨૭	૭ ૭	૯ ૩૬	૧૨ ૫૩ ૧૬ ૧૦

ઓગસ્ટ

ક્ર. નં.	સુરોદ્ધય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસ્તી ક. મી.	પોન્ડી ક. મી.	બે પોન્ડી નળ પોન્ડી ક. મી.
૧	૬ ૧૯	૭ ૨૭	૭ ૭	૯ ૩૬	૧૨ ૫૩ ૧૬ ૧૦
૫	૬ ૨૧	૭ ૨૪	૭ ૯	૯ ૩૭	૧૨ ૫૩ ૧૬ ૯
૧૦	૬ ૨૩	૭ ૨૧	૭ ૧૧	૯ ૩૮	૧૨ ૫૨ ૧૬ ૬
૧૫	૬ ૨૫	૭ ૧૮	૭ ૧૩	૯ ૩૮	૧૨ ૫૨ ૧૬ ૬
૨૦	૬ ૨૭	૭ ૧૪	૭ ૧૫	૯ ૩૯	૧૨ ૫૧ ૧૬ ૪
૨૫	૬ ૨૮	૭ ૧૦	૭ ૧૬	૯ ૩૯	૧૨ ૪૯ ૧૫ ૫૯
૩૦	૬ ૩૧	૭ ૫	૭ ૧૯	૯ ૪૦	૧૨ ૪૮ ૧૫ ૫૬

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	બે પોરસી તથા પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૫૧	૬ ૧૦	૭ ૩૯	૯ ૪૧	૧૨ ૩૧
૫	૬ ૫૪	૬ ૭	૭ ૪૨	૯ ૪૨	૧૨ ૩૧
૧૦	૬ ૫૭	૬ ૫	૭ ૪૫	૯ ૪૪	૧૨ ૩૧
૧૫	૭ ૦	૬ ૩	૭ ૪૮	૯ ૪૬	૧૨ ૩૨
૨૦	૭ ૩	૬ ૨	૭ ૫૧	૯ ૪૮	૧૨ ૩૩
૨૫	૭ ૬	૬ ૨	૭ ૫૪	૯ ૫૦	૧૨ ૩૪
૩૦	૭ ૧૦	૬ ૧	૭ ૫૮	૯ ૫૩	૧૨ ૩૬

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	બે પોરસી તથા પોરસી ક. મી.
૧	૭ ૧૦	૬ ૧	૭ ૫૮	૯ ૫૩	૧૨ ૩૬
૫	૭ ૧૩	૬ ૨	૮ ૧	૯ ૫૫	૧૨ ૩૮
૧૦	૭ ૧૬	૬ ૩	૮ ૪	૯ ૫૮	૧૨ ૪૦
૧૫	૭ ૧૯	૬ ૫	૮ ૭	૧૦ ૧	૧૨ ૪૨
૨૦	૭ ૨૨	૬ ૭	૮ ૧૦	૧૦ ૩	૧૨ ૪૫
૨૫	૭ ૨૪	૬ ૧૦	૮ ૧૨	૧૦ ૬	૧૨ ૪૭
૩૦	૭ ૨૬	૬ ૧૨	૮ ૧૪	૧૦ ૮	૧૨ ૪૯

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	બે પોરસી તથા પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૩૧	૭ ૩	૭ ૧૯	૯ ૩૯	૧૨ ૪૫
૫	૬ ૩૨	૬ ૫૮	૭ ૨૦	૯ ૩૯	૧૨ ૪૫
૧૦	૬ ૩૨	૬ ૫૬	૭ ૨૦	૯ ૩૮	૧૨ ૪૪
૧૫	૬ ૩૫	૬ ૪૯	૭ ૨૩	૯ ૩૮	૧૨ ૪૬
૨૦	૬ ૩૬	૬ ૪૫	૭ ૨૪	૯ ૩૮	૧૨ ૪૬
૨૫	૬ ૩૭	૬ ૪૦	૭ ૨૫	૯ ૩૮	૧૨ ૪૬
૩૦	૬ ૩૮	૬ ૩૬	૭ ૨૬	૯ ૩૮	૧૨ ૪૬

ક્ર.સં.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	નોકાસી ક. મી.	પોરસી ક. મી.	બે પોરસી તથા પોરસી ક. મી.
૧	૬ ૪૦	૬ ૩૪	૭ ૨૮	૯ ૩૮	૧૨ ૩૭
૫	૬ ૪૦	૬ ૩૧	૭ ૨૮	૯ ૩૮	૧૨ ૩૬
૧૦	૬ ૪૨	૬ ૨૫	૭ ૩૦	૯ ૩૮	૧૨ ૩૪
૧૫	૬ ૪૩	૬ ૨૨	૭ ૩૧	૯ ૩૮	૧૨ ૩૩
૨૦	૬ ૪૫	૬ ૧૯	૭ ૩૩	૯ ૩૯	૧૨ ૩૨
૨૫	૬ ૪૮	૬ ૧૪	૭ ૩૬	૯ ૪૦	૧૨ ૩૧
૩૦	૬ ૫૧	૬ ૧૧	૭ ૩૯	૯ ૪૧	૧૨ ૩૧

સુર્ય ઉદય, અસ્ત, નાકારસી, પોરસી, બેપોરસી ત્રણ પોરસીમાં નીચે લખેલા ગામ માટે નીચે મુજબ મીનીટ ઉમેરવી તથા ઘટાડવી.

ગામ	મીનીટ ઉમેરવી	ગામ	મીનીટ ઘટાડવી
પોરણદર	૪	વાંકાનેર	૧
ગોંડલ	૦	વઢવાણ	૩
જુનાગઢ	૧	ધાંગધા	૩
જામનગર	૨	લીંબડી	૪
મોરબી	૦	ચુડા	૩
જેતપુર	૦	પાલીતાણા	૪
દારકા	૯	ખોટાદ	૫
		ભાવનગર	
		માંગરોળ	
		વેરાવળ	૫
		પ્રભામપાટણ	

દાખલા તરીકે:-તારીખ ૧ લી ફેબ્રુઆરીના રોજ નીચે પ્રમાણે છે.

સુર્ય ઉદય અસ્ત નાકારસી પોરસી બે પોરસી ત્રણ પોરસી

ક. મી ક. મી. ક મી ક મી ક. મી. ક. મી

રાજકોટ ૭-૨૭ ૬-૩૫ ૮-૧૫ ૧૦-૧૪ ૧-૧ ૧૫-૪૭

જામનગર ૭-૨૯ ૬-૩૭ ૮-૧૭ ૧૦-૧૬ ૧-૩ ૧૫-૪૯

(૨ મીનીટ વધતાં)

લીંબડી ૭-૨૩ ૬-૩૧ ૮-૧૧ ૧૦-૧૦ ૧૨-૫૭ ૧૫-૪૩

(ચાર મીનીટ ઘટાડતાં)

એ મુજબ દરેક ગામ માટે ગાળી લેવું.

જ્ઞાન ભણવાના નક્ષત્રો=મૃગશીર્ષ, આદ્રા, ત્રણ પૂર્વા, મુળ, હસ્ત, અશ્વ લેખા, ચિત્રા, પુષ્ય.

દિક્ષાના નક્ષત્રો=ત્રણ ઉતરા, રોહિણી, હસ્ત, અનુરાધા, સતભીષા, પૂર્વા ભાદ્રપદ, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રેવતી, અશ્વીની, મુળ, શ્રવણ. સ્વાતી એ શુભ છે

કાંકડું-એકમને શનીવાર, બીજને શુક્રવાર, ત્રીજને શુક્રવાર, ચોથને બુધવાર, પાંચમને મંગળવાર, છઠને સોમવાર, સાતમને રવીવાર આ યોગ વિદ્યાર તથા પ્રવેશમાં ત્યાગનો છે.

સ્થીર નક્ષત્રો-રોહિણી, ત્રણ ઉતરા

રવીયોગ-સુર્ય નક્ષત્રથી ગણતાં દિન નક્ષત્ર સુધી

૪, ૬, ૯, ૧૦, ૧૩, ૨૦ મું નક્ષત્ર રવીયોગ ગણવું, તે દરેક શુભ કામ તથા પ્રયાણ વીગેરેમાં ઉત્તમ

લોચના નક્ષત્રો-પુનર્વસુ, પુષ્ય, શ્રવણ, ધનીષ્ઠા એ શુભ છે. કૃતિકા, વિશાખા, મઘા, ભરણી એ વનર્થ છે. બાકીના નક્ષત્રો મધ્યમ છે. શનીવાર મંગળવાર વનર્થ છે રીકતા (૪-૯-૧૪) છઠ, ૮, ૦)) ત્રીજી વનર્થ છે

નગર પ્રવેશ-હસ્ત, અશ્વીની, ચિત્રા, અનુરાધા, ઉતરાત્રણ, રોહિણી, પુષ્ય, મુળ, મૃગશીર્ષ, રેવતી નક્ષત્ર, સોમ બુધ શુક્ર રવીવાર શુભ છે.

સ્થાનપ્રવાસી જૈન સંપ્રદાય દરેક તિથી સાંજના સમયે જે પ્રગતી-માન હોય તેજ ધર્મ કાર્યમાં દાખલ કરે છે.

